

Forfatter: Skram, Erik

Titel: Gertrude Coldbjørnsen

Citation: Skram, Erik: "Gertrude Coldbjørnsen", i Skram, Erik: *Gertrude Coldbjørnsen*, udg. af Pil Dahlerup , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1987, s. I. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-skrame01-root.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Gertrude Coldbjørnsen

ERIK SKRAM

Gertrude Coldbjørnsen

TEKSTUDGIVELSE, EFTERSKRIFT OG NOTER AF
Pil Dahlerup

Danske Klassikere Det Danske Sprog- og Litteraturselskab Borgens Forlag

IV

Danske Klassikere udgives med støtte af Ministeriet for kulturelle Anliggender. Redaktionsudvalg: Charlotte Madsen for NDL, Peter Seeberg for Dansk Forfatterforening, Mogens Brøndsted, Uffe Andreasen og Erik Dal for DSL. Serien redigeres af de to sidstnævnte, dette bind desuden af Fl. Lundgreen-Nielsen som tilsynsførende. Tekstgrundlag: 1. udg. 1879. Nr. 788021.

Udgivet i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab
Efterskrift og noter © DSL/Borgen 1987 · ISBN 87-418-8112-5
Omslag: Stig Brøgger · Tryk: Rounborgs grafiske hus, Holstebro

V

VI

Gertrude Coldbjørnsen *udkom i tidsrummet 21.-27.3.1879, kostede 3,75 og indeholder 290 sider.*

1 titlen. 2 blank. 3 omstående titelblad med forfatterens (forkortede) navn Asbjørn Oluf Erik Skram. Titlens bredde 77 mm. 4 blank. 5-290 tekst.

2. oplag udkom 1898, kostede 3,50 kr., indb. 5,00 kr., og indeholder 256 s. disponeret som 1. udg. Titelbladet: Gertrude Coldbjørnsen. Novelle af Erik Skram. Andet oplag.... Fr. Bagges Bogtrykkeri. 1898.

7

I

En lummer Sommerdag i Aaret 1862 steg to Herrer forsigtig ned ad Skrænten fra Ordrups Krat til Mosen. De holdt sig ved hvert Træ i deres Nærhed paa Skraaningen for at hindre sig selv i at faa Fart og naede saaledes krydsende i smaa hastige Stød noget forpustede Stien, som løber langs med Foden af Bakkestrøget.

»Gaa en Smule med til højre her«, sagde den ene af Herrerne og pegede op ad Stien, idet han tog sin Hat af og tørrede Panden, »der staar en Bænk. Vi kan rolig sætte os en Stund og svale os i Skyggen, der er lang Tid, til Middagen begynder.«

De søgte den omtalte Bænk under de høje Træer og vekslede i nogen Tid ikke andre Bemærkninger end dem, Varmen aflokkede dem. De vare iførte Kjole og Overfrakke, og følte sig meget besværede af Varmen.

»Tænk Dem, vi skal over Mosen der, hvor Solen bager som i en Ovn«, sagde den højeste af Herrerne og stirrede fortabt ud i det blændende Sollys, der næsten gjorde Grønsværet hvidt. »Og det gør vi for vor Fornøjelses Skyld! Man skulde ved Gud tro, at vi var meget unge.«

»Unge!« udbrød hans Ledsager, en smuk, rødkindet, brunet, elegant og kraftig Mand paa tredive Aar, »ja da man var ung, var en lummer Dag saa god som en anden. Det er nu ogsaa et af Alderens Fortrin, at man har faaet klimatiske Fornemmelser. - - Ak, kan De huske de lykkelige Dage, man har tilbragt som Dreng her ude i Ordrups Mose og paa Skrænterne?«

»Det lader jeg nok være, jeg har ikke været her som Dreng«, svarede den høje Herre gnavent, idet han strakte Benene fra sig og betragtede Støvet paa sine Støvler.

»Er De ikke barnefødt i København?«

»Jo, men som Dreng kom jeg ikke her. Det er ikke mange Aar siden jeg var her første Gang«.

»Det er da besynderligt, jeg troede alle Drengene valfartede her til«, svarede den Anden og gned rundt i sin tætte Haarvækst med et duftende Lommetørklæde.

»Jeg vidste ikke en Gang af, at der var Noget, der hed Ordrups Krat eller Mose«, svarede den Høje og saa op, »Dyrehaven kendte jeg fra min Geografi«. Hans Ledsager standsede sin Gniden og saa forundret paa ham. »De ser paa mig - tror De maaske, jeg har havt en Barndom og Ungdom som andre Mennesker?«

»Jeg maa vel efter Deres Tone svare nej«.

»Det kan De rolig gøre«. Der var et irriteret Udtryk i Stemmen, hvormed disse Ord blev udtalte. Den høje Herre hørte til de mørke Mennesker, som blive blege i Varmen, og denne Bleghed gjorde hans smaa, brune Øjne mere funklende end ellers. »Min Barndom!« sagde han med et foragtede Pust, »jeg antager, at jeg er undfangen i et fortrædeligt Øjeblik og kommen til Verden en Dag, hvor Alt gik skævt!« Han slog ud med Haanden og vendte sig helt om mod sin Tilhører. »Tror De, jeg nogensinde som Barn har set Sol paa en Mose eller snuset til denne krydrede Lugt, som trænger sig op under Træerne her? - Jeg har set Stenbro og lugtet til Regnen i Gaderne. Jeg har hele min Ungdom siddet indespærret paa en Kvist med Kedsomheden som en opsvulmet Blære i mit Hoved, naar jeg da ikke stak til Ørene i Slid som et forpint, ungt Æsel«. Han holdt inde. »Jeg gider ikke tale om disse Ting«, sagde han i en anden Tone, »jeg bliver varm paa ny, der er saa meget Stof til Harme. - Ja, De har vel havt en hel anden Slags Barndom?«

»Unægtelig, og hvad De der siger, forbavser mig i høj Grad«.

»Naturligvis. Hvis Folk i Almindelighed havde gennemgaaet samme Skæbne som jeg, vilde jeg ikke lykønske Verden. Jeg er nu tilfældigvis ikke bleven nogen Kæltring, men et behageligt Menneske er jeg næppe bleven«. Stemmen var tør og ironisk.

Hans Tilhører lo og sagde hjertelig: »Nej hør, véd De hvad, i den Retning skal De ikke klage. Jeg giver Dem en Behagelighedsattest med roligere Samvittighed end den, hvormed jeg undertiden udsteder mine andre Attester«.

»Ja ja«, svarede den Anden noget mildere, »vist er det, at jeg i den Retning har udstaaet Adskilligt. De har nu ikke kendt mig som Dreng og Student; jeg var et Skrumpelskud, indtil jeg havde arbejdet mig op til at blive Prokurator«.

»Det forstaar jeg ikke. Jeg har aldrig kendt Dem som Andet end 9 den ansete Jurist; og nu, nu er De jo berømt. - Advokat i Deres Alder og med et udsøgt Klientel -«.

»Aaa ba! Mine Forhold ere meget normale. Jeg har en Del at bestille og kommer en Smule ud mellem Folk; min Stilling har medført mange Bekendtskaber, det er det Hele.«

»Vilde De da bytte med mig, der slider fra Morgen til Aften og har dog ikke hundrede betalende Patienter -?«

»Men en Kone, Familie og en lykkelig Fortid!«

»Naa ja, men hvorfor er De ikke gift - der har da været Ønsker nok ude efter Dem«.

Advokaten svarede ikke straks, og den noget yngre Læge blev bange for at have berørt en Stræng, der ikke burde været anslaaet. Han gjorde hurtig et Spørgsmaal for at slippe over Pavsens.

»Er De da ikke Søn af forlængst afdøde Stiftsprovst Feddersen?«

»Jeg! - Min Fader var en afsat Præst og Timelærer. Han var afsat, fordi han havde givet sin Biskop en Snyder. Det er ogsaa det Bedste, jeg véd om ham«. Advokaten tav forbitret og fortsatte derpaa roligere: »Han var en haard og kold Pedant i en ynkelig økonomisk Forfatning. - Vi var to Børn, en Søster, som var sygelig, og jeg. Vort Hjem var et taabeligt Fængsel af Strængighed, Kvakleri og Bank, en aandelig og virkelig Fattigdom med et Tryk paa alle Kanter, som ikke kan beskrives. Jeg blev holdt hjemme i al den Tid jeg ikke var i Skole - i min Fritid skulde jeg skrive latinske Stile! Min Plads var i min Faders Stue med ham bag ved mig. Den slidte Vindueskarm, som var mit Bord, de fedtede, utætte Ruder, Regnen, som piskede paa dem, det skæve Hus lige overfor i den smalle Gade, mit sløve Hoved, mit arrige Sind, den tyndslidte Kadettrøje, som jeg hjemme gik i Sommer og Vinter - mine haabløse Fantasier, mit Forhold til alle Kammeraterne i Skolen, som grinte ad mig, fordi jeg var latterlig klædt, og skyede mig, fordi jeg ikke havde Begreb om at

være som andre Drengene, mit Had, min Fortvivlelse - aa jo, det er lyse Minder at tænke tilbage paa en Sommerdag!«

»Har De da slet ikke noget Godt at sætte ind i Billedet?«

»Et Eneste. Jeg havde en Onkel, som boede bag Børsen og var Skriver i et Ministerium. Ham havde jeg undertiden Lov til at besøge. Jeg snød mig for Resten ogsaa til ham, naar jeg gik fra Skole. Han havde et helt Bibliotek af Romaner, de sletteste, man kan tænke sig, og nogle gode imellem. Hos ham slugte jeg af disse Bøger Alt, hvad 10 jeg kunde overkomme og tog hjem med mig. Saa læste jeg om Aftenen i dem under Bordet med min latinske Gramatik opslaaet foran mig, blev undertiden greben, fortalte en Løgn om, hvorfra jeg havde Bogen, og fik frygtelige Prygl. - Denne Onkel med sine Romaner er det eneste Lyspunkt, jeg kan huske fra min Barndom.«

»De var aldrig ude med nogle Venner?«

»Jeg havde ingen. - Den Dag jeg blev Student var jeg for første Gang i Skoven med mine Kammerater - saadan Noget som Skoleskovture var naturligvis aldrig faldet i min Lod. Jeg havde aldrig været uden for Byen før. Vi kom ikke længre end til Charlottenlund. Der drak de mig døddrukken og lod mig ligge hos en Vært i et Telt. - Saa afholdt var jeg.«

»Men Deres Moder da?«

»Har jeg aldrig kendt. Jeg antager, at det at være gift med min Fader har været god Grund for hende til at se at blive Livet kvit.«

Skønt Advokatens Tone var haard og haanlig overlegen, klang der en Smærte gennem Ordene, som gjorde et stærkt Indtryk paa hans Tilhører. Frederik Winge, Lægen, blev hængende i sørgmodige Betragtninger paa den Andens Vegne.

»Paa denne Maade«, sagde han, »har De havt Meget at indhente«.

»De kan sværge paa det«, svarede Advokaten og rettede paa sit hvide Slips, »og det ser lidt komisk ud, naar en gammel Hest laver sig til at sætte an i Spring«.

Lægen vilde have svaret, men blev distrahit ved at se en Dame med en blegrød Parasol komme vandrende ad Stien tværs over Mosen i den brændende Sol.

»Jeg tror saa skam, det er min Kone, som kommer spaserende der«, sagde han.

»Hvor? - dér - naa, det maa jeg sige i al den Sol!«

De to Herrer fulgte en Tid lang tavst Damen med Øjnene, den ene ligegyldig, den anden med et Spil i alle Miner, som røbede en levende Interesse.

»Hun er bleven utaalmodig, fordi vi ikke kom, hun er gaaet os i Møde. - - Bliv siddende, lad os se, hvad hun gør, naar hun kommer til Foden af Bakken«, sagde Lægen og talte i den dæmpede Tone, en Elsker anslaaer, naar han dvæler ved Beviserne paa sin Elskedes Kærlighed. Advokaten havde i Øvrigt ikke endnu tænkt paa at rejse sig, hans Bevægelse havde kun galdt hans Magelighed.

11

Damen passerede den lille Bro over Aaen og kom langsomt ind i Skyggen under de høje Bøge, hvor Skraaningene rejser sig brat fra Mosen. Der blev hun staaende og saa mismodig op ad den stejle, improviserede Vej, hvor Herrerne for nylig med Besvær vare stegne ned

Lægen kunde ikke forholde sig rolig længer og ilede hen til sin Hustru. Der fulgte et Udraab, en Omfavnelser, en munter Latter, en pludselig Opdagelse af den høje Advokat, der sindig nærmede sig Parret, en Trækken sig ud af sin Mands Arme, en Rødmen og en glad Præsentation.

»Her ser De en Hustru, som gaar efter sin Mand i Sol og i Hede«.

Advokaten svarede med en Floskel; han kendte Fruen fra andre Lejligheder og fandt det ikke særlig beundringsværdigt, at hun havde foretaget denne unødvendige Ekspedition. Der blev vekslet forskellige Bemærkninger om Varmen, om Maaden, hvorpaa Herrerne vare mødtes, og alle tre begav sig langsomt paa Vej til Konsul Groves Landsted, der laa langt inde paa den anden Side af Mosen tæt under Dyrehavens Træer.

»Tilstaa, at Du kedede Dig i Selskabet og derfor gik os i Møde«, sagde Manden udkastende en munter lille Fiskesnøre.

»Tværtimod«, svarede hans unge Frue og saa venlig paa ham, hun havde en behagelig, dyb Stemme, »jeg morede mig endog. Der var en ung Pige, som var noget af det Yndigste jeg har set, hun og jeg sluttede os sammen. Hun vilde være fulgt med, men blev bange, fordi hun ikke kendte Dig, og hun blev for at lege med nogle Børn«.

»Er der Børn i Selskabet?« spurgte Advokaten forskrækket.

»Et Par, men de blive vist bragt bort nu, naar Herrerne komme«.

»Naa Gudskelov! Jeg vil nok sige, Børnemas i denne Varme!« Man lo.

»Hvem er den unge Pige?« spurgte Winge.

»Gertrude Coldbjørnsen, Datter af den gamle Etatsraad, der besøgte Fader, kan Du huske, da han var syg«.

»Naa han; har han saa unge Børn?«

»Hun kan vist ikke være mere end seksten Aar i det Højeste«, svarede den unge Frue og lagde sin Arm let i Mandens.

Advokaten kendte kun den omtalte Etatsraad af Navn, og det ærgrede ham, at der blev talt saa familiært om en Etatsraad, som han ikke havde Spor af Forbindelse med. Den unge Frue var jo tilmed 12 oprindelig en ubemidlet Jødepige, hvad havde en Etatsraad havt at gøre i hendes Familie? - Advokat Feddersen var ikke i godt Humør den Dag. Det havde ikke været uden Indflydelse paa hans Ord til Lægen før; under almindelige Forhold vilde han ikke have været saa aabenhjertig. Der var for nogle Dage siden overgaaet ham en alvorlig Skuffelse. Han havde friet og faaet en Kurv. Han tog sig det meget nær, ikke fordi han havde elsket den vedkommende Dame, han kendte hende kun meget lidt; men foretog en Mand i hans Stilling sig et saadant Skridt, var det overordentlig pinligt at møde en rolig og ubetinget Modstand og ikke faa saa meget som Tak for sin Ulejlighed. Hun var uformuende, otteogtyve Aar, det var dog et glimrende Tilbud, han havde gjort hende.

Advokaten førte sit Uheld tilbage til sin Fortid; han forstod ikke at behage Kvinder, han havde aldrig havt med Damer at gøre som ung. Hans Tanker kunde ikke komme bort fra denne Omstændighed, og alt medens han tavst gik ved Siden af Ægtefolkene og lod Varmen bære Skylden for hans uselskabelige Stemning, sneg sig langsomme og sørgmodige Betragtninger gennem hans Sind. - Hvorfor var han kommen saa sent ind i en Verden, som han havde higet efter saa tidlig, som han kunde huske tilbage? Hvorfor gik han ikke nu som Lægen der med *sin* Hustru og talte let om ubetydelige Ting? Hvorfor var hans Sind overhoved aldrig frit og spøgende, det saa han jo, kunde lokke Lykken til sig? - Utaalelige Kreds af Tanker, hvor Alt førte tilbage til hans ulykkelige Barndom! Nu, nu skulde han dog have været forskaanet for Ydmygelser som af den sidste Art. Havde han ikke i flere Aar netop stræbt efter det Ene: at myge og danne sit Væsen, saa at en Kvinde ikke forskrækket skulde trække sig tilbage, naar han søgte at komme hende nær. Hvorfor vedblev da Forbandelsen at hvile over hans Hoved? Uhyggelige Tanke, var det blevet for sent? Skulde han dog ligge under i Kampen og blive nødt til at tage til Hustru en af dem, der sad ved Floden og angledede! Det stak ham i Hjertet.

»O fy, den Varme!« udbrød han og tog et langt Skridt hen paa Siden af Ægteparret, der var kommet en Smule foran ham.

»Advokat Feddersen, De maa ikke blive vred«, sagde Fruen med sin rolige Stemme, »men det gaar virkelig ikke an at komme til en Fødselsdagsfest med saa mørkt et Ansigt. Lad den stakkels Forbryder slippe, som De gaar der og dømmes fra Livet«.

13

»Det er ingen Forbryder, Frue, det er et Menneske, som ærgrer mig«.

»Lad ham fare«.

»Det er saa nær en Bekendt«.

»Har han gjort noget Slemt ?«

»Kun en Dumhed, Frue; han har friet og faaet en Kurv«.

»- Er det ikke Synd at kalde *det* en Dumhed?« sagde Fruen efter at have betænkt sig lidt.

»Han kunde have set sig for - han duer ikke til den Slags Ting«, svarede Advokaten i en meget bestemt Tone.

»Men naar han nu elskede?« Den unge Frue sagde sine Ord med en egen bly Varsomhed, hver Ytring kom som en blød, lille Haandbevægelse. Der var i det Hele noget Blødt, Mildt og Roligt over hende, lige fra hendes Gang, hendes Blik og hendes Stemme til Maaden, hun smilede paa og lagde Parasolen til rette over Skuldren og bøjede sig frem forbi sin Mand for at tale til Advokaten. Denne blev tiltalt ved det Hyggelige i her at kunne gaa under Træerne langs Dyrehaven og smaasnakke om, hvad der pinte ham uden at røbe sig, og han vedblev:

»Han elskede maaske ikke saadan i almindelig Forstand - jeg tror, det mere var ham om at gøre at blive gift og faa en god Hustru«.

»Men saa maa han elske først«, sagde Fruen, denne Gang uden at vende sig mod Advokaten, men med Blikket rettet lige ud. Ordene bleve givne som en almindelig Sentens; de generede Advokaten. »Det kan hun sagtens sige«, tænkte han, »som gaar der med en Mand, der formelig har maattet grave hende ud af en forstokket Jødekrede, som gjorde ham Livet surt i adskillige Aar. Nej, min unge Frue, saaledes arbejde vi ikke alle!«

»Elske først«, sagde han irriteret, »det gør kun den Mand, der er bleven opdragen dertil«.

Fruen forstod ikke den bitre Tone, hvori disse Ord bleve udtalte.

»Jeg mener ikke«, sagde hun og blev en Smule rød, »at han skal elske hende, førend hun elsker ham, men jeg tror ikke, at en Mand vinder en god Kvinde, uden at han virkelig elsker hende«.

»Aa, det er vel ikke saa nødvendigt!« svarede Advokaten haanlig. Fruen syntes ikke om Svaret og ikke om Tonen, hvori det blev givet, og tav. Advokaten blev betænkelig. - Elske virkelig, hvem lærte ham den Kunst? Han havde Ingen havt, der havde sagt blide Ord i hans 14 Øren, medens han var lille. Hvad kunde det hjælpe, at der stilledes Fordringer om Følsomhed til ham, der kun havde kendt Livet fra dets haarde Side? - Hvorfor, hvorfor længtes han ogsaa efter dette halvkommiske Ægteskab? Han kunde jo lade det fare, saa vare alle hans Sorger med det samme forbi. Hans Maitresse var en begavet Pige, med hende kunde man godt lade sig nøje. - Der havde man det, lade sig nøje!-

»Men hvad fordrer da egentlig en »god« Kvinde af en Mand?« spurgte Advokaten halvt utaalmodig, halvt givende Køb.

»Det er saa stort et Spørgsmaal«, sagde Fruen, der havde mistet Interessen for Samtalen, »- Kjærlighed, tænker jeg«. Hun lagde uden at tænke derover Hovedet fra Siden ind imod sin Mands Skulder, og Advokaten, som saa Bevægelsen, følte sig med Et udelukket, paa en umærkelig Maade bortstødt fra en Verden, hvor han ikke hørte hjemme. En Verden, hvor Hovedet med yppig mørkt Haar, lænet til en Skulder, sagde Noget, som ikke lange Sætninger kunde give, en Verden, hvori et Lys flimrede med et Skær omtrent som fra den rosarøde Parasol, naar Solens Lys faldt paa den, en Verden endelig, som mægtig drog Alle til sig, men som var ubarmhjertig mod dem, som talte højt eller forkert derinde, og en Verden, hvor Lægen gik saa rolig ubekymret uden at aabne Munden, men dog formodentlig med en lang Meddelelse til sin Hustru, medens han (Advokaten) havde snakket planløst og forvirret og rimeligvis vilde have gjort det Samme, hvis et andet Hoved med yppigt Haar havde villet nærme sig hans Skulder. -

Varmen trykkede Advokaten mere end nogensinde; han pustede vredt, tørrede sin Pande og havde en ubehagelig Fornemmelse omkring Halsen, hvor Flipperne begyndte at tabe noget af deres stive Skønhed

Saa var man tæt ved Konsul Groves Landsted og hørte alt i Afstand Latter og Lyden af mange Stemmer fra Haven.

Middagen hos Konsul Grove var forbi, og Livet i Konsulens Have spredte atter sine Lyde langt ud over den lave Hæk, der omgav Haven. Kaffen blev serveret i det Fri, og flere af de ældre Herrer saa deres Snit til at nyde to Kopper af den mørke Ekstrakt - som en Forsigtighedsregel oven paa det kopiøse Maaltid. Mindre Dunke af forskellig Form med Likører bleve baarne omkring af en alvorlig Tjener, som gjorde det til en Samvittighedssag for Enhver, hvilken af Sorterne man valgte, og af de smaa Glas, man fra en Sølvbakke fik i Haanden og langsomt tømte, bleve adskillige anbragte i Træernes Rævner og Sprækker Latteren skyllede hen over dem, de kom aldrig mere til Syne. Bag Bosketterne i de bugtede Gange steg nu og da Tenor- og

Diskantkaskader til Vejrs og bleve borte mellem Dyrehavens Træer. De mægtige Kroner rystede kun paa et enkelt lille Blad, som for at gøre opmærksom paa, at de kunde gemme uendelig meget mere. I den fjærneste Del af Haven vare de fleste af de Unge samlede, og mellem knitrende Kjoler af umaadeligt Omfang og straalende Blikke stode Herrer i interessante Stillinger og gestikulerede ivrig og talte meget. Det klare Lys fra den aabne Mose og Engen faldt her ind mellem de Forsamlede; det gav et Spil i de mange Farver og de tildels blottede Arme og Skuldre, som gjorde en pragtfuld Virkning. Damerne vare uden Hatte, med Blomster i Haaret, og Herrerne bare hist og her deres Hovedbedækning paa en noget letsindig Maade; Varmen og Vinen havde tændt Glød paa Alles Kinder, Latteren, Uroen i de forskellige Grupper, Alt talte til Hæder for det Maaltid, som nys var forladt.

Konsul Grove gik om Arm i Arm med Winge og fik sig en lun Passiar; de nærmede sig den Plads, hvorfra de Unges Stemmer lød, og standsede i nogen Afstand

»Hør, sig mig«, sagde Winge, »hvor har den gamle Etatsraad Coldbjørnsen faaet den straalende lille Fe fra, som staar der, og faar min gode Ven Iversen til at sige de gyseligste Taabeligheder?«

»De maa nok spørge«, svarede Konsulen og plirede fornøjet med 16 sine smaa, skæve Øjne, idet han betragtede den unge Pige, »det er noget Andet end den Tværdriver af en Søn af første Ægteskab. Hun er Frugten af en underlig Forbindelse for Resten. Coldbjørnsen giftede sig anden Gang, da han var over halvtreds, med en ung Pige, Datter af den Artilleriofficer, som fik en Ladestok i Maven paa Amager, kan De huske - hun gjorde det nok for Moderens Skyld. Man sagde, at der var Noget i Vejen. Den unge Kone døde desværre efter et Par Aars Ægteskab, hun var en sjælden elskværdig Dame. Den lille Gertrude dér er opdragen af sin Tante, den gamle Frøken Coldbjørnsen, som De har set her idag - Advokaten havde hende skam til Bords -snurrig Fyr, den Feddersen, han lader alle de unge Piger smutte fra sig«.

»Hun er dog yndig, den unge Pige. Min Kone er aldeles forelsket i hende -«

»Det er de sgu alle -«

»Det er en Nydelse at faa saa god Natur at se i vore Dage, og oven i Købet opdragen af en gammel Tante.«

»Og hun er striks. Dygtig Dame for Resten - men striks og from som bare Satan«.

Der kom Flere til, og mellem de nye Grupper, som dannede sig, var den gamle Frøken Coldbjørnsen, Tante Rosalie, som hun blev kaldet af Mange, og Advokat Feddersen. Advokatens onde Lune var forsvundet, han var fornøjet og sagde smaa Sarkasmer og bukkede sig og var sirlig overfor Damerne. Der blev gjort et Slags Kur til ham, selv gjorde han ikke Kur til Nogen. Han forholdt sig en Smule ironisk over for hver Dame taget for sig. Hans kritiske Sans skar ubarmhjertig gennem Sløret, i hvilket de giftefærdige Damer interessant forstod at hylle deres Egenskaber; - stod saa en Dame udenfor Vrimlen, vidste han ikke Raad for at nærme sig hende.

Tante Rosalie havde fundet stort Behag i Advokatens Konversation ved Bordet. Den havde været munter og drejet sig om alvorlige Ting. Han havde interessant fortalt en Episode fra sit Retsliv om en Dame, som Tante Rosalie kendte noget til og dømte omtrent paa samme Maade som Advokaten. Hun havde selv været livlig og fortalt Træk fra denne Dames Ungdom, de vare komne videre, ind paa Principer og Anskuelser, og Advokaten havde udtalt sig saa maadeholdent, at Tante Rosalie, der levede i en liberal Kreds og var vant til at høre Andet, ikke længe havde ført en Samtale med en saadan 17 Tilfredsstillelse. Nu her i Kredsen af de Unge søgte de uvilkaarlig hinanden og vekslede velvillige og spøgende Bemærkninger om deres Omgivelser.

»Gertrude, Barn, bliv nu ikke for varm, husk, at Duggen falder snart«, sagde den gamle Dame og standsede sin Myndling, der uden at se hende leende var strøgen forbi med en ung Mediciner, der fortalte de morsomste Ting.

»Aa Tante, vi skal en Tur i Dyrehaven, og saa skal vi danse!«

Advokat Feddersen havde ikke før lagt synderlig Mærke til den unge Pige; nu saa han paa hende og blev forbavset over hendes unge Skønhed. Den dannede en Helhed af Smil og hurtig Ynde om et Par nøddebrune Øjne, der saa sig frem i Verden med den mest sikre Tillidsfuldhed. Hudfarven var mat brunlig med en varm Rødme i Kinderne, Haaret var brunt og glat strøget, en tyk Fletning laa i en Krans om Hovedet, Panden var lille, Kinderne og Hagen blødt rundede, Næsen var fin og lidt fremstaaende med skraat nedfaldende Næsebor, Munden lille og Læberne smalle og blege, men enhver nedsættende Bemærkning, man kunde have gjort om dem, tabte sig i deres Smil. Hun havde samlet sin Stemme saa forventningsfuldt sammen om Ordet »danske«, at det gav et Stød i Advokaten, og samtidig kneb hun Øjnene en Smule til. Feddersen blev uden at kunne finde Grunden forlegen og tænkte paa, om han skulde gaa. I det Samme sagde Wingses Stemme lige ved hans Øre:

»Skal der danses, Frøken, saa maa De danse en Gang med mig«.

»Gerne«, svarede den unge Pige og løftede et Par straalende Øjne op mod Winge. De blev to varme Pletter i Feddersens Sind. Hvilken Magt i et Blik, den unge Pige var virkelig i høj Grad indtagende! Han havde ikke tænkt paa at røre sig uden for Haven, nu gik han med paa Turen i Skoven. Han fulgtes med nogle Damer, han kendte nærmere, og var hele Tiden saa munter og behagelig, at Damerne gav ham det bedste Lov. De anede ikke, at hans gode Stemning væsentlig skrev sig fra, at han bestandig kunde høre Gertrudes Latter klinge foran sig, den virkede som Æter paa ham, gjorde ham oprømt og elskværdig.

Da Dansen senere begyndte i Salen, stod han i Verandaen og saa gennem det aabne Vindu ind paa de Dansende. Med en lidt svimmel Fornemmelse som af en mild Champagnerus fulgte hans Øjne den smukke Gertrude Coldbjørnsen. Der var noget Ensomt i hans Tilstand, han og Aftenluften og de mange skiftende Lyde, som for ud 18 og ind ad Døren til Balsalen dannede et Selskab for sig. - Hvor hun morede sig! Hvor hendes Billede traadte kraftig frem ved Siden af alle de blonde Damer, der ogsaa lo - men hvor mat!

Gertrude dansede i Salen og fløj fra Arm til Arm. Pludselig friede en Herre til hende i en Krog ved Vindusrækken, Feddersen havde foreløbig tabt hende af Syne.

»Skam Dem dog, at tale saadan til en ung Pige«, svarede hun og saa for et Øjeblik alvorlig ud.

»Vil De da ikke bønhøre mig?« hviskede Frieren forknytt.

»Jeg vil slet ikke høre paa Dem«, svarede Gertrude og saa sig om efter Hjælp. Winge stod i Nærheden, hun inklinerede for ham, og fortalte ham, hvad der var i Vejen. Han førte hende til sin Hustru, og Gertrude var et Øjeblik borte fra Salen. Lidt efter dansede hun der straalende igen.

Da Dansen omtrent var forbi, nærmede Advokaten sig Gertrude og bad hende om at danse en Gang rundt med ham. Han dansede slet og holdt op efter at være kommen Salen en Gang rundt. Han blev derefter staaende hos hende og til den unge Herres Ærgrelse, som mente at være hendes Kavalier, indledte han en Samtale om almindelige Ting. Han var kedelig og følte det selv; han *vilde* nu imidlertid tale med hende, det fik saa passere, hvorledes Samtalen var. Lidt efter bukkede han og trak sig tilbage. Kort derpaa var det ham, som fulgte Tante Rosalie til Vognen, medens Gertrude kom, omringet af en Sværm af Herrer, og i det sidste Øjeblik opdagede, at hun havde glemt sin Vifte og alle de Blomster, man i Aftenens Løb havde røvet fra Blomsterbedene for at overrække hende. Hendes lille Udraab i den Anledning voldte et Kapløb mellem Herrerne, og at en ung Søofficer forstuede en Fod. Saa kørte Vognen bort, og Advokaten satte sig en Stund derefter tankefuldt paa Bukken af den store Charabanc, der befordrede de Herrer, som skulde til København, hjem over Charlottenlund og Strandvejen.

I den Periode af omtrent et halvt Aar, der fulgte efter Festen hos Konsul Grove og indbefattede den første Del af Vinteren, traf Advokaten hyppig sammen med Gertrude og den gamle Frøken Coldbjørnsen. Den gamle Dame, som ikke tidligere havde taget synderlig 19 Del i Selskabslivet, fulgte nu med som en Slags sauvegarde for sin Myndling. Hun turde ikke ret godt lade være; der var Noget ved alle disse Frierier, som Gertrude bestandig var udsat for, der dog tilsidst kunde blive farligt for hendes friske lille Pige. Det var altid den gamle Frøken behageligt at møde Advokaten, og der opstod et hjerteligt Forhold mellem de to.

Gertrude kunde ikke undgaa at lægge Mærke til, at denne af Alle og ikke mindst af Tanten højt stillede Mand var under samme Indflydelse, som greb alle Mænd, der kom i hendes Nærhed - denne uforklarlige Tilstand af Iver for at sige hende smukke Ting, som Gertrude kun i ringe Grad tilskrev Virkningen af hende selv. Hun havde en vis, ikke meget tydelig Forestilling om, at alle Herrer gik omkring med en Forelskelse fiks og færdig, som de saa præsenterede for den tilfældige Dame, de stødte paa, Nogle muntert og morsomt, Andre højtidelig og generende, og at det forholdt sig med alle unge Piger som med hende, at Frierne dumpede over dem som Oldenborrer i en Skov. Gertrudes Opdragelse i Hjemmet under Tantens umiddelbare Opsigt havde gjort hende fattig paa den Viden, unge Piger indsuge i Omgang med Veninder. Hun havde ingen af disse, næsten alle Bekendtskaber med Jevnaldrende skrev sig fra Perioden efter hendes tidlige Konfirmation.

For Feddersen blev den Virkning, Gertrude gjorde paa ham, efterhaanden en meget alvorlig Begivenhed Fra at være en kantet, uelskværdig Student, der uafsladelig stødte an i Livets smaa, sædvansmæssige Forhold, var han bleven den endog til Tider slebne Mand, hvis store Dygtighed var almindelig anerkendt. Hans kritiske Sans, som var en af de faa heldige Evner, han havde faaet udviklet i sin Barndom, havde dog standset ham paa ét Punkt af hans besværlige Vandring op efter. Han havde som yngre aldrig haft Mod til at betræde de Blomsterstier, der føre ind til Damernes Kreds. Han troede, at han var for kejtet og for styg til at kunne hævde en antagelig Plads der, og hvad skulde han der saa? Han fordrede en stor Erstatning i alle Retninger for de Sorger, han havde lidt i sin Ungdom; en ringe Glæde, en beskeden Stilling kunde han ikke tage imod som Betaling for de uhyre Summer, Livet skyldte ham. Han ventede altsaa og arbejdede udenfor i den store Verden. Hans Blik for vel ofte ind over Havemuren, hvor Damerne gik med deres Kavalerer og spøjte, men han blev sit Forsæt tro. Først naar det store Maal var naaet, naar han var 20 bleven Advokat,

vilde han træde frem. Men da skulde ogsaa den Kvinde rødmende bøje sit Hoved, paa hvem han fæstede sit Blik, den ypperste af dem alle skulde blive hans. Romanerne fra Børneaaarene vare ikke glemte. Han led sin bitreste Skuffelse. Vel et Par Maaneder efter at han var bleven Advokat friede han til sin rigeste Klient's smukke, unge Datter og mødte et saa forundret og eftertrykkeligt Nej, at han forfærdet trak sig tilbage til alle de gamle, melankolske Betragtninger over sin forspildte Ungdom. Hans andet Nederlag, efter at han kritisk havde lagt Alt bedre tilrette, var haardt paa en anden Maade. Men nu? Skulde *han* kunne vinde denne unge Pige, som dansede alle Snarer tiltrods og brød sig om Ingen? Advokat Feddersen anstillede dybtgaaende Overvejelser og lod ingen Lejlighed gaa forbi til at gøre et godt Indtryk paa - Tante Rosalie.

Paa denne Tid overgik en vigtig politisk Proces til hans Hænder. En ældre Kollega havde henvist Sagen til ham. Der var Ære og Fordel at vinde. Han kastede sig med Iver over sin Opgave, og da han hurtig fik Tillid til Sejer foran Skranken løftede der sig ud af Aktstykkernes tunge Prosa et Haab med brede Vinger, som bar ham modig frem mod Afgørelsen af det store Hjerteanliggende. Da Julen var nær, og Dommen var falden efter en fortrinlig Procedure, og den var til hans Parts Fordel, og Bladene strømmede over af Ros, og Middagsselskabernes tunge Hæder lagde sin Haand paa ham, gik alt dette næsten som en Drøm forbi ham. Han brændte af Utaalmodighed efter at faa sin Skæbne afgjort; men her maatte han vente, Gertrude var ikke i Byen, og han var bange for at føre sin Sag skriftlig.

Gertrude var i Jylland hos Wingses. Lægen havde faaet Ansættelse paa et Hospital der, og Fruen havde skrevet til Gertrude, at hun straks burde indfri sit Løfte om et Besøg, medens de endnu kun vare raske Mennesker i Huset, senere, frygtede hun, vilde en eller flere syge Pensionærer tage Pladsen op. Det var kun en ubetydelig Rejse, men den havde voldet Gertrude Sorg, inden den kom i Stand. Tante Rosalie havde sat sig imod den. Hun havde ganske vist ikke Noget at udsætte paa den unge Frues Væsen, tværtimod; men det kunde dog ikke gaa an at glemme, at hun for at gifte sig havde sveget sine Fædres Tro, og det var ikke noget godt Forbillede at give den unge Pige. Dr. Winge var dernæst vistnok en Mand af meget fri Anskuelse. Etatsraaden havde sagt: Vaas! til denne Opfattelse, men det var dog først en Udtalelse af Etatsraaden om, at han stod i Taknemmelighedsgæld til Fru Wingses afdøde Fader, som ombestemte Tante Rosalie.

»Det har været mig kært at se den unge Fru Winge og hendes Mand her i Huset«, havde Etatsraaden sagt,»- meget mulig havde jeg ikke en Gang ejet Huset, havde gamle Meier ikke været, og Gertrude havde været en fattig Pige. Lad hende tage til de unge Folk, siger jeg!«

Og Tante Rosalie havde givet sin Indvilgelse. -

- En Dag i Jylland faldt Gertrude paa at sige til Fru Winge: »Er det sandt, Emma, at Du har haft Meget at kæmpe med for at faa din Mand?«

»Ja min Ven. Hvorledes falder dine Tanker paa det?«

»Tante Rosalie angriber Dig, fordi Du har skiftet Religion«.

Det varede lidt, saa sagde Fru Winge sagtmodig: »Det kan være rigtigt fra din Tantes Standpunkt, men hun kender ikke Forholdene. Jeg har ikke skiftet Religion, min Mand og jeg have altid været enige paa det Punkt«.

»Har Du da altid været kristen?«

»Jeg er ikke kristen«.

»Men hvad er Du da?« Gertrude saa med den højeste Forbavselse paa sin Veninde.

Den unge Frue havde staaet ved Vinduet, og medens det skumrede set ud paa Vinterlandskabet. Nu vendte hun sig om og lagde Haanden paa Gertrudes Skulder. »Du er for ung, Gertrude, til at vide Besked om den Slags Ting, men det vil vel ikke vare længe, saa vil Du lægge Mærke til, at Du er omgivet af flere Hedninge end af mig og min Mand«.

»Hedninge!« udbrød Gertrude, »det er jo umuligt - dem er der ingen flere af - i Europa«.

Fru Winge lo paa sin rolige Maade: »Du finder nok nogle«, sagde hun.

»Det kan jeg ikke forstaa«, sagde Gertrude og rystede tankefuldt paa Hovedet - »Tror Du da ikke paa Gud?«

»Nej, ikke paa det, Du kalder Gud«.

»Jammen Emma, det er jo aldeles umuligt, Afguder kan Du da ikke have?«

»Nej, jeg har kun mine Tanker - og min Mands Tanker og hele Verdens Tanker. Men det skal Du nu slet ikke spekulere over, Du forstaar det dog alligevel ikke«.

»Jo det med Tankerne - men Hedning? Emma, det er jo Synd!«

22

»Ja efter Manges Mening, men Du vil nok lære, at Manges Mening ikke altid er det Rigtige. Men lad os tale derom en anden Gang, naar Du bliver ældre. - Synes Du, jeg synder?«

»Du gaar blot ikke i Kirke - - ellers -«

»Men kæreste Barn, hvad skulde jeg der?« udbrød Fru Winge muntert og kyssede Gertrude paa Panden. »Glem Du disse Ting, og gaa Du selv smukt i Kirke - saa længe det varer«. Det Sidste sagde hun halvt imod sin Vilje og dæmpet; Ordene gjorde heller ingen Virkning paa den unge Pige.

Gertrude beholdt fra denne Samtale et utydeligt Indtryk af, at Noget havde sneget sig forbi Bibelhistorien fra de gamle Tider helt op i vore Dage. Hun var instinktmæssig bange derfor, der var ganske bestemt Synd derved; men det kunde dog ogsaa vise sig i en god Skikkelse, siden Emma var med deri. Om dette maatte Tante Rosalie Intet vide.

Da Julen stod umiddelbart for Døren, var Gertrude atter i København.

23

»Kunde jeg faa Etatsraad Coldbjørnsen i Tale?«

»Tør jeg spørge om Deres Navn?«

»Her er mit Kort.«

Den unge Kontorist modtog Kortet og forsvandt med det i Kontorets tilstødende Stuer. Imidlertid lænede den Spørgende sig til Skranken, ved hvilken han stod, og betragtede med et aandsfraværende Blik de store Snefnug, der langsomt dryssede ned i den firkantede Gaard med Vognskurene i Baggrunden og det sorte Kastanietræ, som voksede skraat ud fra Muren. Han var høj og mørk, elegant klædt og saa forretningsmæssig ud.

Kontoristen kom skyndsomt tilbage, aabnede med et udsøgt Buk Laagen i Skranken og bad Hr. Advokaten træde indenfor, Etatsraaden var i sit Værelse og kunde straks tage imod ham.

»Vilde De være saa god at vise mig Vej?«

Kontoristen gik foran, og alt, som de passerede de tre store Rum, hvoraf Kontoret bestod, begyndte en sagte Hvisken bag dem ved Pultene.

»Kendte De ham? Det var Advokat Feddersen.«

»Ja vel jeg kender ham nok.«

»Feddersen« og »Advokaten« gentoges nogle Gange, saa lukkede Kontorets rolige Vande sig over dette som over ethvert andet Kontoret ikke vedkommende Emne, og Forretningerne gled videre i den tavse Strøm.

Advokaten var imidlertid kommen til Døren, der førte til Etatsraad Coldbjørnsens Værelse. Med en takkende Bevægelse til Kontoristen, som aabnede og lukkede Døren for ham, traadte han ind og befandt sig i et stort og mørkt Værelse. Der var et tykt Tæppe paa Gulvet, talrige Kort og nogle Kobberstik, som forestillede Landskaber, paa Væggene, gammeldags Løjbænksofaer med Shirtings Betræk langs Værelsets to Sider, en mægtig hvid Ovn, hvori der for aabne Døre flammede et Baal af duftende Birkeved, et stort Skrivebord i Hjørnet ved det eneste Vindu, for dette svære Gardiner, adskillige 24 Lænestole omkring et Bord midt i Stuen, en særlig stor Lænestol ved Vinduet, og i denne Etatsraaden selv, læsende i et Brev. Paa et lille Bord ved Lænestolen laa opslagne Brevskaber. Af Etatsraaden saa den Indtrædende foreløbig kun et Par pyntelige Ankelsko, et Par hvide Strømper og to Ben, som stak i lysegraa Benklæder. Nu sænkedes Brevet, Etatsraaden var med et Sæt paa Benene. Det var en lille, mager Herre med et rundt, skaldet Hoved, hvis Isse var saa blank som poleret Elfenben og havde samme gullighvide Farve som dette Stof Ansigtets stramme Hud var overstreget med en Mængde fine Rynker, imellem hvilke bugtede sig paa Kinderne de røde og blaa

Slyngninger af Hudens alleryderste Haarkarnet. Over Øjnene og næsten skjulende dem hang graa Øjenbryn som Planter fra et Tagskæg; naar Brynene løftedes, kom et Par livlige, brune Øjne til Syne. Den gamle Herre var hurtig i sine Bevægelser og holdt sig meget rank. Han gik sin Gæst et Par Skridt i Møde, Advokaten nærmede sig med et forbindtligt Smil.

»Jeg tør maaske forudsætte, at mit Navn er Hr. Etatsraaden bekendt?«

»Fuldkomment, fuldkomment - man følger jo med sin Tid«, svarede Etatsraaden og rakte Advokaten Haanden. »Behag at tage Plads.« Han talte i smaa Stød med en noget rusten Stemme, der gjorde Indtryk af at have kendt bedre Dage, Advokatens Stemme var en god Baryton, som han, navnlig efter den store Proces tog med sig overalt som Riddere i gamle Dage deres Værge.

»Jeg vilde meget gerne tidligere have havt Anledning til at hilse paa Hr. Etatsraaden«, fortsatte Advokaten fra sin Stol med et Buk over Lænderne, der dog, det følte han øieblikkelig, ikke lykkedes som det skulde.

»Siger Intet - jeg kender Dem godt,« sagde Etatsraaden, pludselig noget tørt, fra Lænestolens Fond, »jeg har endog læst en Vise om Dem - trykt i Landemærket. De er populær,« og der kom en lille Latter - »ja De kender den vel ikke.«

Det var Advokaten behageligt, at hans Ubekendtskab med Visen blev forudsat. Den havde ganske vist alt i nogle Dage været i hans Besiddelse, men han fandt ingen Anledning til at fremkomme med denne Oplysning. Hvorledes havde Etatsraaden faaet fat i det dumme Tøj? Han behandlede Visens Eksistens og sin Popularitet med et Skuldertræk og et overlegent Smil, og der opstod en Pavse. 25 Imidlertid var øjensynlig Etatsraadens Tanker vandrede andre Steder hen, og hans Gæst lod som Følge deraf det sidst anlagte Smil glide bort af sit Ansigt for at antage et nyt Udtryk, da han sagde:

»Hr. Etatsraaden antager formodentlig, at jeg har søgt Dem i et Forretningsanliggende - ?«

»Antager ingen Verdens Ting«, svarede den lille Herre hurtig, løftede Øjenbrynene og bredte Armene ud, idet Albuerne forbleve støttede paa Lænestolens Sidestykker.

»Mit Ærinde er fuldstændig personligt«.

»Personligt?« spurgte Etatsraaden med et lyttende Udtryk og det højre Øre drejet hen imod den Talende.

»Ja«.

»Meget vel, glæder mig«. Øjenbrynene sænkedes, og Hænderne gik atter sammen.

Advokaten var ikke ganske fornøjet med den gamle Herres Væsen; men - Fornemmelsen lod til at være gensidig.

»Det har overordentlig Betydning for mig, og jeg er nødt til at gøre Regning paa Hr. Etatsraadens Velvilje«.

Denne nikkede med et Blik gennem Øjenbrynenes Forhæng paa den Talende og støttede Tænderne i Overmundens paa sine Fingerender.

»Det er adskillige Maaneder - over et halvt Aar, siden jeg havde den Ære at gøre Deres Frøken Datters Bekendtskab«.

»Hm«, sagde Etatsraaden, »meget godt«.

»Jeg har ondt ved at sige, hvor - - fordelagtigt et Indtryk Frøkenen har gjort paa mig«. Advokaten havde tænkt at bruge en langt stærkere Betegnelse, men satte uvilkaarlig Udtrykket ned efter den ham omgivende Temperatur.

For Etatsraaden dæmrede der et veldædigt Øjemed bag dette, i Forbindelse med en Basar eller lignende. Det var han nu ikke nogen Ven af og svarede Intet.

»Jeg vilde gerne hos Hr. Etatsraaden udbede mig Tilladelse til at faa en Samtale med Frøken Gertrude«.

»Naa?« sagde Etatsraaden.

»Min Mening er at spørge Deres Datter, om hun vil blive min Hustru«.

»Hejsa!« raabte den gamle Herre og greb fat i Lænestolens Arme, 26 som om han var bleven ramt af et Vindstød og alt havde opgivet Haabet om at redde Hatten.

I Advokatens Kinder skød Blodet op. Der opstod en længere Pavse.

»Er det Dem bekendt«, sagde endelig Etatsraaden med en egen hvas Tilsætning i Stemmen, »at min Datter først fylder sytten Aar til Sommer?«

»Ja, det véd jeg«.

»De er - hvor gammel?«

»Jeg er 36 Aar, fyldt«, svarede Advokaten med en Ro, som dirrede ham gennem Kroppen.

Etatsraaden blev siddende tilbagelænet i Stolen og stirrede stift ud for sig. Der var stille i den store Stue, kun Ilden slufrede med en vis gemytlig Lyd i den hvide Ovn, og et fransk Ur dikkede haardt paa en lille Konsol over Skrivebordet. Endelig sagde Advokaten:

»Frøken Gertrude er ikke noget Barn længer«.

Etatsraaden slog ud med den ene Haand, som om han vilde sige: Der behøves ikke et Ord mere, og rejste sig i det Samme med sit sædvanlige Sæt. »Ja vær saa artig«, sagde han, »vil De saa følge med, jeg antager, at min Datter er hjemme«.

Advokaten kunde ikke længer beherske sin irriterede Stemning. »Jeg véd ikke«, sagde han, »om jeg maa gøre Hr. Etatsraaden opmærksom paa, at jeg efter almindelig Skik og Brug ikke havde behøvet at henvende mig først til Dem for at kunne tale til Frøken Gertrude om denne Sag«.

»Fuldkommen rigtigt«, bemærkede Etatsraaden, staaende ved Døren ud til Trappegangen, »jeg er Dem meget forbunden«. Han lukkede Døren op og gjorde en indbydende Gestus til Advokaten for at lade denne træde først ud paa Trappeafsatsen. Den bratte Afgørelse af Forhandlingerne mellem ham og Etatsraaden var saa lidt som mulig efter Advokatens Smag, særlig efter den Karakter, som den hele Samtale havde havt; men der syntes fornuftigvis ikke nu at kunne gøres nogen Indvending.

Han traadte først ud ad Døren, men vendte sig øjeblikkelig for at lade Etatsraaden gaa foran opad Trappen. Etatsraaden havde til denne Ekspedition bevæbnet sig med en sort Silkekasket, som gav ham et alt Andet end Ærefrygt indgydende Udseende, og Advokaten kunde ikke væрге sig mod et Slags lystigt Indtryk af den gamle Mand Han 27 kom til at tænke paa den lille, snurrige Optikus, hos hvem den vigtige Begivenhed, Købet af hans første Lorgnet, var foregaaet, og Vreden blev borte i en fredelig-ironisk-spændt Stemning.

Der blev ikke vekslet et Ord mellem de To paa den hele Vandring. Etatsraaden lukkede sig selv ind ad Hoveddøren i Beletagen, de passerede den store Entré med sine Spejle, Knagerækker, Skabe, sit Voksdugstæppe og en blandet Lugt af Stovvask og Pelsværk, de betraadte de smukke Værelser, hvor en Mængde Malerier beherskede Dekorationen, og skulde just passere en tofags, hyggelig Salon, da en ungdommelig Damestemme fra den tilgrænsende Spisestue standsede al videre Fremrykken.

»Men Fader, hvad gør Du her paa denne Tid af Dagen? - Tante er ude«.

»Det er Dig, jeg vil have fat i. Der er En, der vil tale med Dig«.

»Er det paa Kontoret - jeg har saa daarlig Tid«.

»Nej her«.

Stemmen tav. De Kommendes Trin havde ikke kunnet høres paa de tykke Tæpper, og Advokaten havde været saa langt bag ved sin Fører, at han ikke var bleven set fra Spisestuen. Ved den første Lyd af den unge Piges Stemme var han standset.

»Det er naturligvis Emil«, lød det igen fra Spisestuen. Men det var ikke Emil, og Frøken Gertrude blev staaende blussende rød paa Tærskelen mellem de to Stuer, da hun fik Øje paa den høje Advokat, som bukkede for hende.

»Advokat Feddersen har ønsket en Samtale med Dig«, sagde Etatsraaden kort, slog ud med Haanden og forlod Stuen. Man hørte ham slaa Entrédøren i efter sig, medens der endnu kun var faldet et Par forvirrede Ytringer mellem de To i Dagligstuen.

»Jeg tør dog maaske formode, at Frøkenen ikke er bleven altfor forbavset over mit Komme?« sagde Advokaten endelig i et ordnet Sprog.

Det var Frøkenen ganske vist ikke, forsaavidt hun i samme Nu, hun saa ham, vidste, hvorfor han kom; men at det just skulde være idag og ikke lige saa godt eller hellere kunde have ventet en rum Tid, var hun

paa ingen Maade forberedt paa, og den uimodsigelige Vished, at han nu var der i sit bestemte Ærinde, var en trykkende, ubehagelig Fornemmelse. For første Gang i sit Liv maaske tabte Gertrude Modet og kunde kun gøre en tavs Bøjning for ham hen imod en 28 lav Sofa ved Vinduet. Selv satte hun sig lige overfor med et Sybord imellem dem; sin Arm lagde hun i Vinduskarmen, saa at Gardinet foldede sig omkring den, og hendes Blik gled gennem Ruderne ud paa Sneen, som faldt, og paa Folk, som gik forbi paa Torvet neden under.

Advokaten begyndte at tale; han holdt et lille Foredrag.

Det susede svagt for Gertrudes Øren, hendes Hoved var spændt. Det forekom hende, at Verden med Et var langt borte og kun gav sig til Kende ved en dump Rumlen fra det Fjærne. Selv sad hun paa en indskrænket Plads med det tomme Rum omkring sig, og der nede dukkede Advokat Feddersen op og talte som i en Tønde. Han sagde vistnok Ting, som han slet ikke vilde have berørt. Det var jo dog urimeligt nu at fortælle hende, at hans Ungdom var hengaaet i smaa Kaar, det kunde han fortælle bag efter. - Hvor gammel han var, det vidste hun godt. - - Der gik Lieutenant Spærch nede paa Torvet -mon han saa havde været hos Gülüchs igaar? Det havde været morsomt, om han havde villet gøre Visit idag. - - Men det blev jo ved og fik aldrig Ende! - Nej, nu begyndte han at fortælle om sin store Proces, som havde staaet omtalt i alle Blade - -

Hun afbrød ham.

»Jeg véd, hvad De vil sige«, sagde hun med en utaalmodig Lyst til at hjælpe ham, men blev i samme Øjeblik forskrækket over sin Dristighed, der gjorde en Virkning paa Advokaten, som om en Bombe var sprungen.

»De véd, at jeg elsker Dem?« brød han ud med en Kraft i Stemmen, der var noget for stor til Værelset, hvori han befandt sig.

Dette Udbrud, denne Lidenskab var Gertrude aldeles ikke forberedt paa. Afgørelsen kom saa truende nær ind paa Livet af hende. Var en Hund pludselig faret imod hende, vilde hendes Nerver ikke være blevne stærkere angrebne.

»Men De da, Frøken Gertrude, elsker De mig?«

Hun var fangen, det var ikke muligt mere at slippe bort.

»- Jeg véd ikke - - det kommer an paa Tante - paa Fader -«

»Nej De, De selv, Gertrude, De maa svare!«

Advokaten var ganske nær ved hende. Nu greb han hendes Hænder, han trykkede dem i sine, han havde kaldt hende ved Fornavn, han var ængstelig, hans Stemme skælvede, hans Øjne vare saa besynderlige, hvor kunde en Mand, som Alle saa op til, komme i en saadan 29 Bevægelse? - - Hvad skulde hun dog sige - dette var skrækkeligt -

»De maa sige mig, om De elsker mig, der maa ingen Usikkerhed være nu, Gertrude - hører De, De maa tale!«

»Ja, saa gør jeg det vel«, sagde hun anstrængt. I hendes egne Øren lød det, som om hun bad om Naade.

Advokaten hørte ikke dette. Han tog hende henrykt i sine Arme og kyskede hende. Gertrude følte en Slags Bedøvelse, som dog ikke var ubehagelig. Han talte begejstret. Dette var det skønneste Øjeblik i hans Liv, han var den lykkeligste Mand i Verden og skulde gøre hende til den lykkeligste Kvinde, blot hun vilde elske ham, som han elskede hende, og han vilde kysse hende paa ny. Gertrude vendte uvilkaarlig Hovedet; hans Kys kom paa Kinden, hvor den bøjede ind ved Halsen. Hun syntes ikke om det. Kunde han ikke være glad uden at ville kysse hende? - Det var ogsaa uheldigt, at Tante Rosalie nu netop var ude. - Men det klædte ham at være henrykt. - Hvor han var god Jo, hun havde altid kunnet lide ham. - Om naar hun havde begyndt at elske ham? Det kunde hun ikke sige. De Andre havde for længe siden drillet hende med ham - det maatte vel være fra den Gang. - Sige »Du«? Det kunde hun ikke, det var saa svært. Hun skulde blot prøve derpaa én Gang. Det var umuligt - -

Det ringede. Det var Klokken fra Entréen, der lød.

Gertrude aandede lettet. Advokaten var ikke langt fra at udstøde en Ed Han havde gerne i hæftige Øjeblikke en saadan paa Tungen. Han tog sin Hat, som laa paa Gulvet, og stillede sig ved et Blomsterbord Det var en Visit. Den unge Hr. Coolmann, der kom for at tage Afsked, forinden han rejste tilbage til Tyskland.

Gertrude havde ikke behøvet mere end flygtig at rejse sig, kaste et Blik i Spejlet og atter at sætte sig for at være den samme utvungne, elskværdige Datter af Huset, som nu snart i et Aar havde gjort en hel Bataljon unge Mænd i København længselsfulde efter det Coldbjørnsenske Hus. Den unge Hr. Coolmann fik en udsøgt god Modtagelse. Der blev gjort ham smaa, strænge Bebrejdelser, fordi han kunde tænke paa at forlade

København just i denne gode Tid, da Ballerne skulde ret til at begynde, og der blev appelleret til Advokat Feddersens Dom om det Urimelige i Hr. Coolmanns Forsæt. Feddersen pønsede paa, om der var Mulighed for at kaste den unge Mand paa Døren. Hr. Coolmann var henrykt og teede sig saa forelsket, at det tilsidst virkelig saa ud til, at han ikke skulde være kommen afsted 30 Endelig tog han dog Afsked, forbavset over, at Advokaten ikke havde gjort Mine dertil for længe siden, og da Begivenheden viste sig med Nødvendighedens Krav, bar Gertrude den med endog paafaldende god Fatning. Hun fulgte dog Gæsten til Entrédøren. Advokaten var rasende.

»Men Du gode Gud, Gertrude, hvorfor var Du saa venlig mod den - Fyr?« Han gik op og ned ad Gulvet, Gertrude saa forundret paa ham.

»Det rare Menneske, han har været her saa tidt, og nu skulde han rejse«.

»Men i dette Øjeblik! - - Min yndige, søde Gertrude, følte Du da ikke, hvorledes jeg stod paa Naale? - En saadan Afbrydelse, det var jo næsten mere end man kunde holde ud.«

Gertrude svarede Intet og satte sig stiltfærdig paa en Stol med Hænderne i Skødet. Feddersen gik endnu en Stund op og ned i Stuen og havde ondt ved at komme tilbage til den bløde Stemning, hvorfra han var bleven udreven. Han talte om sin Kærlighed, fortalte hende, hvorledes han havde elsket hende fra den første Dag, de havde været sammen i Ordrup. Han dvælede ved den Dragt med den hvide Besætning, som hun da havde havt paa, og blev varm ved Omtalen af, hvor bedaarende hun havde set ud, hvor jomfrueligt, hvor friskt hendes Væsen havde været og altid var. Han standsede og berørte med et Smil, hvor bange han i en senere Periode havde været, da det forekom ham, at hun ikke lagde synderlig Mærke til ham, hvor brændende han havde ønsket at blive inviteret til en af de smaa Middage, som han vidste bleve givne til Ære for hende - -

Aa, det var der ikke noget videre Morsomt ved - det var Tante Rosalie, som bestemte, hvem der skulde komme. Havde hun selv skullet vælge - -

Saa var han kommen med?!

Han havde paany grebet hendes Hænder og stod bøjet ned imod hende. Hans Øjne havde det lyksalige Udtryk fra før. Hun tav med, at hun i Grunden ikke havde tænkt paa at invitere ham til den morsomme Middag med Dans, som hun af og til arrangerede i sit Hoved, og det faldt hende ind, at hun formodentlig *burde* have gjort det. --Hvor det dog var forunderligt, at han holdt saa meget af hende, hun havde jo aldrig gjort Nogetsomhelst for ham. - Men det var morsomt at høre ham tale.

31

Han havde sat sig ved Siden af hende og lagt Armen over Ryggen paa hendes Stol og vilde nu, at ogsaa hun skulde fortælle. Hvad skulde hun sige? Hun havde Intet, som var værd at meddele.

Hun spurgte, om de ikke skulde gaa ned til hendes Fader.

Advokaten tav lidt og sagde derpaa langsomt:

»Jeg er bange for, at din Fader ikke synes videre godt om mig«.

»Det er umuligt!« udbrød Gertrude, »Alle synes godt om Dem«.

Hun havde rejst sig. Advokaten førte taknemlig hendes Haand til sine Læber. Han havde dog forregnet sig med Hensyn til hendes Udbrud Det var ikke et Udbrud af naiv Følelse, det var den Forudsætning, hvorfra hun gik ud.

»Han tog ikke videre godt imod mig før, da jeg sagde ham, hvad jeg vilde«.

Der steg en dunkel Følelse op i Gertrude af at have været Genstand for et Bedrag, og hun sagde ængstelig:

»Jeg gaar ikke med, De maa gaa alene ned til Fader!«

Hendes Frygt klædte hende imidlertid saa nydelig, at den forelskede Advokat kun kunde blive siddende og henrykt inddrikke hendes Billede.

»Hører De, jeg gaar ikke med!« - Hun strakte Haanden bønlig ud imod ham fra det Sted, hvor hun stod, et Stykke borte, og føjede til: »Jeg er bange, gaa De!«

Dette var for meget for Advokaten. Han sprang op og kyssede paany i Henrykkelse hendes Haand. Hun maatte ikke nu gøre sig nogen alvorlig Bekymring. Hendes Fader var bleven overrasket før, ærgerlig maaske, over, at en fræk Person kunde nære saa egenkærlige Planer med hans eneste Datter; men mere

var der ikke i Vejen, kunde der ikke være. Nu gik han ned paa Kontoret, og hun skulde være ved godt Mod saa længe - om lidt var han tilbage med hendes Fader.

»Vær altsaa ikke længer bange. Farvel min Elskede, nu gaar jeg. -Men se dog lidt glad paa mig, inden jeg gaar, at jeg kan tage den skønneste Hilsen med fra dine Øjne«.

Gertrude havde staaet alvorlig og stille, medens han ivrig talte; nu løftede hun Øjnene og saa venlig paa ham. Han vovede at kysse hende og gik saare lykkelig bort. Ved Portiererne vendte han sig, kyskede paa Fingeren ad hende og forsvandt. Hun havde fulgt ham med Øjnene og ventet paa dette Øjeblik. Saa satte hun sig i en Sofa, lagde Armen over en Pude, sit Ansigt paa Armen og græd, som om en Ulykke var sket. - - 32 »Men Barn, hvad er her i Vejen?«

Det var Tante Rosalie, som stod for hende i Kaabe og Hat, som hun var kommen tilbage fra sine Juleindkøb i de overfyldte Butiker. Tjeneren kunde ventes hvert Øjeblik i Stuerne med Pakkerne fra Vognen. Gertrude løftede Hovedet.

»Advokat Feddersen har været her, Tante, og har friet til mig«.

Tanten gjorde kort omkring. Hun hørte Tjeneren i Spisestuen og gik ham i Møde. Pakkerne bleve lagte af der, og den gamle Frøken Coldbjørnsen var i Hast tilbage hos sin Myndling. Ved hendes Klæder hang endnu Vinterdagens Kulde og den ejendommelige Lugt af Saffian og Polster fra Vognen.

»Hvad har Du svaret, Barn?«

»Ja, Tante«.

»Men saa er jo Alt godt - min søde Gertrude«.

Og Tanten satte sig i Sofaen og trak Gertrudes Hoved ind til sig. Den unge Piges Sind gik til Ro ved denne moderlige Omfavnelse, der kom med Resterne af den friske Luft ude fra.

»Er saa Alt godt, Tante?«

»Ja, min egen Ven, det skulde jeg tro«.

»Hvad siger Fader?«

»At det glæder ham, naturligvis«.

»Tror Du det?«

»Ja ganske vist«.

»Feddersen er nede hos ham nu«.

»Saa har vi dem om lidt. - Du maa ikke græde, Gertrude, saa bliver din Fader straks bange«.

Gertrude tørrede lydig sine Øjne og blev siddende i Sofaens Hjørne. Den gamle Dame bevægede sig stiltfærdig omkring i Stuen, medens hun ved egen Hjælp tog sit Tøj af, og talte hele Tiden til Gertrude.

»Og jeg med mine Juleindkøb, og som havde saa travlt og havde Hovedet fuldt af alle disse Smaating - og saa gaar Du hen og giver din Haand bort, bestemmer over din Skæbne, Du Barn - min egen kære Gertrude! Nu er det nok snart forbi med din gamle Tantes Myndighed«. Hun ringede og lod Pigen, som kom ind, bære Overtøjet bort. Gertrude sad tavs og saa med et halvt fornøjet, halvt forlegent Smil paa hende. »Min egen Pige, Du maa tro, at det betyder Noget for mig, at overlevere Dig i saa gode Hænder«. Hun havde atter 33 sat sig hos Gertrude, og tog nu hendes Haand og klappede den. »Ak tænk, om Du var bleven en Andens!«

»Er jeg nu da hans?« spurgte Gertrude.

»Ja, det er Du. - Naturligvis ikke straks, jeg forlader Dig ikke endnu; men det varer vel ikke længe, saa er I gifte, og saa kan jeg jo pakke sammen«. Hun vedblev at klappe Gertrudes Haand og faldt saa hen i glade og alvorlige Betragtninger over, hvad den nærmeste Fremtid maatte bære i sit Skød.

Gertrude tænkte og følte paa sin Side ikke Meget. Hun var ikke længer bange for, at hendes Fader skulde sige noget Kort og Barskt paa den haanende Maade, som altid gjorde Tanten vred og hende saa angst; men fuldstændig Fred havde hun ikke. Hvor kunde det være, at hun tog saa rolig paa, hvad der var sket? Hvorfor var hun ikke lykkelig? Hun maatte have et underlig utilfredst Sind, siden hun ikke var gladere - andre unge Piger straalede jo af Glæde, naar de vare blevne forlovede.

Pludselig hørte hun Entrédøren gaa og Etatsraadens Nøgler klirre. Hun fik Hjertebanken og rejste sig hurtig op fra Sofaen. Den gamle Dame rejste sig ligeledes og gik de Indtrædende i Møde. Etatsraaden kom først og gik lige løs paa sin Datter, Advokaten kom bag efter og fik begge den gamle Dames Hænder; han tog taknemlig imod dem og saa meget lykkelig ud. Paa Etatsraadens Ansigt var der ikke noget Særligt at iagttage og heller ikke i hans Stemme, da han sagde:

»Du er mig et underligt Barn, vil Du have ham ?«

»Ja«, sagde Gertrude og var rød og smilede og følte sig generet af, at de Alle saa paa hende. »Du er da ikke vred, Fader?«

»Nej, hvorfor skulde jeg være det?«

Gertrude saa lidt forsigtig paa ham, saa listede hun sagte sin Haand om hans. Etatsraaden vilde sige Noget, men det udeblev, han klappede kun sin Datter paa Kinden. Gertrude løftede den af hans Hænder, hun havde omfattet, op til den anden Kind, bredte Haanden med et lille Tryk ud paa den silkeglatte Underflade og strøg med sin bløde Haand hen over Faderens. Saa tog hun hans Arm og gik med Hovedet mod Faderens Skulder hen til Tante Rosalie og Advokaten og rakte uden at slippe Faderen først hende saa ham den venstre Haand. Advokaten trykkede Haanden mellem begge sine og syntes at ville sige Noget, Tante Rosalie havde Taarer i Øjnene,

»Maa jeg tale med *Dig*, Rosalie«, sagde pludselig Etatsraaden og slap sin Datter.

34

De to gamle Søskende forlod det nyforlovede Par og begav sig til Frøkenens Stue, de Forlovede satte sig i samme Sofa, som Gertrude havde valgt til at græde i.

Advokaten fortalte hurtig om, hvad der var forefaldet paa Kontoret. Den gamle Herre havde gjort Vanskeligheder ved en officiel Forlovelse, fordi Gertrude var saa ung; men da Advokaten havde vist ham, at hverken hans Datters eller hans (Advokatens) Ære tillod, at de indlod sig paa en hemmelig Forbindelse, var han faldet til Føje og havde kun som eneste Betingelse fastsat, at der ikke maatte være Tale om Bryllup før til Nytaar om et Aar. Dette havde Advokaten, hvor nødig han end vilde, ment at burde gaa ind paa. Han nævnede ikke, at Etatsraaden havde sagt: »Enten dette eller slet ingen Forlovelse og for mit Vedkommende helst det Sidste«, og at Samtalen i det Hele havde havt en noget bitter Karakter.

Gertrude hørte adspredt paa ham. Hvad havde hendes Fader og Tante Rosalie nu at tale om? Det var aldrig gode Tegn, naar de tyede til Tantens Stue. »Ja naturligvis«, sagde hun, da Advokaten tav.

»Jeg havde ventet et andet Svar fra din Mund, Gertrude«, sagde Advokaten skuffet, »mig har det været meget smærteligt at skulle vente med Bryllup saa længe«.

»O ja, tilgiv mig, jeg tænkte ikke paa, hvad jeg sagde«.

Tilgivelsen var ikke svær at faa, Feddersen var for lykkelig til at kunne dvæle ved Smaating. Svigerfaderens Uvilje var ham, med Undtagelse af det ene Punkt, hvor den allerede havde faaet reel Betydning, i al Almindelighed overmaade ligegyldig, han havde Gertrudes Haand i sin, Maalet var naaet.

Han talte ud af denne Stemning og bragte Gertrude til at glemme Samtalen, som trak ud, inde i Tante Rosalies Værelse. Da han endelig maatte gaa for at varetage de altid presserende Forretninger, syntes det ogsaa Gertrude, at hun i Latteren over, at han havde havt en Droske holdende udenfor hele Tiden, indviede en lykkelig Fremtid Hun vinkede til ham fra Vinduet, da han jog over Torvet i det tilsnede Køretøj, og nynnede glad, medens hun længe blev staaende foran Spejlet, fordybet i Betragtning af sit eget smukke Billede.

35

IV

Til Tante Rosalies Værelse havde der i Aarenes Løb knyttet sig nogle mindre hyggelige Forestillinger, idet der var forefaldet Scener der inde, som ikke havde havt nogen blid Karakter. Tante Rosalie havde maattet forsvare sin kæreste Gerning paa denne Jord, Gertrudes Opdragelse, mod Angreb fra Broderens Side, og Enighed var sjælden bleven opnaaet, om end den kvindelige Magt hidtil i Reglen havde været den sejrende.

Da Etatsraaden anmodede sin Søster om en Samtale, vidste hun, hvad det betød, og gik til den med en ubehagelig Følelse af at skulle høre saarende Ord om, hvad hun ansaa for hellige og urokkelige Grundpiller for Alt i Livet. Det kom anderledes, end hun havde ventet.

Etatsraaden forhørte sig først nøjagtig om, hvorledes den hele Sag var gaaet til, og da det af Krydsforhøret fremgik - noget imod Tante Rosalies Vilje - at hun havde forudset Frieriet og haabet paa dets lykkelige Udfald, var Tonen ikke hæftig snarere paa en egen Maade træt eller sørgmodig, da Etatsraaden sagde:

»Ja ja, det kan nu ikke nytte at tale mere om dette, Ulykken er sket, og Du har taget den under dine Vinger. - Jeg vil blot bede Dig om én Ting: Gør det ikke fremdeles«.

Der laa heri Signalet til Kamp. Tante Rosalie svarede kort;

»Jeg forstaar Dig ikke, jeg ser ingen Ulykke i, hvad der er sket«.

»Men jeg gør det for os begge«, svarede Broderen, og om end Stemmen var dæmpet, bankede der Hæftighed bag den, »og Du maa tro lidt paa, hvad jeg siger. Du er en gammel, ugift Dame; Du véd ikke, hvad det unge Blod skal gennemgaa. Det er en forkert Forlovelse, som maa hæves«.

»Georg«, udbrød den gamle Frøken paa én Gang krænket over uden videre at blive sat udenfor i en Verden, hvor Kærlighedens Lys aldrig havde skinnet, og forskrækket over Ordenes Indhold, »lad os ikke misforstaa hinanden; hvad Du der siger, er syndig Tale«.

Etatsraaden løftede utaalmodig sine Hænder over Hovedet og rystede dem, et hæftigt Udbrud var overhængende, men det kom ikke.

36

»Ja lad os ikke misforstaa hinanden«, sagde han og lagde Baand paa sig selv, »det er vigtigere i dette Øjeblik maaske end nogensinde før. Der er her foregaaet noget Galt, Gertrude er bleven overrumplet«.

»Hvor kan du sige det«, svarede Tanten hurtig, »Du kender ikke Forholdene, Feddersen har hele Gertrudes uskyldige Hjerte«.

»Og det kan Du virkelig selv et eneste Øjeblik tro paa?«

Et Sekund maaske var Tante Rosalie usikker, saa sagde hun med saa megen Overlegenhed i Tonen, som hun overhoved kunde tillade sig: »Hvorfor skulde Gertrude her pludselig have svaret ja, efter før altid at have svaret nej eller som en Fugl være kommen til mig?«

»Det skal jeg sige Dig«, svarede hendes Broder kort, »hun vidste, at Du stod bag ved«.

»Jeg har ikke lagt et Støvgrans Vægt af Tvang paa Gertrude«, sagde den gamle Frøken indigneret.

»Det behøvedes heller ikke, Tvangen var der forud Barnet er jo spunden ind i et Net af Kærlighed og Katekismus, saa at hun ikke har en Tanke fri - - Spindelvæv paa Spindelvæv i et uhyre Lag! - Ti stille et Øjeblik, jeg angriber Dig ikke, Du har handlet efter din bedste Overbevisning, og jeg har ingen Ret til at bebrejde Dig Noget, jeg har jo ladet Alt gaa sin Gang. - Men føl, at det er sandt, naar jeg siger Dig, at Gertrude har sagt ja til denne Mand, fordi hun troede, at hun *burde*«.

Tante Rosalie var vred men tillige paavirket af den Alvor, hvormed Etatsraaden talte.

»Jeg forstaar Dig ikke«, sagde hun som før.

»Gertrude er bleven hildet i den samme Snare, som - ja som fangede hendes Moder. - Tror du ikke, at jeg forstaar mig lidt paa dette, eller mener Du, at mit Ægteskab med Johanne har været fuldstændig spildt for mig?« Etatsraaden talte bøjet hen imod sin Søster, ivrig, bevæget. Hun blev forvirret.

»Hvad skal det sige, hvorfor taler Du om Johanne?« spurgte hun.

»Fordi jeg ønsker at redde Gertrude fra hendes Moders sørgelige Skæbne«, svarede Etatsraaden rolig. Der opstod en Pavse, man hørte den gamle Herres Fingre spille paa Lænestolens Arme.

»Sørgelige Skæbne?« sagde Søsteren uvillig og lige som tvivlende om at have hørt rigtig.

»Ja - Har Du gaaet blind ved Siden af mit Ægteskab med Johanne? Det er forunderligt. Jeg troede, at det var klart for alle Mennesker«.

37

Etatsraaden tav. »Saa Du da ikke«, sagde han med et pludseligt Udbrud og løftede Hænderne nervøst, »at Johanne græmmede sig? -Det blev kaldet Svækkelse. Aa ja. Men en Dag bad jeg hende om at tale, saa kom det frem. Hele hendes Rædsel over, at hun havde giftet sig med mig uden at ane, hvad Kærlighed var. - Den var senere kommen til hendes Hjerte - saadan er det jo, det gaar. Men saa stod jeg der - vi havde et Barn. - - Hun, den Stakkel, bad om *m in* Tilgivelse!« Etatsraaden flyttede sig hurtig paa Stolen, rejste sig og gjorde nogle Skridt henimod Vinduet. Pludselig vendte han om og gik tæt hen til Søsteren: »Det er det, som ikke maa ske med Gertrude«, sagde han dæmpet.

For Tante Rosalie havde det været sørgelig nyt, hvad hun hørte. Hun sad fordybet i smærtelig forundrede Betragtninger. »For Himlens Skyld, nævn ikke Gertrude i denne Forbindelse!« udbrød hun.

»Synes Du det ligger saa fjærnt?« spurgte Broderen, idet han standsede i en begyndt Vandring fra sin Stol mod Kakkellovnen og tilbage.

Den gamle Dame gjorde en Bevægelse med Hænderne som for at værges sig mod noget Usynligt i Luften. »Din Sorg fører Dig for vidt«, sagde hun sagte, »Gertrudes Sjæl er ren som en Guds Engels?«

»Og hendes Moders?«

»Georg, hun havde syndet«.

Etatsraaden kom i en voldsom Bevægelse. »Syndet!« raabte han, »sig, at jeg har syndet, som vilde kvæle hendes Ungdom i mine Arme! Dumme Fejltagelse, som vælter Brøden fra de rette Skuldre!« Han standsede sig med Anstrængelse. - »Her er ikke Tale om Skyld og Brøde«, fortsatte han roligere med en endnu dirrende Stemme, »her er Tale om et skæbnesvangert Misgreb, som har Ulykken i Følge! Kast Gertrude hen til denne Advokat, og hendes Liv er forspildt«.

»Lær hende at bryde sit Løfte, og hendes Sjæl er fortabt!« udbrød Frøkenen, og paa hendes Kinder tegnede to røde Pletter sig, hun var stærkt bevæget.

»Floskel!« svarede den lille Herre forbitret og strakte Haanden ud imod sin Søster, »kast den i Grams til Ufornuftige og brug den ikke her, hvor det er Alvor«.

Frøken Rosalie vilde svare. Etatsraaden gik med et Par hurtige Skridt hen imod hende og lagde Haanden paa hendes Arm: »Ti nu, Rosalie, lad os blive rolige, vi maa ikke skændes«.

38

Hun tav, og Etatsraaden gik som før op og ned ad Gulvet. Han begyndte lidt efter at tale paa ny. Hans Tone havde da det samme sørgmodige eller trætte Præg som fra Begyndelsen af Samtalen, og han fik Tid til at tale lidt mere i Sammenhæng. Han var for opfyldt af det Alvorlige ved Begivenheden til, at hans Ord ikke efterhaanden skulde gøre Indtryk paa Tante Rosalie. Hun maatte indrømme, at der kunde være en Fejltagelse fra Gertrudes Side, og at Forskellen i Alder mellem de Forlovede kunde føre til uheldige Resultater. Etatsraaden lod sig nøje med dette og gav til Erstatning Tante Rosalie sin Indrømmelse af, at han efter det korte første Møde med Advokaten kunde have bedømt denne galt, og at han maaske netop var den Mand, der kunde blive til uberegnelig Lykke for Gertrudes flagrende Sind. Saa opstillede de to gamle Søkende et Slags Kompromis. Alt skulde gaa sin naturlige Gang, ingen af dem matte gribe ind, og naar saa det Aar var gaaet, som ogsaa Tante Rosalie indrømmede var fornuftigt at sætte som Ventetid skulde Gertrude endnu staa frit, Tanten maatte da ikke lægge nogetsomhelst Baand paa hendes Beslutning.

At Etatsraaden opnaede et formeligt Løfte i saa Henseende, kunde han kun takke den Omstændighed for, at han paa ny vendte tilbage til sit Ægteskabs sørgelige Historie. Tante Rosalie blev denne Gang endnu dybere greben end første Gang Sagen blev berørt; hun fik at vide, hvem det var, hendes unge Svigerinde havde elsket, og som havde elsket hende igen. Det var den unge Komponist fra Stockholm, som i Tante Rosalies Øjne havde været næsten Idealet af en ung Mand.

»Vil Du indrømme,« havde Broderen sagt med et sørgmodigt Smil, »at det havde været naturligere, om Johanne havde fulgt med ham, end at hun blev hos mig?« Tante Rosalie havde Intet svaret. For hendes Øjne havde staaet det elskelige Væsen, der havde bragt Solskin til det gamle Hus og hendes gamle Frøkenhjerter, og den unge Mand med det blide Smil, som havde kunnet spøge finere og mere ridderlig end nogen anden Mand, Tante Rosalie kendte. Og over dem hvilede der nu Brøde! -

Frugten af den førte Samtale faldt fuldt moden i Advokatens Skød. Han undgik at faa en ubehagelig Svigerfader, og samtidig kom der i Gertrudes Væsen en Nuance af Ømhed for ham, som han ikke vilde have indhøstet, havde den unge Pige ikke kunnet skimte Kulden i sin Faders Optræden. Bestandig forekom det hende, at der var Et og 39 Andet at bøde paa. Advokaten tog Alt med rund Haand uden at reflektere synderlig hverken over det Ene eller det Andet. Han var meget lykkelig, arbejdede som sædvanlig og dukkede med et glad Sind under i den store Selskabelighedens Bølge, der rullede frem over ham og Gertrude. Forlovelsen havde vakt megen Opsigt. Forundringen mærkede Advokaten ikke, eller vilde ikke

mærke - hvad kom den ham ved? - og over Gertrude, hvis Væsen ikke havde forandret sig, efter at hun var bleven forlovet, gled den som en fløret Sky, hun var nu som før alle erotisk anlagte Balherrers Fortvivlelse og Glæde. Men hun havde Fred paa sine Baller. Mændenes overordentlige Følsomhed turde nu kun nærme sig hende som afdæmpede, vemodige Klager, og det morede hende. Det kunde man i Ro høre paa og le ad, oven paa det fulgte ingen ubehagelig Eksplosion. I Modsætning til andre unge Piger fandt Gertrude ulige mere Behag i Selskabslivet, efter at hun var bleven forlovet end før.

Tante Rosalie havde haft en lang og alvorlig Samtale med Feddersen, kort efter at Freden var sluttet i hendes Værelse. Hun havde saa at sige givet ham at læse sin Kærligheds Testamente. Bevæget havde den gamle Dame lagt ham paa Sinde hans Ansvar ved fra nu at skulle være den, der ledte Gertrudes Fjed her i Livet, hun overleverede det unge Væsen til ham og bad ham vogte hende vel. Hun udtalte sin Dom om Gertrude, udpegede, hvad hun troede var en Fare for hende, hendes lette Sind, og gav saa sit Barn en Lovtale, præget af den inderligste Kærlighed. For Advokaten havde denne Samtale været af stor Betydning. Han havde lyttet til hvert Ord med en Følelse af Beundring, aldrig havde han saaledes hørt Kærlighedens Sprog før, han kendte det jo kun fra Bøger. Alt var nyt for ham, fra Indholdet af, hvad der blev sagt, til den gamle Dames bevægede Stemme og kærlige Blik. Han havde rørt lagt sin Haand i den gamle Frøkens og sagt, at han følte dybt sit Ansvar. Det var sandt, for saa vidt som han nu indsaa, at han havde et Ansvar, der strakte sig udenfor ham selv, det havde han ikke tænkt over før. Et praktisk Resultat havde Samtalen haft. Tidligere havde Gertrudes selskabsvante Sikkerhed blændet Advokaten, han havde i hende troet at møde den unge Dame og anlagt sin Optræden derefter. Ved Tantens Ord blev hans Opfattelse af hende forandret; det var et Barn, han elskede. At der var en Skuffelse i dette nye Syn paa Gertrude, kunde ikke dølgjes; men paa den anden Side stod hendes store Friskhed og kærlige Sind lige fortryllende for 40 ham, han lærte paa en Dag eller to at finde det samme Behag i den ny Tingenes Tilstand som i den gamle. En og anden utydelig Følelse hos Advokaten om at skulle have lært Noget af sin unge Elskede blev borte mellem disse tidlig forandrede Tanker om Gertrude; hun skulde nu kun være det rene Solskin i hans Liv, som naaede til ham uden at være analyseret gennem nogen Slags Prisme. Hans Pligt var det at lede heride og elske hende saaledes, som Tante Rosalie havde skildret ham Tingen. Det var blevet sagt til ham, at han skulde tage varlig paa Gertrude, og det udførte han til Punkt og Prikke, saa meget mere som han i Grunden ikke vidste, hvor han skulde være skreden ind Gertrudes Liv blev altsaa i saa godt som ingen Henseende forandret, det modtog blot en Forøgelse ved Advokatens Nærværelse. Han var altid glad og var baade underholdende og elskværdig, og Forlovelsen med ham bragte til Gertrude en større Hyldest fra de Gamles Side end tidligere. Den unge Pige saa altsaa paa Tilværelsen med nok saa glade Øjne som nogensinde.

Helt uden Skyer var Forholdet dog ikke; men de kom og drog bort, førte af en hastig Vind. Gertrude kunde ikke vænne sig til Advokatens Kærtegn. Feddersen kunde tælle de Gange, han havde kysset hendes Læber. Ganske vist var hendes Kind ogsaa yndig, men Munden fristede mere, og naar den erotiske Mand udførte et hastigt coup, kunde der komme en lille Scene. Der var én Ting til, som voldte lidt Besvær, og som endog hidførte Tantens Mellemkomst. Advokaten var ikke saa sikker i det gode Selskabs Vedtægter og ydre Former, at jo ikke en Gang imellem, naar han følte sig hjemme ved Svigerfaderens Bord eller i de pyntelige Saloner, Vanerne fra hans Ungdomsliv stak igennem. Det stødte Gertrude overordentlig, og hun paatalte det uden videre. Her mødte hun imidlertid en egen Art Hovmod hos sin Forlovede, han modtog ingen Tilrettevisning, og Gertrude lærte hurtig at tie. Hun led, særlig i Andres Nærværelse, betydelig, hvor disse Uskønheder kom til Syne, og en Gang, da Advokaten havde indfundet sig i et lille Selskab for Gertrudes unge Veninder i Formiddagsdragt, var der en saadan ophobet Graad og Vrede, at Tante Rosalie blev alvorlig forskrækket. Advokaten fik dog Intet at vide om dette, og det gik over hurtig som det kom.

Med Etatsraaden kom Advokaten temmelig snart paa en god Fod. Hertil bidrog mere end noget Andet, at de lærte hinanden at kende gennem Forretningslivet. Sønnen, Emil, af første Ægteskab, som var 41 etableret i London, havde gjort forskellige uheldige Dispositioner og var kommen i et indviklet Forhold til et Hus af tvivlsomt Renommé i København. Etatsraaden gik modstræbende til Feddersen med Sagen; men ikke saa saare var den kommen i hans Haand, før den fik en anden Gænge. Sønnen skrev de mest anerkendende og taknemmelige Breve fra London, Etatsraaden, som fulgte nøje med, forbavsedes over Feddersens hurtige Omdømme og praktiske Sans, og da det var med halve Kæltringer, man havde at gøre, gjorde Advokatens Hensynsløshed ikke noget ugunstigt Indtryk paa ham. Resultatet blev, at Køligheden veg fra Etatsraadens Væsen og gav Plads for en vis Hjertelighed.

Den gamle Mand forandrede dog ingenlunde sin Mening i Ægteskabsspørgsmaalet og udtalte det paa given Foranledning til Tante Rosalie, der alt havde ment at kunne triumfere.

»Der er mig noget Koldt eller Stillestaaende ved Feddersen, som jeg ikke kan forklare«, havde Etatsraaden ytret, »jeg priser ikke Gertrude lykkelig«, og denne Opfattelse faldt sammen med en anden lagttagelse, han havde gjort, og som netop angik Gertrude.

Da den overvældende Selskabelighed hen ad Foraaret sagtnede, havde Etatsraaden faaet Lejlighed til at sysselsætte sig ikke saa lidt med Gertrude. Han tog hende med paa Spasereture og bandt hende om Aftenen til sin Stue, han vilde have, at hun skulde udtale sig, vise ham sin unge Sjæl. Men hans Forsøg lykkedes kun daarlig, eller ogsaa var der Ingenting paa de fine Blade, som han lempelig berørte. Gertrude var glad ved

hver en Tilnærmelse fra Faderens Side, var munter i hans Selskab og mere øm mod ham end mod nogen Anden, talte om Alt, hvad der for igennem hendes Hoved, men af Tanker var der kun saare lidt. Etatsraaden blev mismodig og anklagede i sit stille Sind mere end nogensinde den Opdragelse, Datteren havde faaet. Hvert selvstændigt Tankefrø syntes ham bortryddet, inden det havde spiret, hvert et muntert lille »hvorfor« tilintetgjort i sin første Vækst. Hun spejlede i Stemninger Alt, hvad der omgav hende, og havde ingen Trang eller ingen Evne, frygtede Etatsraaden, til nogensinde at kige om bag dette Spejlbillede. Det var en Skuffelse for den gamle Mand; han havde troet, at der maatte findes store og smukke Spor af Moderens Begavelse hos Datteren. Moden til at giftes var hun i endnu mindre Grad, end han havde formodet, tænkte han og blev harmfuld over, at Advokaten og Tante Rosalie begge gladelig sejlede ned ad 42 Strømmen, der førte ud i det aabne Hav bag Gertrudes Bryllup. De Taaber troede, at Turen gik imod en Havn! Skulde han dog gribe ind og nedlægge sit Veto imod Forbindelsen? - Sæt saa, at Gertrude virkelig kun var den lille Baad, der vilde stoppe op for altid ved Bryllupsdagens Bolværk, saa var hans Veto en daarlig Plan, og han en gammel Drømmer, der ved at spille Forsyn kun voldte Forstyrrelse. Etatsraaden trak sig atter forsigtig tilbage og lod Tingene gaa deres Gang. Det havde han gjort fra samme Dag, hans Indsigt var bleven saa stærkt beriget, den Dag da hans unge Hustrus Taarer vare faldne paa ham, og han havde faaet Syn for Ting, der før vare gledne ham umærkelig forbi. Før den Tid kunde man maaske have kaldt ham en godlidende Hustyran, det Navn havde for længe siden ikke passet mere.

Da Sommeren kom, flyttede den Coldbjørnsenske Familie til Landstedet i Taarbæk. Slægt og Venner havde ment, at Brylluppet skulde have staaet forinden, og fra Mange var der indløbet Forespørgsler, som havde generet Tante Rosalie. Hun havde gjort et sidste Forsøg paa at faa Overenskomsten fra Vinteren brudt, men i dette Punkt havde Etatsraaden været fast. Gertrude lagde ingensomhelst Utaalmodighed for Dagen, og Feddersen holdt det for under sin Værdighed at røre ved Sagen. Han var betydelig krænkede over, at Svigerfaderen vedblev at fastholde sin første Bestemmelse, men sagde Intet. - Midt paa Sommeren rejste saa Gertrude som sædvanlig paa Landet til en Halvonkels Gaard i det sydlige Sælland, Tante Rosalie vilde følge efter for at være der en kortere Tid; ogsaa Advokaten var indbudt, men kunde for sine Forretningers Skyld først slippe fra København betydelig senere. Etatsraaden vilde gøre en Forretningsrejse til London.

43

V

Halvonkelens Gaard, der fra den tidligere Ejer, en Finne, havde bevaret Navnet Belinda, laa i en af de frugtbarste og smukkeste Egne af Sydsælland, omgivet af Skov og ikke langt fra Vandet. Familien bestod af Proprietæren, en brav, praktisk og rig Mand, hans Hustru, der var udgaaet fra et velhavende Hjem i den høje Embedskreds i København, deres seks Børn, hvoraf den ældste var en fjortenaars Pige, en skiftende Bestand af i Reglen formuende unge Mænd, som lærte Landvæsenet paa Belinda, og om Sommeren tillige altid Gjæster. Imellem disse udmærkede sig i Aar Maleren Fabricius, en seksogtyveaarig, blond, fregnet, skægløs Person, der var mere munter end Folk paa hans Alder i Almindelighed ere. Han var Aarets forkælede Gæst, og hans glade Lune var kommet til et Hus, hvor saa at sige Væggene alt fra tidligere Øvelse vare belavede paa at give Latteren syngende tilbage. Der var næsten bestandig en underlig Støj i den temmelig koncentrerede Hovedbygning, det kom af, at der et eller andet Sted i Huset var stængt Latter inde, som trængte paa for at slippe ud. Ikke en Dør kunde gaa, uden at en Slump af den oplivende Lyd kom tumlende, og alle Mennesker gik omkring paa Korridorer og Trappegange med et Smil om Munden eller nynnende paa en Melodi, som, naar det skulde være, kunde slaa over i en trillende Latter. Hvad man lo ad, vilde være umuligt at sige; man lo ad Alting. Det laa i Jordbunden, i Solskinnet, den fortrinlige Kost, Egnens Skønhed, Tankernes frie Bevægelse. - »De Pokkers Unger le allermost«, skrev Fabricius til sin Moder, »helt ned i deres toppede smaa Maver, og det er en Fryd at se alle de skinnende smaa Tænder og klare Øjne, naar vi ere samlede ved Bordet, og Proprietarius selv fører an med en Latter, som kunde afblade et Rosenbed, om det skulde være«. - - »Jeg maler mest Kør i denne Tid«, skrev han i et andet Brev, »jeg har opdaget, at Bagpartiet af en Ko er lige saa morsomt som en Holbergs Komædie, men jeg véd ikke, hvordan det gaar, om Aftenen er altid mit Bord opfyldt af leende Barnehoveder«.

Lærerinden paa Gaarden, Frøken Thora Hallager, spillede en vigtig 44 Rolle i Husets indre Liv. Udgaet fra et dannet og lykkeligt Hjem havde hun ved Faderens pludselige Død været tvungen til at søge sig en Plads som Gouvernante og havde nu i henved seks Aar i denne Egenskab opholdt sig hos Bechs paa Belinda og havde der i den talrig opvoksende Slægt en Opgave for sig, som syntes at kunne strække sig langt ind i Fremtiden. Hun havde ogsaa spøgende sluttet en Slags Kapitulation med Proprietæren om at holde ud hos dem, lige saa længe som Vorherre vedblev at være saa ødsel med sine Velgerninger mod Huset.

Som en smuk og noget formel ung Dame i en alvorlig, sort Dragt var hun kommen til Egnen, og det havde ikke varet længe, før saa et saa et andet Tilbud fra Egnens giftefærdige Mænd, snart paa lette Vinger og snart i adstadig Pasgang, havde nærmet sig hendes smalle Fod Ingen Fremmed lod til at mene, at hun ret for Alvor kunde ønske at forblive i sin Stilling som Gouvernante paa Belinda, men Alle toge de fejl, og om det saa var den stærkt erotisk bevægede Sognepræst, der nylig var bleven Enkemand, maatte de lægge andre Planer for deres Fremtid end saadanne, hvori Frøken Thora havde Del. De gjorde det ogsaa alle redelig, og Proprietær Bech havde en Historie om, at der fra Frøken Thoras Værelse lød en rolig Latter for hvert Bryllup, der fejredes i fire Miles Omkreds; alle Brudgommene havde jo med angstbespændt Sind været først ved hendes Dør. Hun var meget afholdt paa Gaarden, og Fabricius, der opfattede temmelig hurtig og ofte korrekt, skrev kort efter sin Ankomst om hende til sin Moder, hans stadige Korrespondent, paa følgende Maade:

»Naar man lægger Øret omhyggelig til Murene her i Huset, vil man opdage, at det egentlig toneangivende Sted er Frøken Thoras Værelse i Gavlen mod S. Ø., hvor Stærkasserne ere anbragte, og hvor Slyngrøser stræbe at nærme sig Tagskægget. Der samles og derfra udgaar hver Dag et Knippe af Toner, som Ingen maaske tænker paa, men som ikke desto mindre klinger igen i hver Latter, som høres her paa Gaarden«.

Og til hende selv havde han sagt, da han var bleven hjemme i Familien: »Jeg kan ikke begribe, Frøken, at De hver Morgen vil gøre mig fortvivlet, naar De dog ved Solnedgang kan sænke en mild Fred i min Sjæl. Hver Dag begynder De med at sige: »Hr. Fabricius« til mig, og det bliver saa om Aftenen til »Fabricius«. Det røber en Svaghed, som jeg aldrig vilde have tiltroet Dem. De lader Dem erobre hver 45 evige Dag«. Han havde smilet saa muntert og set saa ærbødig ud, medens han talte, at Frøken Thora havde let med de Andre og lovet her efter kun at sige Fabricius til ham.

I sine Breve til en Ven havde han ikke iagttaget fuldt saa ærbødig en Tone: »Jeg er aldeles forelsket i Lærerinden her paa Gaarden«, skrev han, »hun er Idealet af, hvad der for mig er kvindelig Tiltrækkende. Hun lever i en anden Verden end den, Du og jeg kender, og er -ikke saa ung, at hun Ingenting véd, og paa den anden Side heller ikke saa gammel, at hun jo endnu har bevaret en Smule Nyfigenhed - den er ganske blond! Hun er smuk paa en egen fin Maade, rank og bøjelig. Hendes Ansigtifarve er sund, Arme, Hænder, Hals og Skuldre ere smægtende hvide og indenfra udarbejdede med en Fylde i hver smækker Enkelthed, som er rent ud bedaarende. Brystets Runding er let hævet, Du vilde blive bevæget ved at se Maaden, hvorpaa det glider op til Halsen og denne ned til det over det vanskelige Sted ved Nøglebenet - der er en Fred og Lykke paa dette glatte Sted, som jeg under nedringede Forhold stille tilbeder. Moder havde da jeg var Dreng, en hvid Silkepude paa sit Toiletbord, det var min Fryd at stikke Knappenaale i dens kølig-lune Skind, det gav hver Gang et svagt Smæk, en forfriskende lille Lyd; jeg tilstaar, at jeg har følt Lyst til at genoplive min Fornøjelse fra Drengesaarene ved sagte at stikke smaa Knappenaale i dette fine Uskyldshvalv (jeg beder Dig dvæle et Øjeblik beundrende ved dette Ord) hos Frøken Thora. Jeg tør naturligvis ikke sige det til hende, og det er kedeligt, den halve Fornøjelse ved saadanne dumdristige Tanker er at aabenbare dem. Jeg har den største Respekt for hende. Hun er af de Damer, som man øjeblikkelig tillægger en Historie, gerne vil tale med, faar kønne Tanker af, tror paa, kort sagt, mener om, er et Digt og ikke kunde blive til en Vise. De fleste Damer er for Resten kun et Omkvæd. Der er ved hendes Fødders og Bens Former noget Aandigt og Elegant, som paa en Maade giver hele hendes Person: Il y a de la poésie dans ces jambes-là. Din Søsters lille Betty har maaske noget Lignende. - Hele min Lærerinde vil jeg male i Vandfarve, inden jeg vover mig til Olie, Du véd i den blege franske Manér, klare Farver, med stærkt Lys, i en ung Skov i et temmelig blottende Gevandt, Armen udstrakt, paa Haanden en Due - - Ak, væk mig, hun vil naturligvis aldrig staa for mig«.

Frøken Thora var meget langt fra at ane Tilstedeværelsen af slige Følelser hos Fabricius - eller hos noget Menneske overhoved - og 46 endnu længere fra at ville gengælde dem med Noget, som kunde ligne dem. Hun holdt af Fabricius, fordi han var elskværdig og morsom; hun ansaa ham for at være ridderlig, og hun var vel den af Huset, som bedst forstod at vurdere hans kunstneriske Opfattelse af alle Forhold. Hun var jevnlig uenig med ham og sagde uden egentlig at mene det, at han havde en daarlig Moral. At han saa uanselig ud, havde hun som alle Andre paa Belinda glemt et Par Dage efter hans Ankomst.

Samme Fabricius sad en Morgen temmelig tidlig uden for Havens Stengærde ved et Led og malede - ikke paa sine holbergske Studier, men Røgterdrengen, der med dinglende Ben red tæt ved paa en Tromle og holdt Øje med en Drift Kvier, som græssede paa Vænget ved Haven. Aftenen forud efter Sengetid var Gertrude Coldbjørnsen kommen til Gaarden, ledsaget af Advokaten, som maatte tilbage til Hovedstaden alt Dagen efter. Fabricius havde Intet set til de nye Gæster. Han fløjtede saa smaat ved sit Arbejde og vilde netop tage sin lille Pibe, som laa i Græsset ved Siden af ham for at stoppe og tænde den, da han opdagede, at der stod en ung Dame inde i Haven bag Leddet og saa paa ham.

»Godmorgen«, sagde han og hilste, idet han rejste sig.

»Godmorgen«, svarede den unge Dame og traadte op paa Leddets underste Lægte for at komme til at hvile Albuerne paa Leddets Overkant. Hendes smidige Krinoline bredte sig ved denne Lejlighed over hele Gabet i Gærdet, som det ikke store Led dækkede, og hendes smækre Overkrop tog sig ud til denne Ballon for

neden, som om den dukkede op af en Bylt af lette Stoffer. Maleren iagttog dette Forhold, medens han mekanisk bankede den lille Pibes Munding mod sin flade Haand -: »Hun er jo køn - det var en flink Ansigtsfarve - og Fødderne er al Ære værd -«.

»Er det Frøken Coldbjørnsen?« fortsatte han sine Tanker højt og bukkede.

»Ja«, svarede Gertrude og samlede sine Hænder og Fødder tæt sammen, som om hun lavede sig til at flyve bort fra Leddet, der bar hende.

»Og De er kommen igaar Aftes sent?«

»Ja«.

»Undskyld, at jeg ikke har nævnet mit Navn straks, jeg hedder Fabricius«.

47

»Det véd jeg«, sagde Gertrude, »det vidste jeg allerede i København«.

»Naa«, sagde Maleren med et Smil, »saa er vi jo allerede gode Bekendte«.

»Jamen De kender mig ikke før nu«, sagde Gertrude.

»Nej, det er sandt«.

»- Jeg er da ikke saa mager?«

»Aa nej«.

»Og jeg er ikke lang«.

»Nej!«

»Og jeg er heller ikke kedeligere end Andre«. Der blev et Øjeblik Tavshed. Deres Øjne mødtes og Fabricius sagde forlegen:

»Har Frøken Hallager røbet mine aldeles utilladelige Formodninger fra igaar Aftes?«

»Ja det har hun rigtignok«, svarede Gertrude og lo højt med en klar, noget barnagtig Latter.

»Jeg er meget skamfuld«, sagde Fabricius og saa nøje paa den unge Pige, idet han missede med de lidt rødkantede, solhedede Øjne.

»Men hvorfor troede De det om mig?« spurgte Gertrude fortrolig.

»Jeg skal ikke kunne sige det, det Hele var noget Snak -«.

»Det var nu alligevel, fordi De ikke vilde have flere Fremmede herud, og fordi De vidste, at jeg var forlovet«, sagde Gertrude med en fortrædelig Lyd i Stemmen og en Mine, som skulde være dybsindig. Hun skilte og lagde Hænderne sammen med et vist Eftertryk og bøjede og løftede Hovedet med svagt fremskudte Læber. Maleren fulgte den samlede Bevægelse og syntes godt om den.

»Det kan maaske være, at De har Ret, Frøken«, sagde han, »naar jeg tænker nøje efter«.

»Men det er jo en Skam«, udbrød Gertrude, og hun vedblev, som om hun pludselig fik en glimrende Idé: »De skal bede mig om Forladelse!«

»Jeg gør det, Frøken, straks, jeg beder Dem om ikke at være vred«. Fabricius stod endnu ved sin Malerkasse fem, seks Skridt fra Leddet, han gjorde en lille, høflig Bøjning uden at vende Øjnene fra hende, Røgterdrengen gloede forbavset paa dem begge. -

»Jeg har nu i Grunden slet ikke været vred«, sagde Gertrude efter et Ophold, venlig, som et Barn, der røber et Gækkeri.

48

»Det er smukt af Dem,« svarede Fabricius og traadte med en uvilkaarlig Behagsfornemmelse et Par Skridt nærmere, »mangen ung Dame vilde være ble ven det; men De er nu vist heller ikke som Andre, De danner vist en Undtagelse fra Reglen«.

»Men det vil jeg ikke, det er forkert at danne en Undtagelse«.

»Saa - aa? Naar man nu er en Undtagelse?«

»Saa maa man gøre sig Umage for at forandre det og lære, hvad det er, man mangler«. Ordene blev sagte saa troskyldig, at Fabricius vanskelig kunde tro, at den unge Pige gjorde Løjer; paa den anden Side var dette dog vel naivt. Han stod nu tæt ved hende og lagde Haanden paa Stengærdet.

»Sig mig, Frøken, - taler De alvorlig?«

»Ja naturligvis«.

»De vil virkelig gerne være som alle Andre?« Han saa hende prøvende ind i Øjnene for at opdage det skjulte Smil.

»Ja«, sagde hun og mødte hans Blik med en rolig, aaben, lidt forundret Mine. Hendes brune Øjne holdt ham fast en Stund, inden han kunde optage Traaden i, hvad han vilde sige.

»Ja, vil De saa være saa god«, sagde han endelig, »at gaa ned fra Leddet her, give mig en Hilsen, maaske sige: Godmorgen, Hr. Fabricius, og saa fjerne Dem med megen Anstand«.

»Hvorfor det?« sagde Gertrude rask med en Mine, som om hun havde i Sinde at byde ham en lille Krig.

»Fordi - - tror De, andre unge Damer giver sig saa elskværdig til at tale med en Fremmed?«

»Jeg véd jo godt, hvem De er. De har været næsten en hel Maaned Gæst hos min Onkel. Jeg er af Familien. Der er ikke det mindste Upassende i det«, sagde Gertrude.

Fabricius lo og fandt hende meget original.

»Nej, Frøken, Upassende, det har De Ret i - men hvor mange unge Damer vilde gøre det, tror De?«

»Alle, tænker jeg - ja maaske ikke saadan En, som De troede jeg var«. Hun havde svøbt et saa muntert Smil om sine Ord, da hun ved at byde Hovedet en Smule frem ligesom rakte ham dem ned fra Leddet, at Fabricius med stof Fornøjelse svor indvendig paa, at hun var en friskere Kokette, end han nogensinde før var stødt paa. - »Tag Dem i Vare«, afbrød hun pludselig Samtalen, idet hun slog ud med 49 den ene Haand og løftede sig rank i Vejret og saa om bag ved ham, »der er en Ko, som vil spise Deres Maleri!«

Fabricius gjorde kort omkring.

En af Kvierne havde ganske rigtig nærmet sig den højt stillede Malerkasse og snusede nu til den og Maleriet »Ej, vil Du væk!« raabte Fabricius og sprang hen mod den nysgerrige Kvie. Røgterdrengen kom med Et paa Benene for at varetage sit Hverv, Kvien galloperede bort, »Du sover nok, Christian!« raabte Fabricius efter Drengen, og nogen videre Ulykke skete ikke.

»Maa jeg se, hvad De maler«, sagde Gertrude fra sit Led.

»Ja meget gerne«, svarede Maleren, »men der er Ingenting færdig«.

Gertrude mærkede, at Meningen var, at hun skulde komme til Maleriet, det lod ikke til at ville komme til hende. Hun steg ned fra Leddet, stødte dette op og traadte et Par Skridt ud i Græsset, der groede frodig paa Markvejen udenfor.

»Her er da ikke vaadt?« sagde hun og standsede forsigtig med løftet Kjole.

»Ikke det mindste«, svarede Fabricius, bøjet over Maleriet, som han fastgjorde bedre i Kassens Laag.

Gertrude lagde med en vis Forundring Mærke til hans flygtige Tone fra det Øjeblik Maleriet syselsatte ham, og glemte ligesaa hurtig sin lagttagelse. De stod endnu og talte om den haabefulde Christian paa Skitsen - Gertrude kunde ikke begribe, at den lyse Klat nogensinde kunde blive til et Ansigt, og sagde, at det var løjerligt at begynde med Benene, naar man skulde male et Menneske - da Feddersen og Frøken Hallager kom til Syne i Gangen indenfor Leddet.

»Ih, se Godmorgen!« sagde Gertrude og gik sin Forlovede i Møde, idet hun rakte ham Haanden og bød Kinden til Kys. »Du har nok sovet længe«.

»Godmorgen«, sagde Feddersen med rusten Stemme - han havde kørt i Wiernervogn hele Natten i Sengen - »vi havde nær ikke kunnet finde Dig«.

»Ikke?« sagde Gertrude uden at synes at lægge videre Vægt paa denne Omstændighed og fortsatte præsen-terende: »Det er Hr. Fabricius«.

»Du kommer vist ogsaa til at sige, hvem jeg er«, sagde Advokaten høflig, idet han nærmede sig Fabricius, »Hr. Fabricius kender mig 50 ikke«. Hans Høflighed var ikke fri for at være protegerende, hvad Fabricius dog ikke lagde Mærke til.

»Min Forlovede, Advokat Feddersen«, sagde Gertrude og blev rød i Hovedet.

De to Herrer vekslede Haandtryk og kom hurtig i Samtale. Advokaten forstod sig ikke meget paa Kunst, men havde for længe siden udviklet Evnen til at tale fornuftig om enhver Ting, han blot nogenlunde havde dannet sig et Begreb om. Man maatte være mistænksom for hurtig at mærke Hullerne i hans Viden. De Fire fulgtes ad paa Vejen op mod Huset. Feddersen troede, at Fabricius var Landskabsmaler og talte derfor om Landskabsmaleriet, roste det høje Standpunkt, det indtog hos os, og kom en Smule i Forlegenhed ved, at Fabricius tog nogle Forbehold i saa Henseende. - »En ung Ærgerrighed!« tænkte Advokaten og forfulgte ikke Sagen videre og anstillede den samme Betragtning, som Mangfoldige før ham havde anstillet, fordi Fabricius saa uanselig ud og talte rolig: »Formodentlig en dygtig ung Mand«.

Frøken Hallager og Gertrude gik foran Herrerne. »Hvordan har Du og Fabricius fundet hinanden?« spurgte Gouvernanten.

»Jeg gik lige ned, hvor Du sagde, at han malede«, svarede Gertrude og saa med et fornøjet Smil paa sin Veninde.

»Og fortalte ham maaske, hvad vi lige havde talt om?« Gouvernanten kopierede Gertrudes Stemme og Tonefald.

»Nej, slet ikke - jeg drillede ham kun med, hvad han havde sagt om mig«.

Frøken Thora lo, medens hun bøjede sig frem for at skjule Latteren for dem, der gik bag ved: »Gertrude, naar skal Du dog blive et fornuftigt Menneske! - Hvad siger Feddersen til saadanne Ting?«

»Aa, det véd han ikke noget om. Men denne Gang var der da ikke noget Galt?«

»Aa nej, overfor Fabricius vel ikke, men Du skulde dog tænke paa at blive forsigtigere«.

Gertrude gik virkelig et Par Minutter og tænkte paa at være forsigtigere, da Gaardens Kobbel af lystklædte, solbrændte, klarøjede Børn kom farende og omringede Gertrude og lidt efter trak hende med i et stormende Løb op gennem den brede Allé mod Huset.

Fabricius fulgte dem med Øjnene. Der faldt et skarpt Sidelys fra en solbeskinnet Plæne ind i den fra oven og fra den anden Side fuldstændig dækkede Allé; under klingrende Latter fra diskante Barnestruber 51 blev der af og til standset, man omringede hinanden, de Smaa bleve borte i Gertrudes Krinoline og dukkede frem paany, Gruppen forlængede sig i et Kapløb frem efter, bunkede sig pludselig atter sammen, man tog hinanden i Hænderne, de største Børn yderst, dannede Kæde, skiftede Plads, Alt med stærk Glans paa de lyse Dragter i den kolde Skygge -

»Det ser godt ud«, sagde Fabricius med et alvorligt Ansigt og nikkede hen imod dem, som løb.

»Ja i Sandhed«, svarede Advokaten og fik sin Guldlorgnet anbragt paa Næsen. -

Om Eftermiddagen rejste saa Advokaten tilbage til København, fulgt til Vogns af sin Forlovede, Vært og Værtinde og Gæster. Der var et Udsigtspunkt i den øverste Del af Haven, hvorfra man kunde se den bortkørende Vogn sidste Gang, inden den forsvandt bag Kirkebakken; der stod Gertrude i god Tid, og da Vognen kom til Syne, svingede hun muntert et Lommetørklæde i Luften. Fra den aabne Kalesche svarede Advokaten med at løfte Hatten højt i Vejret og i allersidste Øjeblik brede et Lommetørklæde for Vinden.

»Hvad synes De saa om vor forlovede unge Gæst?« spurgte Thora Fabricius, da de med andre af Husets Folk nærmede sig Højen, hvor Gertrude endnu dvælede, omgiven af Roser.

»Et nydeligt Barn«, svarede Fabricius.

»Hun er smuk?«

»Hun har saa mange kønne Ting, at jeg endnu ikke har faaet set rigtig paa hende«, svarede Maleren forsigtig, men føjede til, da Gertrude kom løbende imod dem fra Højen med en mægtig, højrød Rose trykket op imod Ansigtet, saa at man kun saa hendes Øjne og et Stykke af Næsen: »Jo hun er smuk, ualmindelig smuk. - Skulde hun ikke være betydelig koket?«

»Nej, ikke det Mindste«, svarede Thora en Smule spidst, og Fabricius skyndte sig at sige:

»Pardon!« hvilket forekom ham passede bedre til Lejligheden end: Om Forladelse!

VI

Kort efter Gertrudes Ankomst til Belinda blev der en Dag efter Middagsbordet bestemt en Tur til en Skov ved Stranden. Selskabet bestod foruden af Børnene og de alt nævnte Personer af en poetisk Dame fra Jylland, hvis korte Ben ifølge Fabricius' Mening paa en sørgelig Maade hindrede hende i at naa saa højt, som hun ønskede, og en køn Dame fra København, der tilligemed Gertrude gjorde to Studenter saa lykkelig stemte, som Selskabet med unge Damer overhoved kan gøre unge Mænd. Desuden var der et Par tilfældige Gæster fra Præstegaarden og to unge Landmænd, der tog paa Alt i Verden, som om de havde oplevet hundrede af den Slags Ting før. Selskabet var næsten for talrigt til at rummes i de to store Vogne, men jo tættere man sad, desto glidere var Turen. I Skoven tyede man hurtig ned til Stranden og valgte til Standkvarter en Høj i dens Udkant inderst ved en Bugt af Søen, hvor til den ene Side den skovbevokste Brink strakte sig i en Bue ud i Vandet, og til den anden Side Kysten tabte sig i en blød Runding med græsklædte Marker helt ned til det i Nærheden af Skoven endnu en Snes Fod høje Affald mod Vandet. Luften var klar, kun et let Fugtighedsslør holdt sig højt svævende og gav Solens Lys, da den nærmede sig sin Nedgang et fint rødligt Skær. Sollyset faldt paa Trætoppene og Markerne inde fra Land, medens den smalle Strandbred laa i Skygge med sit hvide Sand og smaa og store Rullestene. Det var mildt, ikke en Vind rørte sig, og det hele Selskabs Munterhed havde været meget lystig og havde givet forskellige Strofer tilbedste af klassiske og mindre klassiske Forfattere, Altsammen spøgende henvendt til Frøkenen fra Jylland, som han paastod for hans gode Appetits Skyld mistænkte ham for at være prosaisk Man havde slaaet Smut i en Uendelighed, ved hvilken Lejlighed de unge Landmænd uden at fortrække en Mine havde udmærket sig, en af Studenterne havde været saa venlig at falde i Vandet under Forsøgene paa fra Sten til Sten at naa ud til en isoleret Blok fem, seks Alen fra Land, Gertrude og alle Børnene 53 havde skilt sig fra det øvrige Selskab og pludselig paa bare Ben pjasket omkring i Vandet under Foregivende af at ville fange Rejer, Fruen havde let og skændt en Smule. Nu sad hele Selskabet paa Højen ved en Kollation med hvid Vin og Cakes, som en af Kuskene havde bragt derop fra Vognene. Samtalen og Smaaløjerne gik deres uforstyrrede Gang til Vandets strygende Plask mellem Stenene nær ved Land, da Fabricius, der i nogen Tid havde stirret mod Stranden i den fra Skoven bortvendte Retning, med Et sprang op og udbrød:

»Nej, se dog, se!« og pegede bort fra Skoven.

Alles Hoveder vendte sig som paa Kommando i den antydede Retning, men omtrent lige saa mange Hoveder gjorde atter hurtig omkring, og en forlegen Tavshed fulgte, afbrudt af Studenternes Fnisen og et vældigt Latterudbrud af Proprietæren.

Omtrent et Par hundrede Alen fra Højen, hvor en lille Markvej strøg ned mod Kysten og naaede Strandkanten gennem en Kløft i Brinken, var en Bondevogn, trukken af et Par dygtige Travere, lydløst kommen kørende til Stranden; Støvskyen, den havde rejst, laa endnu, gennemskinneth af Solen, over Græsmarken, hvor lyse Blomster i Pletter dukkede op imellem det Grønne. Fra Vognen, som var skjult ved en lille Bøjning af Kysten, vare fem Bønderkarle, nylig hjempermitterede Artillerister, sprungne og stode kort efter nøgne i Vandet med Ryggen vendt mod Højen. En af dem var krøben op paa en stor Sten. De dannede en Gruppe netop paa det Sted, hvor Skyggen fra Brinken trak sin skarpe Linje i Vandet, de Fires Hoveder og Skuldre og Karlen paa Stenen vare solbelyste, medens Resten af de smukke, nøgne Kroppe befandt sig i Skygge. Den kraftige, høje Skikkelse paa Stenen fik et stærkt rødligt Skær af den nedgaaende Sols sidste Straaler, Ryggens Muskelbelægning saas i tydelige Schatteringer, Vandets matskinnende Sølvglans omgav dem alle - nu traadte en til og endnu en helt ud i Sollyset, den varme Farve paa de brunrøde Rygge, de Andres solbelyste Hoveder i Modsætning til Hudens blegbrune Farve i Skyggen, Vandets skiftende Blankhed i og udenfor Sollyset, den tætte Gruppes Sæmmensætning, alle Linjers Skarphed i den klare Luft, det hele omgivende Sceneri dannede et Billede, som vel kunde henrykke en Maler.

Fabricius stod fortabt i Beskuelsen, det øvrige Selskab listede sig i Tavshed ned fra Højen med Undtagelse af Drengene og - Gertrude.

»Hvor det er smukt!« sagde hun.

»Ja - vidunderligt!« sagde Fabricius.

»Gertrude!« lød Frøken Hallagers kaldende Stemme nedenfor Højen.

»Gud, de er alle gaaede!« udbrod Gertrude og skyndte sig efter Selskabet. Fabricius fulgte kort Tid efter.

Man gik til Vognene, som holdt ved et Skovløberhus inde i Skoven. Selskabet var underlig splittet, Damerne gik for sig, Herrerne for sig, og Børnene løb lidt planløst omkring. Fabricius vedblev at holde sig i Afstand I Nærheden af Huset gjorde Proprietæren holdt og oppebiede Fabricius.

»Denne Gang var De for slem«, sagde han med en lille Latter og slog Fabricius opmuntrende paa Skuldren, »den var sgu Damerne for stiv«.

»Skade for dem«, svarede Fabricius koldt og gik videre og sagde mellem Tænderne, medens han med sin Stok slog til en Sten paa Vejen, saa at den fløj langt ind imellem Træerne: »Plebejere!!«

Proprietæren hørte det ikke, men mærkede, at Fabricius var vred, og havde ondt ved at forstaa det. Fabricius vedblev at være i slet Humør Resten af Aftenen; der blev mellem Damerne snakket frem og tilbage om Begivenheden; Studenterne lo endnu af den, da de gik til Sengs, og næste Dag var den glemt.

Nogle Dage efter denne Udflugt sad Fabricius som sædvanlig om Morgenen ved sit Arbejde i det Fri, denne Gang i selve Haven ved en Bænk, som han delvis beslaglagde med sine Sager. Han tog Studier efter et gammelt Egetræ, som fredet og omgivet af Smaaplanter, der trivedes i Skygge, havde sine gode Dage indenfor Havens Gærde. Frøken Thora og Gertrude gjorde ham Visit paa deres Morgenvandring Arm i Arm, saa lidt paa hans Skitse og satte sig for at passiare paa Bænken, hvor denne var fri.

»Noget Nyt fra Huset?« spurgte Fabricius malende.

»To Knapper sprang af min Støvle imorges, da jeg tog den paa«, svarede Gertrude, som sjælden manglede Svar.

»Jeg vilde ønske, jeg var Skomager«, sagde Fabricius, idet han lænede sig tilbage og tog sit Arbejde prøvende i Øjesyn. Gertrude troede, at der laa et Galanteri i Ordene, og var straks villig til at fortsætte i den anslaaede Tone.

»Saa skulde De faa min Støvle at reparere«, sagde hun.

»Hvilket allenfals var bedre end det, jeg her foretager mig«, var 55 Fabricius' Svar, der var noget for tørt i Tonen, til at han vedblivende kunde mistænkes for Galanteri.

»Er De ikke fornøjet med Deres Arbejde?« spurgte Thora.

»Alle Malere skulde hænges«, svarede Fabricius.

I det lille Ophold, der fulgte efter disse Ord, blev det Faktum stiltiende anerkendt, at Fabricius til en Forandring var gnaven.

»Et saadant Tab kunde Verden jo ikke bære«, indvendte Gouvernanten med et Smil.

»Aa jo, fortræffelig, Verden vilde netop have godt deraf Især naar Digterne og Billedhuggerne bleve hængte med, eller paa anden Maade kom af Dage«.

»Men hvad skulde der opnaas derved?« spurgte Thora, noget nysgerrig efter at faa hans Tankegang at vide.

»Det skal jeg sige Dem«, sagde Maleren og saa hen paa den Spørgende, der sad længst fra ham, »man vilde derved blive fri for en umaadelig Misforstaaelse«.

»Hvilken?«

»Den, at Malere, Billedhuggere, Digtere have skabt Kunsten i Verden«.

»Men hvem har da gjort det?« spurgte Frøkenen overrasket.

»De - og jeg, Frøken«, sagde Fabricius og lagde Armen over Stokken hen imod sit Maleri. Han gjorde dog ikke noget Strøg, tog Haanden tilbage igen, saa ned og førte Penselen mod Paletten, som om han havde glemt, at den alt var vædet med Farve. »Men De mere end jeg«, fortsatte han, »De og Frøken Gertrude og lille Poul - og den Bondedreng der ude, som staar og skraaler af fuld Hals«. Han gjorde en Bevægelse med Hovedet og Albuen i Retning af en Mark uden for Haven bag Træerne, hvorfra man hørte en Bondedreng synge.

»Det forstaaer jeg ikke«, sagde Frøken Hallager, og Gertrude saa forundret paa ham.

»Nej, De tror naturligvis som alle Andre, at Poesi findes i Bøger og Kunst i et Galleri eller paa nogle pæne

Mænds Vægge«, sagde Fabricius med en saa bister Betoning, at den fik Gertrude til at le.

»Ja, maa jeg ikke det?« spurgte Thora.

»Nej - ikke naar De vil vide, hvorledes Sagen forholder sig«, svarede Fabricius. - »Kunde jeg brænde alle Romaner«, udbrød han derpaa, idet han rejste sig med Palet, et Bundt Pensler og Stok i den ene Haand og en enkelt Pensel i den anden og demonstrerede navnlig 56 med Penselen, »og flænge et Hul i alle Verdens Malerier og slaa Næsen af enhver Figur i Marmor, saa havde jeg dog gjort noget Godt - -nu sidder jeg selv og maler!«

»Ja Herregud, det er vi Andre Dem jo taknemlig for«, sagde Frøken Hallager venlig.

»Men det skulde De ikke være«, sagde Fabricius ivrig og saa hende ind i de blonde Øjne og holdt dem fast, »naar De rigtig vidste, hvad Kunst er. Det er os saakaldte Kunstnere, der har ødelagt Kunsten i Livet. Folk komme til os og spørge og véd ikke Besked om det Mindste paa egen Haand. De tro, at det er os, der laver Kunsten ligesom en anden Artikel, der for Penge kan gaa mellem Mand og Mand. Og det er vor Vigtighed, der har fremkaldt dette. Vi har virkelig paataget os Leverancen, og det gaar, som det var smurt. Folk tage mod vort elendige Makværk og tro, at de har faaet de ægte Varer til Huset, medens Sandheden er, at vi kun er daarlige Kopister, og at Kunsten selv spottende bliver udenfor hver Mands Dør og kommer aldrig derind«. Fabricius var ophidset og talte højt og flydende, hans Stemme plejede ellers at have en dæmpet Klang, der paa en egen Maade svarede til hans Blondhed. »Prøv selv ad«, sagde han videre med en lille Overgang i Stemmen, »hvad er det, De holder for Kunst, mit Maleri her, eller det gamle Egetræ?«

»Maleriet -«

»Maleriet! ja naturligvis, det er ligesom vor jyske Frøken, der forleden var aldeles betagen af Poesien i den Bog hun læste højt af, men da hun kom til Frokostbordet, sad hun som sædvanlig ligesom et tomt Urfederal og havde ikke Begreb om, at hun selv var midt i Poesi«.

Gertrude lo højt Frøken Hallager smilede.

»Midt i Poesi -?« sagde hun.

»Ja, regner De ikke Frøken Gertrudes brune Øjne for Noget, og hvad mener De om Poul, der krøb under Bordet, da han fik Skænd, og sagde med sin mest uglspilsagtige Mine: Bu, Du gjorde mig ganske angst, Mo'r - og Lyset i Stuen, Deres egen Værdighed, Fru Bechs Smil til os alle, Latteren og den gode Mad?«

»Er det Poesi?«

»Ja det er, *det* er Poesi, og ikke den arrangerede Oversættelse deraf, som De kan læse i en Bog. Det er dog for galt at lade sig opvarme og begejstre af Referatet og give det et hædrende Navn, medens 57 Begivenheden selv er som en slukket Lampe. Husk dog paa, at Digteren, Kunstneren overalt kun giver den døde Masse, og at det er i selve Livet, at den Virkelighed findes, som menes, eller skulde menes, naar man taler om Kunst. Der er noget fortvivlet Bagvendt i, at man pryder de forskellige Forsøg paa Gengivelser med stolte Titler og lader selve Tingen, det kommer an paa, i Stikken. - Men det straffer sig! Nu kender ikke et Menneske længer det Skønne - Kunsten, Gudbevares, den er vi alle inde i. - Naar Menneskene vidste, hvilket uendeligt Tab, de have lidt ved deres taabelige Dyrken Kunstnere og Digtere, saa hængte de disse Folk!« - Fabricius kastede Paletten, Stokken og Penslerne fra sig paa Bænken, en af Penslerne ramte Gertrudes Kjole, hun lagde Haanden over Stedet, for at Fabricius ikke skulde se Pletten, han havde voldet, Thora sagde paa en lidt nervøs Maade:

»Det er forunderligt, hvor man kan se forskellig paa Tingene - jeg mener nu, som de fleste Andre vel, at vi aldrig havde lært, hvad der var skønt, uden ved Digternes og Kunstnernes Hjælp«.

»Det kan være muligt«, sagde Fabricius nogenlunde rolig efter det foregaaende Udbrud, »men Hjælpen er dreven til en urimelig Højde. Det er virkelig kommet dertil, at Folk staa som hjælpeløse Børn over for selve Livet. Giv ethvert normalt konstrueret Menneske et af Christian Winthers Digte, og han vilde nyde det; sæt ham ud paa Sælland, og han keder sig ihjel. Stil ham lige over for en Kærlighedshistorie, der baner sig sine egne Veje, og han har kun Bebrejdelser tilovers for den; fortæl den i en Bog, og han vil svømme hen i Rørelse. - De læste i Sakuntala, da jeg kom herud, Frøken, og var opfyldt af Digtets Skønhed - lad dette Blomsterægteskab foregaa en af Dagene her paa Egnen mellem to sværmeriske og hedenske unge Mennesker, og hvem vil korse sig? - De! - Hvor tror De, den indiske Digter har hentet sit Stof fra? Fra sin Fantasi? Herregud, han har jo kun fortalt Poesien i sit Liv. Ægteskabet med den virkelige Sakuntala var uendelig mange Gange skønnere end Digtet derom. Men det véd De ikke, og møder De Sakuntala, saa vil De ligesom Kongen ikke kende hende, eller De sender hende i Skole for at blive bedre opdragen. - Det har Digterne forbrudt, Folk tro, at Poesi er noget Trykt!«

»Men det er jo dog ogsaa først Behandlingen, som gør en Ting til Poesi!« sagde Thora, en Smule

angreben af Eksemplerne, Fabricius havde valgt.

»Nej, og tusinde Gange nej«, sagde han ivrig og slog Hænderne 58 sammen, »Behandlingen er ikke Andet end Opramsningen af alle de Biomstændigheder ved Livet, som Folk gaa og klatte bort i deres Hukommelse. Det er jo dog virkelig komisk at gøre Poesien i Livet afhængig af, om der tilfældig er En tilstede, som kan skrive«.

»Og De tror ikke, at Digterne omdanne og forskønne den Virkelighed, hvis Enkeltheder de ramse op?« sagde Frøken Hallager, temmelig sikker paa at faa Ret og stolt af at kunne bruge hans egen Terminologi.

»Omdanne - lad gaa, men forskønne? De kunde lige saa gerne spørge mig, om jeg formaar at gøre Solskinnet skønnere, end det virkelig er!« Fabricius pegede med Haanden rundt paa Solskinnet, der omgav dem. »Se Dem dog om, Frøken, tror De virkelig, at en malet Verden nogensinde kan maale sig med den virkelige? Og husk, hvad De har oplevet. Har De nogensinde havt saa mægtige Indtryk ved at læse en Bog? Hvad tror De har virket mest paa dem, som deltog i Slaget ved Fredericia: Slaget selv eller Plougs Digt derom? - Nej De kan tro, Livet er lidt mere værd end alle Skønbibliotheker tilsammen. - - Læg Mærke til én Ting, Frøken: Af hundrede Bøger handle de nioghalvfems om Kærlighed - hvad ikke er saa forunderligt, da den betinger vor hele Eksistens paa Jorden - det har naturligvis gjort Indtryk paa Dem, nu vel, hvor blege, hvor fattige tror De ikke disse nioghalvfemsinstyvetusind Bøger om Kærlighed ere imod den Ting virkelig at elske, om det saa kun var en eneste Dag, en Time -«

Der malede sig ved disse Ord en egen Forlegenhed paa Frøken Thoras Ansigt, hun blev efterhaanden rød. Det var første Gang Maleren saa denne Virkning af Sindsbevægelse hos hende, den ærgrede ham, forekom ham uskøn; han var varm af sit Emne og mødte saa i disse forlegne Miner lige som en Bebrejdelse for at have indladt sig paa Noget, der var stødende. Scenen fra Stranden forleden Aften, der havde ligget som den hemmelige Aarsag til hele Stemningen, hvori han talte, skød sig med Et tydelig op for hans Tanker - han var vred, da han sagde:

»Og tror De saa ikke et Ord af, hvad jeg siger, saa ligger det i, at Deres Opdragelse forhindrer Dem i at bruge Deres egne Erfaringer«.

»Ja, det kan man da ikke gøre for«, faldt Gertrude pludselig ind med dyb Stemme.

»De har Ret, Frøken«, sagde Fabricius hurtig og vendte sig mod hende, »jeg bebrejder Dem jo heller ikke Noget - Dem nu slet ikke - 59 det er kun en Opfattelse, jeg udtaler«. Det Stød, han rettede mod Thora, blev ikke uden Virkning. Hun opfattede det som en Uret. Hun trode jo netop paa, hvad han nu sagde; men det var nyt for hende, derfor var Blodet gaaet op i hendes Kinder.

»Min Opdragelse«, sagde hun, »kender De ikke -« Hun var usikker, Ordene klang haardt og bragte ikke Fabricius bort fra Krigshumøret.

»Aa jo dog noget«, sagde han, »jeg har i alt Fald et temmelig frisk Indtryk af, hvortil den kan føre. De holder meget af Kunst, er endog Kunstnerne taknemlig for, hvad de har gjort; men Naturen selv er Dem en Vederstyggelighed Hvis jeg ikke husker fejl, har vi gennemgaaet nogle Albums sammen og set paa de smukke Kobberstik, de har her paa Gaarden, fra gamle Dage formodentlig - alle disse Billeder, alle, Frøken, handle om mer eller mindre nøgne Mennesker. -Forfærdelsen forleden Aften ved Stranden, maa jeg tilstaa, kom mig lidt overraskende. - Skulde den maaske ikke kunne skrives paa Opdragelsens Regning?« Der var en tilsigtet Haan i Ordene, og der korn en anden Rødme i Frøken Hallagers Ansigt nu end før; hun var ængstet og vred over at skulle tale om dette Emne.

»De maa ikke udlede en Sammenhæng imellem disse Ting, som der ikke er«, sagde hun.

»Det vil jeg heller ikke«, svarede han, »men jeg giver Dem min Kunstnerære i Pant paa, at den, som ikke kan vurdere Skønheden, før den er hugget i Marmor eller gjort uskadelig indenfor en forgyldt Ramme, véd ikke, hvad *Kunst* er«.

Fabricius satte sig paa sin lave Malerstol med en Mine som den, der har afgivet en sidste, uigenkaldelig Erklæring i en vigtig Sag, og han bøjede sig henimod Bænken for at tage sine Sager. Hans Blik faldt paa de to Damer, og han studsede ved den Forskel, der var mellem deres Miner. I Gertrudes Øjne var der et spillende Liv, og Farven paa hendes Kinder var stærkere end sædvanlig, hos Frøken Hallager kæmpede øjensynlig Lysten til at sige Noget med Vanskeligheden ved den Ting, der skulde tales om. Gertrude saa paa ham, Thoras Øjne vare rettede ubestemt imod det Fjerne. Fabricius beholdt et betydelig friskere Indtryk af den unge Pige end af Gouvernantens fine Ydre. Han gav sig til at male i Tavshed.

»De maa ikke glemme«, sagde endelig Thora, »at De er Mand og Kunstner; vi Damer kan ikke saaledes sætte Kunsten over Alt«.

»Jeg tror ikke, at det, De mener, er rigtigt«, sagde Fabricius, »men jeg tør ikke svare Dem, De er ikke glad ved at tale om disse Ting«.

»Jeg er ikke blind for, hvad Kunst er«, sagde Thora og gav et Smæk med Foden, der forplantede sig som et Tryk paa Ordene, og der var en Spøg i den demonstrerende lille Halvfortrædelighed, der laa i Stemmen.

Fabricius blev siddende ligesom lyttende, bøjet hen imod sit Maleri. Han løftede saa Hovedet en Smule og sagde med den blideste Betoning og lidt beregnet Lapsen: »Og det kalder De ikke Poesi, den Tone, De nu havde i Stemmen? - - jeg giver en Dukat til den, som kan gøre det efter«.

Freden blev sluttet kort efter paa de lempeligste Vilkaar. Fabricius indrømmede, at Guldet i Bjergene var noget Andet end Smykket paa Skønjomfruens Arm, Damerne fik saa indrømme, hvad de vilde. De forlod ham kort derpaa, Gertrude med sin Plet paa Kjolen og meget fornøjet med den. Hun havde jo nu faaet Medhold til Erstatning for de Skænd, hun forleden maatte døje.

»Du skal dog se, hvad Fabricius gav mig«, sagde hun til Thora, inden de havde naaet Huset, og hun viste hende Pletten.

»Véd Du forresten, hvad jeg tror?« sagde hun lidt efter.

»Nej?«

»At Fabricius er forelsket i Dig«.

»Du snakker som den lille Gaas Du er«, sagde Gouvernanten noget hastig. »Lad os her paa Landet være fri for jeres Forelskelser fra København«.

»Aa, véd Du hvad«, svarede Gertrude og lo, »I her ude véd saamæn god Besked!« Hun tænkte paa, hvad hun havde oplevet der paa Egnen, hvad i Art ikke var forskelligt fra hendes Erfaringer fra Hovedstaden. Gouvernanten havde ikke Lyst til at inklade sig videre paa dette Emne, og de naaede Huset i Tavshed.

Om Aftenen efter en munter Dag med Besøg fra en af Nabogaardene sagde Gertrude til Frøken Hallager, inden hun skiltes fra hende i Gouvernantens Stue:

»Sig mig, tror Du, at Fabricius er Hedning?«

De havde ikke talt om Fabricius, men at Spørgsmaalet just galdt ham, var ikke Thora paafaldende.

»Det er vist ikke umuligt«, svarede hun langsomt.

61

»Det er underligt, Alle dem, jeg synes bedst om, er Hedninger«, sagde Gertrude.

»Er Feddersen ikke kristen?« spurgte Thora adspredt.

»Jo-o, det er han vist!« Det gav et Stød i Gertrude, hun havde aldeles ikke tænkt paa Advokaten.

62

VII

»Hvad er der sket?« sagde Dagen efter Fabricius dæmpet til Gertrude, da Frokostscenen var forbi, og de begge stod i Solskinnet paa den brede Stentrappe, som fra Verandaen førte ned til Haven. Der havde under Maaltidet og forud for dette sneget sig et usynligt Faktum om i Stuerne; det havde lagt sig lige som en tynd Oliehinde over Samtalernes urolige Sø og dæmpet Munterheden.

»Véd De det ikke?« sagde Gertrude og saa med sine klare Øjne forskende paa Spørgeren.

Han rystede smilende paa Hovedet. Han smilede, fordi det forekom ham at ligge nærmest, naar han talte med Gertrude.

»Den rige Hr. Bruhn fra Volmersgave har været her imorges og har friet til Thora«.

»Naa - det maa jeg sige!« udbrød Fabricius overrasket.

»Hun sagde nej!« tilføjede Gertrude hurtig.

»- Men véd da Alle det?«

»Han besøgte Onkel, og inden han tog bort, bad han om at maatte tale med Thora. Onkel hentede hende selv ned«.

»Det var altsaa ham, der kørte herfra i den rasende Fart - jeg tog ham for Dyrlægen«. Der fulgte et lille Ophold, og Gertrudes Hoved drejede sig langsomt om paa skraa.

»- Hvad synes De, Thora skulde have svaret?« spurgte hun.

»»Nej!« naturligvis, siden hun har svaret saaledes«.

»Det mener de Andre ikke«, sagde Gertrude, idet hun saa ned og spidsede Munden om et insinuant Smil.

»Men Herregud, det kan da ikke være tvivlsomt«.

Gertrude gav ham et hurtigt Blik.

»Ikke -?« sagde hun, og der flimrede Noget i de brune Øjne, som Fabricius misforstod.

»Hvad mener De selv«, sagde han, »i det Kapitel maa De jo være langt skarpsindigere end jeg - en Frier kan kun faa ét Svar«.

»Enten ja eller nej«.

»Ja - og Svaret er forud givet«.

63

»Det er da ikke sagt«.

Nu var det Fabricius, der sagde: »Ikke -?«

»Nej, for naar hun ikke véd, hvad hun skal svare«.

»Saa er det nej«.

»Er det saa nej, -?«

»Frøken, har De en hemmelig Hensigt - forhører De mig i min Kærligheds Katekismus? Jeg er ikke bange. Vist er det nej! Kærlighed er jo et solklart, muntert, vidende og kækt Forhold. Man tøver ikke usikkert paa Trappen, naar Bølgen løfter sig for at bære En bort, man styrter sig ud Det er en henrykkende Omfavnelser - saadan er Kærlighed, eller ogsaa er den slet ingen Ting. De ser, jeg er ingen Kætter«.

Gertrudes Øjne vare blevne store, spørgende, nysgerrige, og Solen gød af sin Kraft ind i dem. Der var en Blankhed i det blaalig Hvide, en mættet Varme i det Brune, Pupillen var en næsten forsvindende Prik. Det Hele laa lunt bag Laagenes Dække og Hudens tætte Farve under Brynene.

»Forstaar vi ikke hinanden - taler vi om noget Forskelligt?« spurgte Fabricius tøvende.

»Rimeligvis«, svarede Gertrude og blinkede langsomt.

»De mener som jeg, Frøken, ikke sandt, at i Kærlighed er der ingen Tvivl, og hvis den er der, saa er det ikke Kærlighed«.

»Hvorfor er det saa vist?«

»Det er vist - fordi - Kærlighed jo netop jager alle luskende Tvivl bort. Den er Livets Pragt og har ikke Plads for lurvet klædte Personer. -Ja, er vi ikke enige?«

»Jo-o«, sagde Gertrude.

»De mener noget Andet - sig mig, hvorledes De tænker Dem Sagen?«

»Det kan jeg ikke«.

»Jo De kan. De føler anderledes - det er ikke Pragt - det er det Rolige - Trygheden. Er det saaledes?«

Fabricius talte lempende, ledende.

»Nej«.

»De burde sige mig, hvad De mener. Husk, at De har været heldig stillet. De har lært Kærlighed at kende tidlig i Deres Liv. De gik ud en dugvaad Morgen, og straks stødte De paa, hvad vi Andre stundom lede efter til den sene Eftermiddag, naar vi er utaalmodige og gnavne«.

Gertrude hørte tilsyneladende ikke paa, hvad han sagde. Hun 64 stirrede ud i Solskinnet og krøllede mellem Fingrene et Blad, hun havde plukket af den vilde Vin, der snoede sig op ad Verandaens Stolper og dækkede dens Sider.

»Jeg har slet ikke tænkt paa det«, sagde hun endelig uden at forandre sin Stilling og føjede saa til, idet hun saa paa ham: »Skal vi gaa ned i Haven?«

»Kan jeg hente Deres Hat?«

»Ja. Gaa ud bag om Huset og sig det ikke til de Andre«.

Et formeligt Stævnemøde! Hvad mon det egentlig var, der gik gennem den unge Piges Hoved?

Fabricius passerede Værelserne, hentede Hatten i Forstuen, hvor den stejle Trappe førte til Etagen oven over, og sørgede for uset at slippe ud ad Døren i Gavlen af Huset. Gertrude havde alt gjort Turen rundt om Bygningen, og de mødtes under Kastanietræerne mellem Hovedbygningen og den store Lade. De slog ind paa den primitive Kørevej, der førte uden om Havens Gærde og laa i Skygge den første Del af Vejen. Gertrude beholdt den hentede Hat i Haanden og svingede den i Elastiken, medens hun talte. Naar Fabricius sagde Noget, saa hun paa ham og holdt Hatten stille, hængende i Baandet over den ene Finger.

»Kan De huske,« begyndte hun, »at det Første, De sagde til mig, da jeg kom herud, var, at jeg ikke var som andre unge Piger - det kan jeg ikke forstaa«.

»Det sagde jeg, fordi jeg syntes, at De var naturligere end Andre«, svarede Fabricius overlegen rolig.

»Er jeg det?«

»Det forekommer mig«.

»Men naar jeg nu har Lyst til det, Andre ikke vil - til det Gale, saa er det da ikke rigtigt at være naturlig?«

Fabricius mente ikke, at det var naturligt at have Lyst til det Gale.

Det syntes Gertrude; hun havde altid Lyst til det, hun ikke maatte.

Det kom vist af, at det, hun troede, hun ikke maatte, var noget meget Uskyldigt.

Hvorfor skulde det saa være forbudt?

O, af hundrede Grunde! Den vigtigste var den, at Alt kunde misbruges og blev misbrugt, saa vidste forsigtige Fædre og Mødre ikke bedre end at forbyde Alt - det var saa nemt -

65

For Eksempel: at gaa her med ham. Det var hun sikker paa, var forbudt. Hvis Tanten var her, turde hun ikke.

Der troede han dog, at hun havde Uret; det vilde Tanten ikke forbyde hende.

Jo, for han havde andre Meninger end Andre - han var ikke kristen.

Det var sandt, det havde han ikke tænkt paa. Men der kunde hun se, at det Forbudte var noget meget Uskyldigt.

»Det er jeg dog ikke vis paa«, sagde Gertrude og standsede og lagde den venstre Haand fladt op mod Kinden og smilede og løftede Øjenbrynene, saa at der kom fine Rynker i Panden.

Fabricius lo: »Jo det er jeg vis paa«, sagde han.

»Sæt nu, jeg fik de samme Meninger som De?«

»Ja deri kunde jeg ikke se nogen Ulykke -«

»Men Tante ?«

»Men De selv, Frøken. Det kommer jo dog an paa, hvad De selv mener. Det er jo Dem, der skal bruge Deres Meninger. Jeg har ikke den Ære at kende Deres Tante, men jeg er dog overbevist om, at De allerede har forkastet en Mængde af hendes Anskuelser. Hvad siger hun til Eksempel til Krinoliner og høje Hæle?«

»Hun kan ikke lide det.«

»Der kan De se. Men nu noget Vigtigt. I den Slags Spørgsmaal følger De jo Deres eget Hoved. Sæt, at hun havde villet forhindre Deres Forlovelse?«

»Ja, saa var jeg heller ikke bleven forlovet?« udrød Gertrude ivrig og med en triumferende Lyd i Stemmen, der dog modsagdes af noget ængstelig Ventende i Blikket. Fabricius saa overrasket paa hende.

»Var De saa ikke bleven forlovet?« spurgte han.

»Nej!« svarede Gertrude, ladende haant om hans Forundring ved at svinge Hatten i Luften.

Fabricius var bleven i høj Grad ilde berørt af dette Svar. Hans første Tanke var, at hun drev Koketteri med ham, og at han skulde passe paa; dernæst kom han til det Resultat, at hun var ærlig, men han blev ikke blidere stemt derfor. Gertrude svingede Hatten hurtigere og hurtigere om sin Finger.

»Synes De, det er saa forskrækkeligt?« sagde hun endelig, da Fabricius vedblev at tie.

66

»Ja saa omtrent«, svarede han.

»De sagde før, at Kærlighed var en Bølge som tog En med - saadan blev man forlovet, frivillig, for man kunde jo have løbet bort fra den, op ad Trappen. - Saadan gik det ikke til med mig; der var Noget, der trak mig i Benene, og saa plumpede jeg i.« Gertrude lo lidt tvungent, da hun havde faaet givet denne billedlige Forklaring, og Fabricius følte sin stramme Opfattelse slappes lidt.

»Bliver andre unge Piger ikke forlovede paa den Maade?« spurgte hun.

»Nej, i Reglen ikke«. Fabricius saa lige ud med rynkede Bryn og havde en Fornemmelse af, at han kun forstod en Brøkdæl af, hvad den unge Pige sagde, og at han ikke maatte dømme for hurtig. Der fulgte atter en længere Pavse.

»Fortæl mig lidt - jeg véd Ingenting,« sagde Gertrude derpaa. Hendes Tone havde ikke længer noget lystigt Præg, Fabricius var snarere tilbøjelig til at høre et Klageraab i Ordene.

»Fortælle Dem Noget, Frøken?« sagde han halvt ærgerlig halvt imødekommende. »Se Dem om, tror De Folk gifter sig, faar Børn, opdrager dem, fordi de en Gang ere »plumpede i?« Man vælger, vrager, vil Noget Er der ikke Noget, De vil?«

»Jo. - Nej. Det vil sige, jeg vil jo gerne, men jeg gør det ikke«.

»Hvilket?«

»O, mange Ting«.

Fabricius mærkede, at uagtet han misbilgede det, begyndte hans Mishag at glide sagtelig afsted paa en nysgerrig Strøm.

»Var De endda ikke forlovet, Frøken«, sagde han, »kunde jeg til Nød forstaa Dem -«.

»Hvad gør det, at jeg er forlovet?« spurgte Gertrude.

»Det skulde efter min Opfattelse netop give Dem det, som De ikke synes at have - Tanker, der samle sig om en eneste Plet, en Slags Have, man dyrker, et Sted, hvor man er hjemme, et Maal, man vil naa - ja saadan Noget. Men det mangler De vel heller ikke, jeg har misforstaaet Dem?«

»Nej«.

»Men kære Frøken, hvad tænker De Dem da egentlig med Livet - med at blive gift?«

»Ingenting«.

»Nu siger De Andet, end De mener, svar ikke saa rask«.

67

Gertrude gik med Graaden i Halsen og vilde skjule det. Hun kunde et Øjeblik ikke tale.

»Jeg tænker virkelig Ingenting«, sagde hun endelig, »jeg véd ikke Noget«.

Fabricius hørte paa Stemmens Staccato Gæringen i den unge Piges Sind, og hele hans tidligere Interesse for hende for med Et paa ny varm ud i alle Pulse.

»De véd ikke saa lidt, Frøken«, sagde han venlig, »naar De havde Mod til at tro paa det, De véd«.

Hvad hun da vidste? Det var et helt forknyt Spørgsmaal.

Hun vidste til Eksempel, at der var hundrede Ting, som hun havde Lyst til at tale med sin Forlovede om.

Han sagde hende aldrig Noget.

Men spurgte hun.

Nej - det forstod hun sig ikke paa. Det var først faldet hende ind nu - igaar.

Fabricius blev meget opmærksom.

Om hun vilde sige ham Noget, af hvad hun vilde spørge sin Forlovede om?

Feddersen vilde hun ikke spørge.

»Vil De spørge mig?« spurgte Fabricius.

»Ja«.

Der lukkede sig en Ring omkring Fabricius' Tanker. Han følte en Kreds, udenfor hvilken han ikke kom.

»Spørg mig da,« sagde han lidt beklemt om Hjertet men med saa aabent et Smil, som han under disse Forhold kunde raade over.

Hvorfor var hun ikke som Andre, hvorfor skulde hun altid gøre, hvad Andre vilde, og hvorfor vidste hun Ingenting?

Fabricius gjorde en munter, afvisende Bevægelse: »Det er altfor Meget paa én Gang, Frøken. Lad os tage én af Tingene. Har De læst mange Bøger?«

»Nej«.

»Men holder De af at læse?«

»Ja, naar jeg kan faa en Bog, sidder jeg oppe hele Natten«.

Det var nu ikke det Sundeste - men tænkte hun paa, hvad hun læste?

Der var saa Meget, hun ikke forstod.

»For Eksempel?« 68 »Alt det om Kærlighed«.

»Kan De ikke forstaa, at Folk elsker hinanden?«

»Nej - jo; det vil sige, naar de elsker hinanden saadan som alle Mennesker gør - - men ikke paa den Maade, som De talte om igaar med Thora, det forstod jeg heller ikke«.

»De elsker jo Deres Forlovede«.

»Ja, men det er ikke saaledes - det er ganske naturligt - ikke som de i Bøgerne«. - - Tante Rosalie havde en Gang sagt, at Kærlighed var en Gave, vi havde fra Gud - var det forkert? Det var jo lige som om man kom ind i en Kirke.

Fabricius syntes om denne Kritik, der begyndte at lette paa Vingerne.

Forkert vilde han ikke sige, det var, naar man forstod det rigtig. Der var ikke noget Fromt ved Kærlighed, den var ikke Lydighed, og hvis man nævnede Gud for at give den dette Udseende, traf man ikke det Rette. Men for Resten kunde hun godt bruge Forklaringen. Gud var jo for hende det Gode - der var ikke noget saa Godt og Skønt som Kærlighed. Han mente ikke det at holde af alle Mennesker - det var smukt nok, men det gik ikke rigtig ind i Hjertet og skabte ingen Lykke hverken for den Ene eller den Anden. - Det var nu en Gang

saaledes, at den store Kærlighed, den mellem Mand og Kvinde var ene om at føre virkelig Lykke med sig, for den gjorde først Menneskene til, hvad de skulde være.

»Hvorfor?«

»Fordi -«, Fabricius søgte efter Ord »- - det er ikke saa let at svare paa, naar De ikke selv véd det - en Dame kunde bedre sige Dem det«.

»Damer véd Ingenting«, sagde Gertrude haanlig, og hun satte hurtig Hatten fast paa Hovedet.

Fabricius ventede lidt. »De tager fejl«, sagde han derpaa, »men der er det i Vejen, at de gode Damer leve i Forestillingen om, at en ung Pige ikke bør vide for meget; de er bange for, at det kan skade hende«. - »Det kan det ogsaa«, fortsatte han som Svar paa det spørgende Blik, Gertrude sendte ham imellem begge de bøjede Arme, der endnu vare løftede for at fæste Elastiken under den tykke Fletning i Nakken, »men det kan skade mere, at de Intet véd. Nysgerrige er Alle, og denne uvidende Nysgerrighed er farligere end det meste Andet.«

»Sig mig, hvad Kærlighed er«, sagde Gertrude afbrydende, og hun lagde, medens hun sagde de sidste Ord, den venstre Haand blødt ind under hans Arm. Den højre Haand fulgte den venstre, og paa denne Maade omfattende hans Arm med begge sine smaa, ubehandskede Hænder fulgte hun ham med lidt vippende Skridt og saa ham forventningsfuldt op i Ansigtet. Det var et betænkeligt Øjeblik for Fabricius. Hændernes lette Berøring, hendes tillidsfulde Øjne, det rolige Følgeskab var noget Kært, som smuttede forbi alt Andet ind i hans Tanker. Det var ikke let for ham at bevare sin Uafhængighed og koldblodig lede den unge Pige videre mellem de Hemmeligheder, hvor han var kommen ind uden at høre hjemme. Han kunde ikke skjule for sig selv, at saa Tanten dem nu, vilde hun finde, at Situationen var forkert.

Hun vidste jo selv Besked Kærlighed var saa noget nær den stærkeste Følelse, hun nogensinde vilde lære at kende. Den tog Magten fra de andre Følelser. Paa en Dag, paa en Nat havde den udbredt sit Herrevælde over Alt, hvad hun ejede af Smukt. Ét Navn forekom i hver Tanke, ét Indtryk gled gennem hver Fornemmelse - det var ham, hun holdt af Og det tyngede hende ikke; tværtimod hun var let tilmode under dette mandlige Aag, og hun havde aldrig havt Følelsen af at eje sig selv saa fuldstændig som i samme Øjeblik, hun var beredt til at give ham Alt. -

»Det forstaa jeg ikke,« sagde Gertrude.

Ja forstaa det vilde hun aldrig tilfulde, førend hun en Dag følte det Altsammen selv. Kærlighed var Noget, der var nedlagt i hendes Natur - paa en egen skjult Maade - det kunde kun vækkes under visse bestemte Forhold -

»Man kan altsaa ikke altid føle Kærlighed? - Naar man skal?«

»Nej Frøken, det er umuligt«.

Gertrude gik længe tavs, Fabricius turde ikke afbryde hendes Tanker.

»Men det véd De jo godt selv«, sagde han endelig. »De kunde ikke leve sammen med og vise den et Kærtegn, som De ikke selv havde valgt«.

»Det er i det Mindste ikke rart -«.

Fabricius standsede saa pludselig, at Gertrude maatte slippe hans Arm; der var nu kommet Glød i ham.

»Nej hør!« udbrød han, »det er for galt, saa letsindig maa De ikke tale!« Han bevægede Armene hæftig i Luften. »Det er ikke rart - - 70 det er skændigt!« - »Har da ikke Deres Tante, har intet Menneske sagt Dem, at De gaar om i Verden med en Helligdom, som De skal passe paa - Dem selv -, at der er Mænd til, som ville nærme sig Dem for at kysse Dem, ligesom Katoliker kysse Madonna, men at hvis De drager Sløret fra Deres Ansigt for at modtage Kysset, et eneste Sekund før De selv elskende giver det tilbage, saa begaar De en Helligbrøde! - -Har Ingen sagt det til Dem?«

»Nej«, sagde Gertrude rolig og lagde Hovedet paa Siden og saa ham ind i Ansigtet. Det Meste af, hvad der var tilbage af rolig Overvejelse hos Fabricius, ilede ved denne Lejlighed skyndsomt bort. Han greb efter hendes Haand og lagde den tilrette i sin Arm, Gertrude fjede af sig selv den anden Haand til, og de fortsatte saaledes deres Vandring rundt om Haven paa Markvejen, hvor Græsset groede mellem Hjulsporene. Fabricius gik med Gertrude som med En, han skulde vogte for meget Ondt.

»Naturligvis har man sagt noget Lignende til Dem, eller De føler det selv«, sagde han sagtmødig, »- kun er det Forlovelsen, som danner Skillelinjen -«

Gertrude nikkede, medens hun saa paa ham; han vendte Hovedet mod hende, deres Øjne mødtes

paany.

De vare komne til den Aabning i Havegærdet med Leddet, hvor de første Gang havde set hinanden. Han lukkede Leddet op og lod hende gaa ind og fulgte efter. De drejede til venstre ind i en Del af Haven, hvor Træerne stode tæt som i en Skov, og hvor inderst inde fandtes en cirkelrund Plads med en Gyng i en høj Galge. Rundingen dannedes for største Delen af gamle Lindetræer, som just nu blomstrede og fyldte det skyggefulde, kølige Sted med en fin Duft. Under Lindetræerne stod paa flere Steder korte, svagt rundede Bænke, der i Aarenes Løb vare blevne mørke af den fra Bladene dryppede fine Olie.

Da de kom ind paa Pladsen, satte Gertrude sig i Gyngen.

»Gyng mig, men sagte«, sagde hun.

Fabricius stod bag ved Gyngen og bragte den i langsom Svingning, Gertrude sad tilbagelænet med Fødderne korsvis paa Fodbrættet. Hver Gang Gyngen i sin tilbagegaaende Bevægelse naaede Fabricius, og han tog imod den og bøjede Armene for dens Tryk og skød den frem paa ny, var Gertrudes Hoved saa nær hans Ansigt, at han kunde spore, at Lindetræernes Duft krydsedes af en svag Aroma fra hendes 71 Haar blandet med noget Tørt fra Straahatten. Han havde et eget stillestaaende Smil paa Ansigtet, og om Gertrudes Læber spillede et blidt Udtryk.

»Hvor her er hyggeligt«, sagde hun.

»Duften af Lindetræerne er saa mild«, svarede han. »Jeg kommer altid til at tænke paa mig selv som Dreng, naar jeg lugter Lindeblomster. Min Bedstefader ejede et Hus og Have paa Østerbro, hvor der var Lindetræer, som blomstrede i Ferien. Under dem ere mine modigste Drømme blevne til«.

»Jeg tænker paa mine Børneaar, naar jeg lugter noget helt Andet«, sagde Gertrude,»- naar jeg kommer forbi en Svinesti«, og hun vendte sig smilende om til Fabricius. Gyngens Bevægelser sagtnedes og hørte efterhaanden op, medens hans Hænder vedblev at hvile paa dens Rygstød. Hun gav sig til at fortælle om de første Aar, hun som lille havde opholdt sig paa Belinda. Om Svinestien, paa hvis Gærde hun havde siddet i Timer og kastet de sprøde Kviste af en Busk, som voksede der, ned til Svinene, som graadig fortærede dem, og om hvorledes hun havde inddelt Svinene i nogle, som hun holdt af, og andre, som vare hendes Fjender. Der havde været en lang, mager Orne med Børster paa Ryggen og med Huggetænder, som endnu stod for hende som det Afskyeligste, hun nogensinde havde set. Svinerøgteren havde kaldt den Mads, men hun kaldte den Judas, fordi den var saa lumsk og altid spiste det, som hun havde kastet ned til sine Venner mellem Svinene. Særlig var der mellem dem et fromt, renligt Svin, som hun havde givet Navnet Johannes, indtil Røgteren en Dag fortalte hende, at det var en So, som hed Ane - det havde rent forstyrret hende.

De lo begge, og Samtalen gled ud og ind og naaede over Havens sorte Snegle, som Gertrude paastod saa saa ulykkelige og skikkelige ud, tilbage til Fabricius' private Forhold Han kom ved denne Lejlighed til at udtale en Beklagelse over, at han ikke var kristen, men da Gertrude ivrig greb om denne Beklagelse, drog han den med et Smil tilbage.

»Hvor tror De, jeg kunde være kristen«, sagde han venlig, »med al den Synd, Kristendommen har i sit Følge ? Selv om jeg kunde tvinge dens besynderlige Lære ind i mit Hoved, hvad skulde jeg saa med den? Jeg kan ikke le, naar jeg tror, at der er et Lig i Huset, og jeg kan ikke male, naar det er Synd, som kommer paa Lærredet«.

72

»Det er jo ikke det Onde, De skal male«, sagde Gertrude.

»Men jeg kan ikke undgaa det, det Onde er allevegne. Naar jeg ser mig henrykt i et Menneskebarns Smil, viser der sig for en Kristen en Maddik i Mundkrogen. Alle bære Syndens Mærke - det Mærke vil jeg ikke forherlige. Man maa være Hedning for at male«.

»Det er ikke nødvendigt!«

»Jo det er, - men jeg tør ikke disputere med Dem, De bliver vred paa mig. Et vil jeg kun sige for min egen Skyld; jeg holder ikke af forbuden Frugt jeg vil ikke ligge paa Knæ idag og bede om Forladelse for, hvad jeg gjorde igaar.«

»Det behøver De jo heller ikke«.

»Jo, naar jeg elsker min Kunst. Det maa jeg ikke, jeg skal elske Gud«.

»Kan De da ikke elske Gud *igennem* Deres Kunst?« spurgte Gertrude med en Vending, hun mindedes fra Konfirmationsundervisningen.

»Paa én Betingelse«, svarede han, »naar De vil gøre Gud til Verden, men det vil De ikke - og to

Kærligheder kan jeg ikke rumme i mit Hjerte«.

»Naar De blev gift, fik De saa ikke to Kærligheder?«

»Det haaber jeg ikke«, svarede Fabricius. »Hun vil jo ikke tage Livet fra mig, hun er jo selv Livet, saaledes som jeg i det Mindste lærer det at kende. At elske Livet og elske Kunsten bliver det Samme, det er kun to Navne - - ja døde hun - - saa blev vistnok min Kunst noget alvorligt Noget -«.

Gertrude saa stivt paa ham.

»De taler bestandig, som om De holdt af En«, sagde hun.

»Men det gør jeg ikke -«.

»- - Jeg tror dog, at De kunde blive kristen«, sagde Gertrude efter nogen Betænkning, »naar De rigtig kom til at holde af En«.

»Der tager De fejl!« udbrød Fabricius. »Kom jeg til at elske, skulde De se min Hedenskab løfte Panden. Jeg vilde blive et lykosaligt Menneske! - Tror De, jeg kunde blive kristen - drage til Golgatha med min Brud? Nej, Frøkenjeg vilde holde for meget af hende til det?«

»Drage til Golgatha -?«

»Ja! Det skal De gøre - der er ingen Udvej. De gaar og synder hver evige Dag, om De elsker eller ikke elsker - snarest maaske endog, naar De elsker. - Ja det siger Præsten -«.

73

»Det tror jeg ikke -«.

»Jeg heller ikke -«.

De saa paa hinanden og lo paa ny. »Nu er jeg dog bleven enig med Dem«, sagde Gertrude, »det skulde blot Tante vide! Nu gaar vi op. Bliver dette længe ved, kommer jeg aldrig i Himlen mere«. Hun sprang ud af Gyngen og tog hans Arm for at gaa. Ved Udgangen fra Gyngempladsen mødte de Thora.

»Du skal tage Dig af dette Menneske her«, sagde Gertrude og slap Fabricius, idet hun skød ham hen imod Thora, »og præke lidt Kristendom for ham, ellers faar vi aldrig den Fornøjelse at se ham i den anden Verden«. Hun hilste muntert og skyndte sig bort. Fabricius blev staaende en Smule forlegen overfor Thora, der paa sin Side ogsaa forlegen tog Plads paa en af Bænkene i Rundingen.

74

VIII

Der var gaaet det Meste af to Timer. Gertrude stod paa Trappen udenfor Verandaen i Beraad med sig selv, om hun skulde gaa ned til Gyngempladsen for at se, hvor Thora og Fabricius blev af - saa længe havde hun ikke tænkt sig, Thora skulde præke for ham - da de to langsomt nærmede sig Hovedbygningen fra Alléen, der førte skraat ind mod dens ene Fløj. Gertrude kunde under den Synsvinkel, hvorfra hun iagttog dem, kun se dem med Mellemrum, alt som de passerede de tæt staaende store Træer i Alléen, men hun fik det Indtryk, at de kom tilbage fra Samtalen i en endnu hjerteligere Forstaaelse end nogensinde før. En stærk Nysgerrighed betog hende, hun vilde vide, hvad de to havde talt om.

Thora tilfredsstillede dog ikke hendes Nysgerrighed, da hun var kommen op i Huset. Hun svarede kun paa Gertrudes Spørgsmaal: »Vi har talt om Dig og om mig og om - meget Andet«, og var ikke til at bevæge til at give en nærmere Forklaring. Gertrude hævned sig ved ikke at fortælle Veninden sin Samtale med Fabricius, det havde hun ellers tænkt paa.

Hvis det overhoved havde kunnet falde Thora ind at fortælle til noget Menneske, hvad hun havde talt med Fabricius om, vilde hun ikke have kunnet gøre det - ikke saaledes, at det havde tilfredsstillet hende selv. Det var noget Nyt, hun havde oplevet, noget Ubeskriveligt; hun havde aldrig talt med Nogen saaledes. Fabricius havde været saa - elskværdig - - ja, det var vel Ordet for hans Optræden, saa blid, saa hurtig til at opfatte, saa fortrolig med hendes Tanker. Det var mærkværdigt, at en Mand kunde forstaa hende saa godt,

kunde faa hende til at se saa klart i sig selv. For det Første var det rigtigt, at hun ikke havde Ret til at være, og at hun i Grunden heller ikke havde været vred paa den unge Proprietær Bruhn fra Volmersgave - det var den lidt latterlige Maade, hvorpaa Frieriet var foregaaet, og den Omstændighed, at Alle vidste Besked med Begivenheden, som havde pint hende. Men mon Fabricius havde Ret, naar han troede, at Bruhn vilde være halvvejs ulykkelig -- for en Tid, mere havde han dog 75 ikke villet sige. Thora kunde huske det Smil og den alvorlige Mine, Fabricius havde havt paa Ansigtet, da han sagde dette - og hun havde selv smilet. Det var egentlig underligt, hun burde jo netop have været alvorlig derved - men ikke mere end for en Tid; og hun smilede nu igen. Saa havde han bebrejdet hende, at hun læste for mange Romaner, levede for meget i en indbildt Verden. »Er De vis paa«, havde han sagt, »at De ikke spiller altfor store Værdier bort om Aftenen ved en Bog?« Og det havde ramt hende -, hendes bedste Liv var jo netop foregaaet i disse Drømmerier, som Digterne lokkede En ind i. Der var noget Udmattende derved, ligesom ved Spil, kunde hun tænke sig. »Husk paa, at al Digtervirksomhed til syvende og sidst jo dog kun er at slaa Plakater op, der beder Folk om at skaane Havens Grønsvær«, havde han sagt og havde saa med en Haandbevægelse ligesom bredet Livets store Have ud for hendes Øjne. Hun havde aldrig vidst, at Livet var saa smukt - smukkere end den digtede Verden? Hun begyndte næsten at tro derpaa. Ja naar alle Mænd tog saaledes paa Livet som Fabricius. Naar man altid kunde være saa tryk, som naar man talte med ham. Og han sagde dog Alting lige ud Var det maaske netop derfor? Skulde man ikke skjule saa Meget for sig selv og for Andre? Forleden Aften ved Stranden havde *han* havt Ret - »ikke vi Andre«. Men saa havde han talt om hende selv og let og sagt, at hun var bange, naar der klimprede en Guitar i Nærheden. Der havde hun vistnok svaret for Meget, hun havde ogsaa let og sagt, at det kun var, naar Gitaren klang falsk. I København havde én Gang en Guitar klinget saa lokkende smukt - det havde hun ikke sagt, men han havde dog vist gættet noget Lignende. Det havde været, som om han bag efter havde villet skaane hende. »Det støder Dem formodentlig, naar jeg siger det, men det er dog min Mening«, havde han ogsaa ytret, »at De skal være rede til at blive Brud, have Deres Bryllupsklædning færdig, og ikke leve Dem ind i den Forestilling, at De aldrig kan blive gift. Hvorfor staa som en af disse Liljer paa Marken, naar man dog har meget Mere af Rosens varme Blod i sig?« Det var smukt, men næsten for farligt. Saa havde de talt om Gertrude. Hvor han bedømte hende rigtig. Hvor ømt og fint han tog paa hende. Ja, hun var virkelig et Bevis paa, at unge Piger uvidende indlode sig paa det vigtigste Skridt i Livet. Mon han virkelig mente, at om det saa skulde ske med otte vilde Heste, burde hun slides fra denne Advokat, som hun ikke elskede. Det kunde jo dog være, at Alt kunde føre til det Bedste.

76

Hvad havde de talt mere om? Atter om Gertrude, om Forholdene her paa Gaarden, om hende selv, hendes lykkelige Liv i Villaen paa Frederiksberg - og hun havde sagt ham, at hun en Gang havde havt Lyst til at gaa til Teatret. Hans Forundring - -

For første Gang kom Thora for sent til Middagsbordet. Hun blev drillet af Proprietæren, men hun lo ganske frimodig derad, og der kom ikke ved denne Lejlighed det samme Tryk paa de Tilstedeværende som under Frokostscenen.

Nogle Dage efter afgik der et Brev fra Belinda skrevet af Fabricius til hans mangeaarige Ven, den samme Korrespondent, der jevnlig hørte fra ham, og deraf var den vigtigste Del følgende:

»Kan Du huske Wahlbom, da han var bleven forlovet? Hvorledes han højtidelig gik omkring til os alle og forkyndte, at nu var der foregaaet en uhyre Forandring med ham, og at han vilde tage Afsked med vore glade Fester. Jeg har Noget af Wahlbom i mig idag. Rigtignok er jeg ikke bleven forlovet og endnu har jeg ikke i Sinde at sige Bægeret et rørt Farvel, men naar jeg skal være ærlig, staar for min Forestilling de fordums Lyksaligheder i et mat Lys. Jeg har levet mig ind i et Liv herude paa Landet, som har fanget min Sjæl med et Behag, der kun vanskelig kan beskrives. Det er de to Damer, der fylde Tilværelsen for mig og gøre det med Hænder, der bugne af Roser. Der er en Duft om mig, som med sin Mildhed og Aroma lader mig glemme, at der gives Andet i Verden end Samtaler, Spasereture, Kvindeynde, Læber, som le, og Øjne, der gaa som Solpletter paa mit Ansigt. Det er Frøken Thora, som jeg har omtalt for Dig, og Gertrude Coldbjørnsen, hvem jeg nok ogsaa har indladt mig paa at skildre, men højst mangelfuldt; jeg kendte hende før kun daarlig. - Disse to Kvinder have af et Lune, som jeg ikke vil prøve paa at udforske Grunden til, udset mig til at være deres Sjæls Fortrolige. De svøbe mig ind i Ord og Haandbevægelser som en lykkelig Indbalsameret, der aldrig tænker paa at komme ud i det virkelige Liv mere. Deres Omhyggeligheder, Meddelelser, smaa Aftaler, muntre og betydningsfulde Miner udgør et Rige for sig, et yndefuldt, smilende Rige; lagttagelser og langsomt slyngede Tanker berøre En der inde som venlige Vindpust De er saa ærlige, disse to Kvinder, sige saa Meget og krumme med Spidsen af deres Tunge et slankt lille Spørgsmaalstegn for hver Gang de tie, og række saa ud efter mit Svar, som man rækker efter en leende Baby for at tage ham paa Skødet og i Mag 77 kæle for ham. Jeg omdannes og forfines ved dette Liv, imprægneres med Kvindesmil i den Grad, at Du aldrig vil kende mig, naar Du ser mig igen. Alvorlig talt, Livets Hemmelighed er ved at gaa op for mig: al vor Uddannelse gaar ud paa dette Ene at kunne tale med Kvinder saaledes, at der intet tomt Rum bliver mellem dem og os.

Der er dog Et, der er forkert. Tilstanden, hvori jeg lever, minder vel meget om Bevægelsen af en Skrue uden Ende. De samme Spørgsmaal og Svar komme igen. Tager det en Dag Overhaand, river jeg mig løs. At være Cylinderen i en Lire, som kun frembringer de samme Melodier om og om igen, er ikke min Sag -

ørkesløse maa vore Samtaler ikke have været. Der forestaar en alvorlig Prøve. Gertrude Coldbjørnsen er forlovet, og bruger hun ikke den Opfattelse af, hvad der er Alvor og Sandhed i Livet, som hun og Frøken Thora nu i Ly af blomstrende Linde har erklæret sig enig med mig i, saa farvel Skønhed ved dette Kvindemøde! Hun skal hæve sin Forlovelse, for hun elsker ikke den Mand, hun gav sit Ord. Thora skal være den, som bestyrker hende i denne Handling. Vi tale naturligvis ikke direkte om Sagen, men ingen af dem kan være uvidende om, at hvert Ord, vi veksle, skriger ubønhørlig mod det Urene, der for en Tid er kommen ind i Gertrudes Liv. Jeg har kun én Gang set Manden, der har lagt Lim for Gertrude - han lod for Resten ikke til at være nogen dygtig Fuglefænger; det er gaadefuldt, hvorledes den Sag er gaaet for sig.

Men alvorlige Bekymringer til imorgen! Mit Liv er skønt. Jeg er forelsket i begge mine Veninder og hviler ud paa Sympatiens blide Bølger, der vugger imellem os. De er saa kærlige. Kom jeg i Fortræd, vilde de sælge Alt, hvad de ejede, for at redde mig. Den Ene vilde holde Kjolen op i Fanget, og den Anden vilde drysse Smykker deri, og de vilde gaa til en skændig Karl og sælge det Hele og bringe Pengene til min Fangevogter og have store Taarer i Øjnene og være skinsyge den Ene paa den Anden om hvem, der gav mest - Og jeg? Jeg véd ikke, hvad jeg vilde gøre for at spare dem en eneste bekymret Time - -«

Fabricius tog fejl i et væsentligt Punkt af sin Beretning, det nemlig, at Damerne havde erklæret sig enige med ham. Det havde de ikke. De vare blevne lokkede hen til Skovens Udkant af Jægeren, som bladede i den solvarme Ager, den ene af dem var gaaet langt ud, men 78 begge vilde paa det nuværende Standpunkt ved det mindste Tegn paa Fare springe tilbage i Tykningen.

En skønne Dag arriverede saa Tante Rosalie. Hun var rolig og mild som sædvanlig, og Fabricius havde let ved at være ærbødig og elskværdig overfor hende. Han var overrasket over, at hun var en fint dannet Dame, han havde tænkt sig hende som en Mellemting af en Bedesøster og en ubetydelig gammel Jomfru.

»Skade, at vi er saa uenige om Arvesynden«, sagde han spøgende om Aftenen efter hendes Ankomst til Gertrude; men denne truede ad ham med knyttet Haand og forbød ham at nævne et Ord om Sligt til Tante Rosalie.

»Jeg har saadan en Lyst«, sagde han, og Gertrude beholdt en Skræk i Blodet for, at han virkelig en Gang skulde indlade sig i en religiøs Samtale med Tanten, som i denne Retning ikke forstod Spøg.

Men saa rullede en Formiddag mellem Frokosten og Middagen en Wiernervogn fra Hovedstaden ind ad den grønne Gitterport paa Belinda - ikke et Menneske var tilstede for at tage imod Gæsten. Det var Advokaten, som uanmeldt kom kørende; Længslen havde drevet ham fra Byen. Det faldt som en Bombe ned mellem de Unge, der vare samlede paa en af Engene, da der en halv Time efter kom Melding ud til dem om, at Advokaten var kommen. Gertrude slap af Forskrækkelse Riven, hvormed hun rev Hø, og med et Blik hen paa Thora udbrød hun: »Fedderson!« klemte Underlæben mellem Tænderne og vidste øjensynlig i første Øjeblik ikke, hvad hun skulde gøre. Thora bevarede sin Ro og foreslog, at de Alle skulde gaa op for at tage imod den Ankomne. Gertrude gik med hurtige Skridt og sænket Hoved foran med Thora, de Andre fulgte langsommere efter.

Paa denne Tur op imod Huset havde Fabricius en Række ubehagelige Følelser. Han tabte ikke et Sekund Gertrude af Syne og sagde hos sig selv spottende Ord om hendes Hast: »Ej, ej, se, se, hvor hun skynder sig - Mesteren er nok kommen!« og samtidig stimedede hans Tanker ud fra deres fredelige Indelukke som opskræmmede Børn, der fare ud af et Hus ved Landevejen med Haaret strittende i Blæsten for at opdage, hvor den pludselige Støj kommer fra. Han havde en Frygt i sit Hjerte, som han ikke vilde kendes ved. *Mistede* han Gertrude? Om hun nu virkelig løb tilbage i det uskønne Forhold, hvad kom det saa ham ved - havde han sat Noget i Vove for at redde hende? Det nyttede ikke, at han spurgte, det gjorde ondt, som Intet før, 79 syntes han, havde smærtet, at hun der ilsomt flygtede. Holdt han da saa meget af den unge Pige? Det lod det til. Men denne Flugt var en Skuffelse, som kunde gøre ham ligegyldig - iskold paany. Godt, at den var kommen saa tidlig! Og Thora? Hun gik saa rolig, saa kvindelig ren og uanfægtet med dette Barn, som var solgt, som løb til et uanstændigt Møde -- alle Guder! var dette kvindelig Højhed og Dyd?

Mødet foregik i Alles Paasyn. Omstændighederne krævede en Omfavnelse og et Kys, som var ærligt og varmt nok fra Advokatens Side; Gertrude sprang væver i hans Arme og ud igen, og da det lidt efter lykkedes hende at møde Fabricius' Øjne, gjorde hun en lille, ubestemmelig Grimace. Han var stærkt angreben og fjernede sig saa hurtigt Anstanden tillod det.

Havde han fulgt sin umiddelbare Lyst, var han straks rejst bort. Det lod sig imidlertid ikke udføre uden at vække Opsigt, og det var ham nu fremfor Alt om at gøre, at Ingen fik mindste Anelse om, hvor dybt de Følelser vare gaaede, som knyttede ham til Gertrude. Han var til Bunden forstemt. Solen vilde ikke rigtig skinne mere, Intet omkring ham var smukt. Han huggede med sin Stok til Blomsterne paa Vejkanten og tænkte paa, hvorledes det skulde blive muligt for ham at faa Luft.

Middagsscenen kom og var munter som sædvanlig. Alle tog Del i Spøgen undtagen Fabricius. Han hørte forundret paa Latteren. Kunde Folk virkelig være lystige, hvor noget saa Unaturligt stak sit grimme Hoved op

imellem dem - et løjet Kærlighedsforhold mellem et Barn og en gammel Mand? Han undgik at lægge Mærke til Gertrude - efterat han rigtignok først havde forviset sig om, at hun var rødmusset og straalende som sædvanlig - - uforstaaelig indtagende, hun, der kun var Legeme uden Sjæl! Han iagttog Advokaten. Der var noget stupidt Tilfredst ved denne Mand. Hans smaa, brune Øjne tindrede, hans elegante Halstørklæde var knyttet om de stive Flipper med et Sind, der ikke vidste af Bekymringer at sige - det Menneske maatte have været et Kvarter om at faa Halstørklædet til at sidde saaledes. Advokaten fortalte Historier fra København; de vare morsomme. Han fortalte godt, med et smittende, tilbagetrængt Lune, Stemmen klang smukt - kun smagte han en Smule paa Ordene. Fabricius lo ad flere af Fortællingerne. Feddersen henvendte nogle spørgende Ord til ham, og han svarede forekommende. Naar Alt kom til Alt, var den 80 Mand jo i sin gode Ret, naar han var glad; hvor skulde han vide fra, at Forholdet mellem ham og hans unge Kæreste var saa slet; hun var jo smilende venlig og glad som altid

Fabricius rørte næsten ikke Vinen ved Bordet, han var bange for den mindste Stigning i den forbitrede Stemning, hvori han befandt sig. De to Kvinder havde løjet sig hans Sympati til, og det gærede i ham af Lyst til et Brud med dem - den Ene var lige saa god som den Anden.

Endelig paa en Spaseretur efter Bordet talte han med Thora. De to gik bag efter de Andre, og han gav sin Hæftighed slappe Tøjler.

Hun forsvarede sig bedre, end han havde ventet - egentlig havde han ikke ventet sig Muligheden af nogetsomhelst Forsvar. For det Første elskede Gertrude naturligvis paa sin Maade Advokaten. Thora skulde indrømme, at denne Kærlighed næppe havde det ideale Sving, som man maatte ønske enhver ung Pige i sin Kærlighed, men i det virkelige Liv maatte man ofte nøjes med mindre. Fabricius blev meget opbragt over denne Betragtning. Den modsagde imidlertid i den Grad Alt, hvad han i Dagene forud havde ment at se som ægte hos Thora, at han ikke vilde tro paa, at hun selv tillagde Forklaringen Værdi.

»De kunde jo ikke leve paa saa elendige Vilkaar«, sagde han, »De har bevist det ved endnu at være ugift. Jeg véd jo godt, at der har ligget en Hærskare af Bejlere paa Knæ foran Dem, hvorhen som helst De satte Deres Fod - hvorfor saa anvende en saadan Maalestok for Gertrude?«

Thora løftede sit Hoved, som om hendes Sagtmodighed var ved at svinde overfor Fabricius' Heftighed. »Fordi«, sagde hun med mere Selvfølelse end man sædvanlig mærkede hos hende, »Gertrude har valgt selv«.

Det ramte Fabricius som et Stik, at Veninden anviste Gertrude en lavere Plads, end den, hun selv indtog.

»Gertrude har ikke valgt - et Barn vælger ikke«, udbrød han.

»Aa jo, dog-«

»Men saa kan man lære hende at vælge bedre. Det bebrejder jeg Dem, at De giver dette Forhold Deres Bifald«.

»Men Fabricius! Hvad er det for en besynderlig Fordring, De stiller til mig? Skal jeg træde ind imellem Gertrude og hendes Forlovede, fordi jeg tilfældig har den Opfattelse, at hendes Kærlighed kunde 81 være af en ædlere Beskaffenhed? Det er dog for stor en Urimelighed«.

»De véd jo, at hun ikke elsker ham«.

»Det véd jeg Intet om. Jeg véd tværtimod, at Gertrude holder meget af Feddersen«.

»Holder af!«

»Nu ja - elsker ham«.

»Jeg sværger paa, nej!« næsten raabte Fabricius.

Han havde røbet sig for Thora; der havde været Angst i hans Raab. Hun saa et Øjeblik forundret paa ham og sagde derpaa tilsyneladende rolig:

»Sværg ikke - en ung Piges Følelser griber De ikke saa let«.

»Hvad mener De med det?« spurgte Fabricius ængstelig.

Thora stammede lidt i sit Svar, betænkte sig, og sagde derpaa:

»Der er Noget, De slet ikke ser. Gertrude kan De ikke forklare, De kan ikke gribe hendes Natur i hendes Følelser. Kom med hvilkensomhelst Betegnelse, De vil, hun glider ud ved Siden af Deres Ord. Det kan ikke nytte, at De tror hos hende at have fundet en langt smukkere Opfattelse af Livet end den, hun kender fra sit

Forhold til Advokaten - hun handler ikke efter sin Følelse - eller rettere hun har andre Følelser til Brug for det daglige Liv. - Hun holder af Advokaten og holder ikke af ham - véd, hvad Kærlighed er, og véd det ikke. Altsammen uafhængig af, hvad hun foretager sig. Hendes Liv og hendes Jeg er ikke det Samme -«

»Hvor er det muligt?«

»Det er meget muligt, saadan er unge Piger«.

»Det tror jeg ikke - ikke i deres Kærlighed. Det er Noget, som gaar dem for tæt paa Livet«.

»Hvem tror De tænker paa det? Kærlighed sværmer man for, Forlovelse er Noget, som sker. Man elsker en tænkt Person, og saa kommer der En med Brillen, som spaserer afsted med En - og det gør ikke det Mindste. Der kommer ingen Modsigelse ind i Ens Liv for det«.

»Og naar han, som spaserer bort med En, kysser En?«

»Saa kysser man igen«.

»De har ikke Ret, Frøken«, sagde Fabricius og talte saa hurtig, som om Ordene brændte ham, »saa ynkelig gaar det ikke til - eller maaske - saaledes kan det gaa til, indtil den Dag kommer, da den unge Pige 82 pludselig føler Kærlighed Saa suser der gennem Sjælen saa virkelig en Kraft, at alle Paafund og lavede Fornemmelser flyve som Avner ud af Sindet med det Samme. Det rene Menneske bliver tilbage, ikke den mindste lille Løgn kan finde et blivende Sted - Kærlighed er ikke Noget, man kan gaa og lave Teorier om, den snor man sig ikke fra -«

»O!« sagde Thora og løftede Haanden, »en ung Pige kan sno sig fra Alt!«

»Men hun vil ikke. En ung Pige, som elsker, vil ikke lade sig kysse af en Anden. Livet er et haandgribeligt Stof, Frøken, det tvinger sin Sag igennem«. Fabricius talte med et saadant Eftertryk, at Thora forstummede. Hun kendte sig ikke selv, saa mange bitre Forestillinger viklede sig sammen som en Bunke klamme Snoge i hendes Hoved At deres Uenighed ikke længer drejede sig om Gertrude, lagde hverken hun eller Fabricius Mærke til.

»De tror«, sagde hun med en vis Foragt, »at en ung Pige er et Væsen, som har Respekt for, hvad hun føler og tænker og oplever - paa egen Haand -«

»Ja, det gør jeg«.

»Det er galt. Hvor skulde den Respekt være kommen fra?« og da Fabricius ikke straks kunde svare, fortsatte hun: »Tror De, vi nogensinde komme ud af Ammestuen? Hvem skulde lukke Døren op til den? - Ja De maaske. Men saa staar De udenfor og venter at se en Flok unge Amazoner komme marcherende. De komme ikke! Vor Kærlighed og vore virkelige Følelser skulde have knyttet et evigt Forbund? -Ja om tusind Aar maaske!«

Der var foregaaet en saadan Forandring med Thora, at Fabricius, hvor sysselsat han end var med Tankerne om Gertrude, blev slaaet deraf og mindre fæstede sig ved Indholdet af hendes Ord end ved hendes Tone.

»De taler saa haanlig, Frøken«, sagde han.

»Gør jeg?« svarede hun. »Det maa vel komme af, at De har rettet et urimeligt Angreb paa Gertrude. Lad hende elske, som hun kan. De var hæftig før, det er De ikke mere, det er jo godt«.

Fabricius tænkte paa sin Vrede og undrede sig over, at den var sagtnet betydelig. Hvad havde han da i Mellemtiden erfaret? - O, det, at Gertrude jo heller ikke elskede ham. Hun var ikke saa skyldig, som han troede. Hun vidste jo endnu ikke, hvad Kærlighed var.

Selskabet var standset et Stykke udenfor Haven paa en Høj, der 83 løftede sig lidt gold op fra de gule Kornmarker. En grusbelagt Vej førte til dens Top, hvor der voksede nogle kæmpemæssige Ege, under hvilke der var anbragt Bænke; et ungt Anlæg strakte sig ned ad Højens ene Affald. Fra Bænkene var en vid Udsigt til de omgivende Marker og Skove og Østersøens Sunde bag ved dem og til Smaaøerne paa den anden Side Vandet. Aftensolen belyste Landskabet varmt, og Feddersen, som var den Nyankomne, der skulde beundre Egnens Skønhed, udtømte sig i Lovtaler. Han rettede sine Ord til Proprietær Bech og syntes i sin Iver at ville give ham Æren for det Hele. Der var Ingen, der ellers talte, og den almindelige Tavshed forførte Advokaten til at tvære sin Beundring ud i trivielle Bemærkninger. Fabricius fik et spottende Smil paa Ansigtet og mødte saa Gertrudes Blik. Denne Gang syntes han, at der var et bedende og alvorligt Træk i hendes Miner. En blid, sentimental bedrøvet Stemning løftede sig som en varm Bølge i hans Indre, hans Øjne bleve hængende ved Gertrudes, og hun smilede da forsigtig og ømt til ham. Det kunde Fabricius ikke taale, han vendte sig om og gik alene ned ad Højen for i Enrum at granske i sin Sorg. To Par Øjne fulgte ham, Gertrudes og Thoras, og

begge Damerne saa alvorlige ud.

84

IX

Der var Dans om Aftenen paa Belinda. Fabricius havde valgt det Parti at være munter og at tale lystig med Alle undtagen med Gertrude; hun skulde vide, at hun havde skuffet ham. Han havde havt en kort Samtale med Feddersen; den havde været behagelig, Advokaten havde været i et glimrende Humør, og Maleren fandt ham elskværdig.

Selskabet var ikke stort, og Fabricius kom jevnlig til at danse med Gertrude, naar Tilfældet førte dem sammen, men afsig selv bød han hende ikke op til Dans. Hun prøvede paa at anslaa samme Tone, som ellers herskede imellem dem, men han svarede stivt, og hun tav da med en noget surmulende Mine. Overfor Thora var Fabricius Hjerteligheden selv som for at gøre Afbigt for sin Heftighed fra før. Hun var venlig som altid, men en Smule tilbageholdende.

»Er De ikke vred mere?« spurgte hun, da Fabricius en Gang efter en hastig Gallopade førte hende til Sæde.

»Jeg var det før«, svarede han og mødte hendes opmærksomme Blik med en smilende Mine, »men det er forlængst forbi«.

»Det er ikke ganske sandt«, sagde hun og stod stille et Sekund og fortsatte derpaa den korte Vandring.

»Jeg er maaske vred paa mig selv«, sagde han og slap hendes Arm og bøjede sig svagt, idet hun satte sig, »jeg sagde vistnok urimelige Ting før efter Bordet«.

»De er vred - De maa ikke være det paa Advokaten«.

»Ham kan jeg rigtig godt lide«; udbrød Fabricius og bevarede fremdeles sit fornøjede Udtryk.

»Gaa hen og dans med Gertrude. Lad mig se, om De mener ærlig, hvad De siger«.

Fabricius vendte sig om som for at se efter Gertrude og gik ogsaa hen i den Retning, hvor hun sad med Advokaten ved sin Side; men han standsede paa Vejen og satte sig imellem to af Husets unge Døtre og gjorde Løjer med dem og dansede siden næsten udelukkende med de to store og de to smaa Piger i Huset.

For Thora trak Dansen efter dette altfor længe ud, skønt Klokken 85 kun var elleve, da man hørte op. Hun skyndte paa Børnene for at faa dem i Seng. De omringede Fabricius, og han sammensvor sig med dem for i Spøg at drille Thora. Da Gertrude under denne Tumult rakte ham Haanden til Godnat, traadte hun tæt op til ham og sagde hurtig:

»De har været afskyelig idag!«

Han bukkede lidt betuttet og fulgtes saa med Advokaten op paa dennes Værelse.

Hvorfra havde hun denne Selvtillid? Fabricius harmedes over den, og da han var bleven ene den Aften, kæmpede han tappert, for at han næste Dag kunde staa rustet mod Gertrude. Hun fortjente ikke de Hundreder af ømme Tanker, han gav hende, og var ikke værdig den Pine, han for hendes Skyld nu udstod. Da saa Solen skinnede næste Dag, og de mødtes, og Gertrude var misfornøjet med de Miner, han satte op, smeltede hans Stivhed, og de faste Beslutninger bleve paa uforklarlig Maade borte mellem Hænderne paa ham. Han blev da i sit Hjertes Inderste sort melankolsk, men fik fat i et vist overmodig lystigt Væsen, som ikke misklædte ham. Han sluttede et Forbund med Advokaten, som begærlig gik ind derpaa, fordi han med Skræk havde opdaget, at Lediggangen kigede ham i Møde bag hver Busk i Haven, og de To indviede et Regimente paa Gaarden, som strakte sig over adskillige Dage. Advokaten svang sig hurtig op til at blive den egentlige Anfører. Han bragte en noget støjende og urolig Slags Forpagtermorskab i Stand, Noget, der ikke faldt Nogen i Selskabet naturligt, heller ikke ham selv, men som Advokaten holdt for den eneste sande Gemytlighed paa Landet - et rent literært Produkt fra hans tidlige Læsning. Han var uskikket til at føle og anslaa den langt mindre omstændelige Lystighed, som Fabricius havde opfattet som organisk forbunden med Thoras lille Værelse i Gavlen, og hans Personlighed havde Drøn nok til at føre sin Sag igennem. Proprietær Bech gned sig i Hænderne af Fornøjelse, og ogsaa Tante Rosalie billigede Løjerne. Fruen i Huset

var Herrernes Fortrolige og gav Anvisning paa og udleverede Alt, hvad der var fornødent, Børnene vare henrykte, og Thora passede lidt forbeholdent paa, at de Allermindste ikke bleve for overstadig lykkelige. Gertrude gled med Lethed over i denne Tingenes nye Tilstand.

Saa var Feddersen en Dag udmattet og klagede sin Nød til Fabricius. De sad paa dennes Værelse og røg Cigar. Advokaten længtes efter 86 paa ny at faa Noget at bestille; denne landlige Tummel kunde han ikke holde ud

»Aa hvad!« sagde Fabricius henkastende og nød sin egen Bitterhed, »De har det bedre end vi Andre: Kærlighed er de Lediges Arbejde«.

»Ja, Tak for det«, svarede Advokaten og lo og viste sine hvide Tænder, »det Arbejde kan man overkomme. - Nej, nu tager jeg en Dag til Byen igen og begraver mig i mine Akter, jeg har jo ikke havt to fornuftige Ting i mit Hoved i al den Tid, jeg har været her ude«.

Der svævede en ironisk Bemærkning paa Fabricius' Læber, hvori Gertrudes Navn forekom, men han holdt den tilbage. Han spurgte Advokaten, om han havde offentlige Hverv.

»Endnu ikke«, svarede denne, »jeg hører ikke til de politisk Rettroende - men jeg faar vel en Dag omvende mig. Jeg har dog vundet en Proces for de Herrer Liberale, reddet en Millions Penge fra Holstenerne; de skylder mig Noget. - Det er sandt, hvilken Farve fører vor Vært?«

Fabricius antog, at han var ejderdansk og liberal, men vidste det for Resten ikke nøje. Herrerne talte en Tid lang om Politik, saa vendte Samtalen sig til Forholdene paa Belinda, og Feddersen røbede en Lyst til at spørge, som flere Gange generede Fabricius. Der var enten noget goldt Videbegærligt i Spørgsmaalene eller noget Nærgaaende, som om Interessen, der laa bagved, var rent praktisk.

»Sig mig, hvad er Frøken Hallager egentlig for en Dame?« begyndte Advokaten paany, efterat Fabricius for anden eller tredie Gang havde ladet Samtalen dø hen.

»Hem, ja, hvad mener De med det Spørgsmaal?«

»Aa, jeg mener i Grunden: er hun from?«

»Hun er fint udviklet - - enfin, hun er Dame«.

»Ja jeg spørger, fordi Gertrude saa godt kan lide hende, og jeg i Almindelighed er noget bange for denne Fromhed. Gertrudes gode, rare Plejemoder har givet hende Alt, hvad man kan forlange i den Retning - mere skulde jeg ikke ønske«.

»Naa, jeg tænker ikke, Frøken Hallager giver mere«.

Advokaten rakte ud efter Askebægeret. »Det er nemlig en Fandens Historie«, sagde han fortrolig, »med denne Guds frygtighed i et Ægteskab. Jeg har faaet en lille Forsmag, og den var ikke rar. Jeg kan nu en Gang kun daarlig bekvemme mig til at gaa i Kirke. Disse mærkelige Præster har en Gave til at gøre mig nervøs som ingen Andre - de 87 taler saa daarlig. Jeg maa sige, at det hører med til mit Fag af og til at skulle tale om underlige Ting, men jeg tror, at jeg gør det bedre«. Advokaten lo og kastede sig tilbage i Lænestolen og anbragte Hænderne oppe over sit Hoved med Cigaren mellem Fingrene som en øverste rygende lille Top. De lange Ben strakte han fra sig.

»Jeg har en Gang talt med en Præst«, fortsatte han og saa smilende op i Loftet, »en af disse saakaldte begavede Prædikanter. Jeg havde hørt ham bruge den skrækkelige Metafor: at gøde Troens Pløjemark med Kristi Blod og Angerens Sved - Gud, hvor jeg pinte det Menneske! Jeg gav ham ikke Lov til at blive højtidelig et eneste Øjeblik. - - Saadan noget Nonsens, kan de Mennesker ikke tale et fornuftigt Sprog?!«

Fabricius mente, at de vare lovlig undskyldte.

»Det vil jeg dog ikke sige«, svarede Advokaten og flyttede med en vis Omstændelighed Hænderne fra Issen ned over det ene Ben, som han havde lagt højt over det andet, og han lod Hænderne glide ned langs Skinnebenet; de omfattede saa Vristen, og han trak stærkt i det krummede Ben, medens han atter lænede sig tilbage. »De har levet sig ind i disse Forestillinger og Udtryk, for dem betyde de Noget, Tilhørerne forstaa dem - de kan godt bruges, men der skulde rigtignok en hel anden Metode ind i det«.

Fabricius havde ikke været i Kirke siden han var Dreng og havde omtrent glemt, hvordan en Præst talte.

»Ja vent, til De bliver forlovet og faar en religiøs Svigermoder«, sagde Advokaten og lo, »saa skal De se, hvor De bliver fortrolig med de Folk«.

Det mente Fabricius dog ikke; han antog, at hans Forlovede og Svigermoder maatte tage ham, som han

var.

»Tror De?« sagde Feddersen og gav Slip paa Benet, som med et Sæt rettede sig ned efter, »bliv først forlovet, saa skal De se, hvor hurtig De lærer at rette Dem efter Andre«.

Det havde Fabricius ikke Noget imod, men derfra og til lige frem at lyve var dog et stort Spring.

Dette Svar syntes Advokaten aldeles ikke om. Han drejede Samtalen hen paa andre Ting og talte i længere Tid om sig selv.

»Er jeg ikke en lykkelig Mand?« sagde han tilsidst og saa trohjertig paa Fabricius. »Hvad jeg har stridt for i mine unge Dage, har jeg naaet: 88 Mit gode Udkomme og en elskværdig Kone - - ja snart. Lad mig først blive gift, saa god Nat, Længsler og Bekymringer!«

Fabricius var ikke udeltagende for den Andens Følelse af Lykke, kun laa det ubehagelig tydelig i hans Sind, at Advokaten havde en Evne til at gøre Alt fladt, som han ikke misundte ham. Atter steg den sentimentale Bølge højt i Fabricius. Han sad med Haanden under Kinden og saa Gertrude staa med korslagte Arme og nedslagne Blikke og høre paa det Samme, som nu summede i hans Øren, og han saa hende længes, som om hendes Hjerter skulde bryde, efter en af de Samtaler, som hun og han havde ført der, hvor Lindetræerne duftede, eller ude i Marken.

En Sten fløj ind ad det aabne Vindu. Det var Gertrude, som gav sin Utaalmodighed til Kende over, at Herrerne endnu ikke havde ladet høre fra sig, og ingen Plan havde bekendtgjort for Dagens Morskab. Advokaten rejste sig og parlamenterede ud ad Vinduet.

»Min søde Pige«, hørte Fabricius ham sige, »Du maa virkelig en anden Gang være forsigtigere, Stenen kunde have ramt en af os«.

Da Feddersen atter traadte tilbage i Værelset, var Fabricius borte, og han var ikke mere til at finde den Formiddag. Der kom intet større Foretagende i Gang den Dag. Advokaten foreslog under en erotisk Indskydelse Gertrude en Spaseretur, men den blev lidt mislykket. De havde ikke Noget at tale om, Stoffet var udtømt paa Morgenturen, de denne Dag som de andre havde foretaget, og der kom oven i Købet et lille Skænderi i Gang, fordi Feddersen i al Kærlighed havde villet bevidne sine Følelser med et Kys. Gertrude hørte med en vis Forbavselse sin Forlovede udtale sig om Kyssets Teori i Ord, der ikke ligefrem stred imod Fabricius' Lære i saa Henseende, men som havde den besynderlige Virkning at gøre hende bange og ilde tilmode, medens hun under den Sidstes Doceren kun havde følt Glæde. Det endte saa med, ligeledes til Forskel fra Scenen med Fabricius, at hun stod stille midt i noget Støv paa en Landevej under en overtrukken Himmel og fik et Kys af Advokaten, som hun ikke syntes, der var nogen Fornøjelse ved. Da hun senere klædte sig om til Bordet, maatte hun flere Gange over Korridoren ind i Thoras Værelse for at meddele hende, at de vist snart fik Torden, Luften var saa trykkende.

Proprietær Bech viste sig den Dag ved Bordet med en fortrædelig Mine, og den bredte sig med forskellige Afskygninger til Alle, da han 89 meddelte, at Fabricius var en Forræder, der tænkte paa at rejse til Hovedstaden den næste Morgen.

Der blev talt vidt og bredt om denne Rejse, men Fabricius indsugede ingen Glæde af den smigrende Uvilje mod hans Plan, som kom til Orde; for ham galdt det kun om at holde fast ved sin Beslutning, som alt var ham tung nok, inden Modstanden kom. Og da Gertrude, vred, ligefrem forbød ham at tage Hensyn til de Ønsker hjemmefra, som han havde skudt ind imellem sig og sin Hensigt, var hans Standhaftighed saa ringe, at var det blevet opdaget, vilde hans Nederlag have været uundgaaeligt. Det gik imidlertid her som saa ofte, Modstanderens Styrke blev overvurderet, og uden at Fabricius ret forstod, hvorledes det gik til, var det med Et blevet en Kendsgerning, som ikke mere kunde ændres, at han skulde rejse næste Morgen KL 5 for at naa Diligencen i den nærliggende Købstad.

Aftenen hengik kun daarlig for Fabricius. Han rejste, fordi Gertrude slet ikke var den, han havde formodet, men fandt sig uden Indsigelse i et Forhold, der var i den Grad blottet for, hvad et Kærlighedsforhold burde indeholde af Ædelt og Fremadstræbende, at man maatte lede efter noget Lignende; og dog var hans eneste Ønske nu at opnaa en Samtale med Gertrude, hvor de i Timer kunde udtale sig for hinanden. Han opnaaede ikke denne Samtale. Han fik kun Lejlighed til med noget nervøs, stakaandet Stemme at sige til hende:

»Det forekommer mig, Frøken Gertrude, at naar jeg nu rejser, saa bliver De og Feddersen og Thora Mennesker, som jeg slet ikke kender«. Han havde ikke havt til Hensigt at tage de Andre med i sin Omtale, men han havde ikke Mod til at lægge sine Tanker helt blot.

Gertrude saa alvorlig paa ham med den modige Mine, som han ikke havde set paa hendes Ansigt siden Advokatens Ankomst, men som han mente oprindeligt havde været den, der havde bundet hans Tanker til hende - saa gled der et Smil ind i Minen.

»Hvor kan De sige saadan Noget. Vi ere jo fra nu af altid Venner«.

Mere blev der ikke sagt, men Fabricius rugede senere over denne lille Ordveksel som over noget meget Vigtigt. Den havde rigtignok en betænkelig Evne til at gøre ham bitter; Venskab havde for hans Øren nu egentlig kun en ironisk Klang.

Med Thora talte han et Par Ord hen imod Aftenens Slutning; han var gaaet ind til hende i Spisestuen, hvor hun stod alene, sysselsat med efter endt Bordscene at fordele dybtfarvet Rødgrød paa guldkantede 90 Tallerkener, der skulde bringes til Forvalterboligen, hvor Landvæsenseleverne og Forvalteren ventede paa dem og hver Aften lod Tjeneren bringe deres særlige Tak tilbage. En ung Baron mellem dem havde endog ladet sit Kort følge med, men havde fornylig indstillet denne Artighed, da Gertrude, som havde opdaget den stadige Sending, gjorde Løjer med Visitkortene. - Fabricius fulgte den store Skes Vandringer fra Fadet til Tallerkenerne og fandt, at der var noget uforklarlig Rørende ved den hele Proces. Også i Thoras Bevægelser syntes en vis Følsomhed at kige stille frem.

»Morer De Dem ikke mere herude?« spurgte hun venlig.

»Morer mig?« sagde Fabricius og afviste denne ringe Betegnelse med en Haandbevægelse, »- sig mig, har jeg Ret, Frøken, naar jeg synes, at der er slaaet Prosa ned her i Huset?«

»De er stræng«, sagde Thora og saa overrasket op paa ham fra Skeen, som blev liggende midt i Fadets røde Favn. Hans Ord havde med Et givet en Række usikre Indtryk fast Skikkelse for hende.

»Jeg spørger jo kun«, sagde han og drejede sig paa Hælen for atter at søge ind i Havestuens Lampeskær, hvor Gertrudes Latter kom strygende som Ildblink under en sydlig Himmel. Fabricius havde ikke været i Italien, men han tænkte paa disse køliglysende Gnister, som dér ude fra kunne fare mod Olielampens varme Flamme. Han traadte ud i Verandaen, men der var ogsaa Advokaten og flere Andre, og Lystigheden skurrede i Malerens Øren.

Næste Morgen var alle Husets Beboere med Undtagelse af Advokaten paa Benene for at sige Fabricius Farvel. Feddersen havde om Aftenen, da de skiltes, halvt i Alvor og halvt i Spøg bebrejdet ham, at han havde taget Chansen fra ham til nu at slippe fra Belinda, og foreslaaet, at de skulde bytte. - Fabricius fandt for tyvende Gang maaske i den Tid, de havde været sammen, at Advokaten tog bagvendt paa Tingene.

Tante Rosalie var i sin pyntelige Morgendragt til Stede ved den tidlige Tescene og fortalte leende, at det var Gertrude, som havde tvunget hende til at staa op. Fabricius havde meget gerne kysset den unge Pige paa Haanden. Denne Morgentravlhed og Sporene af kort Søvn, som stod at læse paa hendes Ansigt, var saa smukt - det Hele var jo sket for hans Skyld! Rigtignok var det netop hende, som jog ham bort fra Belinda - - men hvor var hun indtagende! At ogsaa en *saadan* Forlovelse kunde komme mellem ham og hende!

X

Sommeren var forbi. En barsk September havde gjort Ende paa de fleste Friluftsglæder, Fabricius havde siden sin Hjemkomst til Hovedstaden siddet inde og været flittig. Han var nu, en Dag sidst i September, i sit rummelige, smagfuldt indrettede Atelier paa Gamle Kongevej sysselsat med at lægge den sidste Haand paa et lille Billede. Det forestillede en Morgenstund i et langagtigt, grønmalet Værelse med gammeldags, pertentlig spinkle Møbler af Pæretræ. Til højre i Billedet langs den ene Væg stod en mægtig Seng med hvid Himmel over. Det røde Sengetæppe var kastet til Side og næsten dækket af Lagenet, paa Hovedpuden var endnu et let Mærke af den, som havde sovet i Sengen. I Billedets Baggrund faldt et klart Morgenlys ind gennem to Vinduer, der vare beduggede fra Natten, og i et af disse, det til højre, hvis ene Halvdel var smækket op, stod en ung Pige med Lyset styrtende fra den smalle Aabning ind over hendes lidt opløste, brune Haar og blottede Skuldre. Hun aandede dybt i den balsamisk friske Luft fra den dugvaade Have udenfor, hvoraf nogle Trætoppe korn til Syne, og hun kigede nysgerrig og forsigtig ud. Hun var næsten i samme Tilstand som den, hvori hun var sprungen ud af Sengen, endnu paa bare Ben og kun med et halvt fastgjort Korset om den luftige Chemise. Med den ene Haand holdt hun Korsettet sammen, med den anden støttede hun sig til Karmen. Af Ansigtet kunde man kun se den ene Kinds bløde Runding og Tindingen og Begyndelsen af Brynet. Den unge Piges Skikkelse var yndefuld, Koloriten fin og varmblodig, hun lignede en nys udsprungen Rose med henaandet Rødt paa de hvide Blade; Solens Brand havde endnu ikke berørt hende. Maleriet var omhyggelig udført med en noget spids Pensel.

Fabricius sad fordybet i Arbejde, da der med Et blev trukket haardt i den lille Klokke, som var anbragt midt i den øverste Dørfylding; han rejste sig for at lukke op.

Med et Udraab tog han imod den Besøgende. Det var Maleren Vilhjem, den Ven, til hvem Brevene fra Belinda havde været stiledede, og som nu var hjemkommen fra en Rejse i Jylland. Den Ankomne 92 var en høj, bredskuldret, smuk Skikkelse, mørk og med et Par venlige blaa Øjne under de smalle Bryn. Der blev talt hurtig og oprømt i adskillige Minutter; imidlertid vandrede Gæstens Øjne flere Gange hen mod Staffeliet, som Fabricius tildels skjulte. Endelig tog Vilhjem et Tag i Fabricius.

»Gaa til Side, min Dreng jeg skal se, hvad Du maler paa«, sagde han, og Fabricius stillede sig lidt forlegen bag Vennen, der med Benene plantede ud fra hinanden saa Maleriet igennem.

»Det er jo godt«, sagde han.

Fabricius' Mine opklaredes.

»Jeg var bange for det«, sagde han, »det er malet ud af Hovedet, det holder jeg ikke meget af«.

»Hvad er det?«

»Mit Værelse paa Belinda«, sagde Fabricius og blev lidt rød.

»Naa, og hun dør?« Vilhjem pegede med sin muskuløse Haand paa den unge Pige i Billedet.

»Hun dér - det er den unge Kvinde overhoved«, svarede Fabricius henkastende og lidt mere forlegen.

»Saa -? Hun er vel god til det. Jeg malede en Gang, da jeg var yngre, en Gris overhoved - den blev ikke saa god. - - Skal vi sige, hun er No. 2? - Ikke hende med de fine Ben, som der kun kan tales om paa fransk, men den anden - hende, den lille. Ja undskyld, jeg har mit Indtryk fra dine Breve - - Gertrude Coldbjørnsen er det nok hun hedder«. Alt blev sagt med saa lidt Ophævelse som mulig.

»Hvorfor tror Du det?«

»Det skal jeg sige Dig. Fordi Du har faaet noget Usædvanligt ud af hende. Det er et godt Billede, det har Du ikke malet med Fingrene. -For hendes Skyld«, han pegede paa Maleriets Figur, »vil jeg tilgive Dig - -« han stoppede.

»Hvilket?«

»Din Søben Blomsterduft og Laben Honning i Sommer. Det tog en Overhaand som var beængstende«. Den høje Maler vendte sig mod Vennen med begge Hænder borede ned i den korte Frakkes Sidelommer. »Slem har Du altid været, men denne Gang blev Du en fuldstændig Humlebi, drukken og fortumlet, og saa summede Du i Zigzag omkring disse to - Blomsterbægere«. Han slog ud med den ene Haand. »Og endda vilde Du bilde mig ind, at Du kunde flyve derfra, naar Du vilde!« 93 »Det har jeg jo gjort«.

»Ja, for at male den ene af dem - Du er helt fuld af Blomsterstøv endnu«. Vilhjem vendte sig paany mod Staffeliet. - »Er hun virkelig saa -«, han ledte efter et Ord, medens den højre Haand greb forsigtig om en indbildt Genstand i Luften, »saa - for Fanden, uskyldig - hvad? Det er et dumt Ord«.

Fabricius løftede næsten umærkelig paa Skuldrene.

»Det er underligt med Dig, Du kan ikke blive fra disse Kvinder, og saa faar Du altid noget Smukt ud af dem. - For mig er der noget Ukunstnerisk ved Fruentimmer. De er sjusket gjort - kan ikke tænke lige - - eller ogsaa tager Fanden ved dem, og saa bære de sig ad som de ægyptiske Figurer, der staa i stram Profil. - Saadan et lille levende Kid findes egentlig slet ikke - - hun er i alt Fald ikke saa uskyldig«. Atter pegede han paa Billedet.

»Næner Du at mistænke hende?«

»Hende? nej - men Originalen! Kom med hende, saa skal vi se«. - -»Hør«, sagde han og afbrød sig selv, og der kom et lystigt Smil frem i hans Øjne, »det er sandt, hvordan gik det med Kvindekønnets Forædling - hvad blev det til med den Forlovelse? Du har efter den første Bebudelse iagttaget en uhyggelig Tavshed«.

Fabricius betænkte sig lidt, saa sagde han med en forlegen, ligegyldig Vending hen over Gulvet:

»Hun vedblev at være forlovet«.

Vilhjem lo og rystede paa Hovedet og sagde blidt: »Kære Arthur, Du er i Grunden for god til denne Verden. Havde Du endda kastet Dig paa Knæ for hende og revet Dig i Haaret og svoret paa, at Du ikke

kunde leve, hvis hun ikke tog Dig - - men forlange, at hun af højere moralske Hensyn skulde kaste et Æble bort, inden Pæren laa fuldt moden i hendes Skød - Pære, Du er en Sværmer!«

»Ja ja, det kan Du nu ikke dømme om. Det var Altsammen fornuftig set. Kun er saadan en ung Pige vanskelig at begribe«.

»Det tror jeg nok«, udrød den høje Maler med en Prusten, »hun er jo Ingenting. Slaa op Pagina det og det i Balles Lærebog - - eller hvis hun er Noget, duer hun ikke, saa er hun forborgent udviklet -har snakket med Mandfolk - - Uf, der er lige saa beklumret i disse Kvindestier som mellem Studenter ved det teologiske Fakultet. Er der en af dem, man kan tale med, saa kan man sværge paa, kribler 94 Synden hende gennem Kroppen -«. Hans Øjne søgte atter Maleriet. -»Den lille Letpaataa gad jeg for Resten nok have kendt«, sagde han.

De to Malere talte nu en Del om Billedets øvrige Enkeltheder. Nogle af Lysvirkningerne vakte Vilhelms Tvivl, men Fabricius mente at være sikker i sin Sag. Alt, sagde han, stod som fotograferet i hans Hoved. Han havde ikke tænkt paa at tage nogen Skitse af Værelset, medens han var paa Belinda, Billedet havde dannet sig i hans Hoved, efterat han var kommen hjem; men saa havde ogsaa Alt staaet for ham med en Klarhed som intet andet Billede før. Kun til Korsettet og Haaret og Haanden i Karmen havde han brugt Model. - Samtalen gik dernæst til Vilhelms Rejse, og han fortalte muntert om Begivenhederne paa den. Prægtig jysk Kvæg havde han bragt hjem med i sin Mappe, sagde han, og det Bedste af det Hele, han havde faaet en stor Bestilling foruden de mindre, han havde rejst for. Saa vendte han tilbage til Fabricius' Billede.

»Du er vel forberedt paa, at Du faar Trompeterne imod Dig?« ytrede han, og da Fabricius saa spørgende paa ham, føjede han til: »Hun er jo næsten afklædt - der staar en Seng, det er højst uanstændigt«.

Fabricius lo og bukkede for ham: »Du har nok været i godt Selskab i Sommer«, sagde han.

»Nej, alvorlig talt«, svarede Vennen, »det er en Overvejelse værd, om hun ikke kan taale at faa nogle Klæder paa. Folk holder ikke af det Intime, naar det ikke ligefrem hører til Kostumet. En Bondepige fra Abruzzerne - en Nymfe - det kan gaa, men en moderne ung Dame afklædt! Hvor vil Du hen? - - det minder En og Anden om die sussen Stunden des grossen Sundenthums - Folk hidses - og saa skælder de Dig ud«.

»Ja, kan Du faa mig til at tro det -«

»Jeg skal skrive Dig en Anmeldelse: Hr. Fabricius har med et vist koldt Raffinement, hvori vi gerne skulle anerkende Dygtigheden, anbragt en ung, afklædt Dame i en forfærdelig Belysning. De blottede Former ere skildrede med faa men saftige Træk - det er nu Vrøvl, men den Slags Fejl indløbe altid i Anmeldelser -, som røbe et indgaaende Detailstudium. Vi skulde have foretrukket, at den unge Kunstner havde opsat sit Besøg hos den paagældende Dame til et noget belejlige - hvad sige vi, noget senere Klokkeslet -«

»Hvor gider Du tage det Svineri i din Mund?« sagde Fabricius 95 ærgerlig, medens han sorterede en Bunke Pensler paa et Bord ved Vinduet.

»Tænk over det«, sagde Vilhelm, »kan Du give hende Noget paa?«

»Ikke en Trevl! - - saa er hun hverken smuk eller uskyldig mere«.

Der blev ikke talt mere om den Sag.

Fabricius satte sig til at male, Vennen gik smaasnakende og spørgende op og ned i Atelieret. Hvad der var nyt af Studier paa Væggene blev flygtig mønstret Noget af det var omhyggelig gjort og interesserede Beskueren, deriblandt Røgterdrengen Christian, som red paa en Tromle; men nogle skitserede Kvier, som hang ved det store blanderede Vindu, vakte Dyremalerens Mishag.

»Naar Du indlader Dig paa den ophøjede Del af Kunsten og fremstiller Naturens Hemmeligheder i Dyrs Skikkelse, maa Du være saa god at gøre det bedre«, sagde han, - og inden Fabricius kunde svare, vedblev han, som om det var den samme Ting, han talte om:

»Sig mig, venter Du Damebesøg idag?«

Fabricius blev en Smule konfunderet og saa hen paa den Talende, der saa ud ad Vinduet.

»Ikke det jeg véd«, sagde han.

»Ja for der holder en aaben Landauer ude paa Vejen med to pyntelige Damer i, som aabenbart interessere sig for dette Vindu. Det gør mig ondt at maatte bemærke, at det dog næppe er for min Skyld - - de er kønne«.

»Lad mig se«, sagde Fabricius hurtig og gik til Vinduet.

I det Samme rejste den ene af Damerne sig halvt op i Kaleschen og vinkede smilende op til ham. Blodet skød rask op i Fabricius' Kinder, idet han hilste igen.

»Det er Gertrude Coldbjørnsen og Frøken Thora!« sagde han, »jeg maa ned til dem«.

»Har de været her før?«

»Nej jeg har ikke set dem, siden jeg tog fra Belinda - de er formodentlig nylig kommen fra Landet - - Hvor Fanden er min Frakke?« Han havde kastet sin Bluse og løb i Skjorteærmer søgende om i Atelieret.

»Her er den«, sagde Vilhjelm og rakte ham Frakken fra en Messingknap ved Vinduet. »Hu - Giv Dig Tid - de kører sgu ikke fra Dig. - - Bliv lidt, Du maa børstes. Monstro de kommer herop?«

»De vil naturligvis kun tale et Par Ord med mig. Bliv, til jeg 96 kommer igen«, sagde Fabricius og for ud ad Døren og kom et Sekund efter tilbage for at hente sin Hat.

»Hvad vil Du med Hatten, naar Du har har tabt Hovedet«, raabte Vilhjelm efter ham, og han lo, da han hørte Fabricius tumble rutschende ned ad Trappen.

Fra Vinduet iagttog saa den Tilbageblevne Scenen ved Vognen ude paa Vejen - hvorledes Hænder blev trykkede, Smil og Ord udvekslede, korte Forklaringer afgivne. Den ranke Kusk paa Bukken og de smukke Køreheste tildrog sig Malerens Opmærksomhed Med Et stod den yngste af Damerne paa Vogntrinnet og hoppede ned paa Vejen, medens Fabricius kom for sent med den Haand, han strakte hjælpende ud, den anden Dame fulgte langsommere efter, og alle tre begav sig gennem Laagen til den lille Forhave foran Huset henimod dette, Kusken lod Vognen køre et Stykke frem for at vende den. Vilhjelm hørte Stemmer paa Trappen, og han fik netop Tid til at gemme Fabricius' Bluse bag et Skærmbædt ved Døren, da en klar Damestemme udenfor læste højt paa Dørpladen:

»Arthur Fabricius«.

Døren sprang op, og Gertrude traadte smilende ind, hilste flygtig paa Vilhjelm og vendte sig for at tage imod Thora og Fabricius, som havde været nogle Skridt bag ved hende. En Præsentation blev foretagen, og Damerne bragte til Sæde i en lille Sofa i Hjørnet ved Vinduet, hvor høje Potteplanter stod bagved og paa Siderne paa Gulvet og paa Opstandere og dannede i Forbindelse med forskellige ophængte, tildels gamle og falmede Stoffer et ret malerisk og hyggeligt Tilflugtssted Fabricius rullede Staffeli et Stykke bort fra Lyset midt i Stuen for at skaffe Plads.

»Hvor De har det nydelig her«, sagde Gertrude og saa sig om, »og gamle Møbler, og saa Meget paa Væggene! Saadan ser altsaa et Atelier ud - Har De det lige saa smukt hos Dem?« spurgte hun Vilhjelm.

Denne maatte med Beklagelse indrømme, at hans Atelier langt fra kunde maale sig med Fabricius'.

Gertrude og Vilhjelm fortsatte Konversationen, medens den noget nervøse Fabricius lige ved Siden af talte med Thora. Man talte temmelig højt og i Munden paa hinanden, havde lidt ondt for at høre og vare meget muntre.

»Nej, og Klokken hænger midt paa Døren«, udbrod med Et 97 Gertrude, »det er mageløst! - Aa, Fabricius, maa jeg se, hvordan det tager sig ud, naar den ringer?«

Fabricius maatte udenfor Døren for at ringe. Gertrude lo og klappede i Hænderne ad Klokken, der hoppede og kvækkede som en lille forkølet, fjollet En, sagde hun og raabte »Værsgod!«, og Fabricius kom ind og bukkede og spurgte, om Hr. Fabricius var hjemme.

»Nej han er ude - - af sig selv,« sagde Gertrude, »fordi et Par Damer fra Landet ere komne i Besøg til ham«.

Der blev lét ad dette og ad meget Andet. Gertrude forestillede sig Tante Rosalies Forfærdelse, naar hun fik at vide, hvad hendes Pigebørn havde foretaget paa egen Haand.

»Fader vil bare brumme«, sagde hun, »og sige, at det gør ikke Noget, og at vi en Gang snart skal invitere denne Hr. Fabricius«, hendes Blik blev staaende stille ligesom hængende i Luften et Sekund, Fabricius greb det, saa vendte hun sig. »- Saa maa De komme med, Hr. Vilhjelm - vil De!« spurgte hun og lagde sig paa Albuen bøjet hen mod Vilhjelm, der blev aldeles imponeret af Blikkets varme Kraft og bukkede, »- Imorgen til Middag i Taarbæk? - - det er en Aftale«.

Desværre kunde Vognen ikke sendes efter Herrerne, de maatte benytte Dampskib eller Jernbane; hjem skulde de nok blive besøgede.

Thora havde imidlertid rejst sig og stod foran Staffeli et, som Fabricius skød tilbage i den heldigste

Belysning for Billedet, Gertrude fulgte hende og havde ikke set et Øjeblik paa Maleriet, før hun greb sin Veninde i Armen og udbrød:

»Thora, det er jo det grønne Værelse paa Belinda!«

Veninden skød som tilfældig Haanden af sig, idet hun flyttede sig lidt.

»Det kan man vanskelig tage Fejl af«, sagde hun, og Ordene havde ikke nogen fuldstændig venlig Klang.

»Men den unge Pige -?«sagde Gertrude og vendte sig mod Fabricius. »Hvorfor har De gemt en ung Pige i Deres Værelse?«

»Hvad skulde jeg gøre? Jeg kunde dog ikke male mig selv derinde«, sagde han og bukkede fornøjet som den, der mærker, at hans Værk gør Lykke.

Gertrude havde hurtig vendt sig til Billedet igen. »Saadan en yndig ung Pige -« sagde hun og tav pludselig. Hun faldt i Tanker, og Blodet gik steg langsomt op i hendes Kinder. Hun forblev tavs, medens de Andre talte om Maleriet.

Thora vilde vide, hvad den unge Pige ved Vinduet tænkte paa.

»Ikke paa Andet, tror jeg,« sagde Fabricius, »end at Luften er saa frisk, og at der er smukt uden for«.

»Men er det nok?«

»Ja er det ikke?«

»Det forekommer mig, at der burde være mere Indhold i et Maleri. - En almindelig ung Pige, som lukker et Vindu op om Morgen, inden hun har klædt sig paa - er det virkelig Umagen værd at male? Skal hun ikke være ulykkelig eller vente paa Nogen?«

»Frøken, De véd ikke, hvor De sønderriver en Malers bedste Følelser«, sagde Vilhjem og traadte frem foran Fabricius, som havde villet svare, »hvad skal et stakkels Menneske som jeg gøre med alle mine Køer og Faar, naar denne unge Pige ikke er et Maleri. Tanker har mine Drøvtyggere ikke mange af, og kønne kan de dog være. -Den unge Pige er heller ikke saa almindelig, som De tror - se paa hende, hun er smuk -«

»Hun vender jo Ryggen til«.

»Ja, men hendes Ryg er smuk, og Stillingen -«

»Jeg vil have, at hun skal være ulykkelig«.

»Giv Tid, Frøken - med Aarene kan hun jo blive det«.

Thora saa lidt overrasket paa Vilhjem, og der kom en svag opadtrukken Rynke hen over det venstre Bryn.

»Hele Indholdet i Stykket bestaar jo deri«, fortsatte Vilhjem uden at gøre noget Forsøg paa at møde Thoras Blik, »at hun interesserer, som hun er, og fængsler Opmærksomheden«.

»Naar De havde sat en Mand ind i Stykket«, sagde Thora og saa paa Fabricius, »saa havde De ladet ham foretage sig Et eller Andet«.

»Ja, men det er ogsaa noget ganske Andet«, svarede Fabricius hurtig, »en Mand bliver først interessant, naar han har gjort Noget - han skulde have været en Fange, der kigede ud af sit Bur -«

»Der kan De se, det er det, De har ment. Saa tænker dog den unge Pige paa Noget«.

»Jeg kan nu netop godt lide, at hun Ingenting tænker paa«, sagde Gertrude og blev lidt forundret og krænkhet over, at de Andre gav sig til at le - rigtignok med stor Forskel i Tonefaldet.

Der blev nu atter talt om en Mængde forskellige Ting, og lidt efter tog Damerne bort. Afskeden var lige saa hjertelig som de første Hilsener, men Tonen var umærkelig bleven alvorligere. Fabricius havde kun Øje og Øre for Gertrude, og da hun i Atelierets Dør og paany ved Vognen havde sænket sine Øjne helt dybt i hans og givet ham Haanden og ikke gjort Mine til altfor hurtig at ville redde sig tilbage fra denne tillidsfulde Indvandring paa hans Enemærker, var der en stille Feber i hans Indre, en ligesom, rolig kogende Sø, hvor store, runde Bobler i bestandigt Kredsløb steg fra Bunden op mod Dagens Lys, gled ud og atter gjorde Turen rundt. For hver bristende Boble skabtes en lykkelig Fornemmelse.

Vilhjem gav, da de var ene, sin Dom over Damerne til Bedste. Han mente, at de virkelig lod til at være

bedre, end Damer plejede at være.

»Den liden Frøken Gertrude saa godt, at det var hende, Du har malet«, sagde han.

»Tror Du!«

»Der kan ingen Tvivl være«. Vilhjeml tav en Stund, heller ikke Fabricius talte. »Lagde Du Mærke til«, sagde Vilhjeml derpaa, »at jeg fik Ret! Damers Logik er som Harer, der springer i en Mark. Det var sgu en nem Maade at faa bevist paa, at den unge Pige i Billedet tænker paa Noget«.

Vennerne spiste den Dag sammen paa en Restauration, og Vilhjeml fik mange livlige Skildringer fra Belinda, i hvilke dog ikke indløb de samme intime Beretninger som i Brevene. Fabricius gjorde sig Umage for at lade den Interesse, han nærede for de Forhold, han omtalte, fremtræde i en noget afdæmpet Form. Aftenen sluttede saa i Teatret.

Dagen efter fik Fabricius Visit i sit Atelier af Grosserer og Etatsraad Coldbjørnsen, og umiddelbart derefter opnaaede Vilhjeml samme Ære.

»Den Mand har Levemaade«, sagde Vilhjeml til Fabricius, da de senere mødtes for at tage til Taarbæk sammen, »han har naturligvis fundet, at hans unge Datter har været vel dristig igaar. - Jeg maa nu ellers sige, at jeg rent glemte at lægge Mærke til, at Begivenheden faldt udenfor Reglerne. - - Aa, ba! det var Vognen, som reddede Situationen - der skulde man have set dem komme gaaende!«

Fabricius interesserede sig kun lidt for denne Undersøgelse. Besøget var faldet naturligt, hvad vilde man mere?

100

Han var i fortrinligt Humør, han havde faaet sit Billede solgt til Etatsraaden oven i Købet over Prisen, og den gamle Herre havde paa sin noget korte Maade vist ham en tydelig Velvilje.

»Jeg har nogle Billeder hængende her i København - dem skal De se - der er gode imellem. Min Datter skal have dette, naar vi flytte ind fra Landet - det passer til en ung Piges Værelse«.

Fabricius' Hjerteslag var nær stoppet ved disse Ord

Nu paa Dampskibet var han saa lystig, at han endog forbavsede sin Ven, der dog havde kendt ham i hans mest overgivne Periode.

»De firehundrede Daler er sgu faldet i god Jord«, brummede Vilhjeml. »Se mig til den sære Patron med de lange Øjenbryn, om han lod sig lokke af mine pænt friserede Ræve. Men det forstaar sig, de var jo heller ikke af Familien -«

»Lad mig være i Fred!« sagde Fabricius og blev rød op i begge Tindinger.

101

XI

Dagen var forbi. Den havde været behagelig og munter; Fabricius og Vilhjeml kørte i Etatsraadens magelige Kaleshevogn tilbage til Hovedstaden langs ad Strandvejen. Maanen lyste paa Sundet og paa de mange Villaer, der for en stor Del alt havde faaet Vinterdragten paa og stod med Skodder for Vinduer og Døre. Man lugtede de fugtige, nedfaldne Blade, som laa paa Vejen og blinkede svagt i det hvide Lys, og fra Søen strøg en frisk, lidt ram Tanglugt de Kørende i Møde.

»Sover Du?« sagde med Et Vilhjeml til Fabricius, da de passerede Skyggen af en Række klaprende Espetræer.

»Nej jeg gør ikke«, svarede den Adspurgte og rettede sig halvvejs op og saa sig om, som om han pludselig var bleven vækket, »jeg ser paa Maaneskinnet - her er kønt«.

Hans Tanker havde ikke været, hvor han selv befandt sig. De vare blevne i Taarbæk, og af den Lystighed, hvormed han der havde holdt ud til det Sidste, var der ikke Spor tilbage. Paa Johannehøj,

Etatsraadens Landsted, havde Advokaten været.

Gertrude havde kort efter Bordet trukket Fabricius ind i en Vindusfordybning og hurtig meddelt ham, at hun den foregaaende Dag havde faaet mange Skænd for Besøget i hans Atelier først af Tanten og siden af Feddersen, da denne var kommen derud til Middag. Hun havde gjort Nar ad sin Forlovede paa en fortrolig, hemmelighedsfuld Maade som en Skolepige, der fortæller om sin Lærer. Det havde klædt hende, hvor forkert det Hele end var -; det var et Træk, som blandt mange andre blottede Tilstandens Uholdbarhed Fabricius havde særlig efter denne lille Scene følt Alvoren lige som rejse sig inde i ham og række ud efter Lystigheden for at kvæle den, men Situationen havde lige til nu forhindret denne Gerning.

Hvad var det for Resten - dette Nye, der idag var i Gertrudes Væsen? Det Milde - Jomfruelige vilde han kalde det. Begyndte hun at ane, at der i de Tanker, han nærede for hende, var et Tilflugtssted langt omhyggeligere indrettet end den aabne Fælle, hvor hun og Advokaten gik paa Maa og Faa og dukkede i Blæsten bag vantrevne 102 Buske, og følte hun sig dragen henimod dette Ly? Havde hun forstaaet, hvad han havde ment med den unge Pige i Billedet? Hende selv, yndig, som hun var, forsigtig og lokket af Livets skønne Friskhed bort fra den pertentlig beklumrede Stue. Vidste hun, at han stod neden under i Haven og ventede og vilde vise hende Vej? Havde hun Lyst til at sætte sin Fod ved Siden af hans og gaa med ham altid fremad, til Aften solen mindede dem om Nattens Komme, og de maatte søge Hvile? - Der var Noget i Gertrudes Øjne, som gav ham Anledning til at tro det, hun spandt jo en silkefin Forbindelse imellem dem. Men hvor fast var denne Forbindelse? Var den skikket til at bære Bud om Mere end om fnuglette Ønsker og andre luftige Sager? Gik hun ikke der bag Advokatens tilfredse Latter from som en Hind bag et Tremmeværk, der klaprer i Vinden? Denne Mands Nærværelse var hende jo ikke imod og ubegribelig. - - Da Vognen holdt for Døren, og de skulde bort, var det kun ham og Vilhjelm, der tog derfra, Advokaten blev, et Værelse stod rede til ham. En Vandring altsaa formodentlig i Maaneskin med dette Menneske efter det Afskedsblik, hun havde givet ham! - - Hvor var den sande Grund i denne unge Pige?

»Hvis Du altsaa ikke sover, og Maanen ikke er en altfor behagelig Kammerat, kunde Du maaske høre paa, hvad jeg vil sige? -Jeg finder, at Frøken Hallager er en interessant Person - - -jeg gør«.

»Ja vel, det kan jeg godt begribe«.

»Du kunde vise det med noget mere Livlighed. - Jeg tror, at jeg dog vil overlade Dig paa ny til Maanen -«.

»Hvad er det for Noget? Tal Du kun, jeg hører nøjagtig, hvad Du siger«.

»Det faldt mig ind, at jeg vilde fortælle Dig, hvad hun har sagt om Dig; hun kan godt lide Dig«.

»Jeg er lutter Øre«, sagde Fabricius og rejste sig smilende helt op fra sin sammensunkne Stilling.

»Kun finder hun, at Du er blødagtig«.

»Hvadfor noget?«

»»Blødagtig«, sagde jeg - -. Hun har ikke Ret i Præmisserne - det har Damer aldrig - Konklusionen kan derimod være god nok«.

»Maa jeg spørge, om det er af denne Udtalelse, Du udleder, at hun holder af mig?«

»Nej, men fordi hun siger det. Jeg gjorde hende i Forvejen 103 opmærksom paa, at Alt, hvad hun sagde, fortalte jeg Dig igen. - Det maatte jeg ikke, sagde hun, og saa talte vi netop meget indgaaende om Dig.«

»Naar skete det?«

»Medens I andre snakkede sort i Havestuen om Ting, som I ikke forstod jer paa - navnlig da ikke han, Idioten, Hr. Emil fra London, der saa ud, som om han havde stjaalet Pengene til den Vest, han gik med Den eneste Fornuftige imellem jer var Fru Winge. Det er et dygtigt Fruentimmer - blød Mosbund -. Naa, medens det foregik, trak Frøken Thora og jeg os tilbage til Kabinettet og dannede den finere Del af Kompagniet. Det burde have sunget for dine Øren, Du var Genstand for vore Undersøgelser«.

»Maa jeg faa at vide, hvorpaa hun begrunder sin Opfattelse af min Blødagtighed?«

»Ja det har jeg allerede sagt, det duer ikke. Det er, fordi Du har malet en ung Pige og ikke en Kæmpe, som hvæsser sit Sværd«.

»Naa saaledes. Det Maleri synes hun altsaa virkelig ikke om?«

»Ikke synderlig, tror jeg. For Resten gik hun dybere, hun søgte alle dine Sujetter igennem og fandt, at det var en Skam, at en begavet Kunstner som Du ikke havde valgt større Opgaver. - Jeg spurgte hende, om hun havde set dit berømte Konkursbillede med de ni Ben til de fem Mennesker.«

»Ø-Mefistofeles!«

»Ingenlunde. - Hun var ganske betuttet over, at et saa beklageligt Misforhold kunde opstaa, og jeg maatte trøste hende med, at af de ni Ben, som fandtes, var i det Mindste de syv virkelig fortræffelige Ben. Da jeg fortalte hende, at jeg ejede Skitsen, vilde hun se den. Hun besøger mig imorgen paa mit Atelier. Det er Skade, at Du har brændt Billedet, ellers var hun i Stand til at ville købe det«.

»Besøger hun Dig?«

»Ja; men *Du* maa ikke vide Noget om det«.

»Alene ?«

»Formodentlig - - eller maaske Frøken Gertrude ogsaa gør mig den Ære«.

»Det gør hun ikke«, sagde Fabricius.

»Aa hvad, det er jo blevet udtrykkelig forbudt, efter hvad jeg kunde forstaa; det plejer at være en god Spøre«.

Det pinte Fabricius, at han indsaa, at vel havde Bebrejdelserne fra 104 Tantens og Advokatens Side harmet Gertrude som ugrundede, men at de to Menneskers Vilje ikke desto mindre var en Lov for hende. I hendes Ord havde der ikke været den mindste Antydning af, at hun vilde gøre, hvad hun selv syntes.

»Hun gør det ikke«, sagde han til sig selv, »eller hvis hun gør det, sker det med en daarlig Samvittighed«.

»Som sagt, jeg venter Frøkenen imorgen. Det skal mere mig saa ogsaa at vise hende en Hingst med maurisk Blod, som hun skal ride paa. - Det kunde aldrig falde mig ind at stille hende op til Stads i en ung Skov med kærne Duer paa Fingrene! Til Hest i en brun Dragt mellem Soldater, som ere paa Skansegravning -«.

Fabricius saa opmærksomt paa Vennen. »Tror Du?« sagde han.

Vilhjelm nikkede. »Jeg har talt ikke saa lidt med hende i Aften. Der er Vilje i den Pige. Vi kom til at tale om, at det var farligt at fortælle en ung Dame, at Livet var skønt. Hun troede selv paa det nu, sagde hun, og der kom Fanden til eget Udtryk i hendes Øjne, men hvad hjalp det hende? Hun var lænket til samme Plet og kunde ikke som en Mand føle, at hun levede. Hun kunde ikke med sine Hænder danne Noget - os Kunstnere misundte hun. -Jeg spurgte hende, om det at opdrage de mange Børn paa Belinda ikke var en nok saa god Opgave. Hun tog forsigtig paa det og sagde senere en smuk Yttring af en ung Pige: »Var det *mine* Børn, vilde mit Liv vel ikke staa fattig for mig«. - Det var en god Kone for Dig«.

»Jeg tænker ikke paa at gifte mig«.

Vennerne fortsatte i nogen Tid i Tavshed den Tankerække, hvori de vare komne ind, Fabricius under et Tryk, som meget lignede de sidste Dages Stemninger paa Belinda, Vilhjelm udførende med roligt Behag videre det Billede af den unge Pige, som Aftenens Samtale i Kabinettet havde givet ham.

»Mærkelig Hukommelse saadanne Damer har«, begyndte han igen, »de véd, hvad En og Hver har sagt ved alle mulige Lejligheder. -Jeg tør sværge paa, at Du véd ikke Tiendelen af, hvad de kan huske fra i Sommer. Du har et eneste forlibt Indtryk -«.

»Hør, lad mig sige Dig én Gang for alle«, sagde Fabricius utaalmodig, »at Du skal brænde mine Breve fra i Sommer. Du holder paa alt det Vaas, der staar i dem. Jeg har malet den unge Pige, der kiger ud ad Vinduet - det er min Blødagtighed, anderledes er jeg ikke«.

»Naa, naa, godt Ord igen, jeg forsvarede Dig ogsaa overfor Frøken 105 Hallager. - - Hun havde for Resten en stor Sorg paa dine Vegne. -Det var din Mangel paa Religion - Hvis Du blev skuffet i Livet og blev ulykkelig, hvad skulde Du saa gøre? Du havde kun indrettet Dig paa, at Alt skulde gaa godt.«

»Naa, I er skam kommen dybt!«

»Ja unægtelig, og for dybt; saadan en Samtale gik kun daarlig til Akkompagnement af jer i Dagligstuen.«

»Hvad sagde Du til denne Mangel ved mig?«

»Jeg tror, at jeg tog det ganske fornuftig, jeg citerede Dig selv. Jeg gentog, hvad Du for et Aars Tid siden sagde til ham, Schmidt, kan Du huske?«

»Undskyld, det, jeg husker mindst af Alt, er, hvad jeg selv har sagt. Har jeg talt med Schmidt om den Slags Ting?«

»Kan Du ikke huske, at han en Aften i Knejpen forsvarede Kristendommen imod Dig, som angreb den, fordi den ikke var skikket til at hjælpe Folk i Nød. - Det var den Aften, da han købte Kagekonens Løgte, og Du holdt Foredrag for Droschekuskene paa Gammeltorv om deres heldige Stilling i Samfundet -«

»Ja vel, det staar dunkelt for mig, men det var jo ikke Andet end Vrøvl jeg sagde«.

»Men inden det; i Vinstuen, da Alt endnu gik rolig til, sagde Du med den sødlige Mine, som det en Gang er lykkedes mig at gribe hos en Hest, som lagde Ørerne tilbage, at der jo ikke var Nogen, som vilde falde paa at nægte, at Kristendommen var bleven til paa en Tid, da det saa sørgelig ud i Verdens store Dollhus. Men senere var der bygget et nyt Dollhus, og deri skønnedes Lægerne at kurere efter en Metode, som holdt sig Naturens Forskrifter mere efterrettelig - derfor vare vi Patienter af det nye Hus. For vore Sorger fik vi Styrtebade og Lektier at lære og, vare vi velhavende, Rejser til Italien osv. - i det gamle Hus ringede man endnu med Klokker, naar En gik rabundus«.

»Holdt Du den Tale til Frøken Hallager?«

»Ikke ganske, men jeg fortalte hende, at saadan Noget havde Du sagt. Det Morsomste derved var, at hun glemte sine Betæneligheder over din Livsanskuelse og sagde: »Taler de om den Slags Ting, naar de drikke Vin?« Jeg sagde, at Du kunde være slem dertil, men at vi andre gjorde, hvad vi kunde, for at holde Samtalen nærmere ved Bægerets Rand. Det var en Bestræbelse, vi hellere burde undlade, mente hun. - - A propos, vi staa vel af ved Charlottenlund?«

106

»Hvorfor det?«

»Har Hammer ikke været hos Dig for at faa Dig med? Hele Flokken fra Nyboder har været i Dyrehaven idag for at se Krondyrene slaas, og hvis de da ikke ere stangede ihjel, sidder de nu i et af Kabinetterne over Stalden og drikker den grønne Skovs Farvel«.

»Nej jeg gaar ikke med«

»Og Søstrene fra Ordrup havde lovet at lade sig bortføre i Eftermiddag. Fættereren med de skæve Ben har faaet Ordre til at sende en Indbydelse til Teatret, det giver Frihed efter en stor Maalestok. Dyveke spurgte udtrykkelig, om Du kom med«.

»Ja jeg véd det - - jeg kommer ikke«.

»--Vahlbom?«

»Tag det, som Du vil«.

»Stakkels Dyveke! Din Kærlighed og dine runde Skuldre maa nu sige Farvel til mere end den grønne Skov!«

»Jeg har ikke set hende, siden jeg rejste i Forsommeren«, sagde Fabricius gnavent.

Vennerne naaede kort efter Charlottenlund, hvor Vilhjem stod af Fabricius ønskede ham lidt ironisk en god Fornøjelse, bad ham om at tage sig af Dyveke, og kørte saa til sit Hjem, vejende alle mulige andre Ting i Hovedet end Gildet over Stalden, hvor der blev sagt Skoven et varmt Farvel.

Paa Johannehøj var man tidlig gaaet til Ro. Der var ingen Spaseretur foregaaet i Maaneskin. Gertrude var smuttet ind til Fru Winge, der beboede et af Gæsteværelserne, medens Thora delte Værelse med Husets Datter, og hun havde indrettet sig hyggelig der ved at sætte sig paa en Skammel foran Fru Wingses Fødder. Hovedet havde hun lagt bagover i Venindens Skød. En Lampe stod paa et Bord tæt ved og kastede et rødlig gult Skær over den unge Piges Hoved og opad vendte Ansigt. Fru Winge holdt sine Hænder foldede under Gertrudes Hage, og hun bøjede sig hyppig gyngende frem over for at se ind i de brune Øjne, som stræbte at naa hendes Blik over de fine Bryn. Naar Gertrude sagde Noget med mere Eftertryk end sædvanlig, løftede hun sig en Smule op, lagde Armen over Fru Wingses Knæ og saa hende ind i Ansigtet, drejede sig derpaa langsomt om igen og faldt paany tilbage i sin hvilende Stilling. Den unge Frues Hænder gled da, naar Gertrude atter var kommen til Ro, ned langs de bløde Kinder 107 og mødtes som før under Hagen, som havde en blank Lysplet paa Midten. Meget blev der talt om.

»Paa den Maade, Barn«, sagde Fru Winge, »synes jeg, at Du er forelsket i Fabricius og slet ikke i din Forlovede«.

»Det kan gerne være, Emma, men det kan jeg ikke gøre for - hvorfor er Feddersen saa kedelig? - - Og saa

skulde Du se ham, naar han er vred paa mig. Det er lige som om han var en Kvinde, det gør ham saa ondt! Jeg kan hurtig faa ham god igen; men jeg tror slet ikke, at han har lagt Mærke til, at jeg retter mig efter ham, eller at jeg er bleven klogere, siden jeg har lært ham at kende. Og det er jeg dog«.

»Hvem taler du om?«

»Om Fabricius - - aa troede Du, at jeg mente Feddersen?« Hun lo. »Nej af ham er jeg saamæn ikke bleven klogere«.

»Han hedder Arthur«, begyndte hun igen, »det er et kedeligt Navn, Gud véd, hvorledes Nogen har kunnet falde paa at kalde ham det?

- - I Grunden er der ikke andet Kønt ved ham end hans Mund - ja Hænderne! Man kan se det, naar han maler; det gaar saa nydelig. -Han tegnede en Dag en Karrikatur af os allesammen, da vi vare med til at køre Hø ind i en urimelig Blæst; men den har Thora. Jeg ligner en Høne, som Vinden tager fat i«.

»Holder Fabricius ikke meget af Thora?«

»Jo - mere end af mig - - det vil sige, det véd jeg for Resten ikke.

- Han kunde nu godt holde mest af mig, for jeg holder meget mere af ham, end Thora gør«. Gertrude var ikke ganske ærlig i dette Øjeblik. Hun var vis paa, at Fabricius holdt mest af hende, og denne Vished havde hun faaet i samme Sekund, som hun havde genkendt sig selv i Maleriet; den udgjorde netop hendes Glæde og det Bløde i hendes Stemning for Øjeblikket.

Hun vidste, at Alt kunde hun fortælle Emma - kun Et maatte blive tilbage som en interessant Lyksalighed, Ingen nogensinde skulde faa mindste Nys om, nemlig at hun var den unge Pige i Fabricius' Billede. Midt i al sin naturlige Barnlighed havde Gertrude en klog, lille Viden om, at hun var et Barn, og at hun med et Ord kunde forspilde denne gode Tilstand. Sagde hun, at Fabricius havde malet hende efter Hukommelsen, vilde Alle sætte det kedelige Ansigt op, som hun godt kendte, og hun selv vilde blive rød i Hovedet - - han kunde jo ogsaa have ladet være at lade hende staa der paa bare Ben! Hun kneb 108 altsaa Øjnene til og løb videre ad en smal Sti - det var det Billede af hende selv, som foresvævede hende - og hun syntes, at hun aldrig havde været saa glad som under dette Løb. Hun kunde samtidig fortælle Emma Løst og Fast; men hvad der blev fortalt, var Indtrykkene fra Belinda, det Gamle, det var ogsaa godt - hvad der var af helt Nyt, det Allerbedste, Forestillingerne fra igaar og idag, fik ingen Ord.

Emma hørte paa Gertrude som paa en Fugl, der kvidrer. Meget af hvad hun sagde, vilde i enhver anden ung Piges Mund have forekommet hende betænkeligt, men da det var Gertrude, som talte, maatte man vogte sig for at give Ordene en større Rækkevidde, end de taalte. Den Forundring, hun i sin Tid havde følt, da hun i Jylland erfarede Gertrudes Forlovelse, var ganske vist ikke bleven mindre, da hun saa de Forlovede sammen og nu hørte Gertrudes Meddelelser -imidlertid en Forlovelse uden gensidig alvorlig Tilbøjelighed var noget saa Urimeligt i dette Tilfælde, at hendes Forundring maatte være en Mangel ved hendes egen Opfattelse, og hvad hun sagde til Gertrude, faldt ikke udenfor den venlig spøgefulde Tone, der en Gang for alle laa hende naturlig paa Tungen, naar hun havde Gertrudes brune Øjne foran sig.

»Sig mig dog Et, Gertrude«, sagde hun, da Samtalen var ved at slutte, »har Du til Andre talt om dit Forhold til Fabricius, saaledes som Du taler til mig?«

»Nej -«, sagde Gertrude og trak Benægtelsen helt ud i en Ø-Lyd.

»Og Du tror ikke, at Du tager Noget fra din Forlovede ved at holde saa meget af denne - elskværdige Maler?«

»Nej«, svarede Gertrude hurtig og med Stemmen gjort betydelig smallere, »med Feddersen er det jo en hel anden Sag - -«

Ja, godt lød det ikke, tænkte Emma, men var her noget Galt, var her da kloge Folk nok, som kunde tage sig deraf Fremfor Alle Advokaten. En Forklaring, som han tvang frem, maatte jo betyde meget Mere end hendes Ord. At se Farer, hvor de mest Interesserede vare rolige, var formodentlig ufornuftigt og Synd mod den unge Pige -og hun bøjede sig ned og kyskede Gertrude paa Panden.

Fru Winge fik under sit korte Besøg paa Johannehøj ikke oftere Lejlighed til at se de unge Mennesker sammen, og hun rejste med sit gamle Indtryk af, at Gertrude var og blev et indtagende Barn, som vilde flagre Livet igennem paa sin egen lille selvstændige Maade. Det faldt hende ikke ind, at Gertrude manglede Mod.

XII

»Hvad har de i Teatret i Aften?« spurgte Etatsraad Coldbjørnsen sin Søster en Formiddag en Maanedstid efter Besøget i Taarbæk. Han stod i Dagligstuen i København ved den store Søjlekakkelovn med de blanktpolerede Messingringe og saa paa Tante Rosalie, der sad i en højrygget Lænestol ved et Bord midt i Stuen fordybet i Morgenbladene, hvis lette Tone denne Morgen som sædvanlig baade morede og mishagede hende. Etatsraaden ventede paa sin Frokost uden dog at røbe nogen Utaalmodighed.

»Min Lykkestjerne« og »Farinelli««, svarede den gamle Dame, idet hun lod Øjnene glide fra Feuilletonen op paa den tredie Sides Spalter. »Skal der tages Billetter?«

»Aa, jeg véd ikke - vi kan jo høre, hvad Gertrude siger.«

»Hun siger vist ikke nej«, sagde Tante Rosalie, og Tonen var lidt skarp. Læsningen blev derpaa fortsat. Der fulgte kort efter en pludselig Knasen i Papiret, da den gamle Dame hurtig foldede Avisen sammen og lagde den fra sig med en Mine, som om hun var misfornøjet med Indholdet. »Det var for Resten ikke af Vejen, om der ingen Teatergang blev i Aften«, sagde hun i den lette Tone ovenfra nedad, der anvendtes, naar hun ventede en Modsigelse paa Noget, der ingen Modsigelser burde fremkalde. »Gertrude kan have godt af at tilbringe sin Aften hjemme og i Ro. Der er kommet en Uro over hende i den senere Tid - - hun har ingen Lejlighed til at samle sig. - Jeg er bange for, at hun rent springer den Tanke over, at hun snart skal gaa ind til nye Forhold, som ville kræve store Pligter af hende«.

»Du mener, at det gaar for muntert til her hjemme?«

»Ja«.

»Det finder jeg dog ikke«, sagde Etatsraaden og talte langsomt og venskabelig, Hænderne havde han anbragt under Frakkeskøderne, og de svære Øjenbryn vare højt løftede. »Gertrude morer sig i sit Hjem, det tager hun ingen Skade af Ifjor var hun ude hveranden Aften. Jeg synes bedre om hende nu end nogensinde - hun er i Færd med at vokse«.

110

»Ja, hvis hun voksede i god Forstand -?«

»Hvad kalder Du i god Forstand?«

»Gudsfrygt og Hjertets Ydmyghed«.

»Øj!« sagde Etatsraaden, som om han brændte sig og antog derpaa et mildt bebrejdende Udtryk. »Kære«, sagde han »har Du ikke selv en Fornemmelse af, at dine Ord ikke passe? Hvad skal en ung Pige med denne »Frygt og Bæven«? Det er dog besynderligt altid at mindes Livet som en langsom Død, der foregaar virkelig Et og Andet i dette stakkels *Liv førend Døden* - dine Tanker om Livet *efter Døden* i al Ære -«

»Jeg har aldeles ikke tænkt paa Døden«.

»Naa, saa indrøm da Barnet Ret til at lære lidt af det Liv at kende, som hun nu en Gang ikke kan liste sig fra! Der er ikke saa Lidt at lære«. Etatsraadens Tankegang var ikke ny for Tante Rosalie, hun tog lidt overlegent paa den og sagde i nogenlunde godt Humør:

»Din fikse Idé i Ære, Georg - lærer Gertrude Noget i denne Tid?«

»Ja, hun gør virkelig! De to Malere har bragt over vor Tærskel en Skare af gode Forestillinger, som endelig have ramt Gertrudes Sind De se med Sympati paa Tingene, og hun har i den senere Tid lukket sine smaa Øjne op og fundet Sammenhæng mellem en Mængde Forhold, som før gled saa noget nær meningsløst forbi hende?«

»Jeg kan kun sige, at der forekommer mig at være kommet en beklagelig Mangel paa Alvor i Alt, hvad Gertrude foretager sig«.

»Som om Gertrude havde været alvorlig før! Nej, min Kære! Men hør paa hendes Latter - der er mere Værdi i den nu end for et halvt Aar siden. Hvad mener Du om ifjor Vinter, da Du bragte os Hr. Svigersønnen til Huse? Forstod han at give Gertrudes Latter Indhold? Han ler spidst, det kan en ung Pige ikke lære Noget af«.

»Skal da, maa jeg spørge, en ung Piges Udvikling gaa gennem Latter?«

»Skal og skal! Der er Ingenting, der *skal*. Man kan le sig voksen, og man kan græde sig sin Udvikling til. - Foreløbig har der om Gertrudes Liv flokket sig Latter; det maa vel være vor Opgave at hjælpe til, at den bliver af saa god en Art som mulig«.

»Og imedens lade alle alvorlige Tanker fare?«

»Hvem siger det?« sagde Etatsraaden hurtig og traadte tæt hen foran sin Søster. »Der er den Insinuation i dine Ord, Rosalie«, fortsatte han dæmpet og med en Hæftighed, som efterhaanden tabte sig, »at 111 der er mere Alvor i at give Barnet en Hætte over Hovedet, fordi det saaledes er sket i henved et Par tusind Aar, end i at give det Øjne, som kunne taale Solens Skin. Du glemmer, at en Lynstraale blænder mest den, som er vant til Mørke. - - Det berører mig lidt forunderlig, at Du taler om Alvor til mig, der har gennemgaaet det meste af et Aar mere bekymret for Gertrudes Skyld, end Du aner - nu forekommer det mig, at jeg skimter Lys forude, lad mig nyde mit Haab i Fred«.

Etatsraaden havde drejet sig rundt paa Hælen og var gaaet tilbage til Kakkelovnen.

»Alvor«, sagde han lidt efter fra sin Krog og stødte Ordet frem, »jeg kunde fristes til at sige, at det glider som en Taage forbi Dig og Feddersen - det er Noget, som I har læst om i en gammel Bog, men har I set det? Kender I det, naar det lyder som Spøg i en ung Piges Mund?« - Han afbrød sig selv. »Der er det, der kommer det ind ad Døren«, sagde han og slog ud med Haanden ad Gertrude, som i Kaabe og Hat kom ind fra den store Stue, der stødte op til Entréen. Hun var netop vendt tilbage fra en fransk Sprogtime, og hun kom lystig syngende en lille fransk Arie.

»Sagde Du Noget, Fader?« spurgte hun og stoppede i Sangen.

»Jeg sagde, at vi har ventet paa Dig med Frokosten«.

Skyerne veg under Maaltidet fra Etatsraadens Pande; det lykkedes derimod ikke Gertrude at tale Tante Rosalies Bekymringer bort, de sugede Næring af samme Grund, som virkede oplivende paa den gamle Herre.

Der var med hendes lille Pige foregaaet en Forandring, og den havde ingen anden Aarsag end de to Maleres hyppige Besøg, deri havde hendes Broder Ret; men det var netop en af hans største Fejl, at han havde knyttet disse to unge Mennesker til Huset. De havde en Maade at tale om Alt paa, som i sin inderste Kærne var anstødelig, hvor tilsyneladende morsom og uskyldig den end kunde tage sig ud. Intet var dem jo i Virkeligheden helligt som noget Urokkeligt og Blivende. Tante Rosalie var først efterhaanden bleven opmærksom paa dette, og det var ikke sket, før det var gaaet op for hende, at Advokatens Autoritet var i Dalen. De behandlede ham som deres Ligemand og fik Gertrude til at interessere sig for alle de Ting, som de bragte paa Bane, og som Advokaten naturligvis ikke var saa hjemme i som de, fordi han havde langt alvorligere Ting at tænke paa. Og hvad var det Andet end lutter Verdsligheder, som de vare opfyldte af, og 112 som glædede hendes Broder i saa høj Grad? Alt drejede sig jo om de Ting, som staa idag og imorgen kastes i Ovnen. Deres kunstneriske Begavelse viste, naar man ret betragtede, hvad den førte i sit Skjold, ikke én Tanke paa det Højere, paa Gud og Pligten - nej, Nutidens unge Mennesker havde sørgelig forladt de gamle Spor.

Tante Rosalie vilde have troet, at hun svigtede sin Pligt, hvis hun ikke havde talt til Feddersen om sine Bekymringer. At hun advarede Gertrude, fulgte afsig selv; men det var ikke længer nok. Der var dog Noget ved Feddersen, som heller ikke var som det skulde være. Han forstod ikke ret, hvori det Farlige laa for Gertrude i at omgaaes de to Malere; han tog lidt vrippent paa det. Hvad var der Andet at gøre end ømt at vise Gertrude Fristelsen, som laa for hendes Fod, og saa sætte sin Lid til, at Gud nok vilde holde sin Haand over hende? At prøve ved Sarkasmer at fjerne Faren, gjorde kun Ondt værre. Her var jo ikke Tale om, hvem der havde Ret i de enkelte Tilfælde - det kunde ikke nægtes, at det ofte saa ud, som om Retten var paa de unge Menneskers Side - men Sagen drejede sig om den hele Opfattelse af Tilværelsen, som de lod komme til Orde. - Skulde Advokaten da ikke være en saa alvorlig troende Mand, som hun havde formodet, eller skulde det skorte ham paa virkelig Finhed?

For Advokaten stod det ikke klart, hvad der foregik. Tante Rosalies Ord havde intet Indryk gjort paa ham, det var ikke den Side af Sagen, hun fremdrog, som han havde Sans for. Men Malerne kedede ham og irriterede ham; de havde en Maade at fremføre deres Barnagtigheder paa, som tog sig ud, og de byggede Resultater op paa deres tynde Erfaringer, som han til sin Ærgrelse maatte indrømme ikke altid faldt sammen, fordi man blæste paa dem. De tog Ordet fra ham ved hans Svigerfaders Bord og vandt Bifald baade hos Etatsraaden og Gertrude, og de indgav Gertrude den komiske Forestilling, at hun virkelig selv formaaede at tænke en Sag igennem. Hun havde to Gange i den senere Tid forlangt Grunde for simple Forholdsregler, som det ikke kunde falde dannede Mennesker ind at spørge om Grundene til. Det var en kedelig Overgang inden Brylluppet, men naturligvis skulde de Godtfolk blive holdt paa bedre Afstand, naar Forlovelsestiden var overstaaet, og Hr. Svigerfaderens Indflydelse vist indenfor de rette Grænser. - Fabricius var for Resten en ret elskværdig Fyr, men denne vigtige Maler Vilhjelms kunde han nok have Lyst til at stoppe Munden paa. - Hvad

det Spørgsmaal angik at holde en alvorlig 113 Præken for Gertrude, som Tante Rosalie ønskede, at han skulde gøre, maatte man virkelig have ham undskyldt, han havde ikke forlovet sig for at blive Skolemester. Petitesseerne maatte Damerne afgøre mellem sig selv, og det havde netop Tante Rosalie et udmærket Greb paa, han stoledede fuldstændig paa hende. Det var Meningen om ikke Ordene af hans Ytringer til den gamle Dame. Feddersen tilstod ikke for hende og ikke for sig selv, at selv om han havde ønsket det, havde han ikke havt Mod til at tale indtrængende med Gertrude. Der havde i hendes Væsen allerede paa Landet og senere vist sig et ejendommeligt Forbehold, som han ikke forstod, men som han foreløbig gik af Vejen for. Naar Tiden kom, vilde han som Ægtemand og Herre kunne give de alvorlige Tilrettevisninger, som maaske vilde blive nødvendige - nu manglede der Noget i Situationen, der kunde blive svaret. - Feddersen havde alle sine Dage indrettet sig paa at have en god Position som Baggrund for sin Optræden og fik først ved den noget overdrevne Tillid til, hvad en Sejer i den ydre Verden betød, den fornødne Sikkerhed til at optræde bestemt. Der var i hans Forhold til de to Malere kommen den Skævhed ind, at de ikke havde nogen egentlig Viden om, i alt Fald ikke nogen synderlig Respekt for, hvad en Advokat betød, og det havde kastet det blege Skær over hans Skikkelse, som der unægtelig var.

Der var altsaa Skygger nok i det Coldbjørnsenske Hjem i dette Efteraar 1863; men Solskinnet, som voldte Skyggerne, gled dog ogsaa ind i disse. Der var morsomt i de store Stuer, naar Malerne vare til Stede, ogsaa for Tante Rosalie, og hun kunde tidt nok minde sig selv om, at hun skulde staa paa Vagt ved Gertrudes Side, Faren var ikke saaledes let at gribe. Den stak først sit Hoved frem, naar Samtalerne vare forbi, og man i Enrum skulde drage Resultaterne ud af, hvad der var blevet sagt. Hun stoledede paa, at Gertrude ikke kunde gøre det i nogen høj Grad og under alle Omstændigheder ikke havde Sind til at ville gøre det. Børnelærdommen skulde og maatte blive det Stærkeste hos den unge Pige. Tante Rosalie havde i denne Tid hyppigere end før Anfægtelser af, hvor sjældent det lykkedes at blande Gud og Kristus og den Helligaand ind i det daglige Livs Sysse. Vigtige Begivenheder i den store Verden skulde dog snart tage Pladsen op saavel for Tante Rosalies Bekymringer som, tilsyneladende i det Mindste, for de øvrige private Interesser, der plejedes i det Coldbjørnsenske Hus.

Tiden var stærkt mættet med Politik, og den gamle Etatsraad, der 114 var en ivrig National og Liberal, førte Politiken med ind i sine Stuer. De to Malere havde set sig nødsagede til at lægge sig efter Avislæsning, og drev de end hemmelig indbyrdes en Del Løjer med den megen politiske Viden, de pludselig kom i Besiddelse af, dristede de sig ikke til at føre Spøgen med sig, naar de gæstede Etatsraadens Hus. Der kom dér en Kreds af ældre Herrer, Børsmænd og politiske Personligheder, og Tonen fik jevnligt et behageligt Sving af livlig Interesse for alle Tidens Fremskridtsbestræbelser i offentlige Anliggender. Det store Forfatningsspørgsmaal var Dagens ivrigst debatterede Emne; Frederik den Syvendes uventet indtrufne Død, just som Forfatningssagen var bragt til en, som man troede, lykkelig Afslutning, samt det deraf følgende forandrede Forhold til det tyske Rige, bragte nyt Tønder til Diskussionen. Der kom Liv og Lidenskab til Stede, navnlig fordi Feddersen, der hidtil havde været tilbageholdende under den politiske Debat og kun nu og da havde virket oplivende paa Samtalerne ved en moderat Spøge med de nationalliberale Doktriner, med Et tonedede Flag som Helstatsmand og Reaktionær. Der forefaldt hæftige Scener mellem ham og Svigerfaderen, og Advokaten maatte atter gøre en tilbagegaaende Bevægelse, bydende Fred. Den gamle Etatsraad beholdt imidlertid en tydelig Bitterhed mod Svigersønnen.

Saaledes stod Sagerne, da Indkaldelserne i Anledning af den truende Krig begyndte. I de første Dage af December fik baade Fabricius og Vilhjelm, der begge var Løjtnanter i Reserven, Ordre til at møde ved deres Regimenter henholdsvis i Aarhus og Aalborg.

De havde i Uniform gjort deres Afskedsvisit hos Coldbjørnsens først paa Kontoret hos Etatsraaden og derpaa paa første Sal hos Damerne. Vilhjelm havde under dette været mere jovial og munter end nogensinde, Fabricius derimod saa alvorlig, at han frygtede for at vise sin Stemning. Da den gamle Herre havde givet ham det sidste Haandtryk og set op paa ham gennem de buskede Bryn og sagt: »Jeg venter, at De skriver meget ofte - kommer De i Bekneb, straks«, havde han ikke kunnet svare, kun kunnet bukke; men for Resten forekom det ham, at ogsaa Etatsraaden havde havt ondt ved at holde sin Stemme fra at dirre. Paa første Sal havde Visiten ikke varet længe; man havde spøgt, og Tante Rosalie havde havt Taarer i Øjnene, Gertrude havde næsten Intet sagt. - Da Herrerne saa vare ved at gaa, fulgte Gertrude dem ud i Entréen.

Vilhjelm, som mente til det Sidste at burde hjælpe paa Afskedens 115 Besværligheder, vendte sig i den aabnede Dør ud til Trappegangen med en Spøge paa Læberne, men mødte i sin umiddelbare Nærhed Fabricius' noget fortrukne Ansigt og fik et saa hæftigt: Gaa! hvisket i Øret, at han uden videre Ceremonier skyndte sig bort og senere overfor Fabricius altid paastod, at han var bleven kastet ned ad Trapperne.

Fabricius vendte sig mod Gertrude, og det Fortrukne var borte fra hans Ansigt, han saa kun noget bevæget og blød ud

»Jeg kommer igen i Aften for at sige Dem Farvel«, sagde han og rakte hende Haanden, »Klokken seks eller halv syv - De maa ikke tage med til Sølvbrylluppet - vil De love mig det?«

»Ja«, sagde Gertrude med sin Haand i hans. Hun vilde have sagt ja til, hvad han havde bedet om.

»Farvel da saa længe, Gertrude«. Han løftede hendes Haand op mod sit Bryst.»- For jeg har jo ikke set galt?«

»Nej«, sagde Gertrude og saa ham ind i Øjnene med to Taarer perlende i sine.

»Tak«, sagde han og kyssede hendes Haand, slap den og gik. Paa den første Trappeafsats vendte han sig og vinkede op til hende.

»Farvel, saa længe, min Elskede!« lød hans tydelige Hvisken.

Gertrude blev staaende, lænet til Dørstolpen, indtil hun havde hørt Døren ved Foden af Trappegangen falde klappende i efter ham, saa gik hun langsomt og usikkert, som om hun var svimmel, gennem den store Spisestue, et mellemliggende Værelse og Tante Rosalies Stue ind i sin egen, satte sig paa en lille Stol, som havde tilhørt hende fra Børneaarene, støttede Hovedet fra Siden imod Væggen og blev siddende der med Hænderne haardt sammenfoldede i Skødet, indtil hun en Timestid efter blev forstyrret af Tante Rosalie, der kom for at minde hende om Pynten, hun skulde have paa til Onkel Niels' og Tante Marianes Sølvbryllup.

Først Etatsraadens Mellekomst frigjorde Gertrude fra den Pligt at tage med til Sølvbrylluppet, uagtet hun ikke var syg. Klokkeren fem kørte saa Etatsraaden og Tante Rosalie til Familiefesten, og et Visitkort fulgte med i den gamle Herres Vestelomme, hvorpaa var skrevet med Blyant: jeg ønsker, at *Ingen* ser til mig i Aften. Jeg er *ikke* syg«. Dette Visitkort, som bar Gertrudes Navn, overleverede saa Etatsraaden til sin Svigersøn, inden man gik til Bords, og han var ved denne Lejlighed mere hjertelig mod Feddersen, end han længe havde været.

116

Hjemme gik Gertrude urolig frem og tilbage i de halvmørke Stuer. Der brændte kun en Lampe i det inderste Kabinet, men gennem Portiererne kastedes en svag Lysning ind i Dagligstuen, og i den store Sal faldt gennem de utilhyllede Gardiner skraa Lysflader hen over Loftet fra Gaslygterne paa Torvet nedenunder. Klokkeren nærmede sig stærkt til seks, Fabricius maatte snart være der. Tiden stod næsten stille, det var skrækeligt at vente. Gertrude opdagede, at hun aldrig i sit Liv havde ventet før, og forskellige Skildringer i Romaner og Komedier af Personer, der ængstelig iagttog Visernes Gang paa Urskiven, randt hende i Hu. Men de Mennesker havde ikke haft denne forpinte Uro og forunderlige Fornemmelse af, at en hemmelig Kraft, der ellers holdt En oppe, Draabe for Draabe veg bort fra En. Nu først følte man, hvad man var, nu da man var saa urolig og længselsfuld. - Kunde dog Klokkeren aldrig blive seks. Pludselig slog Urene i Kabinettet og i Spisestuen kort efter hinanden seks Slag, Gertrude saa taknemmelig hen paa det lille Ur i Kabinettet, som var kommet først med sine Slag, og hun tvang sig til at sætte sig rolig hen med noget Sytøj ved Lampen - i fem Minutter, saa for hun op og begyndte sin tidligere flakkende Vandring gennem de halvmørke Værelser og tilbage til Lampeskæret. - Han kom ikke. Om han nu pludselig havde faaet Ordre til at rejse? Krigen kunde være udbrudt, før Nogen anede det! Gertrude skyndte sig til et Vindu for at opdage, om der var nogen usædvanlig Bevægelse at spore mellem Folk paa Gaden. De gik akkurat som altid. To Herrer standsede udenfor Huset og talte sammen, saa skiltes de. Vognene kørte paa deres sædvanlige ubekymrede Maade, Ingen lod til at have Hastværk. - Men om der nu slet ingen Krig blev? Det var jo ingenlunde vist med den Krig - Feddersen troede ikke paa den, naar vi blot gav efter. Hvorfor kunde vi ikke ogsaa give efter? - - Fabricius kom ikke. Han var naturligvis bleven hentet af en forpustet Soldat, der havde en Taske over Skulderen og blaa Vanter paa og var rød i Ansigtet, og han havde maattet rejse sig fra Bordet og skynde sig afsted - og kunde ikke først have været hos hende. - - Saa fik hun Brev imorgen.

Gertrude satte sig hen for at fortvivle. Saa ringede det. Inden den dirrende Klokke i Korridoren ved Køkkenet var falden til Ro, stod Gertrude i Entréen, og med Hænder, som hun ikke havde det fulde Herredømme over, skød hun Slaaen fra. Det var Fabricius, som stod i Døren. Med et Udraab greb hun efter hans Haand, fik fat i Opslaget 117 paa hans Kappeærme og trak ham ved dette hurtigt gennem Entréen ind i den halvmørke Sal og skød Døren til efter dem. Døren fra Entréen ud til Trappegangen blev staaende aaben. Da de vare i den store Stue, løftede Gertrude Armene, lagde dem om Fabricius' Hals og havde kysset ham, inden han endnu ret var kommen til Besindelse om, hvad det var, som foregik.

»Jeg troede ikke, at Du var kommen«, sagde hun og holdt sig med begge Hænder fast i hans brede Kappekrave.

»Hvor kunde jeg være rejst uden det, Gertrude?«

»Ak, Du kunde have skullet.«

»Nej, heldigvis, de har dog givet mig Frist til imorgen«.

Fabricius stod paa samme Plet og stirrede i den svage Belysning henrykt paa Gertrude. Han lagde langsomt begge Hænder op over Gertrudes Haandlede, der hvilede som to hvide Pletter paa hans Skuldre, og han sagde med lidt svag Røst:

»Jeg tror, jeg dør af Glæde«. Han havde en Fornemmelse af, at hans Legeme pludselig blev borte for ham.

»Jeg er lidt træt, Gertrude, lad mig tage min Kappe af og sætte mig hos Dig. - Du har jo Lys i Kabinettet«.

Han var traadt noget usikkert et Skridt tilbage og frigjorde sig nu for Kappen, som han vilde hænge ud i Entréen. Der mødte han Lars Tjener, som forundret og mistroisk var i Færd med at tage den aabne Dør ud til Trappen i omhyggeligt Øjesyn.

»Er det Dem, Hr. Fabricius, der er kommen?« udbrød den gamle Tjener og skyndte sig at tage imod Kappen, »Frøkenen har lukket Dem op?«

»Ja -«.

»Siger Du ikke »Hr. Løjtnant« til Hr. Fabricius, Lars?« sagde Gertrudes Stemme fra Døren til Salen, »ser Du ikke, at han er i Uniform?«

»Jo, om Forladelse - Hr. Løjtnant«, svarede Lars og bukkede, »men det er saa nyt, og jeg kunde ikke begribe, hvorledes De var kommen ind, Frøkenen havde forbudt mig -«.

»Jeg er heller ikke hjemme for Nogen, Lars - det galdt kun ikke Hr. Fabricius, han skal i Krig imorgen«.

»I Gud bevares! er Krigen allerede udbrudt?« spurgte Lars forskrækket.

»Nej den er ikke, men vi kan godt være gode mod ham alligevel«, sagde Gertrude og saa kærlig paa Fabricius og tog ham ved Armen 118 for at lede ham gennem de mørke Stuer. »Pas nu paa Døren, Lars, hører Du. Jeg vil *Ingen* have ind«. Døren lukkedes mellem Salen og Entréen.

»Saa blev Lars den første, Du har fortalt, at Du elsker mig, Gertrude«, sagde Fabricius, medens de tæt klyngede og med Ansigterne vendt mod hinanden gik igennem de halvmørke Værelser.

»Han giver mig gerne til Dig«.

»Og Du selv - er Du ikke bange for, hvad Du har gjort?«

»Nej -jeg er saa ubegribelig lykkelig«.

- Der var gaaet det Meste af to Timer, Gertrude og Fabricius sad endnu i Kabinettet og talte sammen. Det var Historien om deres Kærligheds Vækst og Øjeblikkets Lykke, der først og fremmest sysselsatte dem. At de meget snart skulde skilles, og at en Krig mulig kunde ramme deres unge Lykke paa den føleligste Maade, havde de ikke Tid til at tænke paa. Fabricius var vel den, som talte mest. For ham var, hvad der nu var sket, længe forudset, hans Tanker fløj som lyksalige Amoriner ud af det Bur, hvori de i Maaneder havde siddet sammenkrøbne. For Gertrude var Begivenheden ny; hendes Kærlighed var kommen uden Refleksion. Alle de Følelser, Tilstande og Stemninger, som vare gaaede forud, laa næsten glemte i den store, fredelige Taage, der havde sænket sig over hendes Fortid i samme Øjeblik, Fabricius havde forladt hende om Formiddagen. Hun havde fra da kun havt det som et stort, udeleligt Faktum, at hun elskede ham. Nu foretog hun, tilskyndet af Fabricius, overraskende Opdagelser i sit Indre. Det blev belagt med en Mængde Grunde, at hendes Kærlighed var et kraftigt, længe næret Skud fra hendes Naturs allerdybeste Bund.

»Troede jeg ikke dette, Gertrude, saa sad jeg ikke her«, sagde Fabricius, »det har været min eneste Videnskab nu i flere Maaneder at lægge hvert lille Ord eller Mine, jeg har hørt eller set hos Dig, paa en Guldvægt - jeg har været ved at forgaa af Sorg, naar Mønten ikke syntes mig at være ægte«.

Gertrude lagde Hovedet mod hans Skulder. »Der maa have været mange Øjeblikke, hvor Du ikke har syntes om mig -?«

»Hvor Du gjorde mig ulykkelig - ja«.

»Du maa huske paa, at jeg først véd Noget *nu*. - Det er underligt, men naar Nogen havde spurgt mig derom, vilde jeg godt kunne have sagt, at Du var forelsket i mig - men jeg vilde ikke have 119 forstaaet Noget derved Jeg vidste, at Du var det Menneske, som jeg syntes, at jeg kendte bedst i hele Verden - men at jeg elskede Dig? Hvorfor er man saa blind, Arthur?«

Det blev der talt en hel Del om, og der højnede sig bestandig kærere for Gertrude Perspektiver ind i Forestillinger om en Verden af Harmoni og Skønhed, som vel nu ikke mere vare absolut fremmed for hende, men hvor hun dog aldrig paa samme Maade havde følt sig saa vel til Mode og hjemme som nu.

De kom naturlig til at tale længe om Feddersen.

De vare begge ilde tilmode over at skulle tilføje ham Sorg, Gertrude dog mindst. »Han elsker mig ikke som Du, Arthur -«, sagde hun og rødmede let, »Du gaar først lige ind i mit Hjerte - det er ligesom Du ét for ét bøjede alle Blade til Side - - det har han aldrig prøvet paa. - Han er mere som alle Andre, der har talt forelsket til mig. - -Du er en Mand, for Du bærer mig med«

Fabricius kyssede taknemmelig hendes Haand for denne Definition. »Jeg vil sige Dig én Ting, Gertrude«, sagde han dæmpet - de hørte Lars klirre med noget Sølvstøj i Spisestuen - »jeg véd, at min Kærlighed er bedre end hans - vidste jeg ikke det, var jeg ikke saa rolig, som jeg nu er. Jeg tror gerne, at man maa kalde Feddersens Følelser for Dig »Kærlighed«, men jeg har ingen Respekt for, hvad han føler. Han gaar paa en Maade løs paa sin Forelskede, som man springer paa sit Bytte. - - Kæreste Ven, jeg har tøvet og holdt de utallige Enetaler med mig selv, inden jeg fik Mod til at fordre Dig udleveret. Jeg har sammenbragt en hel ny Religion med Offertjeneste, inden jeg ansaa mig for god nok«. Og senere sagde han i samme Tankerække: »Jeg tror ikke, at Feddersen bryder sig synderlig om at lære Noget af Dig - Du har en mere taknemlig Elev i mig -«.

Under dette dannedes der saa et helt Fletværk af Ord Gertrude følte sig løftet og baaret som en Dronning derpaa ind i et lykkeligt Land, hvor et Blomsterflor vinkede hende velkommen; men det var kun Arthurs Kærlighed, som gav hende denne Værdighed.

»Jeg har ikke saa smukke og gode Tanker, som Du tror«.

»Aa jo, Du har dem smukkere endnu -«.

»Jeg véd Ingenting, uden naar jeg taler med Dig -«

»Derfor skal Du ogsaa blive hos mig - saa glemmer Du dem ikke. Kønne Tanker kan vi jo til Nød alle have, det gælder kun om, hvor længe de bliver hos os. Der er Intet, der dræber smukke Tanker 120 hurtigere end ulykkelige Forhold, og et Ægteskab med Feddersen vilde være en Ulykke for Dig. I forstaa ikke hinanden, der er en Ørken imellem jer, hvorover Intet kan naa - ikke en ussel lille Spurv! Fra mig til Dig strækker der sig lutter smilende Enge, hvor et ret antageligt Antal Fugle finde Næring -«.

121

XIII

Klokken var ti, Fabricius var gaaet kort forinden. Afskeden havde været sønderrivende, pludselig og voldsom. Gertrude sad ene tilbage i Kabinettet. Hun kunde ikke græde mere, Fabricius havde sagt, at Adskillelsen ikke vilde vare saa længe, som Folk mente, der kom ingen Krig. Afskeden svandt bort af hendes Tanker, kun hans Nærværelse blev tilbage, hun kunde høre hans Stemme og føle hans Kys, aldrig havde hun anet, at Kærlighed var noget saa Stort og Helligt.

Der lød høje Piskesmæld paa Torvet, Portfløjene bleve smækkede op med et Par hule Drøn, en Vogn rullede ind i Porten. Gertrude huskede paa, at der var kommet et Telegram til hendes Fader fra London, som hun havde lagt paa Bordet; Lars skulde ikke tage det med, naar han fulgte med Vognen. Der plejede sjælden at komme noget Godt fra hendes Broder Emil, naar han telegraferede. Hun ledte efter Telegrammet og fandt det paa Gulvet og stod med det i Haanden, da hendes Fader og Tante Rosalie traadte ind til hende.

»Naa, god Aften, min Pige - hvad Nyt?« spurgte Etatsraaden i samme Nu, som han kom ind i Kabinettet. Gertrude rakte ham Telegrammet, han læste det, drejede sig rundt paa Hælen og gik ind i sin Stue.

Tante Rosalie satte sig stilfærdig paa en Stol, tog Overtøjet af og lod det bringe ud og aflagde en Beretning om Festen. Hun sad bortvendt fra Lyset, og Gertrude stod bag ved hendes Stol.

»Jeg hører af Lars,« sagde Tante Rosalie i Fortsættelse af sin Beretning, »at Fabricius har været her igen i Aften - vilde han Noget?«

»Nej Tante -«, Gertrude var blussende rød, »- det vil sige, han vilde sige Farvel til mig«.

»Fik han ikke sagt det i Formiddag?«

»Nej - ikke nok«. O Gud, hvor var det svært at tale til Tanten om Fabricius' Kærlighed! Det var vist meget galt, og man maatte først ligesom stige fra Luften ned paa Jorden -

»Er det ikke en Smule paatrængende af Hr. Fabricius?« sagde Tanten og lagde Eftertryk paa »Hr.«
122

»Tante, han elsker mig!«

Der vendte sig et Ansigt om imod hende, belyst af Lampens Skær - Gertrude glemte det aldrig - et Ansigt, der var blegt, og hvorpaa Skræk, Forundring og Indignation stod malet.

»Elsker Dig - Du siger dér noget Forunderligt -«

»Han elsker mig, og jeg elsker ham - jeg vil ikke giftes med Feddersen«.

Ansigtet, der saa paa hende, blev næsten som Sten, et fremmed, forfærdeligt Ansigt. Pludselig kom der en Skælven over det, Taarer traadte frem i Tante Rosalies Øjne.

»Barmhjertige Gud, mit Barn!« udbrød hun, »saa er da Synden kommen ind i dit Hjerte. Bøj Dig, Gertrude, bed Gud tilgive!«

Den gamle Dame havde rejst sig. Taarerne løb ned ad hendes Kinder, hun holdt Hænderne krampagtig foldede højt foran sit Ansigt; nu trykkede hun dem imod sit Bryst

»At det skulde hænde Dig, mit Kærligheds Barn! - Men Gud vil være Dig en naadig Frelser, bed sammen med mig. Kom til mit Hjerte, Gertrude, i Gud er der altid Frelse at finde, hvor langt din Fod end har været forvildet.«

Tante Rosalie strakte Armene ud imod Gertrude.

Den unge Pige stod forfærdet og fulgte ikke Opfordringen til at hvile ved Tantens Bryst. Hvad havde hun gjort? Hun elskede Fabricius, var det da saa stor en Synd? Hun havde aldrig elsket Feddersen, og hvad hun havde lovet, var lovet af Uvidenhed.

»Gertrude«, sagde Tanten med en Smærte i Stemme og Miner, som naaede Bunden af hendes Myndlings Hjerte, »saadan taler den, der vil forsvare sin Synd. Mellem Dig og Feddersen er sluttet en evig Pagt, som ikke kan brydes. Gud var tilstede i hint Øjeblik, da Du gav denne Mand dit Ja, og han har holdt sin Haand faderlig over Dig, for at Du for Alteret og for hans Aasyn kan bekende, at han var i dit Hjerte, da Du gav dit Ord. Gud lader sig ikke bedrage - svigter Du nu, da er Du i Syndens Sold«.

»Det er ikke Synd, Tante - - aldrig har jeg vidst, hvad godt var, før jeg lærte det af Fabricius«.

»Saadan taler Du til mig, Gertrude!«

»O Tante, Du kender ham ikke«.

»Jo, mit Barn jeg kender ham. Ogsaa jeg holder af den unge Mand, som nu skal vove sit Liv for Fædrelandet, men jeg holder af ham med 123 Smærte, ti han er en Vantroende. Dog, saa sandt der er en Gud til ogsaa for ham, vil han omvende sig og paa sine Knæ bede Gud tilgive de Syndens Aar, han har tilbragt. Men det vil komme til at hvile tungt paa ham, at han har talt om Kærlighed til Dig - en Andens Brud«.

»Han elsker mig!«

»Det er ikke Kærlighed!« Der var en Ild i den gamle Dames Ord, som Gertrude aldrig havde kendt. »Gud er i Kærlighed, og hvor han ikke er, er Synd og Død. Du véd Gertrude, den Kærlighed, han har talt om, begynder med et sveget Ord - den er bygget paa Fornægtelse og vil ende i Elendighed. Kan han staa frem for Guds Ansigt og sige, at han elsker Dig - kan han føre Dig ind i din almægtige Faders Hus?? Som en Tyv er han kommen, da Alle var borte, og vilde stjæle et Lam ud af Folden. - - Barn, Barn, hvor har Du vandret i Vankundighed!«

Gertrude græd, som om Taarestrømmen skulde bryde hendes Legeme isønder. Nu blev alle de forfærdelige Ord, hun havde lært at gyse for som Barn, vendt mod hende. Hun var Synderinden - det var Synd, som for Minutter siden havde fyldt hendes Sjæl med skønne Billeder -

»Barn, Fristelsen har været stærkere end din Tro - men Du maa ikke fortvivle. Gud kender ethvert af dine Skridt, og han véd, at din Anger vil være større end din Brøde, vend dit Sind mod ham -«

»Jeg elsker Ingen uden Fabricius, jeg kan ingen Anden elske, det véd Gud godt!« fik Gertrude sagt under Hulken. Hun var sunken om paa en Stol i et Hjørne, hvor der stod en lille Marmorstatue paa en Sokkel, en ung Faun, som holder en Kanin i Ørene, den saa helt bestyrtet ud til den Scene, som foregik i Stuen.

»Saa være Gud mit Vidne, at hvad jeg siger, det siger jeg for at redde dit Barn, Johanne!« udbrød Tante Rosalie med Ansigtet vendt mod Loftet og opløftede Hænder - dette Udbrud og denne Gestus greb Gertrude, saa at Taarerne næsten standsede. »Vid da, mit kære, ulykkelige Barn, at den Synd, der brænder i dit Indre, har din Moder kendt og bitterlig begrædt de sidste Aar af sit Liv. Ogsaa i hendes uskyldige Liv sneg en ung Hedning sig ind - elskværdig som denne Fabricius - han vendte hendes Sind fra Gud og fra din Fader, saa at hun ikke var, som en Hustru bør være. - Paa sine Knæ og fortvivlet, som kun Synden kan gøre fortvivlet, bad hun om Tilgivelse. - Din 124 Fader tilgav hende, inden hun døde. Vid, at hun fra sin Himmel følger Dig i dette Øjeblik!«

Slaget ramte haardt. Gertrude gled fra Stolen ned paa Gulvet og lagde Hovedet paa Stolen og græd Fabricius' Billede skulde slettes ud af hendes Sjæl. Der maatte mange Taarer til, det tog lang Tid, og Tante Rosalie stod rystet foran dette Billede paa Jammer. Hun talte, som hun troede, trøstende Ord om, at Guds milde Faderøje fulgte dem, som vandrede i hans Spor - ved Feddersens Side og med sin Haand i hans opfyldte hun, hvad Gud havde bestemt for hende, dér var Naaden og Frelsen at finde. Jorderig var fuld af Sorg og Ve, men i Troen paa Kristus og ved den Helligaands Hjælp vilde hun faa Kraft til at tage sit Kors med ydmygt Sind, og hun vilde lære at lovsynge Herren, saa sandt Gud altid hjalp dem, der ærlig længtes efter ham, og andet Mere - Tante Rosalie kunde i sin dybe Sorg dog ikke undlade at finde en Trøst i, at baade Gud og Kristus og den Helligaand indfandt sig i hendes Tanker, uden at hun behøvede at lede efter dem.

Gertrude rejste sig tilsidst og kom til at ligge ved Tantens Bryst. Ved at føle dette forpinte Væsen i sine Arme kunde den gamle Dame ikke længer føre sin Bevægelses stride Strømme i de forud afstukne Baner, der brød menneskelige og varme Ord over hendes Læber. Hun talte om sin egen Kærlighed til Gertrude, om sine Sorger og Bekymringer for hende. Der var Plads i hendes Hjerter til ogsaa at rumme Gertrudes Nød, hun havde jo i sit Liv ingen anden Opgave end den at elske sit Barn og understøtte det, naar dets Fod glippede.

Noget, der lignede en bleg Skygge af Trøst sneg sig ind i Gertrudes Sind, hun kyskede sin Tante og sagde, at hun vilde gaa til Ro.

Klokken var over ét. I den store Spisestue, som Gertrude skulde igennem, brændte et enkelt nedskruet Blus i Gaskronen, og paa en Stol ved Bufetten sad Lars og sov.

Gertrude blev forskrækket ved paa sin Vej at støde paa den sovende Tjener. »Men Lars, er Du ikke gaaet i Seng endnu?« sagde hun, da han rejste sig, og det faldt hende ind, hvad Fabricius havde sagt, at Lars var den første, som havde erfaret deres Kærlighed - han skulde saa omtrent ogsaa blive den sidste.

»Herren er oppe endnu«, svarede Lars, »han sagde, at jeg ikke maatte gaa til Ro, der kunde maaske blive Brug for mig«.

»Gaa Du kun i din Seng, mit Barn - nu skal jeg gaa ind til din Fader«, sagde Tanten, der var kommen til og mærkede, at Gertrude tøvede.

125

»Det er naturligvis Telegrammet fra Emil«, sagde Gertrude til Tanten, idet hun gik videre til sit Værelse. Over hendes Øjne laa der som en Byrde af Bly, og i hendes Bryst havde Musklerne arbejdet sig dødstrætte.

Tante Rosalie gik til sin Broders Værelse, men først Maaneder efter erfarede Gertrude den fulde Sandhed af, hvad der var blevet forhandlet der den Nat.

Da Gertrude næste Morgen vaagnede i Vinterdagens Skumring, faldt et Brev paa Bordet ved hendes Seng hende i Øjnene. Hun greb det, det var fra hendes Fader; der stod:

»Jeg har været ved din Seng, mit Barn, Du sov saa sødt, jeg nænnede ikke at vække Dig. Jeg er nødt til at rejse til London, Emil har gjort nogle Dumheder, som der maa hjælpes paa. Jeg er forhaabentlig snart tilbage - gør Du mig ingen Sorger i Mellemtiden. - Din Fader G. C.«

Ved Ordet »Sorger« stod Gaarsdagens Begivenheder med Et skærende tydelig for Gertrude, hun bøjede sig frem, støttede Armen og Hovedet paa Bordets Kant og overvejede. Hun blev liggende saaledes, til hun var stiv af Kulde i den lette Natdragt, hun kom til at gyse, stod saa op og gik langsomt ind i det opvarmede Værelse ved Siden af for at klæde sig paa. - Sorger! Ja, det var det, der var sket; man havde trykket et glødende Stempel hvislende paa hendes hvide Bryst, paa Stemplet stod »Synd« - - hendes Moder havde baaret samme Mærke. Nu altsaa vidste hun, hvad Synd var. - Men det kunde ikke have været undgaaet.

Havde Etatsraaden anet, hvorledes hans Ord bleve udtydede, vilde han hellere have ladet Haanden svide af sig end have skrevet sin vemodig spøgefulde Bemærkning. Han havde ganske rigtig tænkt paa Fabricius' Besøg, men havde af Tante Rosalies undvigende Forklaring af Grunden til hendes og Gertrudes sene Færden i Stuerne uddraget den Slutning, at Alt endnu ikke var bragt paa det Rene, at hans Datter endnu tøvede. Det var dette Faktum, som han tilskyndende vilde berøre, og han tænkte mindst af Alt paa, at Gertrude kunde misforstaa ham. Tale tydeligere turde han for selve Sagens Skyld ikke, og tilmed var det jo en gammel og

rigtig Aftale mellem ham og Søsteren, at Gertrude i denne Sag skulde staa fuldstændig frit, kun lyttende til sit eget Hjertes Røst. Allerede paa Vejen til Korsør kom imidlertid den Tanke klart frem for Etatsraaden - den havde Aftenen iforvejen kun været tilstede i usikre Omrids - at han kunde blive 126 forarmet ved Sønnen, hans Datter vilde altsaa ikke længer være rig. Det løb isnende gennem den gamle Mands Blod: Ikke længer rig. - Og Fabricius? Den lille Herre, der i sin Pels sad sammenkrøben i Kupéens Hjørne, tænkte paa Krigen, som skulde komme, paa, at den vilde sætte den unge Kunstner tilbage, paa sin egen Stilling, som da vilde være betydelig forværret, paa, hvor dybt Sønnen kunde være indviklet i sine ulykkelige Spekulationer, paa, at han nu selv ikke længer var nogen kraftig Mand, der kunde oparbejde, hvad der gik tabt. - Tankerne bleve tungere og tungere, og da Etatsraaden gik ombord i Kielerdamperen ved Bolværket i Korsør, var han paa sin Vis ligesaa sørgmodig som Datteren samtidig i Hjemmet.

Feddersen havde indfundet sig hos Damerne. Han var endnu i Morgenens Mørke bleven ringet op af Lars, der bragte ham Bud fra Etatsraaden. Denne havde længe overvejet Sagen, inden han sendte Lars afsted med Buddet; men Feddersen var jo dog, naar Alt kom til Alt, endnu hans Svigersøn og dertil inde i Forholdene, han trængte til at høre hans Mening. Feddersen havde altsaa været paa Banegaarden, havde talt med Svigerfaderen og udtalt sin Opfattelse, som lød paa det Værste, han havde faaet at vide, at Gertrude Intet vidste, og kunde nu ikke forstaa hendes dybe Nedslagenhed. Tante Rosalie angav et let Ildebefindende og en lille Uenighed fra den foregaaende Aften, og Feddersen tog sig vel i Agt for at spørge om Mere. Det var den bedste Forklaring paa Kortet, han havde modtaget Aftenen forud, og at blive indviet i, hvad der kunde være Damerne imellem, vilde være ufornuddent, under alle Omstændigheder lidet morsomt. Han var meget hjertelig mod Gertrude, men hun lod sig ikke bringe i bedre Humør, og Feddersen forlod hende endelig med nogle opmuntrende Ord. Der var i det Hele noget Hyggeligt over ham den Dag. Situationen tiltalte ham, fordi hans Betydning ved den voksede, og hans Venlighed lykkedes for ham. Men netop dette bragte, da han var gaaet, Taarer frem i Gertrudes Øjne.

Tante Rosalie ansaa dette for et godt Tegn og talte til Gertrude, som om Intet var forefaldet Hun bragte Spørgsmaalet om noget Dækketøj til hendes Udstyr paa Bane, og Gertrude kom til at tænke paa, at der alt i en Maanedstid havde siddet en svagelig Syjomfru i den store Strygestue bag Køkkenet og syt slyngede GF'er i en Uendelighed paa Lagen og Pudevaar og andet Linned - paa, at Feddersen hed Gotfred, hun Gertrude, hvor bekvemt hun selv havde fundet dette.

127

- - Hvorfor havde hun dog ikke igaar tænkt paa alle de Baand, der knyttede hende til det, som nu en Gang var uforanderligt!

Der var noget Sløvt og legemligt Mat over Gertrude i de følgende Dage, medens hendes Væsen vedblev at være mildt. Feddersen, der var tilbøjelig til at finde Symptomer paa Blegstot i det Meste af, hvad han ikke syntes om hos Gertrude, udtalte Ønsket om, at hun skulde tale med Husets mangeaarige Læge, den gamle Professor Levin; men inden denne Konsultation kunde foregaa, kom der - tredie Dagen efter hans Afrejse - et Brev til Gertrude fra Fabricius.

Tante Rosalie overleverede hende det selv. - »Du forstaa, min kære Pige, at dette maa blive det eneste« - Mere blev der ikke sagt.

Gertrude nikkede, tog Brevet og gik med det ind i sin Stue.

Det var et lyksaligt Brev skrevet for det Meste undervejs med Blyant paa løse Lapper udrevne af en Lommebog, Slutningen var et med Blæk beskrevet Ark afsendt fra Aarhus. Gertrude sad i Timer fængslet af Brevet. Hun havde i Begyndelsen ondt ved at læse hans Skrift, som særlig paa de løsrevne Stykker var utydelig. Det hændte undertiden, at en Taare faldt med et lille Smæk paa Papiret, Blyantskriften traadte da skarperne frem, og Taaren hjalp hende til at tyde, hvad hun ikke straks havde kunnet læse. Naar der stod: »Gertrude, det forekommer mig, at jeg før har gaaet som en lystig Fiskermand langs Livets Flod og nyfient spejdet efter alle blinkende Skønhedsstraalers Ophav, men at det nu er rent forbi. Nu knæler jeg mellem de frodige Planter ved Bredden og stirrer mig fortabt i hver enkelt Skønhed, Oprindelsen kender jeg, der er ikke et Græsstraa, som ikke har Del i vor Kærlighed osv.«, saa læste Gertrude længe i Stedet for »Skønhedsstraalers Ophav« »Skønhedsdraabers Ophør« og syntes jo nok, at det var smukt men ikke rigtig tydeligt. En Sætning havde hun straks kunnet læse; der stod: »Var mine Tanker ikke saa klare, min Vilje ikke saa sikker, vilde jeg kalde mig beruset af Dig, Gertrude, Du banker i mit Blod og følger mig næsten lige saa tydelig, som var Du virkelig ved min Side«. Et andet Sted hed det: »Det er det, som er det Smukke ved Kærlighed, at den er saa kongelig en Følelse, alt Andet synes spidsborgerligt ved Siden af den. - Den løfter sig ene og ubekymret fra Naturens Grund og retter rolig Blikket paa Vejen, som strækker sig frem efter, og aner næppe, at i dens Følge presser hele det øvrige lille Menneske sig sammen for at vinde med hen ad Vejen«, men Gertrude havde længe ikke kunnet læse dette Sted i Sammenhæng, 128 først et Par vaade Pletter forenede Ordene til en Mening. Senere bredte sig dog Taarer til liden Baade for Læsningen ogsaa over, hvad der var skrevet med Blæk. Fabricius klagede over, at Gertrude ikke, som Aftalen havde lydte, havde været i Vinduet den Morgen han rejste. Han syntes, at hans Tog ud i Verden derved havde mistet en sidste Indvielse, og at han var gaaet tabt af et dyrebart lille Minde, hvortil han som en anden Edderkop

havde kunnet knytte en Traad af sin Elskovs stærke Spind, der fulgte ham overalt, saa at han paa ethvert Punkt kunde entre den hele lange Vej tilbage. Men han bad hende dog om ikke at tage sig hans Klage for nær, han kunde jo tænke sig, hvorledes det var gaaet til; hun havde ikke kunnet sove for at tænke paa ham, og endelig havde Trætheden hen ad Morgenstunden overvældet hende - saaledes var det jo nær gaaet ham selv. De sidste Ord af Brevet indeholdt en Anmodning om at faa den nøjagtigste Underretning om *Alt*, hvad der var hændet i Anledning af hendes hævdede Forlovelse; der stod: »Tro mig, jeg har tænkt paa, at Sagen ikke har været Dig let«.

Indtrykket af Brevet var overvældende, men det var ikke kvalfuldt i den Forstand, som Gertrude hidtil havde kendt Sorgen. Der fulgte saa at sige Trøst med hvert Ord, de vare som smaa, bærende Stykker, der bragte hendes Sorg flot, Brevet talte til hende om alt forbigangne Tilstande og maalede for hende den Fred og Lykke, som hun havde følt og aldrig skulde føle mere, fordi det var umuligt. Fabricius' Kærlighed løftedes ud af Virkeligheden. Mulig var der endnu Mennesker til, som forstod hinanden og talte sammen, som han og hun havde gjort, men mellem dem hørte hun ikke hjemme. Hun skulde leve paa et Sted, hvor der ingen Spørgsmaal forekom, og hvor Svar var som tamme Svømmefugle, der en Gang imellem plumpede ud i noget stillestaaende Vand. I Brevet, det elskede Brev, var hele Himlens Hærskare af bevingede Skabninger, som ogsaa hun fra sit Indelukke kunde iagttage, kun maatte hun ikke lytte for længe ad Gangen til deres Sang, saa blev hun bedaaret og vandrede bort og kom ind i Synden. Synden var det fremmede Land, hvor Fabricius levede og stræbte mod et Maal, som hun ikke ret kendte - det maatte hun sky.

Hver Gang Gertrude kom dertil, brød en Taarestrøm frem lige saa hæftig, som da hun første Gang sank sammen, kun var den mere kortvarig. Hun rejste sig da, gik nogle Gange frem og tilbage med 129 Haanden trykket mod Panden og satte sig saa hen for at gruble som før. Men *Alt i Alt* var hendes Tilstand mindre lig en tærende Sot nu. Hun havde Billeder af sin Sorg, hvori hun fandt Hvilepunkter for de vingelamme Tanker.

Svaret til Fabricius skrev hun, kort inden hun kunde vente Feddersens Besøg. Det lød saaledes: »Skriv aldrig mere til mig, jeg skal giftes til Januar med Feddersen«. Hun indesluttede sit Fotografi i Konvoluten, fordi Fabricius havde bedet derom i sit Brev. Hun havde havt den Tanke at skrive et langt Brev til ham, saa opgav hun det - hvad skulde *hun* skrive?

Tante Rosalie saa ikke, hvad Gertrude svarede, men hun fik at vide, at Svaret kun indeholdt en eller to Linjer. Saa blev den gamle Dame siddende oppe den største Del af Natten og skrev til Fabricius. Det var et kærligt Brev og efter Brevskriverindens Mening skikket til at faa den unge Mand til at indse sine Fejl og omvende sig.

De to Breve naaede efter lang Tids Forsinkelse Fabricius, som da var paa Marchen syd paa. Han havde under hele Marchen paa hvert Hvilested skrevet til Gertrude. Brevene vare komne til deres Bestemmelsessted, men Tante Rosalie havde uden at sige Noget derom lagt dem i en Pakke for at oppebi Øjeblikket, da hun kunde sende dem uaabnede tilbage til deres Afsender, hvis Adresse hun ikke kendte.

XIV

- Aaret 1864 var inde. Nationen havde sat sine kæreste Drømme til i nogle Vinterdøgn, men opskræmmed af Søvne værgede den sig ogsaa i Forhold, som den vaagen kunde overskue. Endnu holdtes et Haab oppe. Haardt trængt sloges Armeen bestandig i Dybbølstillingen. -Fabricius skrev fra sit Kantonnement paa Als til Vilhjelms, der efter Sankelmarksaffæren var bleven Bataillonsadjutant og nu laa i Fredericia, at *han* var heldig stillet, han havde en Hest under sig og ordentlige Veje, han skulde blot prøve Leræltet paa Dybbøl og Nætterne paa Forpost i Løbegravene; hvad »Skomagerens« Kaffe kunde gøre ud af et forkommet Menneske, vilde han da til sin Forundring erfare. Vilhjelms svarede, at han med Fornøjelse afstod sin stivmundede Hest til hvem der vilde have den, Østrigerne interesserede sig i den Grad for at ramme ham, siden han var bleven Rytter, at han formelig længtes efter en Gang igen at være lavere end et Gærde. Dette Brev som alle Vilhjelm's andre Breve til Fabricius paa Als endte saa med en Hilsen til de to »dygtige« Damer, Fru Winge og Frøken Thora Hallager.

Winge, der tidligere havde været Militærlæge, havde, da Krigen nærmede sig, søgt og faaet Ansættelse ved et af Lasareetterne i Sønderborg. Han havde sin Hustru hos sig, og hos dem boede Thora. Hun havde endnu inden Krigens Udbrud korresponderet med Fru Winge om Muligheden af under hendes og Mandens Vejledning at blive uddannet til Lasarettjeneste, og da det første Skud var faldet, var hun trods Lægens kun halve Indvilgelse og sin Families og Omgivelsers utvetydige Modstand afrejst til Sønderborg. - Fjorten Dage

efter den første Belægning af Saarede paa Lasarettet havde Winge en Eftermiddag i klart Frostvejr gaaet en Tur med sine Damer over imod Dybbølstillingen; de havde mødt en General med sin Stab, Generalen havde holdt stille paa Vejen og udbedt sig Æren af at blive præsenteret for Lasarettets kvindelige Forsyn, de yngre Officerer havde stirret nysgerrig fra deres Heste, Thora havde været forlegen, men stoltere end nogen Dame, der bliver udmærket ved en Hoffest. Da 131 Bombardementet kom, var Huset, hvori Familien boede, blevet ødelagt; man havde imidlertid fundet en Bolig for de faa Dage, der medgik, inden Lasarettet blev evakueret, Winge havde ment, at Damerne gjorde Gavn nok til at kunne blive og udsætte sig for Faren, saa kommanderedes Winge til Augustenborg, og Damerne fulgte med

Gertrude var efter Bestemmelsen bleven gift først i Januar. Brylluppet havde været stille, kun de Nærmeste havde været tilstede. Alle uden Bruden vidste allerede den Gang, at den gamle Etatsraad Coldbjørnsen havde mistet Hovedmassen af sin Formue ved Sønnens Fallit. Der havde været Falsk og Bedrageri forbunden med den, og Hr. Emil var fra London bleven ekspederet til Amerika. Feddersen havde under disse Forhold været til uberegnelig Nytte, og den gamle Herre havde, alt medens Sorgen over Sønnen dukkede hans Nakke, og Tabene bleve langt større end anet, og Advokatens Tjenester voksede i Forhold dertil, bestandig mindre glædet sig ved Tanken om, at Datteren i Hjemmet tænkte paa at frigøre sig fra sine Forpligtelser overfor denne Mand. Da det saa en Dag gik op for Etatsraaden, at Fabricius lige siden Historien med Emil ikke havde ladet høre fra sig, var der næsten en Lettelse i Skuffelsen, han led i sin Tro paa den unge Kunstner. Etatsraaden var vendt tilbage til København med det Forsæt, om nødvendigt at bekæmpe Gertrudes Kærlighed til Fabricius. Det var blevet overflødigt, Gertrude havde ikke røbet mindste Lyst til at slippe sin Forlovede. Faderen troede jo nok at kunne spore, at der bag hendes Ro laa en Sorg, der var stedet til Jorden; men det var jo ikke Andet end, hvad der var naturligt. Skuffelsen ved Fabricius' Opførsel maatte have været meget smærteligere for hende end for ham. Han skød med godt Haab sine tidligere Betænkeligheder til Side og var glad paa Bryllupsaftenen. Det var jo ikke Tider til at bevare aristokratisk forsigtige Fornemmelser, hvor det drejede sig om hans Datters Fremtid og Velfærd

Bryllupsaftenen havde som sagt været et Hvilepunkt for den gamle Etatsraad Han var næste Morgen trods Vinterdagens Mørke tidlig paa Benene og sad alt Klokken otte ved Tebordet i livlig Samtale med Tante Rosalie om Gaarsdagens Begivenheder. Tescenen var endnu ikke endt, da Kokkepigen forsigtig traadte ind og meldte Tante Rosalie Amagerkonens Ankomst. Den gamle Dame begav sig med en Undskyldning til Broderen ud af Stuen.

»Aa sig til Konen«, raabte Etatsraaden efter Tante Rosalie, »at hun 132 skal gaa hen til de unge Folk med sine Sager. Det vil mere Gertrude at handle med den samme Kone, der plejer at komme ved vor Dør«.

Tante Rosalie nikkede bifaldende, idet hun lukkede Døren, og hun gik ned ad den lange Korridor med de samme tunge, lidt knirkende Trin paa de flade Saaler, som Broderen kendte fra deres Samlivs første Begyndelse. Han sendte en venlig Tanke efter Søsteren og satte sig magelig til rette ved Tebordet for at løbe Morgenaviserne igennem.

Imidlertid fik Frøkenen afsluttet sit Indkøb og sin forekommende Passiar med Amagerkonen om Gertrudes Bryllup og gik tilbage til sin egen Stue. Da hun traadte ind, vendte Nogen sig fra Vinduet om imod hende. Hun troede, at det var Stupigen, men fik i det Samme Øje paa Skikkelsens Hat og Kaabe. Hun stod skrækslagen. Det var Gertrude.

»Barn, hvad gjør Du her!?!« var Alt, hvad hun kunde faa frem, idet hun løftede Hænderne.

Gertrude stod et Sekund urørlig, saa nærmede hun sig og smøg sig ængstelig ind mod Tanten, idet hun slyngede en Arm om den gamle Frøkens Hals og trykkede Kinden mod hendes. Tante Rosalie traadte angst tilbage; hun mærkede, at Kinden var vaad af Taarer.

»For Himlens Skyld, Gertrude, hvad vil Du her? Hvordan er Du kommen?«

»Ad Køkkentrappen«. -

»Hvad er der sket?«

Gertrude stod ved Bordet midt i Stuen og gjorde en Bevægelse som i ulidelig Smærte. Hun trykkede Hænderne ned mod Bordets blanke Flade og blev derved opmærksom paa, at hun endnu havde Handske paa den ene Haand Hun begyndte at trække i den.

»Hvad er der sket?« gentog Tante Rosalie forfærdet.

Gertrude drog nu ogsaa sin Kaabe af »Jeg gaar aldrig mere hjem til Feddersen«, sagde hun grædende og sank træt ned paa en Stol.

»Gertrude, hvad skal det sige!?!«

»Jeg *gaar* ikke mere hjem til ham!«

»Men barmhjertige Gud, Barn, hvorledes er den Tanke kommen til Dig?«

»Han har fornærmet mig!« Gertrude talte fortvivlet, men i en Tone, som om hun alt havde lidt for meget til nu at kunne komme i Affekt.

133

»Ved hvad, hvorledes? Forklar Dig, Barn!«

Gertrude hævede sine Øjne op mod Tantens, den ene Arm laa paa Bordet, den anden hvilede i hendes Skød, hendes Blik var sorgfuldt og bebrejdende.

»Det skete, da vi kom hjem«.

Gertrudes Graad blev stærkere, medens hun i afbrudte Sætninger fortalte. Tante Rosalie hørte paa hende med sammenknugede Hænder. Hendes Blik hang ved Gertrudes, og hun drak en Skræk, som var sammensat af mange Følelser; en isnende Medfølelse og Tanken paa sit eget Ansvar ved denne Lejlighed betog hende.

»Han er din Mand, Gertrude«, sagde hun flere Gange frygtsomt, og hun vidste ikke hjælpende Raad.

Det endte saa med, at Tante Rosalie i Droske hentede Pastor Funck, der Dagen før havde viet Gertrude.

Denne værdige Præst talte i over en Time med Gertrude. Han var tung i Sprog, som han var tung i Tanker. Han talte om Guds Ordning for Livet her paa Jorden og om, at Manden var Kvindens Hoved Da han sluttede, havde han Sveddraaber paa Panden og ved Mundvigene. Gertrude var kold som et Lig.

Ét havde hun forstaaet af Præstens lange Tale, og det var, at hvad Feddersen havde krænket, var her blevet traadt ihjel. Hun havde ingen Del i Afgørelsen af sin egen Skæbne.

Præsten rejste sig og drog Gertrude op med og lagde sin store Haand velsignende paa hendes Pande.

»Saa vier jeg Dig, unge Kvinde, paa ny til Lydighed for Herren og til at være en sand Hustru for din Mand!« sagde han højtidelig. Han slog derpaa over i en mere hjertelig Tone og sagde: »Gaa med Gud mit kære Barn, og sig Intet til Deres Mand. Naar nogen Tid er gaaet, vil Anledningen til Deres Bekymringer være forsvunden. Haab Alt af Guds Naade«.

Tante Rosalie havde tilbragt Tiden, medens Præsten talte med Gertrude, i ængstelig Forventning. Det galdt om, at Alt maatte være færdig og afgjort, inden Etatsraaden paa ny kom op i Stuerne til Frokost, og ogsaa Gertrude maatte i god Tid være hjemme, for at Feddersen Intet skulde mærke.

Det skete, som hun ønskede. Gertrude var i rette Tid hjemme. Det var kun Tjenestefolkene i de to Huse, som snakkede om Begivenheden. - - 134 Februar kom, og med den de overvældende Indtryk fra den ulykkelige Krig. Ved Spørgsmaalet om at yde Bidrag til de Saarede blev det først med rene Ord meddelt Gertrude, at hendes Fader var ude af Stand til at give en klækkelig Sum, og Etatsraaden undrede sig i sit stille Sind over, at det ikke fremkaldte større Bevægelse hos hans Datter. Feddersen tænkte paa sin Side flygtig paa, at det var underligt, at Gertrude ikke lod til at sysselsætte sig det Mindste med den Tanke, at hun saaledes var indgaaet fattig i sit nye Hjem - det kunde dog have Krav paa hendes Opmærksomhed Men medens Advokatens Forundring kun var forbigaaende, gav Etatsraaden ikke slip paa sit Indtryk. Det gik da langsomt op for ham, at Gertrude overhoved ikke viste synderlig Deltagelse for Noget. Hun gik flittig i Kirke og til Bibellæsninger og havde grædt i de første Dage efter Krigens Udbrud og Dannevirkes Rømning, men for Resten maatte hun kaldes udeltagende for, hvad der levede i Alles Tanker. At dette ikke var naturligt efter den Udvikling, Gertrude i det Hele havde naaet, var ham klart, og han talte til Tante Rosalie herom. Den gamle Dame mente imidlertid, at han gjorde Datteren Uret, hun var netop saa elskelig som ingensinde før, nu, da Gud havde gjort hende til en god Hustru. Naar Tante Rosalie var ene, bad hun om Kraft fra Himlen til at tro paa, at Gertrudes flittige Kirkebesøg var et godt Tegn, og at hendes Barn nu endelig havde fundet den rette Lægedom for sit syge Sind

Men der kom Tider, hvor Tante Rosalie ikke kunde holde sine Bekymringer Stangen. Gertrude blev trods de alvorlige Forhold, hvorunder hun levede - forlystelsessyg. Anledningen var, at to unge, fordrevne Slesvigere paa Grund af et fjært Slægtskabsforhold tyede til Feddersen. De maatte behandles gæstfrit, og da den ene af dem var en smuk, ung Mand, der sang og dansede godt, og det ingen Vanskelighed voldte at finde yngre og ældre Damer og unge og halv unge Mænd, der Intet ønskede hellere end at faa et Paaskud til i Munterhed at komme igennem de sørgelige Tider, blev den smukke Slesvigers selskabelige Anlæg udbyttede paa den omhyggeligste Maade i gode, borgerlige Huse, efter at først det Feddersenske havde gjort Begyndelsen. Gertrude foretog uden Vanskelighed Overgangen til denne pseudopatriotiske Lystighed, som Feddersen, naar galt skulde være, foretrak, fremfor at vide hende sammenbøjet over en Salmebog i en

eller anden Kirke. Advokaten havde nogen Tilbøjelighed til at foragte sine Medmennesker. I Krigens Gang havde han som lagttager fra 135 sin Kontorstol fundet Næring for denne Tilbøjelighed, men den fik et hidtil ukendt Opsving, da han et Par Aftener havde lyttet til den unge Slesvigers bløde Foredrag af fædrelandske Sange og set sin Frue, som nylig havde lagt Salmebogen tilside, danse lystig efter Aftensbordet med den unge Mand og de andre Kavalere. Advokaten gjorde sig en Fornøjelse af at tænke sig disse unge Mænd indrullerede i Armeen, som stod og frøs paa Dybbøl. Hans Stemning gav sig dog ikke tilkende paa nogen stødende Maade. Han var venlig mod Gertrude, der som et tildels uansvarligt Væsen havde at være ham til Vilje i de daglige Forhold og saa for Resten paa det selskabelige Omraade kunde nyde den Frihed, der tilkom Advokat Feddersens Hustru.

Tante Rosalie foretog et Par frygtsomme Henvendelser til Advokaten - til Gertrude talte hun ikke mere om Pligten; den skulde fra nu af kun flyde fra én Kilde - men Advokaten besvarede hendes Henvendelse med det Spørgsmaal, om hun da troede, at han vilde optræde som tyrannisk Ægtemand.

Paa denne Maade forløb nogle Maaneder.

»Gertrude har en Sorg, som tærer paa hendes Liv«, sagde Etatsraaden en Dag nedslaaet til Tante Rosalie, da de havde endt deres ensomme Maaltid.

»Gertrude gør mig mange Bekymringer«, sukkede den gamle Dame. Det kom ikke til nogen længere Udtalelse imellem dem, de vidste for godt fra et helt Livs Erfaringer, hvor vanskelig de havde ved at forstaa hinanden, netop naar de talte om det, som var dem begge det Vigtigste.

En Dag kort før Dybbøls Fald, da man i Augustenborg vidste, at Beskydningen var usædvanlig hæftig, opsøgte Winge Thora i en af Slottets Belægningsstuer. Hun var med en Sygepassers Hjælp i Færd med at give en saaret Artillerist et bekvemmere Leje. Den Saarede var en grovkornet Landslagter, der havde lidt mange Smærter; nu følte han Lindring og spøjte med Frøkenen og Doktor Winge, der havde taget en Haand i med Winge og Thora fulgtes saa ud paa Gangen udenfor Stuen.

»Emma er ikke rigtig vel«, sagde Winge, »jeg har faaet hende til at lade sig følge hjem. Hun maatte hjælpe til ved en Saaret, som var 136 noget ilde tilredt af en Granat - en Bekendt af os, en Officer - det har taget paa hende. Hun plejer ellers at staa sig godt«.

»Er det Fabricius«, spurgte Thora rolig, »han rykkede ud igaar?«

»Ja«.

»Er det livsfarligt ?«

»Aa nej, men han er slemt spoleret. Venstre Ankel er knust, et oprevet Kødssaar i Siden og en Flænge paa Armens Underflade. Desuden har han faaet alvorlige Kontusioner i Hovedet«.

»Overlever han det?« - Thora støttede sig til Vindueskarmen.

»Jeg haaber det. Hjerneskillen er ikke gennembrudt, og Bensplinterne se rimelige ud. Han var ved sin Bevidsthed. Men der er blevet handlet ilde med ham. Da Ambulancen bar ham bort, fik den ene af Folkene et Skud i Armen; og de Klodrianer tabte ham i en leret Løbegrav. Han saa slem ud, da de løftede ham af Vognen, og vi fik fat i ham.«

»Skal jeg være hos ham?«

»Hvis De kan overkomme det. Han skulde have lidt omhyggelig Pleje. De maa naturligvis holde Besøgende borte. Hans Oppasser staar i Gangen udenfor og flæber, og der har været et Par Andre«.

Thora gik tilbage til sin Stue, gav Sygepasseren forskellige Anvisninger og fulgte saa med Winge til det lille Værelse, hvor Fabricius var lagt ene ind. Han sov med Iskompresser paa sine Saar, da de traadte hen til hans Seng.

»Den gamle Historie«, hviskede Winge til Thora, »de er saa trætte, naar de kommer her ind, at de sover stødt væk det første Døgn. Blot det at ligge afklædt i en ordentlig Seng er dem en Vederkvægelse«.

Winge gav sine Ordre og forlod Værelset. Thora syslede stille med Isomslagene og undgik omhyggelig at vække den Sovende. Naar der ved en Fornyelse af Isen for en Gysen gennem Fabricius, stod hendes Haand forsigtig stille, og hendes Blik søgte forskrækket hans halvt tilbundne Ansigt. For hver Gang hun saa paany havde forviset sig om, at Fabricius sov, gik Haanden travlt og let videre. Hun satte sig derpaa ved Fodenden af Sengen og tog mekanisk et Hækletøj frem, men Naalen gjorde ikke mange Vandringer den Dag. Hendes Tanker gik for det Meste i langsomme Kredse rundt om det Samme: Hvad maatte Gertrude ikke lide, naar hun erfarede, at Fabricius var haardt saaret? Saa var det dog bedre med egne Øjne at se, hvorledes det stod til. Mon *hun* vilde komme her over? - Der steg Følelser 137 frem, som ikke vare af en fredelig Natur; det

kunde hænde, at hun kunde komme til at nægte Gertrude Adgang til den Saarede. -

Henad Aften laa Fabricius i hidsig Feber, han stønnede og var urolig, og hans Fantasier drejede sig om det Sidste, der havde sysselsat hans Tanker, inden han blev saaret: en Lyttepost, der ved Dagens Frembrud skulde være kommen tilbage af sig selv, men som udeblev.

»Det Satans Menneske - det er Dannebrogsmændene, Kaptajn«, udbrød han et Par Gange, og Thora søgte forgæves at begribe, hvad han mente.

»Det er for lyst, han er væk«, mumlede Fabricius og kom atter og atter tilbage til det Samme.

Thora delte Nattevagten med en Sygepasser, men denne sov sødelig i Stuen ved Siden af og blev kun vækket et Par Gange for søvndrukken at trække ud efter en ny Forsyning med Is. Thora klagede over ham den næste Dag, det havde været umuligt at faa den mindste Hjælp til den Saaredes Pleje af ham, og Manden fik sin Røffel og blev sat til at kløve Brænde og bære Vand den hele Dag. Fru Winge gik derpaa ind i Thoras Plads, og de skiftedes i de følgende ni Døgn til at være ved Fabricius' Seng; de andre Saarede maatte saa længe nøjes med et noget flygtigere Tilsyn fra Damernes Side end ellers. Dybbøls Fald indtraf i denne Tid, uden at Fabricius modtog noget Indtryk deraf, Feberen var vel ophørt efterhaanden, men han døsede Dagene hen, naar ikke Smærterne voldte ham Uro. Hans Tilstand blev derpaa kendelig bedre, han kunde tale muntert med sine Omgivelser, fik Appetit, og man skred til den hidtil opsatte Hovedundersøgelse af det knuste Ben. Den faldt uheldig ud, en Amputation var nødvendig. Fabricius bad om en Dags Udsættelse og fik den med noget Besvær, af Hensyn til den pinlige Undersøgelse, som tydelig havde udmattet ham.

Thora var hos ham den Dag, og skrev efter hans Diktat et muntert Brev fra ham til hans Hjem. Derefter fik han hende til at hjælpe sig med et Brev, som han skrev til Vilhjelm i den næsten horisontale Stilling, hvori han laa. Brevet lød saaledes:

»Kære Ven, jeg kan ikke lade være at tænke med et Smil paa, hvor ironisk det lyder, naar jeg siger, at det burde være Dig, som laa her og skrev til mig og ikke omvendt. Jeg har nemlig Thoras venlige Ansigt tæt foran mig, hun holder paa det Underlag, hvorpaa min 138 Blyant spaserer - kan Du læse, hvad jeg skriver? - Prøv nu selv, om din Kærlighed er ægte. Vilde Du købe hendes Nærhed og Pleje for Tabet af et Ben, som imorgen overleveres til Ormene paa Als? - Du kan begribe, at efter hvad der er sket, hænger jeg ikke med overdreven Kærlighed ved Livet, og den Tanke herefter at skulle trippe om med et rask Ben og et Træben er desuden ikke opmuntrende. Min Tilstand er imidlertid vistnok saaledes, at jeg overlever Amputationen. Lægerne har dog idag haft Bedemandsansigter paa, og jeg tager derfor Tiden i Agt og sender Dig denne Lap til Levvel! Der er én Ting jeg ønsker sagt, inden jeg dør. Gertrude har *dog* givet mig mere, end hun har taget fra mig, og det har hele Tiden været hendes Skæbne, som har gjort mig mest ondt. Hvis Du finder det rigtigt, kan Du en Gang sige det til hende. Tak for Alt!

Din Ven Fabricius«.

Efter at have skrevet dette, var den Saarede saa udmattet, at han næsten øjeblikkelig faldt i Søvn, og vedblev at sove, indtil han næste Morgen af fire Sygepassere blev baaren ind paa Operationsstuen. Baade Thora og Fru Winge vare tilstede, da man bar ham bort, og han vinkede med et Smil til dem med den højre Haand, som han frit kunde bevæge.

139

XV

Man var midt i Vaabenhvilen. Vilhjelm havde benyttet en Del af sin Permission til et Besøg paa Als for at se til Fabricius, hvis Tilstand efter Amputationen var bleven slettere og slettere. Winge mente, at Hovedgrunden til Sagerens uheldige Vending laa i den Saaredes deprimerede Humør.

»Han sørger over det Ben, saa man skulde tro, at han var Dansemester,« sagde Lægen i den første Samtale, han havde med Vilhjelm, inden denne endnu havde besøgt Fabricius, »kan De bringe ham til at se lidt lysere paa Tingene, gjør De en god Gerning. Han er ellers i Stand til at bedrage os for den virkelige nydelige Amputation, vi har foretaget.«

Vilhjelm var samme Dag to Gange hos Fabricius, og om Aftenen havde han en lang Samtale med Fru Winge og Thora. Han vilde, at de paa en eller anden Maade skulde skaffe Gertrude til Augustenborg, for at hun kunde besøge Fabricius; han var vis paa, at det var Længsel efter hende, som satte den Syge saa langt

tilbage. Vilhjelm fortalte Damerne Fabricius' Kærlighedshistorie, som ingen af dem kendte i sine Enkeltheder.

»Jeg tror,« sagde han tilsidst, »at Fabricius ved at ligge syg og ved det store Blodtab, han har lidt, eller ved hvad der ellers kan have svækket ham - simpelthen maaske ved blot at faa Tid til at tænke paa sine egne Sager - har mistet Herredømmet over sit Følelsesliv. Han glemmer, hvad der ligger imellem, og kan nu ikke begribe, at Gertrude ikke sidder ved hans Seng. Endnu har han ikke med rene Ord sagt mig det, men jeg er sikker i min Opfattelse. Det er temmelig sørgeligt at se paa - han har dog før holdt godt Hus med sin Sorg.«

Thora gav tøvende Vilhjelm Ret i Alt, Fru Winge mente derimod, at netop Synet af Gertrude som en Andens Hustru vilde virke skadelig paa Fabricius.

Var hans Tilstand da ikke saaledes, at man maatte vove Noget - denne Længsel maatte brydes, den var rimeligvis farligere endnu end selve Sorgen over Tabet af Gertrude.

140

»Tror De ikke, Fru Winge, at Mødet med den unge Frue netop kan befri ham for hans syge Kærlighed?« spurgte Vilhjelm.

»Maaske -«, sagde Emma og rystede paa Hovedet. Winge maatte være den, der afgjorde Sagen.

Gertrudes eget Forhold blev ikke med et Ord berørt imellem de tre, de havde alle Fornemmelsen af let at kunne blive uretfærdige imod hende. Thora og Vilhjelm rejste i deres Sind de stærkeste Anklager imod hende, Emma tænkte tilbage paa sin Samtale med Gertrude om Aftenen paa Landstedet og følte Noget, der meget lignede et Ansvar glide truende imod sig.

Da Winge senere kom fra Lasarettet, havde hans sidste Besøg netop galdt Fabricius, og han var misfornøjet med den Syges Tilstand.

»Kan en af Damerne tage en Del af Vagten i Nat?« spurgte han, »der er Feber, han er snavs.«

Thora var straks rede, og Vilhjelm fulgte hende til Lasarettet.

Næste Morgen modtog Vilhjelm Underretning om, at der var skrevet til Gertrude. Fru Winge havde inviteret hende til at bo hos dem, de havde Plads nok. Vilhjelm kunde for sin Permissions Skyld ikke blive mere end Dagen over paa Als, og Thora lovede ham da at give ham skriftlig Underretning.

Tre Dage efter kom Feddersen med sin unge Frue efter en besværlig Rejse om Aftenen til Augustenborg, Advokaten var hurtig gaaet ind paa Tanken om en Udflugt til Als, han havde Forretninger der. Advokaten gav en humoristisk Skildring af Rejsens Fata, men Gertrude var syg og maatte straks gaa til Ro. Til Feddersen blev der skaffet et Logis i Byen.

Da Fru Winge næste Morgen vilde forberede Fabricius paa det Besøg, han kunde vente, lod han hende ikke tale ud.

»En ung Dame fra København,« sagde han, »det er Gertrude Coldbjørnsen! - Lad mig nu ikke vente længer end højst nødvendig - der er gaaet saa mange Dage hen, det er ikke nær saa godt med mig nu, som det har været.«

Han saa saa oplivet ud og talte saa bedende, at Fru Winge ikke kunde bære det over sit Hjerte at omtale, at ogsaa Feddersen agtede at aflægge ham et Besøg - det maatte Gertrude selv forberede ham paa; det var en Streg i alle Beregninger, at ogsaa Advokaten havde indfundet sig. Da Emma traadte ud til den ventende Gertrude, var hun endnu ikke Herre over sin Bevægelse.

141

»Gaa ind og bliv en lille halv Time - ikke længer,« sagde hun sagte til Gertrude og gik hurtig bort til sine andre Saarede.

Gertrude havde ondt ved at holde sig oprejst. Hun var omhyggelig klædt i en mørk Dragt og traadte forsigtig ind. Fabricius laa med lukkede Øjne, og hun var tæt ved hans Seng, inden han bemærkede hende. Hans Udseende forskrækkede hende mere, end hun havde tænkt sig muligt. Hovedet var endnu stærkt forbundet, han var hulkindet og næsten helt hvid i Huden; et rødtligt Skæg groede misklædende rundt om hele Ansigtet.

Han slog Øjnene op og saa Gertrude. Et lyksaligt Smil bredte sig over Ansigtet, og han strakte højre Arm ud, men rørte sig for Øvrigt næsten ikke - han kunde ikke. Denne Urørlighed tog den sidste Rest af Mod fra den unge Kone.

»Gertrude!« sagde Fabricius med svag Stemme, »er Du endelig kommen. - Min Ven, det kunde nær være

blevet for sent.«

Gertrude satte sig paa en Stol ved Siden af Sengen og bøjede sig ned mod Sengekanten over hans Haand og græd

»Nej, sæt Dig tættere ved mig og lad mig se paa Dig - og Du maa nødvendig græde -«

Gertrude satte sig paa Sengekanten med hans Haand imellem sine og smilede svagt.

»Hvor Du er bleg, og Du er bleven mager - stakkels Lille, Du skulde være kommen før«. Han forsøgte at klappe hendes Kind, og hun bøjede sig ned imod Haanden.

»Kys mig, Gertrude, og fortæl mig saa alt Muligt - - hvad Du har lidt«.

Hun kyssede ham og blev siddende med Øjnene fulde af Taarer uden at kunne tale.

»Skal jeg fortælle Dig, hvad der har gjort mig mest ondt - ak, Du kan tro, det gør godt at faa Luft! Din Nærværelse er noget saa Velsignet - Du skal se, at jeg nu hurtig vil faa Kræfter. - Min elskede Ven, véd Du, hvad der smættede mig allermest? Det var dit korte Brev. At Du ikke tænkte paa, hvad Ondt Du gjorde mig derved? - At de Andre kunde besnakke Dig, Kære, -ja - men vor Kærlighed maatte jo dog have været Dig for stor, til at Du kunde tro, at den kunde knuges ned af et enkelt, usselt Ord -. Véd Du, at jeg nær var deserteret for at komme til Dig? Jeg fortryder næsten, at jeg ikke gjorde det - Du *har* jo været gift - min - yndige - - men det var jo ikke fra mig, det 142 skul de komme«. Han kunde ikke tale mere, hans Hoved sank bagover, men han beholdt sit lykkelige Smil.

Gertrude bøjede sig ned og græd paa hans Hovedpude.

»Du skal ikke græde, Gertrude, nu er jo Alt godt. Eller er Du bedrøvet, fordi jeg har mistet mit Ben, og vi ikke kan danse sammen ved vort Bryllup?«

Gertrude løftede forskrækket Hovedet, hun troede, at han talte i Vildelse.

»Det stakkels Ben! - - Du maa ikke gøre mig bekymret, sig, at Du holder lige saa meget af mig med ét som med to Ben«.

Gertrude nikkede.

»Er det virkelig gaaet Dig saa nær? Du skal se, at det ikke er saa galt, som Du tror. Jeg havde Besøg forleden af en Kammerat, som ogsaa har mistet sit venstre Ben, han gik allerede ganske flinkt, det saa slet ikke saa tosset ud. - - Men hvad er der, Gertrude? Du ser mere og mere bedrøvet ud«.

»Jeg har det ikke rigtig godt«, stammede Gertrude.

»Det er denne Lasaretluft - Du skal snart gaa. Senere vil Du ogsaa blive vant til den. Du bor naturligvis hos Wings?«

»Ja«.

»Hvem er med Dig?«

»Min - - Feddersen -«

Fabricius laa i nogen Tid stille og saa forundret paa Gertrude. En dyb Rødme skød sig op i hendes Kinder, og hendes Blik gled forskrækket bort fra hans. Hun havde set Forundringen lige som løfte sig fra hans Ansigt og blive til en forfærdet Anklage.

»Er Feddersen da endnu din Mand?« spurgte han med en Stemme, som ikke havde naaet at gøre den bratte Overgang i Tanken med.

»Ja«.

»Saa gaa!« sagde Fabricius med al den Kraft, han ejede og strakte højre Haand ud og pegede mod Døren. Hans Stemme lød haard, og han havde trods Forbindingerne og de voldsomme Smærter løftet sig op fra Puderne, hans blonde Øjne vare rødlig farvede af Sindsbevægelsen. For Udtrykket i dem mere end for den udtalte Befaling veg Gertrude forfærdet nogle Skridt tilbage. Der fulgte en Stønnen, hun saa Fabricius hurtig segne om, og Blod glide over Læberne, som om Munden var fuld deraf Der kom en kort Hoste, og Fabricius laa med 143 lukkede Øjne, medens der paa Lagenet og hans Skjorte tegnede sig brede, blodrøde Pletter.

»Hjælp, han dør!« raabte Gertrude og styrtede mod Døren.

Uden for stod kun en Sygepasser, som, da der blev kaldet paa ham, i en Fart stak en lille Pibe til sig, hvorefter han havde røgt sødlig stinkende Tobak.

»Hjælp ham!« raabte Gertrude.

»De' ka a itt'«, svarede Sygepasseren, »me' a ska' kald' paa æ Dovter«, og Sygepasseren løb.

Gertrude faldt ned paa den rygløse Stol, som stod umiddelbart inden for Døren i Vindusfordybningen, hun hørte hurtige Trin i den lange Korridor, og med en forskrækket Fornemmelse af, at han skulde dø, tabte ogsaa hun Bevidstheden.

En Time efter var der ikke et Menneske paa Lasarettet, som ikke havde modtaget Underretning om, at en Dame fra København, som skulde besøge Løjtnant Fabricius, var bleven i den Grad greben ved Synet af den Saarede, at hun paa Stedet var nedkommen med et ParMaaneders-Foster og nær havde skræmt Livet af Løjtnanten, der havde villet springe ud af Sengen paa sit ene Ben for at understøtte hende. Han var derved kommen til at trykke et brudt Ribben, som Lægerne ikke tidligere havde iagttaget, mod venstre Lunge og havde saaret den alvorlig. Der blev sagt mange Vittigheder om Begivenheden fra Seng til Seng og ude paa Gangene. -

Gertrude var bragt til Ro hos Wingses. Feddersen, som fra Visiter hos forskellige højere Officerer senere kom til Lasarettet, modtog der Underretning om det Skete. Hvad der navnlig gjorde Indtryk paa ham derved - han troede ikke, at Sagen var farlig for Gertrude - var den fuldstændige Uvidenhed, han havde været i med Hensyn til Gertrudes Tilstand, og det Skær af Latterlighed, der klæbede ved Begivenheden. I meget slet Humør vendte han tilbage til Wingses. Der forbød imidlertid Fruen ham Adgang til Gertrude, og det Samme skete, da han to Timer senere indfandt sig. Det var, som om man ønskede at faa hans onde Lune udladet i ørkesløse Privatstemninger, og han vilde netop tale til sin Hustru i sin officielle Egenskab af Ægtemand. Han blev forbitret. Han havde Ret til at komme ind Nej, Gertrudes Tilstand var foruroligende, hun trængte mest af Alt til uforstyrret Stilhed og havde selv udtrykkelig forlangt, at *Ingen* maatte komme ind til hende.

144

Det galdt ikke ham.

Det galdt ogsaa ham.

Feddersen maalte den unge, rolige Fru Winge, som han aldrig havde kunnet lide, med et vredt Øjekast.

»De lader til, Frue, at behage Dem selv meget i denne Lasaretmyndighed, som De har tilegnet Dem«.

»Aa nej - men De fordrer saa stærkt, at jeg er nødt til at sætte Noget derimod«.

»Imidlertid tillader De maaske, at jeg beholder en Tvivl om, at Deres Mand vil sanktionere dette besynderlige Forbud«.

»Det er hans Ordre ikke mindre end Gertrudes Ønske«.

Feddersen havde ondt ved at holde den gode Tone vedlige; det kogte i ham af Vrede, han vendte sig mod Vinduet og trommede paa Ruden.

»- Hr. Advokat - Alt maa jo dog dreje sig om Gertrudes Vel -«.

»Det er en Opfattelse, som jeg har lidt ondt ved at tilegne mig, at jeg skulde modarbejde det ved at se til hende.«

»Men naar jeg siger Dem, at hun ikke kan taale Synet af Dem«.

Det var en uheldig Ytring, for saa vidt den var beregnet paa at berolige den vrede Advokat.

»De benytter et temmelig mærkeligt Udtryk, Fru Winge«.

»Det gør mig ondt, at De bliver vred«, sagde Fruen og tog med en vis Forlegenhed Plads. »Vil De tale et Øjeblik rolig med mig?« Feddersen bukkede flygtig og satte sig med en Mine, som om han forud var beredt paa at protestere mod Alt, hvad den unge Frue kunde falde paa at sige. »De véd«, begyndte Emma, »at jeg har haft Gertrudes Fortrolighed, naar vi en sjælden Gang mødtes. - Kan De huske, at det var ved samme Lejlighed, at vi lærte Gertrude at kende?« Feddersen højede Hovedet. »Maa jeg uden at krænke Dem sige, at Efterretningen om Deres Forlovelse med Gertrude i sin Tid forundrede mig.« Der tegnede sig et spodsk Smil omkring Advokatens Læber. »Efter Alt, hvad jeg kendte til Gertrude, havde jeg nærmest ment, at hendes Hjerte i lang Tid vilde forblive frit. - - Er De vis paa, at Gertrude nogensinde har elsket Dem?«

Feddersen for op ved dette pludselige Spørgsmaal.

»Hvad i Verden berettiger Dem til et saa nærgaaende Spørgsmaal, der er i højeste Grad fornærmeligt mod Gertrude ?«

»Hendes Fortrolighed«, svarede Fruen.

145

Feddersen knugede Armene sammen og saa skarpt paa Fru Winge.

»Har jeg i Dem en Veninde til min Kone, som vil gaa mellem hende og mig?«

»Det er et urimeligt Spørgsmaal. Hr. Advokat, De og jeg holde af Gertrude, men hun har havt mere Fortrolighed til mig end til Dem«.

Der foregik noget Pinligt i Advokatens Sind, som malede sig paa hans Ansigt.

»Jeg har under alle Omstændigheder holdt saa meget af Gertrude, at det aldrig er faldet mig ind at mistænke hende for den Mangel paa Kærlighed, som De insinuerer«.

»Her er ikke Tale om en Mistanke eller en Insinuation«, svarede Fru Winge med slet dulgt Hæftighed og med Blodet i Kinderne, »her er Tale om, at De har ægtet et Barn, som De ikke har havt Forstand og Hjerte til at skaane«.

Feddersen løste de krydsede Arme og lagde den ene Haand knyttet paa det lille Bord, ved hvilket han stod

»Hvad mener De ?« sagde han.

»Jeg mener, at De har bragt Gertrude i den Tilstand, hvorunder hun idag har lidt, *imod* hendes Vilje«.

»Fru Winge! udbrød Advokaten med et hæftigt Slag i Bordet, saa at det rystede, »De gaar for vidt!« Han var bleg af Vrede. Emma rejste sig hurtig fra sin Stol.

»Jeg er *ikke* gaaet for vidt! Jeg taler paa Gertrudes Vegne, hun ønsker, at jeg skal sige hvad jeg har sagt«.

»Ønsker ...! Hvad har De snakket hende for?!«

Der klang en Tone i Advokatens Udbrud, som noget mildnede Fru Wings Stemning.

»Jeg er ikke uvidende om«, sagde hun, »hvad disse Ord indeholde af Smærteligt - -. Hr. Advokat, her er begaaet store Fejl, ikke mindst af Gertrude og de Andre. Hun burde aldrig være bleven Deres Hustru«.

»Hvad skal alt dette sige? - Hvem er det, som rejser disse latterlige Kimærer midt i Forhold, som Intet har med dem at gøre? Forsvar Dem, Fru Winge, jeg anklager Dem for at stifte et skændigt Komplot -! For Fanden, lad mig komme ind til Gertrude, hvad staar jeg her og taler med Dem for?«

Fru Winge blev forskrækket for den voldsomme Mand, og traadte uvilkaarlig et Skridt tilbage, da Feddersen hurtig gik hende forbi og 146 aabnede Døren til det Værelse, bag hvilket Gertrudes Stue laa. Døren faldt smældende i. Men i samme Øjeblik var Fru Winge i Køkkenet og sendte den tilstedeværende Oppasser i Gallop til Lasaretet efter Winge. I Sovekamret hørtes Feddersens opbragte Stemme.

Da Winge kom, var hans Nærværelse i høj Grad nødvendig. Gertrude laa i Krampegraad, og Feddersen forsøgte trods hendes Modstand at understøtte hende og kaldte hende ved kærlige Navne og skændte hæftig midt imellem.

Det Første Winge foretog sig, da han kom, var at fjerne Feddersen fra Gertrudes Stue. »De forstaar Dem ikke paa Fruentimmer«, sagde han og skød godmodig Advokaten ud ad Døren og drejede Laasen om. Saa satte han sig ved Gertrudes Seng og klappede hende stilfærdig paa Hovedet og talte til hende som til et Barn, og da Gertrude var bleven lidt roligere, kaldte han sin Hustru ind. Der blev anvendt beroligende Midler og Gertrude fik et stærkt Sovemiddel.

Feddersen gik imidlertid som en tirret Løve i den yderste Stue, og først da han af Winge fik at vide, at han havde sat Gertrudes Liv i Fare, faldt han til Ro. Han talte derefter ret aabent til Lægen, og denne, som kun nu og da afbrød ham med et Spørgsmaal, fik et fyldigere Indtryk af den Smærte, der gærede i Mandens Indre, end Emma havde kunnet modtage.

»Lad mig sige Dem en Ting, Advokat«, sagde Winge hen imod Slutningen af deres Samtale, »min Hustru har ganske vist været noget hastig til at tage sit Parti, men hun har efter Alt, hvad jeg kan se, i Hovedsagen havt Ret. Deres unge Frue er bleven gift uden paa nogen Maade at være moden til denne Affære, og De har

ikke forstaaet Situationen. Der er her en Videnskab, som De ikke har dyrket, men som man i Ægteskabet nødig maa springe over, naar man ikke vil gøre Uret. Unge Kvinder kan være temmelig skrøbelige, det kan hænde, at vi krænke deres Væsen saa grundig, at der vanskelig senere kommer et sundt Menneske ud af dem. De har været for rask til at bryde en Modstand, som De i Lovens Navn har kaldet illegitim; det straffer sig, Naturen har sin Legitimitet for sig - i daglig Tale gaar den under Navn af Forelskelse og saadan Noget«.

Feddersen røbede ingen Lyst til at forstaa, hvad Lægen mente og slog hæftig paa, at det netop var ham, som i Ægteskabet havde lidt en Skuffelse.

»Naturligvis«, svarede Winge. »Den hele Historie undrer mig ogsaa 147 for Deres Vedkommende, De har været mindre stolt, end det vel ellers laa for Dem at være«.

»Mener De maaske, at jeg skulde have forskudt min Kone Dagen efter Brylluppet?«

Lægen rystede paa Hovedet. »Jeg mener, at De har havt gyldig Grund til at betragte Deres Ægteskab som faktisk hævet. De kunde jo saa bejle paany, om De vilde. Jeg begriber ikke, hvorledes man i det Forhold, hvori De er kommen til Deres Hustru, ellers undgaar betydelige Ydmygelser - det er dog ikke behageligt daglig at agere Profos -« Winge tav. Den Dosis, han havde indgivet, syntes ham at være tilstrækkelig stor; han var en Læge, som undgik at pine sine Patienter ud over det Nødvendige.

Feddersen var urolig og vred og satte Samtalens Tone en Oktav højere.

»De er mere Fantast, Doktor«, sagde han, »end jeg havde troet om Dem«.

Winge løftede paa Skuldrene, og de skiltes i Uenighed. Feddersen begav sig til sit Logis for at skrive et dybt krænket Brev til sin Svigerfader.

Brevet kom dog ikke Etatsraaden i Hænde ved denne Lejlighed. Et Telegram fra Fru Winge havde alt kaldet ham fra København.

Winge var langt fra fornøjet med den Rolle, hans Hustru havde spillet ved denne Lejlighed; han mente, at hun havde overskredet sin Kompetence. - Om Aftenen talte Ægtefolkene sammen, og Lægen ytrede blandt Andet, at hvad Gertrude, paavirket af sin Skræk og sygelige Tilstand, havde sagt, burde ikke af Trediemand være forebragt Feddersen; der var derved tilføjet Manden en unødigt Krænkelse. Og var Emma vis paa, at Gertrude vilde staa ved sine Ord, naar den ophidsede Stemning atter var forsvunden? Emma var vis paa dette. En anden Ting var, at fandt Gertrude ingen Bistand, vilde hun rimeligvis ikke have Kraft til at gennemføre, hvad hun nu ansaa for den eneste Udvej til Frelse: at fly sit Ægteskab.

»Jeg har modtaget hele hendes Fortrolighed«, sagde Emma. »Hun siger selv, at hun hver Dag har følt sig knækket og brudt Led for Led. - Der er en ung Slesviger, en Fætter til Advokaten, som har været hendes Trøst -. Ser Du, hvad dette er Begyndelsen til? - Hun skammer sig nu derover - »men jeg kunde jo ingen rigtig Følelse have af, hvor forkert det var -«. Tænk Dig disse Ord i et Barns Mund - ikke 148 tyve Aar, ren i Sind og Tanke! Du kan tro, at det her er vor Pligt at hjælpe«.

»Men hvad Rolle spiller da Kærlighedshistorien med Fabricius i alt dette?«

»Jeg forstaaer det ikke ganske. Hun synes ved Synet af ham pludselig at have følt hele sin Tilstands Skam, men nogen egentlig Tanke paa at blive forenet med ham, tror jeg ikke, at hun har«.

»Men ligger da den Opgave ikke lige for at søge at skabe et smukkere Forhold mellem hende og Feddersen?«

»Det er umuligt!« svarede Emma hurtig, og hun rejste sig og bevægede sig urolig i smaa Skridt frem og tilbage, medens hun talte. »- Hør, Du har før forsvaret denne Mand og har ogsaa Lyst til det nu - -Jeg véd ikke, hvorledes han er mellem Mænd; i sit Forhold til Kvinder er han afskyelig. Han er raa. En bundløs Egoist - han mangler netop det, som skulde gøre en Mand skøn«. Hun slog afværgende ud med Haanden: »Forsvar ham ikke! Hvad Ulykke en saadan Mand kan begaa - i sin Uvidenhed - naar Skæbnen har stillet ham med borgerlig Ret over et Væsen som Gertrude -ja, det fatter egentlig kun en Kvinde. Hans Kærtegn er stygge. Paa det farligste, det fineste Punkt i en Kvindes Liv - hendes Blufærdighed og hendes Lyst - ak, hold den Tanke klar - har han traadt med Vaner fra det Liv, I alle har ført -! Frederik, da Du blev min Mand, gjorde Du noget Smukt ud af mit Liv - Gertrude er syg, for hun er bleven *tagen med Vold*«! Emma græd nervøst, og hendes Mand lagde rolig en Arm om hende.

»Husk dog paa én Ting, min Ven«, sagde han, »inden Du fordømmer Feddersen. Han har i sit Liv ingen Adgang havt til at lære, hvad Kærlighed er - han er kommen til Gertrude med en Bøn i sit Hjerte -«

»Nej, han er ikke«, svarede Emma og drejede sig ud af Mandens Arme for frit at kunne gestikulere, »han er kommen med en anmassende Fordring. Han har ikke turdet byde en udviklet Kvinde saa usle Vilkaar som

dem, det uvidende Barn kunde lokkes til at gaa ind paa -«.

»Men Emma, hvad i Verden skulde det være for Lökkemidler, han har besiddet? Manden har i ærlig Længsel søgt en Hustru, og kan det med Rette bebrejdes ham, at han er stødt paa et over al Maade uudviklet Barn, der bedragende sig selv og ham har samtykket i et Ægteskab, som har gjort hans Handling mulig?«

149

»Kan man da ikke stille den Fordring til en Mand, at han ikke *uvidende* indlader sig i et Forhold, hvor han blot ved sin brutale Vilje begaar en Brøde af skændig Art? Hvorfor vidste han Intet inden Bryllupet? - Og kan det undskylde hans Overfald, at Gertrude oprindeligt gav sig i hans Vold uden at ane, hvad Følgen deraf skulde være?«

»Ja det undskylder ham virkelig. Kæreste Ven, Du maa ikke fordre det Samme af denne Mand som af Andre, hvis Liv er foregaaet i Forhold, hvor Sympati og Kærlighed hører hjemme. Han forstaar i dette Minut ikke, hvad han har forbrudt. Han er brutal, ja vel, men det var den Kvindes Opgave, som vilde gifte sig med ham, at drage de ædlere Egenskaber frem i ham paa Dyrets Bekostning. Kan hun ikke det, maa hun tage Skade for Hjælp Og tror Du ikke, at der har været Øjeblikke, hvor han har følt, at han manglede Noget? - Vær vis derpaa. Haabløs er saadan en Mand ikke, trods det, at hans Følelser ere skaarne i Træ«.

Emma gik i Tavshed med sammenknugede Arme nogle Gange frem og tilbage i Stuen og sagde derpaa rolig:

»Det er muligt, at Du har Ret i dette Sidste - jeg haaber det for Feddersens Skyld; men stil ikke den Fordring til Gertrude, at hun skal være den, der hjælper ham. Hun har jo netop mistet Alt, hvad der giver en Kvinde sin Værdighed, inden Følelsen af den endnu var ret vaagnet i hende - og det er *hans* Forbrydelse. - *Han* har i sine egne Hænder sønderbrudt enhver Mulighed for Hjælp fra hendes Side. Vi har kun at bringe hende ud af det Nedværdigende i hendes Ægteskab«.

Emma fortalte sin Mand, hvad hun vidste fra Gertrude om Ægteskabets Indgaaelse, om Tantens Tro paa, at det var Guds Vilje, der skete, og om Præstens Optræden Dagen efter Bryllupet. Hvad der særlig forargede hende derved var, at Præsten ikke med et Ord havde henvendt sig til Feddersen.

»Og imod disse Forestillinger, som ogsaa har været Gertrudes, tror Du at kunne virke ?«

»Ja!«

Lægen smilede og rakte sin Hustru Haanden. »Emma, Du har den samme smukke Tro som fra vor Kærligheds første Dage. - Kan Du her bringe Noget til Veje, som blot ligner, hvad Du da udførte, saa skal jeg forsøge, om jeg kan føje Noget til den Respekt, jeg altid har næret for Dig«.

150

Emma trykkede hans Haand og fortalte med et Anstrøg af Munterhed, hvad hun alt havde udrettet. »-Jeg spurgte hende, om hun da troede, at det var nok, at man blot nævnede Gud for at have Ret -om det aldrig var faldet hende ind, at Tanten og Præsten kunde have taget fejl. Jeg skændte paa hende og sagde, at Troen paa en Gud fritog hende ikke for det Ansvar selv at tænke. - Naar Enhver vilde kalde sin Uvidenhed for Guds Vilje, vilde det jo komme til at se forunderlig ud i Verden. - - Hun kyssede mig, græd, lukkede Øjnene og sagde, at hun altid havde troet, at jeg kunde hjælpe hende«.

Efter denne Samtale lovede Winge at arbejde i sin Hustrus Tjeneste til Fordel for Gertrude. -

Da Etatsraaden næste Dags Aften naaede Augustenborg, havde han straks en Samtale med Lægen og hans Hustru, der varede til Midnat forbi, og der kom ikke Søvn i den gamle Herres Øjne, fordi han derefter gik til Ro.

»At jeg saaledes har været slaaet med Blindhed! - Mit stakkels Barn!« var Ytringer, der jevnlige kom igen i Etatsraadens Tanker og som en Kimen forhindrede Søvn fra at indfinde sig.

151

Et Par Aar var gaaet. Fabricius boede efter sin Moders Død alene, og han havde paa Farimagsvejen fundet et lille Hus med Have foran, hvis Stueetage var ham bekvem. Henimod Slutningen af Oktober 1866 sad Maleren en Søndagformiddag i sin Dagligstue med Døren aaben til Atelieret ved Siden af, for at den overflødige Varme fra en ophedet Kakkellov i det mindre Rum kunde slippe ind i Atelieret. Han var paa en Maade gemt af Døren, medens han sad tilbagelænet i Sofaen i Krogen op mod Ydermuren og læste. Det venstre Ben laa i Sofaen, det vil sige den Trediedel, der var tilbage af det; sit kunstige Ben havde han denne Formiddag endnu ikke anlagt, det pinte ham jevnlig, og han var helst fri for det, naar han paa nogen Maade kunde undvære det. Op til Sofaen stod og lænede sig, som om den ventede paa sin Herres Befaling, en Krykkestok med et smukt Elfenbenshaandtag, en Gave fra Proprietær Bech paa Belinda. Maleren saa noget skrøbelig ud. Det kom af en langvarig Lungeaffektion, der ved dette Efteraars Indtrædelse havde forværret sig. Stuen havde to Vinduer, og i det længst fra Atelieret bortfjernede Vindu sad en ung, kraftig bygget, blond Pige, der pyntede en opkrattet Filthat. Hun gjorde en Bevægelse med Hatten ned i Skødet.

»Er Hatten nu færdig, Dyveke?« spurgte Fabricius, idet han sænkede Bogen.

»Straks«, svarede den unge Pige med en veltonende Bryststemme, der plejede at faa den, som hørte den første Gang, til at studse for dernæst at gøre ham til hendes Tilhænger. »Haa«, sagde hun nogle Sekunder efter og rystede Hatten svagt paa sin udstrakte, veldannede Haand, medens hendes Øjne kærtegnende opfattede alle Hattens Enkeltheder, »Du vil naturligvis forbyde mig at gaa med den. Den er lapset«.

»Lad mig se«.

Hun rejste sig og satte Hatten paa Hovedet og antog en kæk Mine.

»»Af en Landsbypige at være ...«« sang hun med en god Alt og 152 bøjede sig samtidig med lidt udbredte Arme hen imod Fabricius; i hendes Øjne tindrede der godmodig Spøg.

»Ja vist, Du bliver mere lapset for hver Dag der gaar«, sagde han med et noget træt Smil. »Hatten er god som den er«.

Hun tog hilsende Hatten af og satte sig paa ny hen for at sy nogle Sting.

»Naar Du er færdig, maa du gaa, min Ven«, sagde Fabricius, idet han lagde Bogen fra sig paa et lille Bord ved Sofaen.

Den unge Pige rynkede Brynene, men sagde Intet. Da Hatten saa var færdig, lagde hun den fra sig i Vinduskarmen og gik hen til Fabricius. Hun knælede ned foran Sofaen og lagde en Haand paa hans Skulder.

»Arthur«, sagde hun, »Husk, at Du snart skal rejse, lad mig blive hos Dig *hele* Tiden saa længe. Det er det Mindste, Du kan gøre for mig«.

Fabricius rystede paa Hovedet.

»Jeg kan godt«, vedblev hun overtalende, »jeg siger hjemme, at Onkel har Brug for mig -«

»Og til din Onkel?«

»Siger jeg, at han ikke maa sige Noget hjemme«.

Fabricius klappede hende paa Kinden og lod, som om han overvejede Sagen. »Jeg kan ikke begribe, Dyveke«, svarede han, »at Du vil blive hos mig, jeg er jo næsten altid gnaven«.

»Du er ikke gnaven«, udbrød Dyveke med løftet Hoved, »Du *sørger*, det gør en Forskel. Hvis Du ikke sørgede, var jeg ikke her, for saa var Du lykkelig, og saa var Du gift. Jeg kan faa Dig til at sørge mindre. Derfor skal Du lade mig blive«.

»Det gaar ikke an, hverken for din eller min Skyld -«

Dyveke havde alt Luften inde, der skulde bære hendes Svar imod ham, da Klokken i den lille Entré gav Lyd.

»Kan jeg lukke op?« spurgte hun.

»Jeg antager det. Det er vist Vilhjelm. Skulde det være Andre, maa Du være Madamen, som er i Kirke. - Tag dog den Hat bort først«, sagde Fabricius og pegede paa Hatten i Vinduskarmen.

Dyveke fjernede den brødefulde Genstand, lukkede op og nejede, idet hun førte en Snip af Kjolen op mod Øjet, og med en gammel Kones grædefærdige Stemme sagde hun:

»Gud, Deres Velbaarenhed, er det Dem«.

»Goddag, Madam Sigbrit«, svarede Vilhjelm kraftige Stemme, og 153 han drog i et langt Haandtag Dyveke med sig ind i Dagligstuen. »Jeg kunde jo nok begribe, at Du var her. Jeg skal hilse Dig fra dine Forældre, de har været hos din Onkel for at spørge efter Dig. Hele Ordrup er brændt og jeres Hus med«.

»Pyt«, svarede Dyveke, »det var ikke saa vel. Det beder Fader og Moder om hver Aften i deres Aftenbøn, for de er fromme Folk -Men hvordan gaar det Dig? Du bliver med hver Dag, der gaar, tykkere, synes jeg«.

»Det er ikke sandt!« svarede Vilhjelm hurtig og saa sig forskrækket i Spejlet, »jeg bliver tværtimod mager, jeg *har* været tyk«.

Der blev talt om forskellige Ting. Vilhjelm kom for at melde et Besøg af Damer og Herrer hos Fabricius, Dyveke maatte gaa. Men forinden skulde Vilhjelm beundre hendes nye Hat.

»Du ender med at blive alt for smuk, Dyveke«, sagde han.

»Finder Du«, sagde hun vel tilfreds, medens hun trak sine Handsker paa. »-Du kunde for Resten«, føjede hun til, idet hun strakte den endnu blottede højre Haand hen imod Vilhjelm, »en Gang kysse den Haand, Højtærede«.

Vilhjelm gjorde det.

»Betyder den Højtidelighed Noget?« spurgte Fabricius.

»En gammel Gæld, som nu er afbetalt«, sagde Dyveke. Hun nikkede til Vilhjelm og kysede Fabricius, inden hun gik.

I Døren vendte hun sig og sagde alvorlig til Fabricius: »Du skal være tidlig hjemme i Aften, hører Du, ellers kommer Hosten igen. Jeg skal nok være her og passe paa, at dine Stuer er ordentlig varme«.

»Du skal tage hjem til dine Forældre!« sagde Fabricius.

»Det *gøt* jeg ikke«, svarede den unge Pige og lukkede Døren og gik.

Hun lod en noget alvorlig Stemning blive bag sig. Fabricius spurgte, hvad Haandkysset havde betydet.

»At den Haand har givet mig en Ørefigen, en ærlig ment. Det var den Gang, kan Du huske, i Charlottenlund, da vi kom fra Coldbjørnsens fra vort første Besøg, og jeg skulde trøste hende over din Udeblivelse, men blev i overordentlig ringe Grad paaskønnet. Har hun aldrig slaaet paa den Historie for Dig?«

»Aldrig«.

Det var Bechs fra Belinda, hvis Ankomst Vilhjelm havde bebudet. Han kom fra et af sine Besøg der paa Gaarden. Herren og Fruen og 154 den ældste Datter tilligemed Thora, der efter Krigen var tagen tilbage til Belinda, havde fulgt med ham til København.

»Er der ellers noget Nyt der ude fra?« spurgte Fabricius paa Tilbagevejen fra Sovekammeret, hvorhen han efter Dyvekes Bortgang ved Vilhjelm's Hjælp havde begivet sig for at anlægge sit kunstige Ben.

»Aa nej - det skulde da være, at den gamle Etatsraad Coldbjørnsen begynder at blive lidt aflægs. Jeg skal hilse Dig fra ham«.

»Tak«, svarede Fabricius og satte sig i Sofaen.

»Han er ellers i godt Humør. Han og Gertrude lever stille og fornøjelig paa den lille Gaard. Han planter i sin Have, og hun læser højt for ham. - - Nu skulde Du se hende!«

Fabricius svarede ikke, men tændte en Cigar. »Fortæl mig«, sagde han med en noget kunstlet Ro, »om dine egne Anliggender. Har Du heller ikke denne Gang talt til Thora?«

»Nej«, sagde Vilhjelm alvorlig.

»Bliver det overhoved til Noget?«

»Jeg tror det ikke«.

»Du rejser med mig?«

»Rimeligvis«.

Fabricius stod op fra Sofaen og gik hen til Vilhjem, der sad tilbagelænet i en Gyngestol og pustede Røgen af en Cigar langt ud i Rummet.

»Hvorfor vil Du ikke være vis i din Sag? Eller vil Du først sidde i Ægypten for saa at skrive?« spurgte han.

»Nej. -Jeg er sikker i min Sag. Sagde jeg et Ord til Thora om mine Følelser, kunde hun og jeg ikke være Venner. Hun sætter Pris paa mig, ene og alene fordi jeg holder min Mund. - Det er *mine* Vilkaar.

- Ba! tror Du ikke, hun véd, at jeg er forelsket i hende?«

»Men er hun da kold?«

»Hun! Hun kunde elske?« sagde Vilhjem med overordentlig Energi og strakte den højre Haand knyttet op i Luften, idet han rejste sig fra den hvilende Stilling.»- Jeg er for fed, dér har Du Forklaringen.

- Har jeg ikke været i et Humør, som vilde have gjort enhver Anden mager! Paa mig batter det ikke - - det vil sige, i den sidste Tid synes jeg dog, at jeg er svunden lidt - hvad?«

»Aa ja, lidt«, svarede Fabricius med noget af et Smil om sine Ord Vilhjem vilde ikke bemærke Smilet og vedblev i sin alvorlige 155 Tone: »Kan Du huske, at da Du skrev mig til fra din Sotteseng paa Als, spurgte Du mig, om jeg vilde give mit ene Ben hen for Thora? -Det Brev er jeg vis paa, at hun har læst. Hun har brugt Ytringer om Dig, som hun har derfra«.

Vilhjem tav en kort Stund, Fabricius gav ikke sin Overraskelse Ord, men saa forskende paa Vennen.

»Det var ikke Dig, der havde skrevet uden paa Brevet, og det var lagt anderledes sammen, end Du plejer. Du har vist givet hende det aabent i Haanden? Saa har hun set sit Navn og saa - læst det?«

Fabricius nikkede.

»Det har da gjort et underligt Indtryk paa hende at se mig paa Als saa sund og frisk, medens Du var ved at dø, og møde mig efter Krigen fed som en Okse. - - Fanden! Hvad kunde jeg for det! Jeg havde jo givet begge mine Ben, om det skulde have været, for at vinde hende«.

»Du har ikke sagt det til hende?«

»Som om jeg turde«.

Vilhjem havde lagt sig tilbage i Stolen med bøjet Hoved og nedhængende Arme. Cigaren sad klemt imellem et Par Fingre.

»Kammerat«, sagde Fabricius efter et lille Ophold, og berørte hans Skulder, »Du maa ikke gaa hen og blive melankolsk, det gaar min Salighed ikke an. Thora er en prægtig Pige, men«

»Der gives ikke hendes Lige!« udbrød Vilhjem med en vis Indignation. »Jammerskade, at hun skal sygne hen der ude paa Landet i en lille Virksomhed! Havde hun blot haft en Smule tilbage af de faa Midler, som hun satte til i Krigen, var hun nu hos Wingses eller et andet Sted og fulgte sit Kald som Sygeplejerske. - Hun skulde naturligvis have været Læge. Det Diakonissevæsen, de nu har begyndt paa, kan hun ikke have med at gøre, hun holder af Menneskene for deres egen Skyld«

De bleve afbrudte af Gæsterne, der kom, Bech og Frue, en voksen Datter og Thora. Vilhjem fik netop Tid til at sige til Fabricius, at han ikke maatte berøre, at de begge vilde rejse, han kunde ikke fordrage Scener, da Modtagelsen gik for sig.

Fabricius var oprømt og glad over den Lykke, hans nys tilendebagte, store Maleri gjorde. Vilhjem var Vicevært og gjorde Løjer med den unge Frøken Bech, der lo som en Lærke og rystede sit lyse 156 Haar, som overalt brød frem under Hatten. Begge Kunstnerne bleve saa indbudte til Middag paa Hotellet, og Visken var forbi.

Ved Afskeden gik Thora med Fabricius ind i Atelieret. Han var overrasket over, at hun havde Noget at sige ham, han havde under hele Besøget ventet paa en Lejlighed til at tale til hende.

»De tænker slet ikke paa«, spurgte hun med nogen Anstrængelse, »at gøre et Besøg ude i Nærheden af os, inden De rejser fra Danmark?«

»Nej«, svarede han forbavset; det var første Gang hun direkte havde berørt hans Forhold til Gertrude.

»Jeg véd En, som venter Dem«, sagde hun og blev rød.

Fabricius gjorde et langt Skridt fra hende hen imod Vinduet og vendte Ryggen til hende. -

»Har De da et haardt Sind?« spurgte Thora langsomt.

Fabricius drejede hurtigt Hovedet om imod hende. »Det var en besynderlig Misforstaaelse«, sagde han. »Deres Spørgsmaal kommer saa meget underligere, Thora«, fortsatte han og tog hendes Haand, »som jeg næsten havde tænkt paa at spørge Dem om noget Lignende. - Har De virkelig stænget Kærligheden ude af Deres Hjerter?«

Thora blev mere rød og saa saa forlegen ud, at Fabricius besluttede at gøre Pinen kort.

»Har De i sin Tid læst det Brev, kan De huske, jeg skrev til Vilhjelm, inden jeg blev amputeret -? spurgte han.

Thora havde læst Brevet og havde ikke i Sinde at nægte dette; -men hvor kunde han saa let spørge om denne Tilsnigelse fra hendes Side, der havde kostet hende mange alvorlige Timer?«

»Jeg har læst det«, sagde hun sagte.

»De maatte gerne, kære Thora«, ytrede Fabricius venlig, »jeg har kun spurgt, fordi der i Brevet stod Noget om Vilhjelm - -«

Det forskrækkede Blik, hvormed Thora saa paa ham, fik ham til at standse midt i den Sætning han vilde sige.

»Hvorfor vil De tale til mig om det?« spurgte hun bebrejdende.

»Fordi jeg haabede, at det Ord, der manglede, kunde jeg sige -«

»Der mangler ikke noget Ord«, svarede Thora.

»De kunde ikke tænke Dem at overlade Vilhjelm denne Haand, jeg holder paa - naar De nu fik at vide, hvor Meget han vil give for at vinde den?«

»Nej«, sagde hun bestemt, og den omspurgte Haand klemte om 157 Fabricius's. Hun vidste selv ikke af den uvilkaarlige Muskelbevægelse, men Trykket naaede til hans Opfattelse. Paa haandgribelig Maade malede det Kostbare sig for hans Fantasi, som hans Ven her gik tabt af

»Betænk Dem!« sagde han, som om han bad for sig selv.

Hun rystede paa Hovedet.

»Jeg har jo haft Tid dertil«, sagde hun sagte og fjøede til, som om hun frygtede en Misforstaaelse: »Jeg holder meget af Vilhjelm«.

Fabricius blev staaende med hendes Haand i sin og saa paa hendes bevægede Ansigt. Der drog ufærdige, lige som forlængst glemte og nu opdukkende Forestillinger gennem hans Sjæl. Han syntes, at han kunde huske, at En en Gang havde sagt om Thora, at hun var en ung Kvinde, som man fik smukke Tanker af - mon det var Vilhjelm, der havde sagt det? Stakkels Vilhjelm!

»Jeg havde Noget at tale til Dem om«, begyndte Thora paa ny, forlegen under hans dvælende Blik. »- Maa jeg faa min Haand?« fjøede hun blidt til, da han vedblev at holde den fast. Fabricius slap den fine Haand med en Mine, som om han vaagnede. Hun førte den hurtigt ind under Kaaben og drog et Brev frem, som hun gav ham.

»Det skulde jeg levere i Deres egne Hænder«, sagde hun, »det er fra Gertrude«.

Fabricius havde ikke behøvet denne sidste Oplysning, han havde paa Udskriften øjeblikkelig kendt Gertrudes diminutive Bogstaver og modtaget ligesom et elektrisk Stød af Brevet.

Der blev kaldet paa Thora inde fra den anden Stue, og den almindelige Afskedstagen gik for sig. Vilhjelm fulgte Gæsterne ud paa Vejen.

Da Vilhjelm kom tilbage, sad Fabricius i Sofaen med Haanden under Kinden fordybet i Betragtninger, som ikke lod til at være af nogen glædelig Art. Vilhjelm gik nogle Gange op og ned i Stuen uvis, om han skulde tale til Vennen. Endelig blev han staaende overfor Fabricius og sagde:

»Du har nok faaet Brev fra Gertrude. -Jeg gaar om et Øjeblik for at lade Dig i Ro«. Fabricius nikkede uden at svare. Vilhjelm kunde ikke dy sig længere. »For Pokker«, udbrød han, »hvad har Du at sørge over? Man beder om din Kærlighed«.

Fabricius saa op med et ubestemmeligt Smil og strøg sig med Haanden over Ansigtet.

158

»Det tror jeg ikke«, sagde han.

»Ikke? Hvad Fanden tror Du da?«

»Det skal jeg sige Dig. Jeg tror, at der er Noget, der hedder bløde Stemninger, Fortrydelse og saadan Noget, og at det jevnlige indtræder hos Kvinder, naar en eller anden uventet Konsekvens af deres egne Handlinger viser sig for dem. Jeg er ikke meget for, hvad der siges og gøres i et Afskedsøjeblik«.

»Har Du læst Gertrudes Brev?« spurgte Vilhjem mere overrasket over Bemærkningen, end han holdt af at vise.

»Nej«.

»Saa synes jeg, at Du skulde opsætte din Visdom til efter Læsningen«.

Fabricius gjorde en utaalmodig Bevægelse. »Som om man vilde blive klogere eller dummere af det Brev - jeg har før været i det Tilfælde at skulle rejse«, sagde han i en ærgerlig eller forpint Tone og lagde Brevet med et foragtede Kast fra sig paa Bordet ved Sofaen.

»Ja, Du begriber vel, at jeg lige saa lidt nu forstaar Dig, som jeg forstod Dig, da jeg efter din Hjemkomst for et Par Aar siden fik paa Hovedet, fordi jeg i al Uskyldighed talte til Dig om Gertrude«.

Fabricius svarede ikke. Vilhjem tog i en noget ophidset Stemning sit Tøj paa. »Ja ja, min Ven«, sagde han og rakte Fabricius Haanden, »Du faar nu i din Ensomhed klare dine egne Affærer. - En Ting vil jeg kun sige Dig: pas paa, at din Sygelighed ikke fører Dig i en Fælde«.

Da Vilhjem senere indfandt sig paa Hotellet, kort før Middagen skulde begynde, talte han med Thora, og deres Samtale drejede sig udelukkende om Fabricius. Ingen af dem kunde finde en fyldestgørende Forklaring af Fabricius' Opførsel siden hint Møde med Gertrude paa Als. Trods Gertrudes Skilsmisse fra Feddersen havde han siden da ikke gjort den mindste Tilnærmelse til hende, ja han havde omhyggelig undgaaet at benytte de Lejligheder, de Andre havde skabt for ham. Og han var dog tydelig nok endnu behersket af sin Kærlighed - det var jo den, som gjorde ham melankolsk, ikke hans Sygelighed. Hævnerrig var Manden ikke, han havde aldrig før haft vanskelig ved at foretage det første Skridt til Forsoning. - Man ventede ud over den fastsatte Tid paa Fabricius, saa bragte et Bud en lille Billet fra ham, som meldte, at han var bleven upasselig og ikke kunde komme.

Hjemme hos Fabricius laa Gertrudes Brev aabnet paa det lille Bord 159 ved Sofaen. Fabricius havde læst det umiddelbart efter Vilhjems Bortgang, og selv sad han nu paa fjerde Time ved sit Skrivebord sysselsat med at besvare det. Gertrudes Brev lød saaledes:

»Arthur, i to lange Aar har jeg hver Dag ventet paa, at dit Sind skulde mildnes imod mig. Nu vil Du rejse, og endnu har Du ikke haft en Tanke tilovers for den, som Du en Gang har *elsket*. Du maa ikke rejse uden at have talt med mig. Det er Synd Du begaar. Hvorfor *vil* Du tro, at det er rigtigt at straffe saa haardt? Min Brøde mod Dig og mod *mig selv* kom jo ikke af daarlige Tanker, den kom af, at jeg var saa ung og af min hjælpeløse Stilling. Lad mig i det Mindste faa Lov til én Gang at forklare Dig, hvad der er sket. Jeg har lært Meget i de sidste Aar; min elskede Fader og Emma ere gode Venner at have. Du *skal* høre paa mig, min store Synd giver mig en Ret, som Du maa bøje Dig for, selv om min Kærlighed Intet betyder for Dig. Jeg véd, at Du har et blødt Hjerte - *nu* kommer Du.

Din Gertrude«.

Det Svar Fabricius endelig afsendte efter først at have fyldt adskillige Ark, som ikke kom længere end til Skrivemappen, hvori de laa, fik følgende lakoniske Form:

»Jeg kommer ikke. Din Kærlighed *var* for lille - nu er min det«.

Ingen Forfatter kunde være stoltere over at have besejret de tekniske Vanskeligheder, der længe havde hindret ham i at iklæde sin Tanke det rette Udtryk, end Fabricius var det, da han havde faaet sin Sjæls bevægede og vidtløftige Indhold sammentrængt i disse faa Ord. De gav dog kun et daarligt Billede af den bløde, næsten sønderbrudte Mand, som skrev dem.

To Dage efter Afsendelsen af dette Svar ringede det om Eftermiddagen paa Fabricius' Entrédør. Denne Gang var han alene i sit Atelier, og hans Værtinde lukkede op. Han hørte Værtinden vise den Besøgende ind i Dagligstuen, og kort efter fulgte en forsigtig Banker paa Atelierdøren som af en Barnehaand. Han raabte kom ind! og maatte gentage det højere, inden Døren gik op. Det var Gertrude, som traadte ind til ham.

Han blev saa greben af Synet af hende, at han tabte, hvad han havde i Haanden, og maatte støtte sig ved sit store Staffeli.

Gertrude var ængstelig og smukkere, end han nogensinde havde set hende. Hun gik langsomt frem i Stuen og standsede lidt fra ham, idet hun bedende strakte en Haand imod ham.

»Arthur«, sagde hun med blød Stemme, »sig, at de Ord vare usande, som Du har skrevet«.

Fabricius gjorde et Skridt frem og greb hendes Haand. Han holdt den i den stærkeste Sindsbevægelse klemt mellem begge sine tæt op mod sit Bryst.

»Gertrude«, sagde han, »hvorfors Du kommen?«

»For paa mine Knæ at bede om din Tilgivelse«, svarede hun.

Han tog hende saa voldsomt i sin Favn og brød umiddelbart efter sammen i en saa konvulsivisk Graad, at hans Kræfter langt fra slog til. Han gik halvvejs i Knæ og maatte tilbringe flere Timer tilbagelænet i Sofaen med Gertrudes Haand i sin for atter at komme sig.

»Kan Du se, hvor haardt jeg har trængt til Dig?« sagde han flere Gange med et Smil.

I de mange bevægede Ord, som bleve veklede imellem dem, kom Forklaringen frem af deres gensidige Holdning i Tiden efter Scenen paa Augustenborg Lasaret. Det vil sige, Fabricius skammede sig over nogle af sine sygelige Fantasier og anførte ikke dem. Men han sagde hende, hvor fast han havde klamret sig om den Tanke, at *hun* skulde komme til ham. Det var deres Livs Lykke, der beroede derpaa. Havde han nemlig givet efter for den Længsel efter hende, som han aldrig havde været uden, og paany nærmet sig hende, vilde han have købt deres Forening for dyrt. Han havde jo da sat den Fordring til, at hun skulde, om det end kun var i et Øjeblik, vise, at hun fattede hele Størrelsen af den Uret, hun havde begaaet. Uden det vilde hendes Kærlighed i hans Øjne være mindre end hans, og deres Forbindelse vilde da være som mellem en Giver og en Modtager. Det *maatte* ikke være saa. Havde han ikke Visheden om deres Følelsers Jevnbyrdighed, var deres Lykke bygget paa Sand. Gertrude sagde ham, at det var Forestillingen om, at hun skulde straffes, som baade havde holdt hende borte og hendes Mod oppe i disse Aar, men at hun syntes, at han nu havde været for grusom. At han havde elsket hende *saa* højt, vidste hun først nu.

Fabricius følte, at det glippede i den allersidste og fineste Forstaaelse imellem dem, men det brød han sig ikke om nu. Han spurgte hende, om hun vidste, at han havde levet med en ung Pige, som holdt af ham.
161

Gertrude svarede, at hun havde faaet et anonymt Brev derom for en tre, fire Maaneder siden, og at hun havde grædt meget derover. Hun havde aldrig villet spørge Vilhjelm om Sagen, skønt det altid havde brændt hende paa Tungen, naar hun saa ham.

Fabricius forklarede lidt skamfuld sit Forhold til Dyveke. Det var blevet knyttet, da han var bleven træt af at sørge, og da han ved sin Moders Død havde følt sig mere ene end nogensinde. Dyveke havde fra den samme Dag, han var kommen hjem fra Krigen, bedet ham om at maatte være hans Plejerske, hun var kommen igen og igen, og endelig for lidt over et halvt Aar siden havde han givet efter.

»Hun kunde sagtens«, sagde Gertrude, »hun havde ingen Synd paa sin Samvittighed«.

»Ak, hun har lært mig, om jeg ikke havde vidst det før, hvor lidet det nytter, at det kun er den Ene, som elsker i et Kærlighedsforhold«.

Ikke fuldt en Uge efter denne Dag bredte en Skandalhistorie sig over København. Ved Aftentogets Afgang til Korsør havde den fraskilte Fru Feddersen, Datter af den Etatsraad Coldbjørnsen, for hvem det var gaaet saa stærkt tilbage, paa Banegaardens Perron omfavnet og kysset den bekendte Maler Fabricius, der i Krigen havde mistet sit ene Ben. Og umiddelbart ved Siden af Parret havde den gamle Frøken Coldbjørnsen staaet, og der havde været en saadan Fælden Taarer og Viften med Lommetørklæder, da Toget gik, at man ikke en Gang havde mærket den Opsigt, man vakte. Den store Maler Vilhjelm havde ogsaa været til Stede, han skulde nok rejse med sin Ven Fabricius til Ægypten for at male Krokodiller.

Til Etatsraaden havde man Intet set; han kunde ogsaa umulig have billiget en saadan Overspringen af alle Hensyn.

Efterskrift og noter

164

165

Efterskrift

Forfatteren

Om mig selv tror jeg det værd at bemærke, at jeg var en stærk, ærekær Dreng, der tidlig blev skoledoven for at styrte mig over Romanlæsning (Dickens). I 1864 var jeg i Metropolitanskolens næstøverste Klasse, og da Skolelivet lå som en umådelig Plage over mig og jeg havde en fortrinlig Krop dertil, kom det overmåde naturligt for mig, at jeg en skønne Dag stak af fra Skolen for at melde mig som Officersaspirant. Jeg blev antaget for mit store Skægs Skyld, skønt jeg ikke havde Alderen -jeg var endnu ikke fyldt 17 År - man antog mig for toogtyve. I Krigen blev jeg ved Kampen på Als hårdt såret. Jeg fik i Løbet af 10 Minutter, et Kvarter tre Kugler gennem Lår, Hånd og Mave. Hjemkommen og helbredet tog jeg fat på Artiumslæsning og blev Student 1866. Rasmus Nielsen, *Heiberg*, *Heine*, Søren Kierkegaard, Poul Møller osv. Så kom Brandes' Teaterkritiker, hans Doktordisputats og *Forelæsningerne* i 1870. Angrebene på Brandes. Fra da af nogenlunde Begreb om noget. En Rejse til Wien i 1872 som Bladkorrespondent, et Sommerophold i Italien 1877. »Herregårdsbilleder« i Foråret 1877, »Gertrude Coldbjørnsen« i Foråret 1879. Derpå Læsning af Zola og Begreb om, at E Skram var en umulig Uvidenhedsklump. Fra 1880 Redaktionssekretær ved Mrgbl. [Morgenbladet] - Idiot. Rejse til Norge 1882, Forestillinger om mulig aftagende Idioti, Rejse til Norge 1883, Beslutning om at gøre et Forsøg endnu. Livsanskuelse grundet på Elskov.

Deres hengivne

A O E Skram

Livsanskuelse grundet på Elskov.

Sådan skrev Erik Skram 26/11 1883 i et brev til Georg Brandes, der skulle bruge nogle oplysninger til sin bog om *Det moderne 166 Gjennembruds Mænd* (bogen udkom mellem 7. og 10. dec. 1883!). Brevet viser, at Erik Skram var usikker på sig selv, men at to begivenheder satte skub i ham: Georg Brandes' forelæsninger og mødet med Amalie Skram (dengang Muller). Det var hende, han mødte i Norge i 1882.

Familie

Erik Skram blev født i København i 1847. Hans far, Gustav Skram, var jernbanedirektør, men døde allerede i 1865. Moderen, Ida Johanne Hoé, var af embedsmandsfamilie. Både hun og faderen var litterært interesserede. Hun levede til 1886.

Der var i alt 7 søskende, 4 døtre og 3 sønner. Erik Skram var den næst yngste. Den ene bror blev præst, den anden forretningsmand. To af søstrene blev lærerinder. I dag kendes endnu Henriette Skram, der blev Natalie Zahles »højre hånd« og skolebestyrer efter hende. Henriette Skram skrev en lang række skolebøger til fagene engelsk og historie; desuden udgav hun et par digtsamlinger og Natalie Zahles selvbiografi. Efter familiebrevene at dømme har Erik Skram haft god kontakt til sin familie, bortset fra et par år, hvor han og Amalie Skram afbrød forbindelsen med den.

Erik Skram flyttede først hjemmefra i 1881. I årene omkring *Gertrude Coldbjørnsen* boede han sammen med moderen og de to lærerindesøstre i Natalie Zahles skolebygning på Nørrevold 9. I samme opgang

boede Natalie Zahle selv og en række lærerinder og lærere ved skolen.

Uddannelse og arbejde

Erik Skram var ikke meget for skole og studier. Som han selv skrev i brevet til Georg Brandes, stak han af fra Metropolitanskolen. Da han efter krigen blev student, begyndte han at studere medicin, men opgav det hurtigt. Han levede som timelærer og begyndte at skrive avisindlæg. »Brev fra Lejren ved Hald«, trykt i *Fædrelandet* 26/6 1869, var hans første dagbladsindlæg. I 1868 fik han ansættelse i rigsdagen, og fra 1872 til 1918 var han rigsdagsstenograf, efterhånden i den betroede stilling som protokolfører. Da han sluttede sig til Det moderne gennembrud, forlod han højrepressen. Han var 1881-1883 167 redaktionssekretær ved *Morgenbladet* og skribent ved *Politiken* fra bladets oprettelse! 1884.

Erik Skram var ikke særlig tilfreds med sin tilværelse, før Georg Brandes og Amalie Skram kom ind i den. Han kan heller ikke have været rigtig stolt af sit faste arbejde; i alt fald strøg han stillingsbetegnelsen »Stenograf« i Kracks vejviser - som det dengang stavedes - da han ved en flytning i 1883 kunne skrive »Redaktionssekretær«. »Stenografen« kom igen, da gennembrudsfolkenes samarbejde med *Morgenbladet* ophørte. Men »Forfatter« skrev han først fra 1893.

Erik Skram har formodentlig haft anlæg for tungsindighed I et brev til Georg Brandes fra 1878 beskriver han sin oplevelse af at stå uden for livet:

Jeg har for Resten det Uheld - og har i Grunden havt det hele mit Liv - at leve et Liv, der på den besynderligste Måde er blottet for positive Forhold. Jeg kender ikke Tilstandene her hjemme eller noget andet Sted uden som (temmelig slet udrustet) Tilskuer, jeg står ikke og har aldrig stået i direkte Rapport til nogetsomhelst praktisk Eksisterende, jeg har ikke Forretninger med Nogen, er ikke lejet af Nogen til at dreje på nogetsomhelst Liv, véd hverken hvad det er at have Kunder, Kolleger eller Konkurrenter, føler ikke Menneskene som Personer, har dem kun som Figurer for mine Øjne, køber og sælger ikke, er kort sagt ikke midt inde i Noget men bestandig udenfor Alt.

(Erik Skram til Georg Brandes 1/6 1878).

I Italien, blandt kunstmalere og forfattere, langt fra København og tidens krævende debatter, har Erik Skram derimod haft det godt:

Leve det skønne Italien! Her drikker jeg Vin og spiser Druer og fanger Lopper, lutter Realiteter, ikke en Grille har jeg klemmt imellem nervøst sammenpressede Fingre.

(Erik Skram til Marcus Rubin 29/8 1877).

Amalie Skram - »et Forsøg endnu«

Det fremgår af Erik Skrams selvbiografiske brev til Georg Brandes 168 fra 1883, at han var blevet skuffet i kærlighed, men at mødet med Amalie Skram gav ham mod til »at gøre et Forsøg endnu« og dermed fastholde sin »Livsanskuelse grundet på Elskov« (det er titlen på en bog af den danske filosof Viggo Drewsen fra 1881). Da mødet og ægteskabet med Amalie Skram falder *senere* end *Gertrude Coldbjørnsen*, skal blot de vigtigste data nævnes, og kun de perspektiver trækkes frem, som kaster lys over romanen.

Erik Skram mødte den smukke, fraskilte Amalie Muller ved Bj. Bjørnsons forfatterjubilæum i efteråret 1882. Hun var da litteraturanmelder ved forskellige norske blade, der var planer om at gøre hende til sekretær ved det oppositionelle *Nyt tidsskrift*, og hun debuterede samme år med novellen *Madam Højers Lejefolk*. Det blev kærlighed ved første blik fra begge sider. Telegrammerne falder tæt i august 1882. »Har feber af at vente. Længes, men er gruelig bange«, skriver hun. Men der kommer også hurtigt grus i maskineriet. Drachmann, der også er med ved Bjørnsonfesten, har fået fortalt hende om Erik Skrams mange kærlighedsforhold, og frieren må bekende, at han på tredje år har et seksuelt forhold til en butikssyerske, Camilla.

Amalie Muller vil under disse forhold trække sig: »Livet er så dog alligevel en ørk, og støder man på en oase, så gjør man klokest i at gå den forbi for at slippe for den jammer det volder at drives fra den igjen« (1/9 eller 2/9 1882). Erik Skram forklarer sig og fortæller om Camilla-historien i detaljer (2/9), men det gør ikke sagen bedre: Amalie Muller bryder, ikke af skinsyge, skriver hun, men af retsbevidsthed Hvorfor gifter han sig ikke med pigen? »Det er og bliver oprørende at mænd ikke opdrages til at føle den slags ansvar« (6/9). Erik Skram forsvarer sig og forsøger igen: »Jeg vandt dig for hurtig. Lad mig nu prøve, om jeg kan vinde dig anden Gang og bedre.« (10/9). Det lykkedes. Amalie og Erik Skram blev gift i april 1884 og bosatte sig i København. Hendes to sønner af første ægteskab boede i perioder hos dem. I 1889 fik de sammen datteren Johanne, kaldet »Småen«. De blev separeret i 1899, men ikke lovformeligt skilt før hendes død i 1905. Erik Skram giftede sig i 1907 med Caroline Aagaard.

Det var et flot forfatterpar, der i 1884 drog ind i København: høje, smukke og »lovende« begge to. Men de kom med utraditionelle kønsroller. Hun havde talentet og han troen på kærligheden. Set fra 169 hans side - og det er her hovedsagen - kom da på én måde styrken fra hende:

Hvorfor er *du* ikke modig Amalie? Du har jo Grund dertil.

Bliver jeg til noget Amalie, bliver jeg det i Kraft af dig, jeg vil være modig som Du skulde være det. (14/1 1883).

Men set fra en anden synsvinkel kom styrken fra ham:

Ser Du, Amalie, når Du vil vide, hvori det for Dig aldrig helt forklarlige Behag ligger i idelig at få Opfordringer til at slå Følge, så beror det derpå, at Livets uendelige Glæde ligger stille inden i Dig, endnu urørt, den trykker sagte på Dit Sind, når Du hører smukke forelskede Ord, den vil ud, når Tiden kommer, den er så blid, så blød, så salig ventende, denne Glæde (...) Du véd det ikke tydelig, men Naturen lader sig ikke spotte, den volder Dig Uroen, Utilstrækkeligheden i Alt (...).

- Mit Møde med Dig var så menneskelig smukt, for da trængte, uden at jeg vidste det, mine Ord helt ind til Glæden i din Sjæl, og den rørte sig, og et af Båndene brast (1/10 1882).

Amalie Skram var digter: hun måtte og skulle skrive. Erik Skram derimod var et menneske, der måtte og skulle elske. Det kom der et kompliceret ægteskab ud af Men Erik Skram blev »drejet« på livet med den hustru.

Zola som undskyldning

Erik Skrams forfatterskab er ikke stort. I bogform har han udgivet: *Herregaardsbilleder* roman 1877, *Gertrude Coldbjørnsen* roman 1879, *Hinsides Grænsen* rejsebog 1888, *Fjældmennesker* skuespil sammen med Amalie Skram 1889, *Ungt Bal* skuespil 1895, *Agnes Vittrup* roman 1897, *Helen Vige* roman 1899, *Irene* skuespil 1923. Som man ser, går der næsten 20 år fra *Gertrude Coldbjørnsen*, til næste roman foreligger. Georg Brandes var tidligt på pletten med formaninger:

Er end Vinen lys og Kvinden nok saa smuk, luk din Dør og marche! til Skrivebordet.

170

Det er Parolen.

Gjør Dem dog gjældende Mand! Vis Menneskene hvad der boer i

Dem! (13/8 1886).

Mange har som Georg Brandes ment, at Erik Skram lagde sit forfatterskab på hylden til fordel for Amalie Skrams. Der er ingen tvivl om, at han har været hende en trofast kritiker og støtte (se Irene Engelstad: *Amalie Skram om seg selv*, 1981). Men Erik Skram havde selv en anden forklaring på sin lange tavshed efter *Gertrude Coldbjørnsen*. Han gav Zola skylden. Det antydes i brevet til Georg Brandes fra nov. 1883, og Erik Skram fastholder synspunktet i en selvbiografisk artikel i *Tilskueren* fra 1924. Han erklærer her, at *skønheden* for ham har været livsvigtig, og at skrækken for det uskønne har præget ham stærkest af alt lige fra barndommen. Da Zolas værker - og med dem det hæslige - vandt frem i litteraturen - følte Erik Skram sig »Ydmyget på en Måde i selve min Livsopfattelse«, »det var mig klart, at på disse Vilkår kunde jeg ikke skrive.«

Ser man sagen fra den synsvinkel, fremstår Erik Skram anderledes rank og realistisk. Han har da følt, at de nye franske strømninger ikke var hans. Så forholdt han sig tavs, indtil han i 1890'erne fandt større mulighed for at fortælle, at livet var smukt.

Arbejdsprocessen

En snegl i Sahara

Da Erik Skram i 1877 vendte hjem fra Italien, befandt han sig ikke godt. Danmark og danskerne var grimme, han selv var syg og følte sig uden for alting. Men i foråret 1878 er han alligevel kommet i gang med en roman, *Gertrude Coldbjørnsen*. Arbejdet med den kan man følge i hans brevveksling med Georg Brandes, der i disse år opholdt sig i Berlin. Disse breve har ikke tidligere været trykt; som bilag til nærværende udgave bringes alt, hvad brevene 1878-1883 indeholder om *Gertrude Coldbjørnsen*; desuden gengives nogle uddrag fra en taktik-diskussion mellem mester og elev. Problemet mellem dem er, at Erik Skram sympatiserer med Holger Drachmanns kærlighedsaffærer og godt kan lide Vilh. Topsøes forfatterskab, selv om han er 171 en modstander. Erik Skram kommer også for skade at kritisere Georg Brandes' bog om *Benjamin Disraeli* fra 1878.

Diskussionen mellem Erik Skram og Georg Brandes giver nogle væsentlige oplysninger, ikke bare om arbejdet med *Gertrude Coldbjørnsen*, men også om Det moderne gennembrud i det hele taget. Tre hovedpunkter springer i øjnene:

For det første viser det sig, at Georg Brandes i sin landflygtighed er blevet helt igennem *taktiker*. Det er længe siden, han selv har troet på den frie tankes og den frie kærligheds sejr, længe siden, han selv har skrevet om sol og Italien, Mme de Staél og ung elskov under sydens himmel, som han gjorde i *Emigrantlitteraturen* (forelæsninger 1871, bogform 1872). Nu tænker han ikke længere på *sagen* eller de *mennesker*, han vil gavne med den. Han tænker på *litteraturkritikerne*.

Erik Skram er tydeligt eleven, men efterhånden arbejder han sig frem til selvstændighed i forhold til mesteren. Han bliver klar over, at taktiske råd er risikable for hans forfatterskab, og i Topsøe-diskussionen lægger han endnu et smukt karaktertræk for dagen: retsindighed.

Umiddelbart vil man vel sige, at romanen handler om en ung pige, der p.gr.a. sin autoritære og religiøse opdragelse tvinges ind i et kærlighedsløst ægteskab med en meget ældre mand. Erik Skrams brev fra 12/5 1878 viser, at han da ser et helt andet hovedmotiv for sig: en ung kvinde, der svigter sin elskede. Det er det andet hovedpunkt i brevvekslingen.

Det tredje er det bemærkelsesværdige, at *ingen* af de to mænd på noget tidspunkt berører et af gennembruddets hovedpunkter: kvindespørgsmålet. De diskuterer ikke, hvad gavn og glæde unge kvinder kan have af bogen, og det falder ikke Erik Skram ind at henvise til det kvindekollektiv, han bor i hos Natalie Zahle.

Samtidig med at Erik Skram skrev som elev til Georg Brandes, var han selv rådgiver for en kvindelig ven og kollega, Olivia Levison. Den ellers så ridderlige Skram viser sig her meget lidt lydhør og meget lidt anerkendende. »Strikkede Huer« kalder han i et brev til Georg Brandes hendes noveller. Jeg har i udvalget her udeladt Olivia Levison-passagerne fra Erik Skrams breve; men jeg henviser til Pil Dahlerup: *Det moderne gennembruds kvinder* 1983 s. 163ff og s. 209ff.

Hvad kom så denne »risikable« brevveksling med Georg Brandes midt i arbejdsprocessen til at betyde for *Gertrude Coldbjørnsen*? Erik 172 Skrams forskellige udkast til romanen åbner for nogle svar - og en hel række spørgsmål.

»Skriv kun om, og tre Gange om«

I Erik Skrams arkiv på Det kgl. Bibliotek i København er bevaret forskellige udkast og brudstykker af udkast til *Gertrude Coldbjørnsen*. De er alle skrevet bag på brugt stenografpapir.

»Gertrude blev født underen lykkelig Stjerne«

Sådan begynder det længste og vigtigste af de bevarede udkast. Det er nummereret s. 2 til s. 25; den manglende s. 1 må Erik Skram have reserveret til titelbladet.

Dette udkast er et fuldt færdigt kap. I, som imidlertid er udgået helt i den endelige renskrift. Kapitlet giver hele forhistorien: den lille Gertrudes liv og opdragelse, til hun bliver 16 år. Når man læser denne indledning, får man svar på mange af de spørgsmål, som den trykte bog rejser: Hvordan kan et menneske, der er så autoritært og religiøst opdraget, være så naturlig og glad? Hvorfor præges Gertrude kun af tanten og ikke af f.eks. skole og veninder?

Men »Gertrude blev født under en lykkelig Stjerne« har også selvstændig værdi, dvs. at kapitlet er mere end blot forhistorie. Det er et af de smukkeste og klogeste skildringer af *pigesind* i dansk litteratur. Det viser, hvordan man kan forme et menneske, så det på én gang bliver identitetsløst og selvsikkert, i pagt med naturen og uvidende om sin egen natur. Kapitlet er en vigtig nøgle til forståelse af 1800-tallets borgerlige pigetype, men det har samtidig generelle kvaliteter til forståelse af en menneskepsyke, der både er åben og isoleret.

Jeg gætter på, at det kasserede 1. kapitel er det oprindelige kapitel I og med blandt de første 6 kapitler, Erik Skram omtaler i sit brev til Georg Brandes 6/5 1878. Det er så velgennemtænkt, at det ikke bare kan være en flyvegrille hos ham, og det *mangler* i selve romanens komposition; den »stritter« uden det. Hvornår og hvorfor det er blevet kasseret er svært at afgøre. Det *kan* være Georg Brandes' råd om ikke at provokere læseren fra starten, der har gjort udslaget. Der er ganske skrappe angreb på religiøs opdragelse i det - og hentydninger til Natalie Zahles skole, som samtiden umuligt ville kunne overse.

173

Det har været et udmærket *taktisk* greb at udelade dette kapitel; men for romanens psykologi er det fatalt.

Det udeladte kap. I er anbragt som bilag til nærværende udgave af *Gertrude Coldbjørnsen*.

Gertrude som skurken

Brevene til Georg Brandes viser, at Erik Skram har haft problemer med slutningen på sin roman. Resultatet er ikke blevet særlig overbevisende: som læser tror man ikke på den antydende happy ending, og der er forskellige løse ender. Men mest problematisk er det, at fortælleren skifter holdning. Offeret Gertrude viser sig at være skurken. Man-gjorde-et-barn-fortræd-motivet er blevet til det modsatte: barnet, som gjorde fortræd.

To løsrevne sider af en kladde, de er nummereret s. 199 og s. 200, understreger tydeligt Gertrude-som-skurken-motivet. Fabricius er her i sin samtale med Vilhelm betydeligt skarpere i sine udtalelser mod hende. Om det alligevel er endt med forsoning kan ikke afgøres ud fra de bevarede to sider. Men de understreger, hvad der opleves som brud i den færdige roman: at to Gertrude-billeder løber ind over hinanden.

Kvinden, der svigtede sin elskede, er et genkommende motiv hos Erik Skram. Det dominerer således hans debutroman *Herregaardsbilleder*. Der er grund til at tro, at Erik Skram her trækker på sin egen historie. I sine frierbrev til Amalie Skram vender han gang på gang tilbage til, hvad han udtrykkeligt kalder sin private »Gertrude«, og i et af bekendelsesbrevene (14/1 1883) fortæller han udførligt om sin første store og ulykkelige kærlighed: en yngre gift kvinde, som han tildeler dæknavnet friherreinde Soffi, har taget ham til elsker, da han endnu var ung og uskyldig. Forholdet har varet 2-3 år, og Erik Skram var ganske nedbrudt, da hun til sidst valgte at følge sin mand. Det var for at komme sig over dette, Erik Skram i 1877 tog til Italien.

Erik Skrams første »Forsøg« i kærligheden skal sandsynligvis søges i familien Tutein. I *Herregaardsbilleder* er historien meget tæt på oplysningerne i Erik Skrams privatbreve til Amalie Skram, og en del læsere af romanen følte sig frastødte af de for det samtidige danske borgerskab genkendelige modeller.

Man kan forestille sig, at Erik Skram med *Gertrude Coldbjørnsen* har 174 sat sig for at skrive historien om, hvordan det - for ham uforklarlige - kan gå til, at et menneske svigter sin elskede. Han har da solidarisk villet skildre opbygningen af en sådan karakter, men undertiden bryder den afviste elskers vrede den solidariske fortællerholdning. I det kasserede kap. I ser man tydeligt et sådant brud: kapitlet er udelt solidarisk med Gertrude, indtil fortælleren pludselig henimod slutningen indtager en ironisk distancerende holdning til hende og til sit eget naturprogram (»naturbeundrende og -besnakkende Tid«, s. 212).

Udkastet, hvor Gertrude er skurken, rummer imidlertid endnu et element af Erik Skrams kærlighedsopfattelse: Fabricius udtaler her, at han er blevet så forjasket gennem uegentlige kærlighedsaffærer, bl.a. den med Dyveke, at han ikke mere duer til ordentlig kærlighed, sådan som den er, når man første gang bruger kærlighedens ord og kærtegn. Det er et for datiden usædvanligt synspunkt at anlægge - på en *mand*. Derimod var det den traditionelle mening, at en kvinde skulle gå »ubrugt« i brudeseng. Det er interessant, at Erik Skram, der personligt ikke afstod fra dobbeltmoralens glæder (for mænd), har haft denne utraditionelle kønsrollebetragning.

Dyveke

Dyveke, Fabricius' elskerinde, spiller ingen rolle i den trykte roman, og hun behandles der med samme ligestyldighed af Fabricius og af fortælleren.

Et kladdefragment, der består af siderne 6 til 9, giver Dyveke-historien en større dimension. Hun er her en smuk og uskyldig model, som en kunstmaler hugger fra jeg-fortælleren ved at spille forelsket i hende. Imidlertid undlader han at forføre hende, da hun bliver forelsket i ham. Jeg-fortælleren er uenig med vennen, han hævder, at han skulle have givet Dyveke den erotiske oplevelse, som hun var parat til. Når han så blev træt af hende, skulle han forsørge hende ordentligt. Nu vil Dyveke, mener jeg-fortælleren, kaste sig i armene på den første, den værste forfører. Hun bliver da alligevel en falden kvinde, men *uden* den oplevelse af kærlighed, som forholdet til kunstneren ville have givet.

Erik Skram har sandsynligvis følt, at Dyveke-historien ville føre for vidt i forhold til hovedhistorien. Men det ville have tilført 175 Fabricius lidt større sympati, at han i det mindste *tænkte* over hendes skæbne.

Dyveke-figuren er en tydelig omskrivning af Erik Skrams egen Camilla-historie. Til Amalie Skram skriver han:

Husker Du min Ven, *Dyveke* i »Gertrude Coldbjørnsen«? Den unge Pige, som trøster Fabricius. Hun optræder først i sidste Kapitel. Forargede hint Forhold dig, da du læste det, eller forstod Du nogenlunde Arten af den Godhed, Fabricius nærrede for hende, og kunde Du tænke Dig, at denne unge Pige elskede ham af hele sin Sjæl og vidste af, at hun kun var ham en Trøst, aldrig kunde fylde Tilværelsen for ham? Dette er Grundtonen i det Forhold jeg omtalte for Dig som en Trøst i mit Liv. (10/9 1882).

Det er i øvrigt mit gæt, at Camilla ikke blot er model for Erik Skrams Dyveke, men at hun - og Erik Skrams detaljerede beskrivelse også af seksuelle detaljer - spiller en væsentlig rolle i Amalie Skrams forfatterskab (*Constance Ring, Lucie, Forrådt*).

Højen og haven

Som indledning til romanen er bevaret 3 udkast *udover* det fuldt færdige kapitel »Gertrude blev født under en lykkelig Stjerne«. Det ene af disse udkast (på 3 sider) giver også forhistorien, men med en ganske anden vægtning: Gertrude selv omtales kun ganske kort, mens tantens religiøse opdragelse er hovedsagen. De to andre udkast er kladder til det trykte kapitel 1. De er bygget over samme model: et selskab af herrer ligger

på en høj i Dyrehaven og diskuterer damer, mens de kigger ned mod et kvinde- og børneselskab i konsulens have. I det ene udkast siger en herre, at kvinder er »huldsalige« at se på, i det andet, at de er »huldsalige« på afstand. I begge udkast giver Feddersen sit samtykke. Den længste af kladderne bringer desuden historien om en mand, der bliver narret til at fri til en gift kvinde.

Disse oplæg er klart erotisk provokerende, men de giver et konkret og anskueligt billede af den seksuelle dobbeltmoral: de erfarne herrer på højen og de uskyldige kvinder og børn i haven nedenfor. Det må være klar taktik, der har fået Erik Skram til at gå bort fra disse 176 udkast og i stedet sætte den ganske harmløse indledning om Feddersens fortid.

Modtagelsen på forlaget

Vi ved fra Erik Skrams brev til Georg Brandes, at han afleverede manuskriptet til forlaget Gyldendal 27/1 1879. Måske har Erik Skram allerede da haft en samtale med forlæggeren F.V. Hegel, der var kendt for sine strenge principper: han trykte nødtigt bøger, der stred mod hans opfattelse af religion og moral. Han er da også blevet betænkelig ved *Gertrude Coldbjørnsen*, men Erik Skram har forsvaret sig: Leutn. Skram.

Da jeg frygter for de Begiv., som skildres Morgenen efter Gertrudes Br. og navnlig Præstens Forkl. af Forh. m. Mand og Kv. vilde vække Anstød, tillader jeg mig at foreslaa Dem at tage dette Afsnit under fornyet Overv.

(Fr. Hegels brevudkast, Det kgl. Bibliotek).

(1/3 1879)

Hr Kancelliråd Hegel!

I Anledning af Deres ærede Bemærkning om Scenen efter Gertrudes Bryllup, skal jeg her blot bemærke, at Præstens Ord alle ere hentede fra Martensens Ethik. Tankegangen, Udtrykkene, Alt er Martensens.

For Øvrig udsætter jeg enhver Afgørelse til den Samtale, som jeg forhåbentlig vil kunne få med Hr Kancelliråden på Mandag.

Deres ærbødige
A O E Skram

Erik Skram og Hegel må være nået til enighed; *Gertrude Coldbjørnsen* udkom på Gyldendal. Der blev - ifølge forlagsprotokollen - trykt 1500 eksemplarer (+ 50 frieksemplarer). Erik Skram fik 1100 kr. i honorar, udbetalt i to omgange: 500 kr. 4/3 og 600 kr. 11/3 1879. I boghandelen kom bogen til at koste 3,75 kr. Det var ret dyrt. I 1872 var den højeste dagløn for en faglært arbejder (murer) 3,17 kr. Den laveste kvindedagløn (hjemmesyerske) var 0,50 øre. En murer skulle 177 altså give mere end en dagløn for *Gertrude Coldbjørnsen*. Erik Skrams Camilla skulle give ca. en ugeløn (da hun var butikssyerske, har hun tjent lidt mere end hjemmesyersken).

Modtagelsen hos anmelderne

Højrepressen

Gertrude Coldbjørnsen blev en offentlig skandale. Den fik mange og lange anmeldelser. Højrepressen var klart negativ. Hovedsynspunktet var, at forfatteren havde talent, men lod tendensen ødelægge det hele.

Generelt fik Erik Skram ros for sin replik og sin fortælleevne, men de fleste fandt hans stil krukke. Alle var desuden enige om, at romanen havde mange fejl: hovedpersonen hang ikke sammen, og der var for mange tilfældigheder, usandsynligheder eller direkte smagløsheder.

Blandt de skrappeste på negativsiden var højrebladet *Fædrelandet* (oprindeligt nationalliberal), hvis redaktør var forfatteren Carl Ploug. Han skrev selv forsideanmeldelsen 19/4 1879 på 2½ spalte. Han starter med at fremhæve den nye litteraturs bedste forfattere, Ibsen og Bjørnson, som forener talent og tendens, hvad efterlignere som Erik Skram ikke gør. Ifølge Carl Ploug er hverken hovedperson eller hovedhistorie troværdig: »Gertrude er simpelthen en tankeløs og villieløs Gaas«. Et af Plougs argumenter er, at det er usandsynligt, at en så strengt opdraget pige ikke bliver genert over de nøgne soldater. Når hun ikke gør det, må det simpelthen være, fordi hun intet begriber og altså er dum. I øvrigt mener Ploug, at det er umuligt at forestille sig, at man midt i Kongens København - i et selskabeligt grossererhjem - kan opdrage en ung pige i total isolation og uvidenhed. Havde det været i en fjern provins, ville det have været en anden sag. Carl Ploug mener også, at tendensen har hævnnet sig: advokaten, som skal være skurken, vinder læserens sympati. Konklusionen bliver, »at Forfatteren vistnok kunne leveret et bedre Arbejde, dersom Tendensen ikke havde taget Magten fra ham og Forskrueisen sat sit afskrækkende Stempel paa Indhold som Form«. Ploug slutter med at forudsige, at Erik Skram nok skal blive højt vurderet blandt venner: han kan få sig en doktorhat i Gausdalen (hvor Bjørnson bor).

Højreavisen *Dagbladet* (oprindeligt nationalliberal) havde som 178 redaktør forfatteren Vilh. Topsøe, som Erik Skram havde forsvaret i sin brevvæksling med Georg Brandes. Dagbladets anmeldelse 9/4 1879 bringes på forsiden over 1½ spalte; den er anonym og negativ. Hovedsynspunktet er, at bogen er smagløs og ikke formår at sætte sin nye realisme igennem p.g.r.a. talrige logiske fejl. Stilen finder anmelderen affekteret og manieret. Et karakteristisk uddrag:

Vil man i en realistisk Digtning »sætte Problemer under Debat«, maa Argumenterne selvfølgelig have almengyldigt Værd, Figurerne kjendes igjen som grebne ud af Livet, Forholdene være saaledes, som man træffer dem der; jo mere slaaende sande de ere, des klarere vil det være bevist, som man ønsker at bevise. Men man beviser Ingenting ved at stille Figurer frem, der kun have tilsyneladende Sandhed, eller konstruere Forhold, hvor man paa den vilkaarligste Maade omgaas med Aarsag og Virkning, Skyld og Ansvar, gaar let hen over, hvad der netop for Forbindelsens Skyld trænger til at klares, trækker somme Momenter frem paa andres Bekostning, kort sagt ofrer Sandheden og tjener Tendensen. Thi der er Tendens, men der er ikke Sandhed i denne Novelle.

Anmeldelsen slutter med at citere et af de »affekterede« billeder: »som naar man rækker efter en leende Baby for at tage ham paa Skødet og i Mag kæle for ham« (s. 76). Anmelderen overfører billedet på forfatteren og hans partifæller: »Lad dem faa bemeldte leende »Baby«, men beholde ham for dem selv.«

Anmeldelserne i *Nationaltidende* 20/4 1879 og i *Dags-Telegraphen* 28/4 1879 er identiske; begge blade ejedes af datidens store »bladkonge«, den højrevenlige J.C. Ferslew. Den anonyme anmelder bemærker, at det er første gang, man ser forfatterens navn på et titelblad (der hentydes til, at Erik Skram udgav *Herregaardsbilleder* under pseudonymet Henrik Herholdt). Anmelderen fastslår, at forfatteren til *Gertrude Coldbjørnsen* viser »et ikke ringe Talent til at fortælle«, og at hans stil er »ret intelligent«, selv om den ofte bliver forceret og skruet. »Disse Egenskaber«, skriver anmelderen, »havde været tilstrækkelige for ham til at skrive en Hverdagshistorie i den Stil, som stod i god Kurs for ti og tyve Aar siden«, men forfatteren har meldt sig ind i den moderne realistiske romanbevægelse, og det går ikke: 179 han har villet være blandt dem, der lægger Mærker og Bøjer ud for andres Seilads, og han har lidt Skibbrud Hans Fortælling er grundstødt paa Smagløshedens Skær og har ved umoden Navigeren faaet en uoprettelig Læk i Bunden, saa at den trods sin stolte og pyntelige Reisning ufeilbarlig maa synke ned i det Mislykkedes store Vand

Forfatteren magter ikke, mener anmelderen, at følge de moderne franske forfatteres videnskabelige eksperimenter: Dét kræver, at man kommer med konklusioner, der er naturnødvendige resultater af de fremlagte præmisser, men der er for mange fejl i skildringen af Gertrude, bl.a. i badescenen, til at eksperimentet er lykkedes: Vil man sætte »Problemer fra det ægteskabelige Sovekammer under Debat«, må man have kunstnerisk format til at gennemføre det »delikate Emne«. Det har Skram ikke.

Anmelderen kan være Herman Bang, selv om han først i november 1879 blev knyttet til *Nationaltidende*. I alt fald ligger synspunkterne tæt op ad den artikel om Erik Skram, som Herman Bang optog i *Realisme og Realister* 1879 (Uglebog 1966). Herman Bang skriver her, at emnet for *Gertrude Coldbjørnsen* er voldtægten i ægteskabet, men at Erik Skram ikke har talent og mod til at behandle dette emne digterisk.

Jyllandsposten forsvarede Højres interesser, samtidig repræsenterede bladet provinsen over for hovedstaden. *Gertrude Coldbjørnsen* anmeldes 17/4 1879 som led i en kronikoversigt over den nyeste litteratur. Kronikken er signeret z, forfatteren Sophus Bauditz.

Anmelderen starter med at sige, at han ikke kan tage Erik Skrams realisme alvorligt; derpå kritiserer han badescenen og fortsætter:

Hvor smagløst og modbydeligt end meget er heri, anse vi dog ikke dette for Bogens værste Anstødssten. Det Uhyggeligste er den Idealisering af det rent Sensuelle eller næsten Sexuelle, der paa saa mange Punkter slaar En i Møde, og som ikke lidet minder om den ældre tyske Romantiks Udskejelser i lignende Retning.

En »eminent Begavelse«, skriver Bauditz, kunne få læseren til at se bort fra de nævnte fejl, men en sådan har Erik Skram ikke. Men han skriver med »Dygtighed og med stilistisk Sans«.

180

I ugeskriftet *Nær og Fjern* blev *Gertrude Coldbjørnsen* anmeldt af redaktøren, litteraturhistorikeren P. Hansen. Det er en lang anmeldelse på godt 3 spalter. Den starter gennemført ironisk:

I denne Bog sættes der Problemer under Debat.

Et af dem drejer sig om Hensigtsmæssigheden af, at unge Pigers

Skjønhedsopfattelse styrkes og udvikles ved Synet af nøgne

Mandfolk.

P. Hansens kritikpunkter ligner de øvrige i højrepressen, men han er særlig skarp i sin kritik af Erik Skrams naturalismebegreb. P. Hansen er villig til at acceptere »Skolens Dogme om Naturen som øverste Lov«, men han finder ikke, at Erik Skram virkelig har levet op til det. Det er kun blevet til en gammeldags »æsthetisk Moral«, der koncentrerer sig om ydre takt og tone, men helt overser menneskets indre natur. Derfor er det kun blevet en meget overfladisk naturalisme. I fordelingen af lys og skygge har Erik Skram desuden gjort sig det nemt, mener P. Hansen:

Paa den ene Side staaer Hedenskabet og det Kjødfulde, repræsenteret af de friskeste, yngste og med øjensynlig Forkjærlighed tegnede Figurer, paa den anden Side Kristendommen og det Blodløse i en devot gammel Tante og en ikke synderlig tiltalende Præsts Person.

Berlingske Tidende har højrepressens første (29/3 1879) og mest positive anmeldelse. Den unavngivne anmelder finder simpelthen bogen god til og med sommeren på herregården: »Indtil dette Punkt er der Intet at indvende mod Novellen, som indeholder adskillige Partier, der fængsle ved rask Skildring og livlig Charakteertegning«. Et par betænkelige steder (badescenen, forfatterens »Hedenskab«) findes dog, og »Betænelighederne stige, jo længere man læser frem«. De kulminerer i samtalerne mellem ægteparret Winge om Gertrudes ægteskab: »Man skal ikke skrive Bøger om Ting, der ikke kunne siges for høviske Øren, eller som høre hjemme i en Samtale mellem Læger.« Anmelderens konklusion bliver derfor: »Vi kunne ikke troe, at slige Blomster af Emile Zolas Urtegaard ville bidrage til at skaffe den realistiske Retning i Literaturen Indpas hos os.«

181

Venstrepressen

De nærmest allierede for Det moderne gennembrud var i 1870'erne partiet Venstre, der imidlertid i 1878 var blevet splittet i en moderat og en radikal fraktion. Den sidste fik først med Politiken 1884 sit eget blad

De moderat venstrevenlige anmeldere har tydeligvis forsøgt at se positivt på *Gertrude Coldbjørnsen*, men de har for mange indvendinger til, at de kan gå ind for bogen.

Morgenbladet løste problemet ved hurtigt, 28/3 1879, at komme med et venligt referat af bogen på godt og vel I spalte og så henvise til en senere egentlig kritik. Den kom 13/4 1879 som kronik (begyndende på forsiden), signeret S.f, dvs. forfatteren og historikeren H.H.L. Schwanenflügel. Anmelderen beklager den ilde medfart, *Gertrude Coldbjørnsen* har fået, og håner de moralprædikanter, der råber op om uanstændighed og læser de pikante steder i smug. Schwanenflügel citerer derefter dristige steder i den anerkendte litteratur, bl.a. af Oehlenschläger og Chr. Winther, som ingen protesterer imod. Også mht. *Gertrude Coldbjørnsen* bør man beskæftige sig med bogens mening og ikke dens diskutabile scener. Schwanenflügel går derpå selv ærligt og oprigtigt til værks:

Hr. E. Skram vil øjensynlig ikke andet med sin Bog, end (...) hævde, at den kunstneriske Betragtning af Livet, Livet set under det Skjønnes Synsvinkel, er det eneste rigtige Standpunkt: Glæden ved det Skjønne er Moder til det Gode og Sande; fra den udgaaer baade Viden og Moral. Vi ere ikke enige med de Mænd -

langtfra! de praktiske Æstetikere have aldrig hørt til de Folk, i hvis Kreds vi have befundet os bedst; men de have en Berettigelse til at existere og ytre sig, som ikke tør fratages dem. Al Terroriseren og Tvang er afskyelig i ethvert Forhold, men allermest i Aandens Verden. Lad Aanderne brydes, men lad dem ikke tvinges (...). Efter at have aflagt denne Bekjendelse, ville vi sige, at Hr. Skrams Bog vidner om et ikke ringe Talent for Novellistik, men er ikke desto mindre fuld af Feil.

De fejl, Schwanenflugel finder, er stort set de samme som højrepresen, men han er ene om sin stærke sociale indignation. Han kritiserer 182 skarpt Dyveke-afsnittet og anbefaler Erik Skram næste gang at skildre proletariatet i stedet for grossererfredse. »Hvad mener Forf f Ex. om at tage Emnet Dyveke op igjen.« Schwanenflugel peger på alle de muligheder, dette emne rummer. Hans anmeldelse blev fulgt op 15/4, 10/7 og 11/7, idet en anden anmelder modsagde et af Schwanenflugels synspunkter: at en hustru skal være en ven og ikke en elskerinde.

I venstrebladet *Dags-Avisen* (der senere gik op i Morgenbladet) anmeldes *Gertrude Coldbjørnsen* af redaktøren selv, V. Secher, 23/4 1879 over 2¼ spalte på s. 2 og 3. Anmelderen indleder med at ønske sig, at litteraturkritikere vurderer reelt. Selv fremhæver han som bogens gode sider, at den er godt fortalt, at handlingen skrider rask fremad, at forfatteren har set meget, som andre ikke har set, og at han ser det gammelkendte med nye øjne. Men anmelderen finder også mange fejl: forlovelseshistorien er ikke overbevisende, der er tilløb til originale figurer, men ikke tilstrækkeligt: »Jeg vil nu slet ikke tale om en saa mystisk Figur som Gertrude«, men selv de bedst beskrevne personer som Fabricius og advokaten mangler meget. I stilen finder anmelderen et »gyseligt Miskmask af forpinte Aandrigheder, forvredne Ord og ligefremt Vrøvl (...) Passer det sig for en realistisk Forfatter saaledes at hoppe omkring paa Stylder.« V. Sechers konklusion lyder: »ikke blot en Bog med mange Fejl, men en forfejlet Bog«.

For Erik Skram stod sagerne i foråret 1879 altså sådan: højrepresen var grov, venstrepressen var moderat begejstret, den socialdemokratiske presse var tavs; Det moderne gennembruds egen presse eksisterede ikke (brødrene Brandes' tidsskrift *Det nittende Aarhundrede* var lukket af udgiveren Fr. Hegel i 1877). Kvindepressen var ikke opstået endnu.

I den situation sad Erik Skram og ventede på en anmeldelse af Georg Brandes.

Tovtrækkeriet om Georg Brandes-anmeldelsen

Georg Brandes fulgte og kommenterede fra Berlin arbejdsprocessen med *Gertrude Coldbjørnsen*. Da han har læst den færdige bog, kommer hurtigt en privat kommentar (27/3 1879). Brevet viser anerkendelse, men også tydelige forbehold: »fintfølelse, fint iagttagende, nobelt«. Altså på det jævne. Så følger den periode, hvor de negative 183 anmeldelser strømmer ind, og hvor Georg Brandes efterhånden bliver klar over det. Dét udløser, kombineret med hans egen oplevelse af at være forfulgt, hans brev om pligten til at hævne, et synspunkt, der ikke ligger for Erik Skrams temperament, og som Georg Brandes ikke selv i dette tilfælde lever op til. Han indrømmer i øvrigt åbent problemet og kalder sig selv »uendelig pligtforsømmende« (med to streger under), ikke specielt mht. Erik Skram, men i almindelighed.

Erik Skram venter og venter. Til sidst rykker han ud med et veritabelt pressionsbrev, der ikke giver Georg Brandes mange chancer for at undslippe: send mig besked, når De har besluttet dem for »Ikke-Anmeldelsen« - også for Hegels skyld!

Samtidig går så jungletrommen mellem gennembrudsmændene, af og til også til nogle kvinder. Edv. Brandes presser på allerede 30/3 1879. Georg Brandes svarer: »Hvad Skram angaaer veed jeg ei ret hvad jeg skal sige. Det er et noget kildent Thema at skrive om, men jeg vil forsøge.« 1/5 kommer Edv. Brandes igen: »Skrams Uartigheder ere anderledes læste og omtalte end D[rachmann]'s Pænheder. Anmelder Du den saa (Gertrude) i Norge?«

Til Bjørnson skriver Georg Brandes 2/6 1879:

Læste De nogensinde en lille dansk Fortælling Gertrude Colbjørnsen [uden »d«] af en af mine yngre Venner. Den er hist og her lidt ubehændig, men Kjærnen er god Det pøbelagtige Skraal, der efter hvad jeg erfarer, er hævet mod den i danske Blade, beviser bedst, hvor uendelig dybt Smag og Dannelse er sunket i Danmark. Rent ubegribeligt er det mig, hvorledes en Journalist *dolgøeO*: en Fyr, som i Almindelighed Intet kan og fører et svinsk Liv, faaer den Frækhed at udskjælde en ærlig Skribent for Immoralitet, hvis blot Forholdet mellem de to Kjøen berøres, ligegyldigt i hvad Aand det skeer. Men jeg fører blandt andre smukke Insignier en Bøddeløxe i mit Skjold og ve de Herrer naar jeg engang skulde komme tilbage og vinde nogen

Magt Man vil da see Løier i dansk Literatur og dansk Aandsliv. Thi af G. Brandes gives ingen Pardon, hverken gives eller tages.

Gennembrudsmændene kan indbyrdes være ret grove på Erik Skrams vegne. »Skram, den gamle Nar« skriver stadig om erotik, udtaler Georg Brandes i et brev til vennen Ferdinand Levison (aug.

184

1879), og J.P. Jacobsen skriver til Georg Brandes, at *Gertrude Coldbjørnsen* er »en af de Bøger, der gaaer paa Fire« (3/6 1879). Til Marie Pingel - en kvindelig forfatter - skriver Georg Brandes derimod: »Har De læst Skrams nye Bog. Han sendte mig den. Den er et stort Fremskridt« (2/4 1879).

Omsider kom så *Georg Brandes' anmeldelse, den 9. august 1879 i det norske Dagbladet*. Bogen var allerede én gang anmeldt der (14/6 1879), men Georg Brandes argumenterer for, at denne anmeldelse mere gik på generelle danske forhold end på bogen.

Selv lægger Georg Brandes ud med en længere redegørelse for en ny litteraturs vilkår i et lille land med en ensidig presse. Så følger oplysningen om den danske presses overfald på Erik Skram, især fremhæver Georg Brandes »Passiar«-en om realisme og idealisme, og håner de danske »Petersen'er, som svinge de kritiske Ferier« og råber op om Zola uden at have forstået et muk af det hele. Brandes fortsætter:

At nævne Zola's Navn sammen med Skram's Bog er nu imidlertid saa stupidt et Misgreb, at man maa leve af sin Uvidenhed for at kunne gjøre det. Skram's »*Gertrude Coldbjørnsen*« vilde, hvis den tænktes oversat paa Fransk, af Kritiken betegnes som et Værk af den strengeste idealistiske Retning. Man vilde henføre Forfatteren til George Sand, det vil sige til den Skribent, der er den litterære Idealismes Ophavsmand i den moderne Roman, og Ingen vilde endog blot et Øjeblik falde paa at nævne Balzac, Chefen for den modsatte Skole. Hvad Zola endelig angaar, saa vilde selvfølgelig langt mindre Nogen, han selv allermindst, falde paa at nævne hans Navn; han vilde selv ganske sikkert aldeles vrage »*Gertrude Coldbjørnsen*«, som en idealistisk Prædiken.

Brandes fortsætter derpå sin argumentation: Skrams lære er en idealistisk, dvs. »aandig og kydisk« advarsel til kvinder om ikke at kaste sig hen til en tilfældig mand Også karaktertegningen er idealisme: dvs. nænsom, optimistisk, ridderlig:

Men realistisk er sandelig den Art Fremstilling ikke. Man føler, at Digteren er forelsket i sine unge Kvinder, at han i sit Hjerte beundrer dem, i sine Drømme forskønner dem, med Pennen i 185 Haanden omdigter dem og besynger dem. Men saa dybt stikker nordisk Literatur i vag Sentimentalitet og tommetykke Taager, at denne Forfatter forekommer Kritiken en »Realist« blot for et Par energiske Steders Skyld i hans Bog.

Der følger nu fra Brandes' side et længere udfald mod de kritikere, der »saasart der er et nøgent Sted i en Bog, gaa lige løs derpaa som Soen gaar direkte til Pølen«. Skrams badende soldater er mere uskyldige end statuerne i Thorvaldsens Museum. Derpå fremhæves som det positive i bogen, at den er »original, individuel, en levende Bog«. Så nævner Brandes, at bogen har »en Del letjøjnefaldende Begynderfejl« og giver som eksempel samtalen mellem ægteparret Winge, som er overflødig, da Gertrudes flugt hjem morgenen efter brylluppet udtrykker, hvad der skal siges om voldtægten. Brandes fortsætter:

Til Gjengæld er et andet Punkt, som Kritiken har fundet hæsligt, ubetinget det bedste, ja det eneste i stræng Forstand geniale Træk i Bogen: det Foster, som Gertrude har undfanget i Smerte og Skjændsel, gaar tilgrunde ved en utidig Fødsel. Dette Træk er modigt; det er hensat med Mesterskab og staar i sit halvt græsselige, halvt burleske Skjær, som belyst af et Lyn fra den straffende Retfærdighed selv. Det er et skjærende Træk, men det giver hele Bogen en Karakter af Alvor og Energi, som vil gjøre, at den mindes, naar andre tammere Bøger, som nu roses paa dens Bekostning, længst ere glemte. I Bogens Begyndelse spores nu og da en vis æsthetiserende Leflen eller leflende Æsthetiseren, som er meget dansk, og som Forfatteren maa brænde helt ud af sit Sind, hvis han ret vil blive til Noget. Men enkelte Træk, som det sidst anførte, vise, at han kan komme længere bort fra det Æsthetiserende end de fleste samtidige Skribenter i hans Fædreland

Brandes bruger endnu ¼ spalte på kritik af bogens »noget vel æsthetisk(e) (...) Aandsretning og Tone.«

Erik Skram skrev ikke til Georg Brandes i 1½ år efter denne anmeldelse.

186

En lærerig receptionshistorie

Inden jeg læste anmeldelserne af *Gertrude Coldbjørnsen*, havde jeg den opfattelse, som vist er en almindelig litteraturhistorisk antagelse, at bogen blev rakket ned af højrepressen p.gr.a. dens usædelighed, specielt i badescenen, og at Georg Brandes forsvarede den med samme styrke, som han gjorde fire år senere i *Det moderne Gjennembruds Mænd*. Det forholder sig ikke helt så enkelt i denne lærerige modtagelseshistorie.

Det er tydeligt, at nogle anmeldere oprigtigt har følt sig frastødt af romanens »sensualisme« (Jyllandsposten), og det er rigtigt, at ord som »usædelig« og »usmagelig« hyppigt forekommer. Men det er gennemgående, at det *ikke er usædeligheden, men usandsynligheden*, der generelt og i den berygtede badescene angribes. Heri giver jeg i øvrigt angriberne ret. En pige med Gertrudes opdragelse og sind ville ikke kunne reagere rent æstetisk på de nøgne mænd. Og »usmagelig« ? Det er bogen også efter min mening nogle steder, f.eks. hvor Fabricius i andres nærvær viser Gertrude et maleri af hende selv, iført korset og i *hans* soveværelse. Jeg kan ikke antage denne scene som en indirekte kærlighedserklæring; det er rester fra Erik Skrams og hans malerkollegers kærlighedsløse omgang med modeller og sypiger, der her stikker hovedet frem.

Det er påfaldende, at Brandes og den øvrige presse stort set faktisk *erenige* på væsentlige punkter: romanen er idealistisk og æstetiserende, forfatteren har afgjort talent, men har lavet nogle begynderfejl.

Den offentlige diskussion af *Gertrude Coldbjørnsen* handler mere om Georg Brandes og den danske kritik end om Erik Skram og hans bog. Det er iøjnefaldende, at ingen anmeldere nævner Georg Brandes' navn, men at de næsten alle sørger for, at læseren kommer til at tænke på ham alligevel, idet de indlægger kodeordet »Problemer under Debat« (fra *Emigrantlitteraturen*). Når de sårer, er det for at såre Georg Brandes og hans digterskole, og når han svarer igen, er det disse kritikere, han taler til.

Georg Brandes' egen anmeldelse fra august 1879 er i grunden ikke særligt venlig over for Erik Skram. Måske er der sket det, at Brandes for at tage hævn (jvf. hans brev om »Hævnens Logik«) over de uvidende og provinsielle danske kritikere påviser, at hvad de i deres dumhed tager for realisme, ude i den store verden ville betragtes som 187 idealisme. Men med denne »hævn« har Georg Brandes faktisk ikke fået forsvaret Erik Skram. Man kan forestille sig, at Georg Brandes har fået lidt dårlig samvittighed, da det er gået op for ham, at Erik Skram har afbrudt den brevvæksling, der ellers støt har fundet sted fra 1876, hvor Brandes bosatte sig i Berlin. Det kan være en af forklaringerne på det smukke portræt, han giver af Erik Skram i *Det moderne Gjennembruds Mænd*. Nogle indvendinger er de samme, men tonen og helhedsindtrykket er langt mere positiv. F.eks. hedder det nu, at »det er umuligt at forbigaa ham blandt den moderne Retnings bedste Mænd«, og Erik Skram sammenlignes ikke med George Sand, men med Henrik Ibsen, *Et Dukkehjem* (*Det moderne Gjennembruds Mænd*, 1883, s. 371 og 382).

Paradoksalt nok kan netop denne omtale have medvirket til at bremse Erik Skram på forfatterbanen. Man mærker i hans takkebrev (8/12 1883), at han nu ånder lettet op: han er med, drejet på litteraturhistorien. Hvorfor så egentlig anstrenge sig så meget mere?

Af anmeldelserne ser man også, hvor stærkt det kasserede første kapitel savnes. Anmelderne kritiserer alle som én den manglende sammenhæng i hovedpersonen. Den kunne de have fundet i »Gertrude blev født under en lykkelig Stjerne«.

Når man læser anmeldelserne, får man i øvrigt et indtryk af, hvor stærkt litteraturen stod i den offentlige mening dengang. Vi har også i dag litterære debatter, men *anmeldelser på forsiden* i de store københavneraviser er utænkeligt. Det kan bemærkes, at flabetheden florerer lige stærkt i alle lejre. Georg Brandes, der håner den danske kritikerpøbel, er selv en flab (soen og pølen f.eks.).

Gertrude Coldbjørnsens historie fra skriveproces over medierne til *Det moderne Gjennembruds Mænd* bekræfter også, hvad jeg i *Det moderne gennembruds kvinder* 1983 har skrevet om de *kvindelige* forfatteres stilling. De blev ikke regnet med som kammerater i kampen, og de fik ikke Georg Brandes' bevågenhed. Det er uretfærdigt, for Olivia Levison og Erna Juel-Hansen var mere moderne i deres synspunkter end Erik Skram, og med hensyn til kunstnerisk kvalitet var de i niveau med ham. Man har en meget tydelig parallelhistorie med Olivia Levison: hun arbejder i 1878-1879 på sin novellesamling *Gjæringstid*, hun skriver til både Georg Brandes og Erik Skram, og de skriver indbyrdes om hende i denne periode, men hun bliver ikke »drejet på« Georg Brandes' *litterære* bevidsthed og når ikke med ham til 188 medierne og til litteraturhistorien (se *Det moderne gennembruds kvinder* mht. detaljer). Oplysninger om anmeldelser af *Gertrude Coldbjørnsen* er fra S. Birket-Smiths seddelkatalog på Det kgl. Bibliotek.

Modtagelsen hos læserne

En veninde fra Italien

Jeg længes efter at tale med Dem om Bogen. Jeg længes efter at sige Dem, med hvilken Glæde jeg har læst den, og hvorledes den, paa meget lidt nær, helt igjennem har haft min fulde Sympati. Det er herligt, at det virkelig er *Dem*, der har skrevet alt dette. Kjære Skram jeg har en Fornemmelse af at staa Dem saa nær, at jeg en lille Smule har Lov til at være stolt af Dem, at en saadan Fornemmelse er til, vil jo ikke kjede Dem, vil det vel? Gertrude er en, efter min ringe Mening, overordentlig dygtig gennemført Figur. Fabricius kommer hende ganske nær. Den lange Definition af Kjærlighed, han ude paa Belinda giver hende, finder jeg udmærket, men - Glandspunktet bliver dog Emmas Samtale med hendes Mand efter Katastrofen paa Lazarettet. Jeg har læst de Sider den indeholder atter og atter igjennem, og jeg har følt, at det *Alt* var sandt. Den eneste Figur, der før mig har et Skjær af Uforstaaelighed over sig, er - Tante Rosalie. Jeg fatter hende fuldt ud efter Brylluppet, men før dette forekommer det mig, at hendes Kjærlighed til Gertrude ikke ret kommer frem. Det er dog Meningen, at man skal tænke sig denne Kjærlighed som meget dyb og meget sand, og jeg forstaaer da ikke *helt* Scenen mellem hende og Gertrude, da denne betroer hende, at Fabricius og hun elske hinanden. Men det er sandsynligvis kun mig, der er dum der. (...)

At »Gertrude Coldbjørnsen«, (hvis de da ikke Alle derhjemme ere blevne Idioter) vil gjøre Lykke, er der vel neppe Tvivl om. (...).

Endnu engang tillykke med Gertrude, og hjertelig Tak fordi De sendte hende ned til mig.

Hilsener fra Alle, Manden, Børnene og
Deres altid hengivne
Cecilie Abrahams

(Cecilie Abrahams til Erik Skram, 3/4 [1879]).

189

Erik Skram havde en meget stor venne- og bekendtskabskreds. Det tager godt en time blot at læse *listen* over de mennesker, hvis breve fra eller til ham er bevaret på Det kgl. Bibliotek i København. Dertil kan man så lægge de mennesker, som han ikke *skrev* så meget til, bl.a. fordi han ofte *så* dem, og de breve, som kan være tabt. Blandt brevskriverne har jeg forsøgt at finde repræsentative læsere, men jeg understreger, at der er tale om stikprøver.

Cecilie Abrahams er en af Erik Skrams venner fra hans lykkelige Italiensophold i 1877. Hun er en yngre gift kvinde med børn. I 1879 bor hun og ægtemanden, Frits Abrahams, stadig i den danske »koloni« i Rom. Det fremgår af hendes mange og lange breve til Erik Skram, at han er stærkt savnet blandt vennerne i Italien: ved udflugterne, middagene, diskussionerne, oplæsningerne. Cecilie Abrahams' ca. 30 breve er næsten alle skrevet med blyant. Et par gange undskylder hun dette brud på takt og tone med, at hun har feber og ligger i sengen. De få blækskrevne breve fra hende er korte, sirlige, formelle. I blyantsbrevene skriver hun med stor skrift og stor følelse. Som læser repræsenterer hun ikke blot Italiensgruppen, men også gruppen af yngre, gifte kvinder. Man kan bemærke, at hun fremhæver Emma Winge, der formodentlig ligner hende selv. Man må også formode, at Cecilie Abrahams er religiøs, siden hun kritiserer Erik Skrams beskrivelse af tanten. Hvis det er rigtigt, repræsenterer Cecilie Abrahams en religiøs og positiv læsergruppe.

Cecilie Abrahams' breve viser, at hun ikke blot glæder sig på en god vens vegne over hans arbejde, men at bogen har ramt hende som et uventet vidnesbyrd om menneskekundskab; det vækker hendes ubetingede tillid til forfatteren:

Spørg mig ikke, hvad det er i »Gertrude«, der hos mig har fremkaldt en slig Virkning, - det hverken kan eller vil jeg gjøre Rede for. - Kjære Skram, Deres Bog slog - med sin Sandhed i hver Linie - ned i mig, den lærte mig saa uendelig Meget, og den gav mig den Følelse, jeg nu trækker Vexler paa, Følelsen af, at *De* er enhver - om end nok saa stor - Tillid voxen.

(Cecilie Abrahams til Erik Skram 23/3 u.å. [23/4 1879?])

Cecilie Abrahams håber på, at Erik Skram vil komme til Italien og skrive »Gertrude 2«, og hun tilføjer: »Kjendte jeg blot »Camilla« - 190 ikke »Kaaben« og »Kjolen« men »Camilla« selv - jeg troer hun vilde unde mig *Dem* en stakket Tid« Disse linier viser, at fortroligheden også er gået den anden vej: at vennerne i Italien kender Erik Skrams kærlighedsforhold hjemme i København. Anførelsestegnene tyder på, at »Camilla« er et dæknavn, Erik Skram har valgt at bruge. En oplysning fra et andet brev understreger den indbyrdes fortrolighed i »kolonien«: Cecilie Abrahams fortæller, at Zahrtmanns model har fået tvillinger, der begge er døde. Hun fortryder, at hun ikke har sørget for at bistå ved fødslen. Pigen har nu taget et plejebarn til sig. Hvem faderen er, oplyses ikke, men han er sikkert kendt af »koloniens« medlemmer. Erik Skram havde her endnu en menneskeskæbne til den roman om proletarmodellernes historie, som Schwanenflügel i sin anmeldelse opfordrede ham til at skrive.

Da det går op for Cecilie Abrahams, at *Gertrude Coldbjørnsen* er blevet en presseskandale og Erik Skram mismodig, er hun utrættelig i at opmuntre ham til at fortsætte forfatterskabet. Et brev slutter f.eks. således:

Skriv, skriv, skriv, - »Gertrudere« - kjære kjære Skram, gjør mig ikke den Sorg, at lade det være. Send de Tanker De kan undvære til Deres hengivne CA. [17/4 1879].

To kvindelige kolleger

22-7-79

Kære Hr. Skram!

Nu har jeg læst Bogen, og jeg maa tale til Dem om den, synes jeg, inden jeg igen bliver knuget for meget af det Andet. Jeg er saa glad over den og saa har jeg ogsaa grædt; hvor De dog er lykkelig, som har saa lyse Syner, saa smukke Tanker! Det Hele er saa fint, saa elskværdigt - og saa igen saa sandt, at det maa kunne forstaas af Alle! Der kan maaske blive Sjæle reddede ved den Bog. Er De ikke lykkelig ved Tanken?

Jeg er saa glad paa Deres Vegne. Hjertelig Tak for de gode Timer, De har skaffet mig i denne tunge Tid. Maatte kun Mange blive bedrøvede over Bogen paa samme Maade som jeg!

Deres
Olivia Levison.
191

Olivia Levison, en af Det moderne gennembruds skarptseende og dystre forfattere, griber et centralt niveau i *Gertrude Coldbjørnsen*: den lyse stemning. Hun var selv depressivt anlagt og havde i 1879, hvor hendes mor blev blind, en svær periode. Hun kendte Erik Skram godt og har måske vidst, at han ogsaa kæmpede mod mismod. Des bedre har hun kunnet følge den forvandlingsproces fra personlig depression til kunstnerisk lethed, som bogen er udtryk for. Hendes eget brev er i øvrigt ogsaa eksempel på en sådan forvandlingsproces. Hendes forhold til Erik Skram var kompliceret (jvf. *Det moderne gennembruds kvinder*, 1983). Han var ikke nogen opmuntrende vejleder for hendes forfatterskab; det var i denne periode, han mundtligt tog modet fra hende og skriftligt omtalte hendes noveller som »strikkede Huer« i et brev til Georg Brandes. Olivia Levisons brev har ogsaa været længe undervejs. Det er fra juli 1879; det udtrykker ikke hendes spontane reaktion, men en gennemarbejdet.

Et brev fra Olivia Levison til Erik Skram 12/3 1879 viser, at han må have læst op af manuskriptet for sine jødisk liberale venner i København:

Frederik S. [Salomon, Erik Skrams læge] og hans Hustru var enige om at rose hvad de havde hørt af »Gertrude«; jeg glæder mig meget til Fortsættelsen.

I et brev dateret 31/3 1879 - da er bogen udkommet - refererer Olivia Levison til en mislykket samtale om »Gertrude Coldbjørnsen«. Hun føler, at Erik Skram har opfattet hende som taktløs, fordi hun har spurgt til modellen bag Gertrude:

Husker De hvorledes De en Aften netop sad og docerede, hvorledes der ikke kunde komme Noget af Intet, hvorledes De havde hørt en Mand fortælle Advokatens Frierscene, Festen havde De oplevet, og om jeg ikke tager fejl, De havde paa anden Haand hørt om Feddersens Barndom? Derfor var det. Og saa troede De vel, jeg vilde have spurgt, om hun »virkelig« hed Gertrude, boede paa anden Sal og havde brunt Haar. Det var dog ikke Mening.

(Olivia Levison til Erik Skram, 31/3 1879).

192

Olivia Levison kommenterer derefter Thora-skikkelsen: Gertrude er ukompliceret, hun skal nok blive lykkelig. Erik Skram har derimod tegnet Thoras skæbne korrekt. Som jeg har nævnt i *Det moderne gennembruds kvinder*, ligner Olivia Levison på mange måder Thora, ikke mindst p.g.a. den kvindesynsvinkel, Thora indlægger i kunstdiskussionerne.

Olivia Levisons novellesamling *Gjæringstid* udkom januar 1881. Den 13. december 1880 sender hun Erik Skram et eksemplar:

Kære Hr. Skram!

Jeg sender Dem mit Arbejde, det kan rigtignok ikke være Tak for Gertrude, men jeg har det jo ikke bedre.

Jeg vilde blot ønske at De snart vilde forøge min Gæld

Med venlig hilsen
Olivia Levison

Erik Skram beundrede og forsvarede i mange år Holger Drachmann. Han tog hans mellemnavn, Herholdt, som pseudonym til sin debutroman *Herregaardsbilleder*, og i et utrykt manuskript har den mandlige hovedperson oprindeligt heddet Holger; det er siden rettet til Vilhelm. Erik Skram må også have kendt Drachmanns søster, forfatteren Erna Juel-Hansen godt, i alt fald underskriver hun sig som gammel legekammerat i det brev, hun sender i anledning af *Gertrude Coldbjørnsen*:

Tirsdag 25nde Marts 1879
49 Bredgade

Kjære Hr. Skram!

Rimeligvis har De for længe siden glemt mig, ligesom jeg ærlig tilstaar, at jeg i mange Aar ikke har tænkt paa Dem, førend jeg igaar fik Deres Bog »Gertrude Colbjørnsen« [uden »d«] i Haanden. Jeg vil benytte mig af vores »ungdommelige« Bekjendtskab for simpelt og ligefremt at sige Dem Tak for Deres smukke Arbejde og dertil knytte Ønsket om, at Deres fremtidige Digtninger maa bevare og udvikle den mandige Redelighed og uskrømtede Varme, som saa velgjørende karakteriserer denne første.

Deres gamle Legekammerat
Erna Juel-Hansen
f. Drachmann.
193

Erna Juel-Hansen *behøvede* ikke at kommentere *Gertrude Coldbjørnsen*, når hun gjorde det, må det tages som udtryk for, at hun virkelig blev grebet af bogen. Hvad hun forstår ved »mandlig Redelighed« er ikke helt klart, men det er karakteristisk, at hun - en kvinde - bemærker »Varmen« i bogen.

Erik Skrams mor

Erik Skram boede som nævnt i lejlighed med sin mor og to søstre, mens han skrev *Gertrude Coldbjørnsen*. Han blev der også et par år efter udgivelsen. Når moderens mening foreligger pr. brev, skyldes det, at hun omkring udgivelsen opholdt sig i Sverige. Brevet er dateret 25/3 1879 og er foranlediget af en notits i »Dagbladet« om den kommende bog.

Malmø, 25 Marts 79 Kjære Erik!

Jeg kan ikke undlade at sige Dig selv, hvilken eiendommelig Bevægelse det fremkaldte hos mig, da jeg i Søndags i Dagbladet læste Dit Navn som Forfatter til en ny Novelle. Vel kunde jeg, uden at Du selv omtalte det, vide at Du arbejdede paa noget Nyt; men at Du opgav Anonymiteten var mig en Overraskelse som ikke kunde andet end foraarsage hin Virkning. Dog var Overraskelsen mig en Glæde, af en alvorlig Character, men dog altid en Glæde, thi som Forholdene ere, er det sikkert fuldstændig rigtigt, at Du selvstændig optager Kampen og med aabent Vizir forfægter og forsvarer det Du vil bringe frem og det jeg er overbevist om er Dit indre Livs dybe og alvorlige Rørelser, er jeg end ikke ifølge min hele Udvikling hverken istand til at dele Dine Anskuelse og Din Opfattelse, ei heller forstaa at Dine Tendenser og den Retning Du gaar i virkelig kan bringe Velsignelse og sand Forædling hverken for Dig selv personlig eller for den Tid og det Samfund Du lever i og arbejder for. - Men heri ligger jo ogsaa Forskjellen mellem os To, der vel paa en Maade skiller ad; men som dog ikke behøver at gjøre mig blind eller forhindre mig i at følge og anerkjende det Smukke og Betydningsfulde der kan udtales i en anden Leir under hvis Fane jeg vel ikke gaar; men hvis Berettigelse i mange Henseender jeg ikke vil negte og derfor heller ikke bekjæmpe, om jeg end ikke sympathetisk følger med, da deslige Beskuelse og 194 Udviklinger muligvis bringer en Gavn jeg ikke forstaa og derfor ikke indser Nyttens af - Du veed sikkert, uden mit eget Udsagn, hvorledes jeg af min Sjæls Inderste ønsker Held og Lykke over Dit ny Arbejde og, hvorledes jeg haaber at det Alvor, Du vistnok har ledsaget Din Udarbeidelse med, maa forstaaes af Dine Læsere og gjøre Bedømmelsen lige saa alvorlig som Frembringelsen har været det. - Disse Linier skrives uden ydre Ro og i stort Hastværk. De sige umulig egentlig det jeg gjerne vilde udtale; men jeg stoler paa Du læser mellem Linierne og opfatter min Mening klarere end jeg er i Stand til at udtrykke den. - Tidt forarges Du nok saa smaat ved det urolige Følelsesliv der som oftest bringer mig ud af den rette Ligevægt, men dog, tiltrods for Din Misbilligelse, vil jeg tilstaa Dig at, siden jeg læste Dit Navn i Dagbladet, er min rolige, svenske Nattesøvn forbi, og Gertrude Coldbjørnsen det ukjendte Emne, hvorom alle

mine Tanker og Forestillinger kredse sig og sætte Phantasie, Hjerte og Sind i en stadig og forunderlig eiendommelig Bevægelse! -(...)

Og hermed Farvel kjære Erik jeg *maatte* skrive til Dig og pu maa tage til Takke med mine ufuldstændige Ord og tolke dern paa en god og sønlig Maade.

Din Moder Ida

Ida Skrams nattesøvn må nødvendigvis være blevet ødelagt, da hun har læst *Gertrude Coldbjørnsen* og set anmeldelserne af den. Som læser repræsenterer hun både familien og den ældre (konservative og religiøse) generation. I den første egenskab er hun kærlig og respektfuld, i den anden tager hun afstand. Hendes brev viser desuden en personlig retskaffenhed af samme art som Erik Skrams i hans Topsøe-diskussion med Georg Brandes. Hun siger klart til og klart fra.

I et brev til Amalie Skram (Müller) 2/10 1882 fortæller Erik Skram, at hans fortrolighed til moderen blev ødelagt p.gr.a. hendes reaktion på *Gertrude Coldbjørnsen*.

Man må formode, at de fleste kvinder af den ældre generation har reageret som Ida Skram, men jeg husker, at jeg for nogle år siden stødte på et brev fra perioden, hvori en gammel kvinde udtalte, at hendes skæbne var som Gertrudes: også hun var kommet til at sige »ja« til en ældre mand, som hun slet ikke havde lyst til at gifte sig med.

Søsteren Henriette Skram, der jo boede sammen med Erik Skram, 195 har naturligvis ikke skrevet til ham om »Gertrude«. Men i et brev ca. 10 år senere (9/3 u.å.) takker hun for en tilsendt bog. Hun er positiv, men ønsker sig nogle ord uskrevne. Formodentlig taler hun om rejse- og erindringsbogen *Hinsides Grænsen*. Om Amalie Skrams *Constance Ring* skriver Henriette Skram i sin utrykte selvbiografi:

Hun havde just i Foraaret 1886 [1885] udgivet en Bog, Constance Ring, som *jeg* havde læst med Afsky og Forargelse, *Mor* med sit blide Sind med Bedrøvelse og Undren. Ak, hvor jeg bebrejder mig, at jeg var saa haard og fordømmende i min Kritik af Bogen og dermed øgede hendes Sorg; for sent, for sent kom Angeren herover. Men under Mors Sygeleie var al Omtale af Bogen bandlyst, og hun mødte kun Ømhed fra Amalies Side.

(Henriette Skrams utrykte erindringer, s. 128. Oplysningen har cand.mag. Birgitte Possing venligst stillet til min rådighed)

Natalie Zahle

Skærtorsdag 1865 Kjære Hr. Skram!

Mon Henriette har faaet Dem sagt, at hvis det ikke var Dem imod, vilde det være mig en Glæde at see Dem i min »øvrigte Familiekrede« imorgen Middag 4½ i Anledning af min Broders Fødselsdag. Jeg synes, De som Medbo hører med til Familien, og det vilde gøre mig ondt at savne Dem.

14 år før *Gertrude Coldbjørnsen* udkom, har Natalie Zahle betragtet Erik Skram som medlem af sin store skolefamilie. Han må også i 1879 have hørt til den. Der er - ifølge Natalie Zahle-kenderen Birgitte Possing - ikke umiddelbare vidnesbyrd om hendes reaktion på *Gertrude Coldbjørnsen*. Men man kan tage for givet, at selv om Natalie Zahle kæmpede for selvstændiggørelse af unge piger og kvinder, så har hun ikke accepteret det angreb på religionen og det forsvar for skilsmisse, som romanen indebærer. I sine erindringer skriver hun særdeles negativt om hele den moderne litteratur. (Natalie Zahle: *Mit Liv*, udg. ved Th. Moltke 1914, s. 45).

Natalie Zahle var nær ven af Carl Ploug, der skrev den hårde anmeldelse af *Gertrude Coldbjørnsen* i Fædrelandet 19/4 1879. Da hun 196 kendte Ploug-familien privat, har hun kun i undtagelsestilfælde skrevet til den. Hendes breve til Carl Ploug og hans hustru viser ingen hentydninger til »Gertrude«-sagen. Den omtales heller ikke til de fjerntboende venner i Askov Ludvig og Charlotte Schrøder. Men i et brev 4/12 1880 glæder hun sig over, at de ikke har slået hånden helt af Carl Ploug. Hans pen og hans dom er hård, skriver Natalie Zahle; han har også undertiden angrebet hende selv. Men hans digte til kvinden er de smukkeste i dansk litteratur, og hans private forhold til hustru og døtre er forbilledligt.

Natalie Zahle har sandsynligvis aldrig læst det kasserede første kapitel af *Gertrude Coldbjørnsen*. Det ville uden for al tvivl have såret hende - og hendes skolesamfund - ulægeligt.

Natalie Zahle kan stå som repræsentant for den borgerlige kvindebevægelse i Danmark. Den stiftedes 1871, men fik først sit eget blad med *Kvinden og Samfundet* i 1885. Den socialdemokratiske kvindepresse kom først til i 1888 med *Hvad vi vil*

Hvad tænkte egentlig Gertrude?

Hvad har unge københavnske piger i 16-årsalderen tænkt om *Gertrude Coldbjørnsen*? Det ved vi foreløbig ikke. Man har sikkert gjort alt for at fjerne aviser og selve bogen fra deres nærhed. Men det er umuligt, at de større piger på Natalie Zahles institut har været uvidende om, at broderen til en elsket og respekteret lærerinde, Henriette Skram, og »medbo« til Natalie Zahle selv, har skrevet en skandaleroman om en ung pige på deres egen alder. En eller anden gang må der dukke et brev mellem disse store skolepiger op, eller en dagbog. For hvisket og tisket *må* de have gjort.

Også en lærerig receptionshistorie

Disse stikprøver i læserreaktioner giver et *andet* billede end den trykte presse. De viser, at bogen har virket på kvindelige læsere ved sin varme og sin lyse stemning. Læserne trækker den side af bogen frem, som også efter min vurdering er dens smukkeste. Blandt læsere med denne holdning er både en religiøs kvinde, Cecilie Abrahams, og moderne kvindelige forfattere som Olivia Levison og Erna JuelHansen. Det viser, at selv om Erik Skrams kvindesyn ikke er 197 moderne - han bevæger sig ikke uden for kærlighedens rammer i sine frigørelseskrav - så er hans (gennemgående) tone befriende i sin varme. Hans mors reaktion viser, at modstanden mod bogen ikke blot var kritikertaktik, men hos religiøse mennesker af den ældre generation en alvorligt ment uenighed.

En glad naturalisme

Gertrude Coldbjørnsen kan give grundlag for mange diskussioner og analyser. For mig har det væsentligste ved bogen været mødet med *en glad naturalisme*.

I modsætning til sine berømte kolleger Herman Bang og J.P. Jacobsen - og i modsætning til sin hustru - så Erik Skram med tillid og forventning på *den menneskelige natur*. Gennem ham præsenterer naturalismen sig fra sin lyse side. Det viser sig også i den grundlæggende *lette fortællerstemning*; også den er usædvanlig for tiden og for retningen. Den er desuden psykologisk interessant, for - som Erik Skrams breve fra skriveperioden viser - var han ikke personligt glad, mens han skrev.

Når man læser det oprindelige første kapitel, ser man, i hvor høj grad *Gertrude Coldbjørnsen* er en studie i *det livsglade menneske*. Det er i øvrigt en gennemgående figur i forfatterskabet. I *Herregaardsbilleder* bruges en ung pige - uden at fortælleren har indsigt i det problematiske heri - til at lappe på en melankolikers skæbne. I den anden ende af forfatterskabet, *Agnes Vittrup* 1897, giver Erik Skram derimod et særdeles nuanceret billede af en livsglad kvindes binding til en depressiv mand. Ser man *Gertrude Coldbjørnsen* i det perspektiv, vil man også her kunne se spor af Erik Skrams arbejde med det neurotiske par. Advokat Feddersen benytter i sit forhold til Gertrude seksuel vold, og Fabricius kan læses som den modsatte type, den der passivt lader den elskede glide fra sig og symbolsk ender som kastreret.

Fortælleren i *Gertrude Coldbjørnsen* holder af sin hovedperson -men han er også kritisk over for hende. Ud fra det kasserede kapitel 1 er der i øvrigt klart belæg for at bestemme fortælleren som mandlig.

Arten af fortællerens glæde over Gertrude er blevet forskelligt bedømt og ofte (med grund i øvrigt)

sammenblandet med forfatterens. Georg Brandes nævner både i 1879 og i 1883, at Erik Skram er 198 forelsket i sin hovedperson. Selv siger han i brevet 8/12 1883, at han forholder sig som en *mor til sit barn*, idet han henviser til et maleri af den i samtiden meget kendte maler Bertha Wegman. (Det omtalte maleri er gengivet i *Kvindfolk I*, 1984, s. 311). Men samtidig påpeger Erik Skram, at der også går en understrøm af aggressivitet mod hovedpersonen gennem romanen (dog overdriver han, når han sammenligner med den norske forfatter Johan Poulsens Amalie Skramsatire i »Moderne damer«). Vilhelm Andersen ser derimod et »OnkelForhold« mellem Erik Skram og hans heltinder (*Illustreret dansk Litteraturhistorie IV*, 1925, s. 291).

Gertrude Coldbjørnsen blev genudgivet i 1898. Erik Skram benyttede lejligheden til at ændre lidt ved retskrivningen og hist og her ved stilen. Men han ændrede ikke ved den omdiskuterede badescene, og han genindsatte ikke »Gertrude blev født under en lykkelig Stjerne«. Det kunne tyde på, at han ikke var oplagt til at genopleve de stemninger, hvorpå han skrev *Gertrude Coldbjørnsen*.

»Gertrude Coldbjørnsen« fortjener at genudgives, fordi den er et smukt og velskrevet eksempel på den livsglade del af den danske naturalisme. Samtidig er bogen stadig en *udfordring* ved den *ideale fordring*, den rejser: et menneske er ansvarligt for sine handlinger, uanset hvad miljøet har gjort ved det.

199

Rettelser mod 1. udg. 1879

7.15

Herrene > Herrerne

7.19

brunét > brunet (som tryk-ms.)

14.3

Hvorfor > Hvorfor, hvorfor (som tryk-ms.)

18.21

passerere > passere

29.22

lettet, > lettet.

38.24

Tantes > Tante

44.15

Guvernante > Gouvernante

46.29

höjt > højt

49.1

ham. > ham,

62.22

»Nej!« >»»Nej!«

86.14

Million > Millions (som 2. udg.)

93.5

saa > »saa

95.7

Vægene > Væggene

96.29

Vægene > Væggene

97.1

Fabricius > Fabricius,

98.4

end >»end

98.5

der smukt > der er smukt

99.29

Colbjørnsen > Coldbjørnsen

100,4

de > De

102.25

Maanen -« > Maanen -«.

108.22

mig? > til mig?

109.1

De >de

116.12

Daabe > Draabe

116.16

Kabinetet > Kabinettet

127.25

Græstaa > Græsstraa

135.16

tyrannisk > tyranisk

139.2

Frabricius > Fabricius

141.36

desserteret > deserteret

142.11

Gertrude > Gertrude

151.6

ind > ind i

153.34

overdentlig > overordentlig

156.15

Fabricius' > Fabricius

159.3

saales > saaledes

159.24

vidtføftige > vidtløftige

Udgiveren siger Det kongelige Bibliotek tak for venlig hjælpsomhed ved brugen af utrykt materiale.

200

Tillæg I

Romanens kasserede første kapitel

Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 4501, II 2 a, 4°

Rettede og overstregede ord og passager kan i reglen læses uden vanskelighed, men der er ikke taget hensyn til dem her.

Gertrude blev født under en lykkelig Stjerne; men den har vel haft Andet at passe, den vandrede tidlig bort fra det Sted, hvorfra den skulde have beskyttet hende. Hendes Moder døde, og hun er fra sit fjerde År vokset op under Fasteren, Tante Rosalies Varetægt. Hun var det livligste Barn man kan tænke sig med en aldrig stansende Travlhed. Hendes Lege var en Kæde af virksomme små Påfund hentede fra alt Muligt, hvad hun havde set og hørt; mellem andre Børn var hun overstadig lystig. Hun havde fra ganske lille erhvervet sig en Slags Berømmelse for sit strålende Humør og sit bløde Sind. Et bebrejdende Ord gjorde hende dybt forfærdet og kunde føre hende øjeblikkelig bort fra hvilkensomhelst kær lille Sysse. Hun fik hurtig Tårer i Øjnene, men de løb som store Perler ned ad Kinderne uden egentlig Gråd. I et Minut var hun trøstet og begyndte uden Vanskelighed i en helt anden Egn af den fantastiske Verden, hvori hun levede. Som lille Barn færdedes hun næsten udelukkende med sin Moder og sin gamle Barnepige og efter Moderens Død med Tante Rosalie, men hun havde aldrig været bange for Fremmede. Hun gik løs på et hvilket som helst nyt Ansigt, som om hun havde været fortrolig med det i al sin Tid; skæggede Mænd, gamle Damer og små Børn gjorde ingen Forskel. Hun betragtede hele Verden som en lykkelig Tumbleplads, hvor hun overalt var hjemme, og Resultatet var også, at Alle tog imod hende som hørte hun netop dem til. Der er få Børn, som ere blevne afholdte som Gertrude. Egentlig smuk var hun ikke, men hendes kærlige nøddebrune Øjne og smilende Mund, de to Huller i begge Kinder, hendes bedårende lille Krop og graciøse Bevægelser, hendes Mod og Fortrolighed med Alle, hendes Lystighed gjorde hende til en lysbringende Alf, som Alle gerne vilde fange. Gamle Mænd sad i Timer stille for at følge hende med Øjnene og udførte 201 lydig den Rolle, hun i sin Leg tildelte dem, hun havde tidlig en mærkelig Evne til at lægge Beslag på Alle, som kom hende nær, Damer af enhver Alder forfaldt øjeblikkelig til det sorteste Vanvid for at følge med, når de hørte hende pludre. Imellem jævnaldrende Børn var hun som sagt Glæden selv, men altid afhængig af dem, hun gjorde hvad de kommanderede hende til. Der var således intet Overlegent ved hendes Væsen.

Dette er vel det omtrentlige Billede af Gertrude indtil hendes fyldte femte År; så begyndte Tante Rosalie for Alvor at vejlede hende. Gertrude var et artigt Barn og blev det fra nu af endnu mere, hun blev eksemplarisk. Hun havde den lykkeligste Gave til at lære og tilegnede sig, som gik det til ved et mekanisk Underværk ethvert formanende eller advarende Ord fra Tante Rosalie. Hun hang ved denne Tante med en frejdig Hengivenhed, som var en Smule mærkelig, fordi den fortræffelige Dame med al sin Kærlighed til Barnet ikke kunde frigøre sig for en vis Stivhed, der ellers skræmmer Børn. Hun var tilmed så forskellig fra Moderen som vel muligt. Gertrudes Moder havde leget med sit Barn så smukt, som man kun kan tænke sig

det, Tante Rosalie forstod sig ikke på denne Kunst, hun havde ingen Fantasi. Den lille Gertrude havde dog med stor Frimodighed taget imod denne Forskel, og inden Moderen havde været adskilt en Dag fra hende i den Sygdom, der førte til Døden, vidste hun til Punkt og Prikke, hvorledes man skulde indrette sig, om end det var Tante Rosalie og ikke Moderen, der sad ved Vinduet og passede på det mærkelige Sted under det store Blomsterbord, hvor så mangfoldige Begivenheder foregik i hendes lille Verden. Det må dog siges, at alt som Årene gik, løsnede Gertrudes Frejdighed en Del af Tantens Stivhed; den lille Myndling gav en ikke ringe Værdi tilbage på, hvad Formynderskabet bragte hende.

Tante Rosalie herskede uindskrænket over det Barnesind, som var hende betroet, og sjældent er måske en Opdragelse foregået efter så samvittighedsfulde Overvejelser, men dermed er ikke sagt, at disse altid førte til heldige Resultater. Tante Rosalie var fremfor Alt en from Dame, hvilket på det Tidspunkt betød omtrent det Samme som en stræng Dame, stræng imod Andre og stræng imod sig selv. Denne Verden var ikke nogen god Verden, og det galdt at passe på ved hvert et Skridt man foretog sig; overalt stak Synden sit Hoved frem.

202

Synden viste sig ikke for Tante Rosalie i grove og store Træk; i hendes Liv var aldrig noget Grovt eller Stort kommet til Syne. Som ugift Dame i rige Forhold havde hun ikke set meget af Verden, og det hun havde set, havde været tilsløret og dækket af smagfulde Former, bag hvilke hun aldrig havde trængt. Hun vidste altså ikke megen Besked om den virkelige Verden, men havde med Skarpsindighed og Alvor anvendt de moralske Principer, som Religionen lærte, på de små Forhold, hvormed hun var fortrolig. Synden satte sig om Morgenen på hendes Sengekant og holdt hende med en spottende Mine tilbage i Puderne, når Klokkeren blev over 8, inden hun stod op; Synden var i hendes Sind, når hun talte hæftig til Pigen, der havde forsømt at holde Sundhedschokoladen netop på den Temperatur, som var hende behagelig; Synden havde for nogle År tilbage ført et Herreliv hver Dag foran hendes Spejl, når hun søgte at råde Bod på Virkningerne af de År, Vorherre havde givet hende, og Synd - ak, det vidste hun, var der nu i hendes Lyst til at høre Pastor Kirketerp præke. Det var jo Manden, ikke Guds Ord, som lokkede hende. Men dette var også hendes største og hemmeligste Synd At det i Reglen havde været hende umuligt at holde Tankerne samlede ved den daglige Læsning i den hellige Skrift, eller at hun stundom var bleven forskrækket og forarget over de besynderlige Ting, som hun stødte på der, havde hun flet Absolution for hos selve Pastor Kirketerp, der rådede hende til foreløbig at ophøre med denne Læsning; den var måske ikke ganske beregnet på Damer, og Vorherre så mere på et fromt Sind end på Kundskab til de hellige Kendsgerninger. Trængte hun endelig til Opbyggelse udenfor de Dage, Vorherre selv havde indstiftet til dette Brug, vilde måske en Bog som »Livsens Ord at annamme til Salighed«, som han (Pastor Kirketerp) nylig havde udgivet, idet han havde tænkt på sine kvindelige Medkristne, der hyppig spurgte ham til Råds, kunde hjælpe. For Resten bad Præsten hende ikke gå for meget i Rette med sig selv. Vel lurede ganske vist Arvefjenden på hvert Skridt, man foretog og på hvert Ord, man sagde, men fromme Sjæle kunde deres Sorg på Gud, han vilde nok hjælpe. Frøken Colbjørnsen [uden »d«] alias Tante Rosalie, gik fra disse Rådslagninger, ti der var flere, med et lettere Sind og med en flygtig Anelse om, at det ikke gik ganske til som Præsten prækede. Det specifikt Religiøse i hendes Fromhed blev indskrænket til Søndagene og Årets store Højtider; de almindelige Dage i Ugen var hun en stræng pligttopfyldende 203 Dame, der for Resten havde læst Alt, hvad en Dame kan og bør læse på dansk tysk engelsk og fransk - i det sidste Sprog havde hun været meget forsigtig. - Ikke uden Kløgt og med en egen gammeldags Elskværdighed rettede hun sin Opmærksomhed på hvad der foregik omkring hende og erhvervede sig ved sin noget kritiske Tjenstvillighed ikke få Venner og enkelte Fjender og var, da hun kaldtes til at opdrage Gertrude, en Dame, som måtte synes udmærket skikket til dette Hverv, for så vidt som man derved kun tænkte på den Omhu og Alvor, hvormed hun vilde omfatte sin Gerning.

Hvorledes blev nu Gertrude opdragen? Ja det vil vanskelig kunne skildres af en mandlig Pen. Alt var minutiøst præget af den kvindelige Pligttopfattelse, som rådede hos Tante Rosalie. Jeg har omtalt, hvorledes den gamle Frøken samvittighedsfuldt havde fået det samme Syndsbegreb, der i sin Tid var skabt for Folk med voldsomme Lidenskaber og stor Virksomhed, afpasset efter sine indendørs Forhold Gud var i hendes Alkove ikke mindre end i Køkken og Selskabsværelserne, og Gud kom til at spille en Hovedrolle i den lille Gertrudes Liv. Det var Gud, som forbød hende at levne på sin Tallerken, og det var ham, ikke Tante Rosalie, der med Mishag så på, at små Børn klappede Hunden på Gaden. Frøken Colbjørnsen havde for megen Ånd til at lave en Bussemand ud af denne Gud, tværtimod han var mild som hun selv, og Barnet omgikkes fortrolig med ham i sin Morgenog Aftenbøn - Morgenbønnen blev rigtignok temmelig regelmæssig glemt - men Forestillingen om den vilkårlige nøjeregnende gamle Mand i Himlen, der vidste Alting på en Prik, forfulgte dog ofte Barnet generende i dets uskyldige Lege. Gertrude havde til sit tiende År et Smuthul under Køkkentrappen, hvor der gemtes Sand, og hvor hun troede, at Vorherre ikke kom, og intet nok så skønt og idyllisk Sted på Jorden kunde senere skabe hende en så fuldstændig Fred, som hun der havde fundet. Så kom hun, ærlig som hun var, og da Tvivl havde begyndt at bemægtige sig hendes Sind, en Dag til Tante Rosalie og meddelte hende Sagen og udstod derpå en alvorlig Præken, som tog de sidste Rester bort af den Hygge, hun havde følt ved stundom at kunne være helt alene. Gud var således den første mægtige Skranke i Barnets Liv. Men det vedblev ikke ganske således. Alt da Gertrude havde fortalt Tanten om Sandhullet, havde der i Formaningerne, der i den Anledning bleve lagte som Frøkorn i hendes Sjæl - den var den villigste Jordbund - vist sig Noget, der senere 204 skulde komme igen med stor Styrke. Det var Forestillingen om det

Passende. Det var ikke passende for en lille Pige at krybe ind i et Sandhul under Køkkentrappen; i det Hele var Køkkentrappen ikke for hende. Dette var den Gang kun en Sidebetragtning, der var jo den alvorlige Sag om Guds ubetingede Allestedsnærværelse at indprente; men alt som Tiden gik, og Gertrude ikke længer var den ganske lille Pige, kom dette Spørgsmål om det Passende mærkværdig hyppig igen. Uden at Tante Rosalie og uden at Gertrude lagde Mærke til det, begyndte lige som en Tåge at svøbe sig om den gamle Mand i Himlen, han fik mindre og mindre at gøre med Enkelthederne i den unge Piges Liv, det var Begrebet det Passende, der i de daglige små Anliggender viklede sig fra Tanten omkring Gertrudes bløde Sind og hildede og hæmmede det på mangfoldige Punkter. Man skulde altså synes, at fra Gud var det med Et blevet Verden, som tog Barnet i sin Varetægt. En slig Tanke kunde dog ikke rummes hos Tante Rosalie; for hende var Gud Ophavsmanden til det Passende som til alt andet Smukt, det Upassende var simpelthen Synd, en Form af Arvesynden. Verdens Dårlighed viste sig ikke mindre i Overtrædelsen af det Passende end ved de Fortællinger man hørte om Tyveri og andre Forbrydelser. I Gertrudes eksemplariske lille Tilværelse kunde Menneskeslægtens sørgelige Fordærvelse, som det var ethvert Menneskes daglige Forpligtelse at være på Post imod, ikke vise sig på anden Måde end i Brud på det for en lille Pige strængt Sømmelige, og der blev derfor kæmpet alvorligt mod dette Angreb af Arvefjenden. Her led Barnets Natur store ubederlige Nederlag! Fra sit tiende til sit sekstende År at have til Gud en gammeldags from Frøkens strænge Forestillinger om det Passende, er et Vilkår, som ingen ung Pige kan underkastes, selv ikke en med en så frisk Natur som Gertrude, uden at bære skæmmende Ar deraf i hele sit Liv.

Gertrudes Opdragelse er dog hermed ingenlunde karakteriseret færdig. Der er t.E. ikke fremhævet tilstrækkelig tydelig den uforanderlige Mildhed, hvormed den gamle Dame gik til Værks i sit Kald Gertrude havde ikke hørt et ondt Ord, førend hun tilfældig en Dag blev overfuset i sin Skole af en arrig Lærerinde, i hvilken Anledning hun kom fuldstændig rystet hjem. Hun var uden Skyld og så skrækslagen ved den Uretfærdighed, der var overgået hende, at Tante Rosalie kaldte Lægen og puttede sin Myndling i Seng. Hemmelig for Gertrude satte hun så samme Dag den vredagtige Dames Afgang fra 205 Skolen igennem. Der havde her været vanskelige Øjeblikke for Tante Rosalie, Skolens Autoritet måtte ikke rokkes, men Gertrude naturligvis heller ikke lide Uret. Men en større Opgave, den største hun i sit Liv var stødt på, frembød sig noget senere for den gamle Frøken. Gertrude var i en Alder af tolv År, god og from som få, livlig og ligefrem, trods det Passendes snærende Net, som hun daglig måtte krybe i. De to, Tanten og hendes Myndling, sad en Vinteraften ved Lampens hyggelige Skin, Gertrude syede og havde Lov til, når den sidste Søm var færdig, at læse i Oehlschlægers »Helge og Roars Saga«. Gertrude løftede da sit lille runde Hoved op fra Sytøjet og sagde med Et:

Sig mig Tante, hvoraf kommer det, at næsten alt det, vi have Lyst til, er Synd?

Det kommer af, mit Barn, at vor Natur er syndig.

Jamen hvorfor er den det?

Det er den - det véd Du jo godt - fordi Adam og Eva syndede i Edens Have og spiste af Kundskabens Træ, som Vorherre havde forbudt dem.

Men alle vi andre ?

Vi har fået Del i Straffen, som rammede vore første Forældre for deres Ulydigheds Skyld. Sådan er Syndens Væsen, at den strækker sig til alle Jordens Slægter.

Det er da i Grunden underligt, Tante, hvad? -

Således må Du ikke tale om de hellige Ting, Barn. Der er intet underligt af hvad Gud har bestemt.

Samtalen hørte dermed op. Gertrude afleverede lidt efter sit Sytøj og gav sig til at læse i sin Bog og tænkte ikke mere på, hvad der før havde sysselsat hendes lille Hjerne. Anderledes med Tante Rosalie.

Hvad var det, som her var sket? Midt i hendes elskede lille Myndlings Tilværelse, som Englene syntes at beskytte, stak den forfærdelige Spire til alt Ondt, Tvivlen, sit Hoved op. Et yndigt gudhengivent Barn var Gertrude, og se, på hendes rene Hud kom en Plet frem, Arvesyndens Gift! Tanten bad sin Gud om Kløgt til at kæmpe for Barnet imod det Onde, som truede det, og den gamle Dame sov næsten ikke den Nat Hun gennemgik en alvorlig Anfægtelse; hele hendes tidligere Opdragelsessystem forekom hende forfejlet, og hun søgte forgæves at finde et nyt. Alt syntes hun dog hun havde gjort for at indprente Gertrude Ærbødighed for de Ting, vi havde fra Gud, og så 206 kunde Barnet, som var det en lille Hedning, fundet af en Missionær og overgivet hende, sige, at Guds hellige Ord var *underligt!!* Hen ad Morgenstunden faldt hun dog til Ro. Hun fandt, at hun havde været i Færd med at gå i Rette med Gud. Hun havde fordret for meget. Hun havde villet, at hendes Arbejde skulde have været færdigt, at Gertrude nu skulde have været uden for Fare, og Vorherre havde da i sin Miskundhed vist hende, da hun var ved tryk at opgive Kampen, hvor såre meget der stod tilbage at vinde. Og hun følte ydmygt, at hun havde villet skabe Noget imod Gud, et Barn som var frelst fra Synden, som ikke daglig måtte søge sin Tilflugt hos Gud Hun takkede inderlig bevæget for den Oplysning hun havde fået, og sov i de sidste Morgentimer med Fred Ved Hjælp fra det Høje havde hun fattet sin

Beslutning. Beslutningen var ret omfattende; den gik ud på, at hun selv og Skolens fortræffelige Religionslærer understøtter særlig i denne Anledning af Bestyrerinden af Skolen, Frøken Colbjørnsens mangeårige Veninde, skulde omgive Gertrude med et nøje overvåget System af hemmelige Adgange, ad hvilke man kunde nå ind til enhver tænkelig mulig Tvivl i hendes Sjæl, som så med kyndig Hånd kærligt og Gertrude uafvidende skulde fjernes. Ethvert nok så lille »hvorfor« måtte rykkes ud af hendes Sind, og den fromme Barnetro og blinde Stolen på Hjemmets og Skolens Autoritet, der jo her kun var Guds, plejes og drives til den største Frodighed Dette var Planen i sin Almindelighed; men Frøken Colbjørnsen lod ikke en Dag gå over, førend hun havde diskuteret den i sine Enkeltheder med dem, der skulde være hendes Forbundsfæller i denne Sag. Hun fandt dem først ikke så varme for Sagen, som hun syntes, at hun havde været berettiget til at vente; men det afskrækkede hende så langt fra, at hun tværtimod næsten fik en Seerskes Magt i sine Ord og drev de Lunkne til Virksomhed for Guds Vilje. Intet af hvad hun vilde stod jo ganske vist i Strid med Skolens Fremgangsmåde i det Hele taget; men ved at få Sagen således åbenlyst lagt frem for sig, så at man så, at det galdt at udrydde en naturlig og på andre Områder heldig Tilbøjelighed hos Barnet, Lysten nemlig til at vide ordentlig Besked, opstod der hos de to Skolemennesker, særlig hos Bestyrerinden, en Anelse om, at man var i Færd med at begå en Uret. Men Anelsen var dunkel, Tankerne herom uklare, fordi Forholdet angik det svære Spørgsmål om Religionen, og da Frøken Colbjørnsen, rustet som hun var med en Nats og en Dags gudbejestrerede Overvejelse, talte mægtige Ord om at 207 overfor Gud galdt kun *Underkastelse* og *Tro*, og da Religionslæreren hurtig faldt til Føje og indrømmede, at det jo virkelig forholdt sig således, at det kun var de Svage i Troen, der gik ind på et »hvorfor« Berettigelse overfor Guds Ord, blev også Skolebestyrerinden grebet af Sagens højtidelige Alvor og lovede sin Medvirkning.

Hvad der nu i det Enkelte skete, kan vanskelig skildres; men vist er det, at de tre Forbundne med Iver og Dygtighed forfulgte deres Mål. De handlede jo i det Godes Tjeneste og blev ikke trætte. Opgaven blev for Skolens Vedkommende strakt ud til alle Elever; Skolen fik et særegent Præg derved; i Skolebestyrerindens Ord, i Religionslærerens Vejledning kom der en Fasthed og Konsekvens som ingensinde før. Forældrene mærkede det, og Skolen fik et endnu større Ry end den alt havde, man kappedes om at få sine Børn optagne mellem det en Gang for alle begrænsede Elevantal. Frøken Colbjørnsen og Bestyrerinden talte ofte sammen, og den Dag, da den første for sin elskede lille Myndlings Skyld var kommen op på Skolen og havde talt så bevæget, blev udkåret og fastslået med Taknemmelighed som en Mærkedag. Man blev enig om, at det næsten kunde kaldes en Åbenbaring, som var foregået i Tante Rosalies Sind. Hvilken Virkning nu Skolens Bestræbelser havde på de andre Børn, skal jeg ikke kunne sige; m.Ht. Gertrude kunde der ingen Tvivl være. Hun var også belejret fra to Sider. Det er uvist, om det var Skolen eller Tante Rosalie, der her bar Palmen; men det har dog rimeligvis været den sidste, hun havde jo Barnet mest direkte under Behandling. Gertrude var som tidligere fremhævet et overordentlig lærenemt Barn og begavet med en sjælden Evne til at føje sig efter Forholdene; hendes Fantasi havde altid været mere kombinerende end skabende; og da man nu, just som den måske kunde have tilskyndet hendes Tanker til en eller anden Udflugt udenfor Indelukket, hvori hun levede, snildelig bandt den og Tankerne fast til Hjemmets og Skolens Dørstolper, fik man aldrig set, hvad den kunde have udført på egen Hånd. Der blev øvet Vold mod den Lille, hvor kærligt og hende uafvidende det end skete. Man lod hende *aldrig* prøve sine Vinger. Derfor *havde hun ingen*, da hun blev voksen.

Man må nu ikke tro, at Gertrude blev et religiøst Gemyt, fordi hun blev et særlig fromt Barn. Hun gik i Kirke og troede på Gud og Kristus og, når hun blev mindet derom, på den hellige Ånd, der havde vist sig i Form af en Due, med samme Lethed og Naturlighed, 208 som hun indåndede den Luft, hvori hun levede; men med de spirende »hvorfor« var også enhver selvstændig Tanke på disse Ting sporløst udryddet En sådan lagttagelse anstillede nu hverken Tante Rosalie eller Skolen. Men havde de ærlig kunnet tænke over disse Ting, måtte de have været end yderligere tilfredse med Resultatet. Det var Barnets Fromhed, som var det gode Mål, ikke en specifik Religiositet; - hvorledes nemlig få Plads til den i Verden? En ung rig Pige, som ved Religionsundervisningen var bleven religiøs, som vilde ud at tjene Kristus, som græd over Verdens Syndefuldhed og vilde præke for de fattige i Ånden og give sit Gods til dem, som trængte -hvor farligt, hvilken Overspændthed! Ak nej, således måtte man ikke efter Bogstaven opfatte nogle af Biblens Ord, der var jo andre, der talte imod, og dette måtte dog Ingen tro havde været den begavede Hrr Fristeds Mening, når han læste Religion med de unge Piger. Som sagt et sådant Uheld indtraf heller ikke, Gertrude havde lært sin Religion, som hun skulde, havde netop heldig lært at undgå at tænke på den. Hrr Fristed kunde være rolig, og Tante Rosalie glad i sin fuldstændige Uvidenhed om, hvad der egentlig var hæmmet eller hvad der var fræmmet i hendes Myndlings Jeg. Den Dag Gertrude blev konfirmeret af Pastor Kirketerp, - var en Dag fuld af den rene Opbyggelse for Tante Rosalie; nu, nu følte hun, at for så vidt det var et Menneske givet, havde hun besejret de onde Magter, der lurede ved hendes Myndlings Fod Hun vilde ikke herefter som de dårlige Jomfruer aflade i Kampen; men Faren var langt borte. Gertrude havde som sædvanlig taget den hele Sag kønt og rolig og var bleven henrykt over de smukke Gaver, som ventede på hende ved hendes Hjemkomst fra Kirken. -

Men havde der da slet ikke gjort sig andre Indflydelser gældende i Gertrudes Liv end Tante Rosalies og Skolens, og havde der i denne ikke været andre Kræfter virksomme end netop de officielle? De små Klassekammerater, Veninderne, hvad Rolle havde de spillet? Ja her havde Skæbnen stået Tante Rosalie og også Gertrude bi, de to Ting faldt jo ikke ganske sammen. Klassen, som aldrig havde overskredet et Antal af ti Elever, havde bevaret sig god hele Skoletiden igennem. En oprørske Selvstændighed var ikke forekommen,

de uundgæelige Spillopper havde været så uskyldige som sådanne Ting overhoved kunne være, og da Tiden kom dertil, udeblev Flaneriet så godt som fuldstændig. Til Gertrudes Øre nåede i alt Fald ikke nogen Luftning, 209 der kunde skade hendes unge Sjæl. Gertrude havde ikke så sjælden nogle af sine Veninder fra Skolen hos sig, og kom også i små Selskaber til dem, Tante Rosalie havde kun af og til funden Anledning til at træffe Forsigtighedsregler over for disse Glæder. Gertrude havde endvidere som større Pige været på i alt tre Børneballer. Dette havde været hårde Prøvestene for Tante Rosalies Mod; men hun havde havt Forstand nok til at indse, at Intet kunde være mere forkert end at røbe for Gertrude, at hun, den gamle Tante, her anede Farer, hvis Art umulig kunde gå op for den naive trctten-fjorten Års Pige. Kun havde Tante Rosalie bestandig været med ved disse Lejligheder. Her var nu det Smukke indtrådt, at den gamle Dame alle tre Gange i sin noget stive Dragt, bag sine gule Kappebånd og med sine lilla Handsker, som aldrig kom af, var bleven fuldstændig overvældet, blændet, forvirret, glemmende det helt af sig selv ved Skønheden i Gertrudes og de andre unge Pigers store Glæde. Når Gertrude blussende og forpustet kom farende hen til hende, som sad på Pladserne i Salen, der var indrømmet den gamle Eskorte, og bad hende holde en Buket, rette på en Sløjfe cl.lign. og med en strålende Mine meddelte hende, at hun morede sig dejligt, måske gav hende et kærligt lille Kys, så var der noget så Blødt inde i Frøkenens Sind, at kunde man have fanget det og gjort det til Musik, vilde man være bleven rørt ved at høre det lille Stykke. Bagefter overvejede Frøken Colbjørnsen så alvorligt, om der i Alt, hvad hun havde set, havde været noget Galt. En fuldstændig uløselig Opgave for den gamle Dame! Hun havde ingen Erfaring, ikke Begreb om, hvad der kunde ligge gemt i de Bevægelser og Sving, der udførtes af de halvvoksne Dreng og Piger. Havde der været nogen Fare, kunde den have danset triumferende den hele Aften foran hendes iagttagende Øje, uden at hun skulde have set den. Men der kunde nu ikke let nærme sig nogen Fare til Gertrude. Hun dansede sig lyksalig uden at ane, at bag Gardinet hvor hun stod, og hvor der blev let og tisket, gjorde en opløben Skoledreng håbløs Kur til en ung Frøken, der havde andre Kavallerer i Baghånden, mod hvilke hun afvekslende var grusom og mere end imødekommende. Gertrudes åbne Væsen hæmmede enhver Dumhed fra hendes unge Kavallerer. Tantens Formaninger om det Passende galdt ikke unge Pigers Forhold til unge Dreng. Sligt kunde først blive berørt, når Nød var på Færde. Frøken Colbjørnsen var ikke en Dame fra et almindeligt københavnsk Kvarter.

210

Gertrudes Fader, den gamle Etatsråd og Grosserer Colbjørnsen, havde ingen Betydning havt for Gertrude i hendes Opvækst. Etatsråd Colbjørnsen havde giftet sig anden Gang, da han var over halvhundrede År med Gertrudes Moder. Hun havde været meget yngre end han, og Rygtet havde havt travlt med at fortælle, at hun havde ægtet ham for at sikre sin Moder en sorgfri Alderdom. Moderen var en Officersenke med flere Børn. Da så hans Hustru døde efter et kort Sygeleje, og hans Søster, Tante Rosalie, definitivt overtog Husets Styrelse, havde den lille Etatsråd - lille var han af Vækst - på en forunderlig Måde lige som trukket sig ind i sin Skald. Han gav sjælden nogen Vilje til Kende, blandede sig ikke i Husets Styrelse og overlod Gertrude fuldstændig til Tantens Omsorg. Han var dog uforanderlig kærlig imod hende, hørte gerne på hendes Passiar, men han havde aldrig udtalt et enten rosende eller dadlende Ord Med Tante Rosalie levede han på en god Fod; kun når hun i hans Påhør udtalte noget meget Kristeligt eller Fromt, kunde han komme med en bidende kort Bemærkning, som regelmæssig oprørte den gamle Dame inderlig. Gertrude elskede sin Fader og var altid glad i hans Selskab, og da hun blev gammel nok dertil, forstod hun, at hun blot behøvede at bede ham om en eller anden Ting, så fik hun den. Denne Kundskab kom hende imidlertid ikke længe til Nytte, ti Tante Rosalie lærte hende, at først skulde hun bede sin Tante om Forlov til at bede sin Fader om dette eller hint, og dermed var den rige Kilde unægtelig i Hovedsagen stoppet. Efterhånden vidste Gertrude, at der var en dyb Uoverensstemmelse mellem Faderen og Tante Rosalie; hendes hele Liv lå på Tantens Side, Faderen kom til at stå i Skygge. Hun elskede ham, men vidste Ingenting om ham og havde Intet fra ham.

Et bør endnu omtales, hvor Spørgsmålet er om Gertrudes Udvikling som Barn. Hver Sommer var hun med sin Tante på Landet på en Gård, som ejedes af en Broder til Etatsrådets første Kone. Der var ingen Børn på Gertrudes Alder, og hun tilbragte megen Tid alene, strejfende om i den store Have og på Markerne. Det var nogle af hendes lykkeligste Øjeblikke. Hun levede med hvert Græsstrå og med hvert lille krybende eller flyvende Insekt hun så. Hun syslede med grumme lidt, lærte t.E. sent at plukke Blomster eller at følge med, når Køerne vandedes, og at være til Stede, hvor Høet blev revet sammen, eller Kornet blev mejet, men aldrig var hun strængt taget ledig. Solen trængte gennem Porene ind i hendes Jeg, og befolkede 211 hendes Hjerne med de besynderligste Billeder og Fantasier, alt medens den brændte hendes Hud og gjorde hendes Barnekrop sundere og mere smuk og afrundet end ved Vintertide. På sine små Ben spankulerede hun om med en Kæp i Hånden og førte en indbildt Krig mod Tudser og Skarntyder, hun gjorde dog kun de sidste Fortræd, og var Ven og Forbundsfælle med de Blomster, som gemte sig, og med enkelte Insekter, hvis Farve eller Form tiltalte hende. Myrer kunde hun ikke udstå og for alle større Dyr, som bevægede sig hurtig, var hun bange. Med store sorte Snegle havde hun en bestemt Medlidenhed, hun troede, at de vare ulykkelige og tilbragte ofte lang Tid med at udregne, hvorhen en sådan stakkels Fyr nu egentlig agtede sig, for at hun med sin Kæp kunde hjælpe den på Vej. Af Dyreskikkelser, som spillede en traditionel Rolle i hendes Hoved, var der egentlig kun Storken, og selv dens Manerer vilde ikke altid passe til, hvad hun havde hørt og læst om den. At det ikke var sandt, at den bragte de små Børn, vidste hun fra sin Tante, det var Englene, som kom med dem, og det generede hende betydelig, at der var digtet den denne Rolle på. Egentlig var der noget Lumsk og Falsk ved Gårdens store Stork, som hun hver Dag mødte ude i Marken; i al Hemmelighed kunde hun ikke lide den, men turde hverken tilstå det for sig selv eller Andre. Først som stor

Pige sluttede hun et egentlig Venskab med Gårdens Husjomfru og Pigerne og var med til at fodre Høns og Duer og Ænderne og Gæssene; Svinene derimod havde fængslet hende fra første Færd På Gården var der en gammeldags stor Svinesti omgivet af et Stengærde, tildels bevokset med en Buskart, der bar lange sprøde Grene, som Svinene holdt af, og som knasede så højt forunderligt imellem deres Tænder, når hun fra Gærdet, hvor hun forsigtig var krøbet op, kastede dem ned til dem. Der morede hun sig fortræffelig Timer igennem og delte Svinene i Partier, som vare gode og onde. Der var en lang, mager Orne, der i hendes Tanker var det Afskyeligste, hun nogensinde havde set, den gav hende de første - måske de eneste - Følelser af Fjendskab, hun kom til at nære i sit Liv. Hun drev det endog til at kaste Jordklumper og Stene på den, når den efter hendes Mening fuldstændig uberettiget trængte sig frem for at nyde godt af, hvad hun tilkastede sine Venner mellem Svinene. For Heste, Køer og Får interesserede Gertrude sig i Begyndelsen slet ikke, de vare så almindelige og stode bundne, hvor som helst man stødte på dem, det var først senere, da hun mærkede, at de Voksne talte meget mere

212 om dem, end om alt Småkravlet i Haven og på Marken, at hun lærte også at hente Underholdning fra disse Væsener. Rundt omkring fra kom der altså Stof til hendes flagrende små Tanker, Gården frembød en udtømmelig Rigdom, og hun nød deraf uden Vejledning. Frit strømmede Alt hende i Møde, hun valgte selv og måtte holde sig til sig selv; der var Ingen der forstod hendes Ideer. Denne sidste Omstændighed ved hendes glade Friluftsliv havde hun tidlig opdaget. I Begyndelsen var hun nemlig ikke bleven sluppen løs på egen Hånd, Tante Rosalie havde havt et Standkvarter, fra hvilket hun kunde holde Øje med sin lille Myndlings Bevægelser, og når Gertrude så, opfyldt af et eller andet Indtryk, var tyet til Tanten for at meddele det Mærkelige hun havde set eller oplevet, havde Opfattelsen fra Tantens Side været altfor mangelfuld, til at Gertrude ikke skulde have mærket det. Børn, som havde kunnet forstå hende, var der Ingen af, og hun lærte derved at nyde på egen Hånd Denne Følelse af, at hvad hun oplevede, når hun strejfede om i Sommerferien, kun var Noget for hende alene, blev tydeligere og stærkere, da hun var bleven en stor Pige. Naturen og hun fik Hemmeligheder sammen, Hemmeligheder, som hun havde Lov til at have, men dog altid Hemmeligheder, Noget som tilhørte hende som selvstændigt Væsen. Fra intet andet Sted i Verden kunde med det Liv, hun førte, denne Følelse være nået hende. Men Følelsen blev aldrig stor og kæk. Hvorledes skulde dette være muligt med det Indhold, hun overhoved formåede at give sine Hemmeligheder? Den blev ubestemmelig og bølgende, som hendes Indtryk af Naturen var det, den svævede i hendes Sind som en fredelig Forestilling, som en Aftenstemning med Overgange i Lystonerne, der vare umulige at gribe. Men imidlertid den var der, og det praktiske Resultat blev, at Gertrude i hele sit Liv nød Naturen på egen Hånd, og aldrig følte sig forpligtet til at beundre, hvad der hos den virkelig ikke greb hende. Denne Selvstændighed har hun i vor naturbeundrende og -besnakkende Tid ikke så sjældent faet Lejlighed til senere at lægge for Dagen, og det har givet Anledning til, at Folk har nævnet hende som en Dame med en selvstændig Ånd og Karakter. Folk ere jo meget skarpsindige. - Et til kan sættes i Forbindelse med hendes Sommerophold på Halvonkelens Gård. Der hvor hun altså var fri, der hvor hun skabte sig selv en Verden, var det Hele et fint kaotisk Væv af brogede og fantastisk indfildrede Tanketråde, der var hverken Begyndelse eller Ende. Gertrude levede deri med 213 den højeste Nydelse, hun søgte aldrig Begyndelsen, ledte aldrig efter Enden. Uordenen, Forvirringen var blødere at hvile på end den tykkeste Mospude, Farverne skønnere end Naturens, hele Stemningen som Duften fra alle Havens og Engens Blomster - hvorfor udlede det Enkelte måske Hårde af dette fortryllende Virvar? Når Gertrude i sit senere *Liv frit* blev stillet overfor Tanker og Overvejelser, løb det Hele Sammen til en Stemning, med rige Farver måske, men hvori hun ikke formåede at finde en eneste hel og holdbar Tråd Det havde hendes Ungdom ikke lært hende, tværtimod

Hvad var da Gertrude, da hun som femtenårs Pige blev voksen, *dolgoeO* konfirmeret? Føl det selv efter den foregående Beskrivelse. Det er umuligt med enkelte Ord at karakterisere dette på en Gang kuede og i sit Væsen frie og naturlige Barn. Ynkkelig så det på en Måde ud i hendes Ånd med de fortræffelige Kundskaber, der stode opmarcherede som Soldater, der kunde bruges på en Fælled, men vilde spredes som Avner for Vinden, når Livets Kamp begyndte, og dog var der bagest i et Fængsel Emner til en kæk Trup Jægere. Men hvad eller hvem skulde bryde Lænkerne på disse fængslede Stakler? - I al Almindelighed var hun en indtagende munter lille Skabning, tidlig legemlig udviklet - derfor havde man skyndt sig med hendes Konfirmation - men af Sind endnu et rent Barn. Den Skønhed, hun havde havt som lille, havde hun bevaret som voksen. Den bestod i et herligt lille Legeme - hverken hendes Fader eller Moder havde været høje - hvor hvert Ledemod, hver enkelt Del vare som drejede eller mejslede af en omhyggelig, noget sansbedåret Kunstner, er rundt lille Hoved med et stort brunt Hår, livlige brune Øjne, en frisk Hudfarve, en kort lige Næse og stor Mund med lidt for smalle og blege Læber. Hendes Bevægelser var smukkere end andre unge Pigers, men de løj hende en Egenskab på, som hun ikke havde, de toge sig kække og bestemte ud

Modig kunde hun for så vidt nok være, som hendes fuldstændige Ubekendtskab med mange Forhold, fik hende til at optræde frygtløs, hvor andre unge Piger vilde have været ængstelige, og denne Rest fra hendes Barndoms Frimodighed klædte hende ubeskrivelig godt; men den stak ikke dybere, end at et Ord kunde have bragt hende på den vildeste Flugt. Mærkelig nok blev dette Ord først udtalt på så sent et Tidspunkt i Gertrudes Liv, at hun alt så sin Stilling fuldstændig omgået. Flugt vilde da have været modigere end at blive; hun blev derfor. Men dette hører hendes Roman til, som nu skal fortælles.

Tillæg II

Af Erik Skrams og Georg Brandes utrykte brevveksling Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 4500 og Brandes-arkivet.

Hvad mig selv angår, vil jeg i *Fortrolighed* meddele Dem, at jeg skriver på en Roman, der hvad de første 6 Kapitler angå ikke synes mig dårlig, hvorledes Resten vil blive, er meget tvivlsomt - den går naturligvis ud på noget højst Revolutionært hvad Religion og Ægteskab betræffer og siger Tingene rent ud af Posen, bestræber sig for at iagttage en elskværdig Tone og give nogle ordentlige Billeder af virkelige Mennesker. -

(Erik Skram til Georg Brandes 6/5 1878).

Jeg ønsker til Lykke med den paabegyndte Bog. Personligt vilde jeg helst have at De concentrerede Slaglyset paa det religiøse Omraade og kun kastede Streiflys paa det Erotiske og Sociale, fordi dette sikkert er den rigtige Taktik -vore Modstandere have forstaaet at drage Nytte af den modsatte - men De maa naturligvis gjøre som De maa.

(Georg Brandes til Erik Skram, udateret og uden år).

Forholdene have ikke forandret sig, men Mistvivl til mig selv har derimod begyndt at lette på sig, og det Forknytte er gået af mig. Jeg arbejder meget langsomt, skriver hvert Kapitel tre i fire Gange om, og inden jeg opdagede, at jeg ved blot at blive ved at tumle og vende og dreje Tanker og Udtryk kunde få noget Anstændigt frem, måtte der gå en Periode af inderlig Lede ved mig selv og - da Sygdom slog til og Forholdene ere som de ere - ved hele Tilværelsen (...) jeg havde i Rom ikke synderlig Grund til at være glad over mig selv, jeg vrøvlede umanerlig der nede, men dér var der smukt og Menneskene ikke alt for små, og dér var jeg min Tro lykkelig. I Kbhvn gik Benene først fra mig ved Efterårets usigelige Grimhed, så pustedes »vor« Stillings Ynkelihood som en ondartet Luft ind i mine Næsebor, jeg blev så mat som en fugtig Snegl ventelig vil blive i Sahara, og da jeg så ikke kunde finde en eneste Krog inde i mig selv, ved Hjælp af hvilken mit Mod kunde hive mig op, blev jeg liggende, og Modet gik - Fanden i Vold, det forekommer mig ikke, at Andre i Mellemtiden har gjort Brug af det (...)

Jeg stikker til Ørene i min Bog og er foreløbig fortabt i hver Enkelthed for sig. Jeg har overvejet det Spørgsmaal, om jeg af Hensigtsmæssighedshensyn skulde lade den stakkels Kvinde, som jeg har dømt til at begå den svære Synd at lade en af hende stærkt opildnet Person af Mandskønnet blive siddende, begå sin Brøde inden sit Ægteskab fremfor efter - det kunde ske 215 endnu for Udarbejdelsens Skyld - men al den Sorg og Elende, der skal times hende, hendes Udartelse mener jeg, kommer da til at hvile på for spædt et Grundlag. Hvad véd en ung Pige - en sådan i Katekismus indbalsameret ung Pige som jeg har skildret - af, hvad hun begår inden Brylluppet? Stødet bliver rettet på denne Måde for meget mod hendes Opdragelse til at Romanen for Interessens Skyld ret vel kan tåle det. Man må jo dog sørge for så nogenlunde at have Personer til at bære Systemerne. - Tro nu efter det her antydende ikke, at det er »Herregårdsbilleder« No 2 som jeg vil levere - det var mine Mælketænder, her skulde helst en Stump af Visdomstænderne spores.

(Erik Skram til Georg Brandes 12/5 1878).

Det gjør mig alvorligt ondt, at De har haft og endnu har Sygdom at trækkes med. Hvad »Forfatterskabets Kvaler« (...) angaaer, da ere de mindre slemme og navnlig sunde. Skriv kun om, og tre Gange om, anderledes blev aldrig noget skrevet Jeg saa nylig paa Bibi. M.S. til Heines Atta Troll. Der var ei een Linie som ei var udslettet to tre Gange. Kun ved Øvelse - og De har endnu liden - kan Lethed naaes og Lethed er ligegyldig for Læseren. Hvad Indholdet angaaer, dette. Mærk Dem, De maa have nogle fælles Udgangspunkter med Læseren. Har De ei det, er Alt forud tabt; gaaer De *ud* fra en Moral, han ei hylder, saa skriver De i Luften; det er alt slemt nok, at *naae* til en, han ei har. Det kan ei nytte at man forestiller sig, man skrev for et Publikum (fransk -engelsk - tysk -) hvis Elite er *tænkende*. De skriver for et Publikum af Præstesønner fra Landet og Grosserersønner fra Kjøbenhavn, i hvilket ingen Elite findes, intet »godt Selskab«, intet aandeligt Aristokrati, og der som andet Fæ ledes af Poesiens Fæhunde. Det er Conditionerne.

(Georg Brandes til Erik Skram 21/5 1878).

De kan forstaa, at hvad De (fuldstændig sandt) skriver om Forfatterskabet, om det fælles Udgangspunkt med Læseren, var en Påmindelse, som ikke var fortrinlig skikket til at gøre mig tryk; jeg har haft Overvejelser af lignende Art, om i Tonen, hvori jeg skriver, i Scenerne, som jeg maler, at lokke Læsernes Opmærksomhed med mig; men Prøven om nu ogsaa den valgte Metode er god, forekommer mig til Tider umulig at anstille, og der er noget meget Risikabelt i at lade sig belære på dette Punkt (ved f. E. at gå til Deres Broder) -man kunne tabe den Smule Frejdighed, man overhovedet har tilbage. - Må jeg gøre én Bekendelse - den nemlig, at *levede* jeg på den Måde som jeg ønsker (hvortil bl.A. hørte en ikke ubetydelig

Virksomhed) forsøgte jeg mig ikke som Romanskriver, jeg er meget lidt Digter, derimod tror jeg nok, at jeg er Poet - De forstår?

-Jeg sender Dem samtidig med dette Brev en Artikel jeg for nylig har skrevet i Snällposten (nogenlunde oversat) for at spørge Dem, om den Tone, jeg der har anslået, forekommer Dem heldig. Jeg mener navnlig hvad der angaaer Topsøe.

(Erik Skram til Georg Brandes 21/6 1878).

216

Jeg kan ei sige at Deres svenske Artikel var ganske efter mit Sind; De var mig for blid og hensyntagende. For mig er T. Repræsentanten for alt det, jeg afskyer mest i Danmark, det man burde knuse Knoglerne paa, hvis man kunde. Da jeg ei kan det og ikke vil tjatte, holder jeg min Mund og har søgt mig et andet Land; men med dette Kuld, som T. repræsenterer, synes mig alt Compromis umuligt.

(Georg Brandes til Erik Skram 7/7 1878).

Formoder jeg rigtig, når jeg antager, at min Artikel om Topsøe har berørt Dem ilde? De siger det ikke ligefrem, men det ligger så småt i Ordene og måske i Tavsheden der gik forud. De synes at finde en Slags Villighed fra min Side til at slutte Kompromis med T. eller Dgbl. [Dagbladet] og hvorfor? Fordi jeg har givet Manden den Ros, som efter min bedste Overbevisning tilkommer ham og givet den helt ud, uden Sludder og Sladder. Der er her Noget jeg ønsker at klare. Jeg finder det i moralsk og taktisk Henseende vigtig at kunne rose rigtig. En ilde anbragt Ros over sine Venner, en forsættelig Fortielse af sine Fjenders Fortrin eller vel endog et Forsøg på at vælte dem en to tre Grader ned er i mine Øjne urigtig og tåbelig. At rose, hvad ikke duer, er at rulle en Sten op, som *skal* falde, at fortic eller nedsætte, hvad der er godt, er at bryde i en Mur, som ikke *kan* styrte.

(Erik Skram til Georg Brandes 16/7 1878).

Jeg vilde, hvis jeg kunde, knuse Knoklerne paa denne Hund, NB ei paa T., som De med en Forvanskning af mit forrige Brev citerer, men »paa det, han repræsenterer«. Det var mine Ord. See efter, hvis De endnu har Brevet. Jeg husker godt.

(Georg Brandes til Erik Skram 3/8 [1878]).

[E.S. ville noget før have lykønsket med G.B.'s nyfødte datter] - hvis jeg ikke så at sige havde gået i en magnetisk Søvn, der gjorde mig uduelig til al Slags Gerning, som faldt udenfor en bestemt Virksomhed: den at forfatte ubrugelige Slutningskapitler til min Novelle betitlet »Gertrude Coldbjørnsen«. Jeg har nu tilendebragt denne Virksomhed, Bogen har flet sin Slutning, Hegel fik den igår - sit Tilbud om Honorar har han endnu ikke meddelt mig - og jeg føler, at Søvnens er løftet fra min Ånd.

[E.S. kommenterer G.B.'s »Benjamin Disraeli«, 1878, som han giver både ros og ris, bl.a. spørger han]:

- og hvad Fanden har De ment med »den sidste Jøde?«

(Erik Skram til Georg Brandes 28/1 1879).

Altsaa dertil har man Venner, at naar der i en Bog, man skriver, findes et enkelt Ord med dobbelt Bund, et Ord med Perspektiv i, et Ord, som ikke ligefrem er for Avislæsere, et Ord, som man maa tænke fem Minutter over, saa skriv De til En »Hvad Fanden har De ment med 'Den sidste Jøde', Ingen af os har kunnet forstaae det.« *Skam Dem Skram. Skram skam Dem.*

(Georg Brandes til Erik Skram 14/2 1879).

217

Jeg sender Dem herved min lige udkomne Novelle. Jeg føler en stærk Trang til at sige Dem, at er der Noget i den, som duer - og det tror jeg der er -skylder jeg en væsentlig (den væsentligste?) Del Dem det. Jeg vil ikke sige, at jeg gik om med den grå Stær, og at De i sin Tid helbredede mig - mit første Bekendtskab med Deres literære Virksomhed skriver sig fra Deres Doktordisputats - men jeg er mig tydelig bevidst, at det er Dem, der har givet mig de udenvælts Hvilepunkter, hvorfra det har været mig muligt at observere i Ro det Virvar, som dannede min Bevidsthed Når jeg som Tankeeksperiment vilde tænke mig Deres Påvirkning subtraheret fra mit Liv, vilde der stå en Benrad tilbage. De har i en Grad, som De i sine Enkeltheder ikke kan forestille Dem, svøbt Kødets om mine Knogler.

(Erik Skram til Georg Brandes 23/3 1879).

En »Dom« faaer De ei idag, en saadan fælder jeg sent og den er altid sammensat; men dette skal De

have strax, som er Hovedsagen: Bogen er god, Arbejdet er lykkedes, De er litterært i Havn. Jeg mener dermed: Det er lykkedes Dem at være helt Dem selv, fuldt Dem selv og det viser sig at dette Selv er værd at lære at kjende, fintfølende, fint iagttagende og nobelt. Hvad er der videre at ønske!

Deres Bogs Styrke er den: man føler bag den et freidigt Sind, en god Samvittighed. De troer paa Noget og Deres Bog er foruden en Skildring en Lære, en Prædiken og det lider jeg, som vel sværmer for Shakespeare og Goethe, men er Shelley'sk og Schillersk anlagt og som selv er Prædikant. Nu har De Deres egen Bane, De er om Hjørnet, De behøver nu kun Flid, Villie, Udholdenhed, Egenskaber, De vil kunne vinde, for at virke stærkt og varigt. Deres Bog bliver staaende i Litteraturen bag Dem og vil give Dem Rygstød. Udvid nu blot Deres Horizont som Skribent en lille Smule, saa De undgaaer enhver Bebrejdelse for at spille paa én Streng.

Jeg anbefaler Dem til Morskab og Belæring og Sammenligning at læse *dolgeo* studere Brødrene Goncourts Romaner, ogsaa de vælg helst en enkelt Karakter og ere Psykologer i Romanen. De vil kunne lære af dem. Begynd med »René Maupérin« og læs dem alle, der er kun 5 eller 6.

Det er især det *Typiske* i Deres Bog som vil sikre dens Virkning. Min Hustru skal ogsaa læse den og jeg skal meddele Dem hendes Indtryk.

(Georg Brandes til Erik Skram 27/3 1879).

Jeg havde tænkt mig, at min Bog skulde åbne en Del Kredse for mig, at jeg ved Hjælp af den kunde lære lidt mere af dette samme Liv at kende, som det er min hæderlige Lyst at skildre og karakterisere, at jeg, som De siger, kunde få flere Strænge på mit Instrument, - men ach Du lieber! Man har kørt og er i Færd med at køre al mulig skiddenfærdig Renovation hen foran min Dør; Kbhvn betakker sig for mig, min Bog behandles fra *Skandalens* Synspunkt. Jeg vidste virkelig ikke af, at Plebejismen stak så Pokkers dybt i Bladmenneskene herhjemme - Publikum lader ikke til at være så hildet eller skidenttænkende som Bladene - og det er mig en Beroligelse i min Naivitet, at 218 ingen af mine og Deres Venner have formodet endog blot Tyvendedelen af det dumme Skrål, som nu er rejst. »Gertrude Coldbjørnsen« er kort og godt ikke for »høviske« Læsere, endside Læserinder. (...) Deres Broder (...) har meddelt mig, at De vil anmelde min Bog i Christiania. Det bliver formodentlig den eneste gunstige Kritik, jeg får at læse - De véd vel, kjære Dr. Brandes - at en opmærksommere Læser end mig vil De ved denne Lejlighed ikke kunne få. Hvad De siger, vil blive lagt på så fin en Guldvægt, som jeg har i Eje, men finder jeg Noget, jeg tror er galt, strider jeg imod med Hænder og Fødder. (...)

Jeg forstår foreløbig kun Vrede som Opbrusning, som en mere eller mindre kortvarig Reaktion mod Krænkelser af Ens Selv, af hvad Art det nu er. Men udover dette kan jeg ikke bygge noget logisk Sammenhæng mellem Fornærmeren og Vrede på *ham*. (...) Hævn er noget Sludder, når jeg ikke er i den specifikke Stemning, som hedder at være gal i Hovedet.

(Erik Skram til Georg Brandes 11/4 1879).

De kjender Christi skønne Ord: Naar En giver Dig en paa dit venstre Øre, saa giv ham to paa hans høire - et af de Skriftsteder, jeg altid har fundet mest slaaende rigtigt - og nu mener De, Skram, at denne saa ægte christelige Sætning ei holder Stik; De finder den ulogisk og vil vide hvad Logik der er i Hævnen, naar Forbitrelsen har koft af Der er den Logik, at man formelig sætter en Præmie paa det at gjøre Uret, hvis man ingen Art Gjengæld øver, den, at man opmuntrer, direkte opmuntrer de Egennyttige, Brutale, Gemene til at kaste sig over de Uskyldige, Naive, Ærlige og Ædle, hvis man *dolgeo* de 20 Retfærdige i hvert Samfund ikke efter Evne holde Justits paa deres egne Vegne og hinandens. Hvo der ei indseer det, synes mig fiskeblodig, sit venia verbo, [med forlov at sige] roesafholdig, og skabt til sin Skjæbne at være en rolig Ambolt for sin Fjende og en unyttig Forbundsfaelle for sin Ven. (...)

Hvorfor breder Pøbelagtigheden sig i vor Presse? Hvorfor faaer De selv den nu saa grundigt at føle? Fordi Ingen nogensinde har krævet Pressebanditterne til Regnskab, fordi de vide sig straffri og saaledes er blevne Situationens, Litteraturens og Landets Herrer. Og i denne skidne Sirup - danske Presseforhold - i denne Øglerede - dansk Literatur - sidder A.O.E. Skram og præker Godmodighed og spørger: Hvorfor er De ikke godmodig?

Det vil nu vel neppe være til nogen Skade for Dem at Deres Bog bliver saa meget omtalt med indignerede Miner. Blot omtalt, det er Hovedsagen. Hvis jeg kan finde paa noget at sige om den, skal jeg holde mit Ord og anmelde den i det norske Dagblad, med hvilket min Forbindelse forøvrigt i den sidste Tid har været afbrudt. [Georg Brandes fraråder en oversættelse af »Gertrude Coldbjørnsen« til tysk].

Man er vant til anderledes pebret Føde. Og den tyske Kvindetype, jeg mener den udprægede er saa forskjellig fra Deres danske, at hun vilde forekomme rent provinsiel, hele Bogen provinsiel, som hele den danske Litt. overhovedet er provinsiel set med et fremmed Øie. Jeg siger hermed ei noget Nedsættende om vor Veninde Gertrude, men saadan er det nu engang.

(Georg Brandes til Erik Skram 19/5 1879).

219

Til min Forskrækkelse opdagede jeg forleden, at Deres endnu ubesvarede Brev er over en Måned gammelt - det Brev, hvori De behandler Hævnens Logik. Jeg har nu unægtelig ventet at svare, fordi jeg lå på Udkig efter Deres Anmeldelse af min Bog, jeg antog den nær forestående. (...) De har således formodentlig ikke sendt »Dgbl« nogen Anmeldelse. At dette er mig en betydelig Skuffelse kan ikke forundre Dem: Når Dig Nogen Karper byder, og Du får kun tørre Jyder osv. Det er lidt flovt i Sandhed ikke at have læst et eneste Ord på Tryk, der er Svar på mit ærlige Arbejde. Hvad der har stået i danske Aviser falder absolut udenfor ethvert Sammenhæng med det Kunstneriske eller Mislykkede i min Bog; jeg husker ikke en Døjt af alt det Vrøvl -nej, det er dog ikke sandt, der har stået noget om affekterte Udtryk å la Bjørnson, som jeg har kunnet benytte; for Resten går jeg lige så klog eller dum til min følgende Fortælling. Rent praktisk vilde en anerkendende Behandling fra Deres Side have været mig til ikke ringe Nytte. Med den bag mig var jeg endnu god nok hos Hegel, uden den turde det være tvivlsomt. (...) Hvis De navnlig for Hegels Skyld - han har med en vis økonomisk Spænding afventet Dgbl.'s Anmeldelse - vilde give mig et Par Ord angående Ikke-Anmeldelsen, skulde jeg vide Dem Tak derfor.

(Erik Skram til Georg Brandes 24/6 1879).

Blot disse to Ord Jeg havde ei opgivet at skrive om Deres Bog, men har i 3 Maaneder ei skrevet til Norge. Efter nye Forhandlinger er jeg nu paa ny traadt i Forbindelse med Bladet og skjønt Vullum jo alt har skrevet lidt, vil jeg, da jeg veed De lægger Vægt derpaa, gjerne paany skrive om Deres Bog, idet jeg taler om den samtidigt med at jeg skriver om nogle andre nye dansknorske Bøger.

(Georg Brandes til Erik Skram 25/6 1879).

Og nu til Slutning noget rent Personligt. Det gjorde mig i sin Tid meget ondt, Skram, mere ondt end De kan troe, at De syntes saa lidt om den Anmeldelsejeg skrev af Gertrude C, at De aldrig sagde mig et Ord for den eller om den. Jeg husker naturligvis ikke nu dens Ordlyd, men jeg ved at den blev skrevet i bedste Mening og Hensigt - efter Deres eget Ønske - at den blev skrevet høiest uegennyttigt, thi »Dagbladet« betalte allerede da ingen Øre, at jeg modtog flere Breve, deriblandt et fra det Sverdrupske Hus til Tak for at jeg havde skrevet den og gjorde Mit til at afvaske den Plet, man havde sat paa Dem, og jeg veed endelig at endnu ifjor Sommer, da jeg var i Norge, talte Folk baade i Christiania og i Bergen til mig om Deres Bog - og det med stor Varme - og om min Anmeldelse som Vidnesbyrd om at jeg nærrede varme Følelser for Dem og den. Naar De nu veed og det veed De naturligvis, at det er en Kritikers daglige Brød at faae veltalende eller stum Utak, naar han anmelder sine bedste Venner og ei skriver netop hvad de ønske at høre, saa vil de indrømme at det maatte være mig en smertelig Overraskelse at see den gamle Erfaring stadfæste sig for mig overfor Dem.

(Georg Brandes til Erik Skram 5/2 1881).

220

Nu kære Brandes om min Optræden lige overfor Deres Anmeldelse af min Bog. Tro mig, at min Tavshed nu gør mig overordentlig ondt. Den var i sin Tid ikke foranlediget af nogen egentlig Misfornøjelse med den Behandling jeg havde fået, det havde jeg sandelig ingen Grund til! - havde jeg stødt på Dem personlig den Gang, havde jeg havt let ved at tale med Dem om den. Det faldt mig blot ikke den Gang ind at skrive, og det må formodentlig dog have hængt sammen med, at Anmeldelsen på en vis Måde skuffede mig. De tog så meget Hensyn til det Sludder, der var blevet skrevet om den Bog. De kunde citere en Dumhed fra Berlingske. Jeg, som enten ikke læste disse Anmeldelser, eller når jeg havde læst dem kun havde dem som en Forundring over noget Uforståeligt tilbage i Hukommelsen, syntes, at det var besynderligt, at De gad røre ved dette. Det spillede absolut ingen Rolle i mine egne hyggelig tilfredse Fornemmelser overfor mit Arbejde, og at De så lige som først måtte arbejde Dem gennem Snavset for at komme ind til G.C. foruroligede mig for Deres Værdigheds Skyld og for min egen.

(Erik Skram til Georg Brandes 13/2 1881).

[Her følger så GB's ønske [u.d] om oplysninger til *Det moderne Gjennembruds Mænd* og ES's svar 26/11 1883, citeret s. 165.]

Kære Brandes!

Jeg var for træt igår Aftes til at sende Dem min Tak for »Erik Skram« i »Det moderne Gjennembruds Mænd«, den kommer lige varm og god idag. Skulde jeg ikke få bygget min store Moské - det kunde jo hænde - så har De reddet mit Navn fra at synke altfor hurtig ned mellem de andre Skaller, der danner Laget, hvorpå det tyvende Århundrede skal bygge. Jeg er glad for Deres Karakteristik af mig, jeg holder af at være »en Fysiolog, i hvem der stikker en Troubadour«, og jeg er stolt af, at mit tredje Kapitel i »Gertrude

Coldbjørnsen« er blevet fremhævet som sket er. Det var ubetinget det sværeste at skrive. Det var også det første jeg skrev; da det var overstået, fik jeg Mod til at lave min Bog. Et Ord i Deres Omtale af mit Forfatterskab - det kommer to Gange for - kunde jeg ønske at protestere en Smule imod: det er, at jeg er »forelsket« i mine Kvindeskikkelser. Det forekommer mig at indeholde en Misvisning. Kan De huske Frk Wegmanns Billede på den nordiske Maleriudstilling i Sommer, den unge Moder med sit Barn, det var malet lyst i lyst med tætte intensive Farver, Beskedenheden iagttaget, således forekommer det mig, at jeg har båret mig ad. Der er en Smule Festlighed over Foredraget i Bogen, ikke nogen egenlig »forelsket« Blindhed. Til Begrundelse må jeg have Lov til at anføre Bemærkningen på tredje sidste Side: »Fabricius følte, at det glippede i den allersidste og fineste Forståelse imellem Dem«. Jeg husker, at jeg i denne Bemærkning følte det, som i en anden Toneart, vilde kunne være udtrykt ved det ene Ord: Gås! Og af samme Art Bemærkninger, findes der ikke få i Bogen. Men De véd, Foredraget behersker Udtrykket. Det har interesseret mig, at jeg for nogen Tid siden fandt den allerførste Begyndelse 221 til min Novelle. Det var en Art Fortale, hvori en Mand ligervis som Lægen i »Moderne Damer« rakker den Dame til, som skal omtales, og det var gjort med en del mere Fynd end Møsjø Poulsen råder over. Men for Resten er der jo ikke megen Grund til ikke også at være tilfreds med Betegnelsen »forelsket«, det er jo en pæn Fornemmelse og akcepteret i det allerbedste Selskab. Deres Kritik af »Herregårdsbilleder« har moret mig meget; jeg måtte le ad de mange Kys og andre Dumheder og den ene Side, De hæver ud af Forglemmelsen, gjorde mit Hjærte godt.

De har gjort mig en stor Gavn og en stor personlig Glæde ved Deres Artikel, og jeg er Dem af Hjærte taknemmelig derfor. Måtte nu blot Deres venskabelige Råd til mig om at gøre som hin mauriske Konge gjorde, bære Frugt.

Deres hengivne
A O E Skram
(Erik Skram til Georg Brandes 8/12 1883).
222

Noter

7

Ordrups Krat: skov nord for Ordrup (by 9 km nord for København); grænser op til Dyrehaven. - *Mosen*: Ordrup Mose ligger vest for Ordrup Krat.

8

Prokurator: sagfører.

9

givet... en *Snyder*: en irettesættelse, en »næse«. - *Kvakleri*: besvær, vrøvl.

11

Konsul: person, som varetager en fremmed stats (erhvervs)interesser, dog uden at have diplomatstilling som f. eks. en gesandt. - *Etatsraad*: titel, der (indtil 1909) blev givet til fremtrædende personer, oftest inden for finans Kredse; den gav rang i 3. rangklasse.

12

myge: blødgøre. - *anglede*: fiskede med krog.

14

Maitresse: (fr.) elskerinde.

15

kopiøse: rigelige.

16

Artilleri(officer): den våbenart, som omfatter det svære skyts (kanoner). -*Ladestok*: stok af træ til at presse ladningen ned i forladegeværer.

17

Myndling: umyndig person (som den talende er ansvarlig for). -*Æter*: væske med bedøvende og berusende virkning.

18

Charabanc: (fr.) åben hestevogn med bænke på langs.

19

sauvegarde: (fr.) sikkerhedsvagt.

23

Løjbænks(sofaer): en betrukket og polstret bænk til at ligge og hvile på. -*Shirting*: tætvævet bomuldsstof.

24

Fond: bund. - *Vise ... trykt i Landemærket*: hos bogtrykker Chr. Birch, Landemærket 192 i København.

26

slufrede: slubrede; her brugt om den lyd, ilden frembringer. - *Konsol*: hylde eller skab under et spejl.

27

Optikus: optiker. - *Beletagen*: (fr.) første (dvs. »fineste«) etage i finere huse.

32

Sajfian: blødt, farvet læder (af gede- eller fåreskind). - *Polster*: hynde til at anbringe på et sæde; kan også betyde det materiale, som et møbel er udstoppet (polstret) med.

35

det unge Blod: det unge menneske.

40

coup: (fr.) (rask eller voldsom) handling, kup.

41

Renommé: (fr.) rygte.

42

Taarbæk: by ved Øresund, nord for København; i 1800-tallet et yndet sommeropholdssted for det københavnske borgerskab. - *Sælland*: Sjælland.

43

Finne ... Belinda: i trykmanuskriptet (s. 50) har Erik Skram først skrevet: »Halvonkelens Gård, der var købt med og havde bevaret Navnet Belinda«, men dette er overstreget og erstattet med oplysningen om finnen. Erik Skram må da have haft en bestemt hensigt med henvisningen til en 223 finne; den må have været personlig, da den ingen funktion har i *romanen*.

44

Kapitulation: kontrakt, hvori en soldat forpligter sig til en vis tjenestetid.

45

Il y a ... ces jambes-là: fr. der er poesi i de ben der. Hvis det er et citat, har det ikke kunnet identificeres. - *den blege franske Manér*: den franske impressionistiske malerkunst, der slog igennem i Frankrig i 1870'erne, var præget af lyse farver; »blonde« kaldte forfatteren Émile Zola (1840-1902) dem i sine artikler.

Fabricius viser også andre steder sin påvirkning fra impressionismen; jvf. 50 og 54. Fabricius er tidligt ude, når han tilslutter sig impressionismen allerede i 1863.

46

smækre: slanke.

49

Wienervogn: fornem kalechevogn.

50

protegerende: (over)beskyttende. - *Landskabsmaleriet*: det (idylliske) landskabsmaleri opfattedes af 1870'ernes »moderne« malere som gammeldags. De nye naturalister og impressionister i malerkunsten var mere optaget af psykologiske portrætter og realistiske situationsbilleder; jvf. Fabricius, der maler røgterdrengen (s. 46).

52

Affald: skråning.

53

Kollation: mindre gilde. - *Cakes*: kager. - *hjempermitterede*: hjemsendte. *Artillerister*: soldater ved artilleriet; jvf 16. - *Schatteringer*: nuancer.

54

i det Fri: impressionisterne flyttede deres staffeli fra atelieret ud i naturen: jvf 45.

56

(Ur)federal: hylster, etui. - *Uglspil*(agtige): spilopmager; navn på tysk gøgler (Eulenspiegel) fra 1300-tallet.

57

Sakuntala: skuespil af inderen Kalidasa (5. årh. e.v.t.). Den unge pige Sakuntala bliver elsket af kong Dushjanta, men p.gr.a. en forbandelse, der hviler over hende, kan kongen ikke genkende hende, medmindre hun bærer en ring, han har givet hende. Hun har imidlertid tabt ringen i en flod (men finder den til sidst). S. blev oversat til dansk i 1845 af M. Hammerich; formodentlig er det den oversættelse, Thora læser i. I dag er S. mest kendt fra Holger Drachmanns digt »Sakuntala« fra romanen »En Overcomplet« 1876 (udg. i Danske Klassikere, s. 118 m. note).

58

Slaget ved Fredericia: 6. juli 1849. Under Treårskrigen (jvf 86) 1848-1850 mellem Danmark og Preussen om Slesvig blev Fredericia belejret af slesvig-holstenerne, der udgjorde en del af den preussiske hær. Under general Bülow's ledelse genvandt danskerne Fredericia. Dette slag medvirkede til den endelige danske sejr. - *Plougs Digt*: Carl Ploug (1813-1884) skrev sit store digt »Slaget ved Slesvig« i vinteren 1849/1850 som tekst til et såkaldt »koncertdrama« med melodi af H. Rung. Digtet har hovedafsnittene: Indgang, Aften, Nat, Morgen; i hvert afsnit synger forskellige grupper, bl.a. tyskerne, den tyske bonde, soldaterne i fæstningen, de fynske piger. - *Skønbibliothek*: betegner formodentlig et bibliotek af skønlitteratur.

62

insinuant: indsmigrende, slesk.

66

misbilgede: Skrams specielle bøjningsform.

224

72

Golgatha: navn på den høj uden for Jerusalem, hvor Jesus blev korsfæstet.

76

Baby: en meget tidlig brug af dette ord på dansk; ODS anfører først et eks. fra 1898.

77

bladede: ved hjælp af et blad efterligner jægeren den lyd, som rådyrhunnen udstøder, når den jages af råbukken.

85

Drøn: fart, »go«.

86

Liberal: De nationalliberale krævede i 1840'erne en fri forfatning, dvs. ophævelse af enevælden. - *ejderdansk*: tilhænger af et Danmark til floden Ejderen. De ejderdanske ønskede således hele Sønderjylland, herunder Slesvig, knyttet til det danske kongerige. For denne sag førtes Treårskrigen 1848-1850 (jvf. 58) mod slesvig-holstenerne, der ønskede SlesvigHolstens løsrivelse fra Danmark og støttedes af Preussen. Danmark vandt militært krigen, men ejderpolitikken måtte opgives. Krigen 1864 udsprang af, at den danske regering i nov. 1863 genoptog ejderpolitikken og lavede en fællesforfatning for Danmark og Slesvig. Det førte til krigserklæring fra Preussen og Østrig.

91

Gamle Kongevej: Gammel Kongevej, gade i København. - *Chemise*: en slags skjorte brugt som undertrøje; særk.

92

den unge Kvinde overhoved: typen på den unge kvinde. - *Ophævelse*: postyr, vrøvl.

93

Pagina: side. - *Balles Lærebog*: Nicolai Edinger Balle (1744-1816), dansk biskop fra oplysningstiden, udgav 1791 »Lærebog i den evangelisk christelige Religion« til brug for alle skoler i Danmark, -*forborgent*: skjult. Meningen er: enten er en ung pige from og uskyldig, som Balles lærebog kræver, dvs. hun er »ingenting«, eller også er hun »noget«, dvs.: hun må i al hemmelighed have lært noget om erotik af mændene.

94

fotograferet: det første (vellykkede) fotografi fremstilledes i 1826; de første farvefotografier i 1870'erne. Erik Skram må have ønsket at gøre maleren Vilhelm meget moderne, siden han lader ham bruge udtrykket i overført betydning allerede i 1860'erne. - *Trompeterne*: egt. trompetist, her: de ledende smagsdommere, »skvaddehovederne«. - *Abruzzeme*: bjerglandskab øst for Rom. - »*die süssen Stunden ... Südenthums*«: ty. de søde stunder ved det store synderi. Hvis det er et citat, har det ikke kunnet identificeres.

95

blenderede: blændede.

100

Daler: møntenhed, sølvmønt, 1875 konverteret til 2 kroner.

101

Vinterdragten: villaerne langs Strandvejen brugtes som sommerbolig for Københavns borgerskab. Om vinteren stod husene lukkede og ubrugte.

103

Konkurs(billede): egt. konkurrencebillede; fagudtryk for prisopgave inden for billedkunst. - *Mefistofeles!*: djævelen. Det lidt mærkelige replikskifte må betyde, at Fabricius har gjort sig uheldigt bemærket med sit maleri, og at han finder vennens optræden djævelsk. Det pågældende sted genfindes ordret i Erik Skrams trykmanuskript (s. 132) og i 2. udgaven 1898 (s. 162).

225

105

Løgte: lygte. - *Gammeltorv*: plads i København, ikke langt fra Rådhuspladsen. - *Dollhus*: galehus; j vf Chr.

Falsters satire »Verden Som Et DollHus«1730 (udg. 1982 s. 133).

106

Dyveke: navn på Chr. II's elskerinde, som han traf i Bergen i 1507. Hendes mor, Sigbrit Willoms, blev kongens rådgiver. Dyveke døde 1517, muligvis p.gra. forgiftede kirsebær, som adelsmanden Torben Oxen gav hende. Der hentydes til den historiske Dyveke s. 152 i romanen.

109

»*Min Lykkestjerne*«: skuespil af den fr. dramatiker Eugène Scribe (1791-1861); det blev med stor succes opført i Danmark fra 1854. »*Farinelli*«: berømt italiensk kastratsanger (1705-1782). Flere dramatiske værker har ham som hovedperson. Her tænkes formodentlig på den fr. dramatiker Saint-Georges (1799-1875) »*Farinelli*«, et skuespil med sange, der i J.L. Heibergs bearbejdelse opførtes med meget stor succes i Danmark til langt ind i 1880'erne. - *Feuilletonen*: føljetonen.

110

»*Frygt og Bæven*«: 1843 af Søren Kierkegaard (1813-1855). I dette værk diskuterer SK ud fra den bibelske fortælling om Abrahams ofring af Isak forholdet mellem et menneskes pligt over for Gud på den ene side og på den anden side over for almindelig menneskelig moral.

112

staa idag... Ovnen: hentyder til Jesus' lignelse om klinten (rajræsset) og hveden Mattæus 13, 24-33.

113

Tiden ... Politik: I efteråret 1863 udspillede de begivenheder sig, der førte til krigen 1864, den 2. Slesvigske Krig. Det såkaldte Novemberministerium vedtog 13/11 1863 en fællesforfatning for Danmark og Slesvig og genoptog herved ejderpolitikken (jvf. 86). Novemberforfatningen afløste Helstatsforfatningen fra 1855, der omfattede Danmark, Slesvig, Holsten og Lauenborg. Helstatsforfatningen ophævedes 1858 for Holsten og Lauenborg, men først med Novemberforfatningen for Danmark og Slesvig. Kong Frederik VII støttede Novemberforfatningen, men døde 15/11 1863, to dage før han skulle have underskrevet den. Med Frederik VII's død blussede diskussionen om arvefølgen til den danske trone op igen; kongen, der var den sidste oldenborger, døde nemlig barnløs. En glyksborger kom som Chr. IX på tronen; han underskrev 18/11 1863 Novemberforfatningen. Preussen protesterede, men forfatningen trådte i kraft i 1864, og i februar angreb Preussen og Østrig. Danmark tabte krigen 1864: 5/2 måtte Dannevirke rømmes (tilbage toget sikredes gennem slaget ved Sankelmark 6/2), 18/4 blev Dybbøl stormet, 29/6 indtog Preussen Als. Ved fredsslutningen i Wien 30/10 1864 måtte Danmark afstå Slesvig, Holsten og Lauenborg. - *Tønder*: letantændeligt stof.

116

Gaslygterne: gasbelysning i gaderne indførtes i København i 1857.

123

Faun: i romersk mytologi gud for mark og skov; satyr.

126

ringet op af Lars: vækket ved, at Lars ringer på døren.

130

Aaret 1864: se 113f. - *Kantonnement*: indkvartering af soldater hos private i et bestemt område. - *Bataillonsadjutant*: bataillon: militær enhed ledet af en oberstløjtnant; adjutant: medhjælpende officer under en højere officer. - »*Skomagerens*« *Kaffe*: formodentlig et lokalt udskænkingssted 131 *Augustenborg*: by på Als; også navnet på det hertugelige slot, der blev benyttet som lazaret under krigen. - *Amagerkone*: kone (ofte fra Amager), der handler med frugt og grøntsager. 134 *Februar ...den ulykkelige Krig*: se 113.

136

Kontusioner: kvæstelser. Erik Skram blev selv såret i 1864; jvf. efterskriften.

137

Lyttepost: egt. det *sted*, hvor en vagtpost kan stå skjult og lytte til fjendens bevægelser. Erik Skram bruger udtrykket om *soldaten* på lytteposten. *Dybbøls Fald*: se 113. -*pinlig*: pinefuld.

139

Vaabenhvilen: blev sluttet i London 9/5 1864. Fredsforhandlingerne brød imidlertid sammen 26/6, og 29/6 overrumplede preusserne den danske hær på Als (jvf. 113). - *Permission*: orlov.

140

han er *snavs*: dårlig, sløj. - *Fata*: lat. hændelser, genvordigheder (i ental *Fatum*).

145

snakket hende for: besnakket, overtalt hende. - *Kimærer*: uhyrer, hjernesvind.

147

Profos: skarpretter, bøddel.

151

Farimagsvejen: den nuværende Farimagsgade i København. - *Af en Landsbypige at være*: fra syngespillet »Fra Diavolo«, tekst Scribe, musik Auber, oversat til dansk af Thomas Overskou, opført første gang i Kbh. 1831.

152

Madamen, som er i Kirke: henvisning, som ikke har kunnet identificeres. *Madam Sigbrit*: se 106. Vilhelm, som driller og spøger, mener åbenbart, at Dyveke mere ligner moderen Sigbrit end datteren Dyveke, som hun har navn til fælles med.

227

Indhold

- Gertrude Coldbjørnsen 5

Efterskrift

- Forfatteren 165
- Arbejdsprocessen 170
- Modtagelsen på forlaget..... 176
- Modtagelsen hos anmelderne 177
- Modtagelsen hos læserne 188
- En glad naturalisme 197
- Rettelser mod 1. udg. 1879 199
- Tillæg I: Romanens kasserede første kapitel 200
- Tillæg II: Af Erik Skrams og Georg Brandes' utrykte brevveksling..... 214
- Noter 222